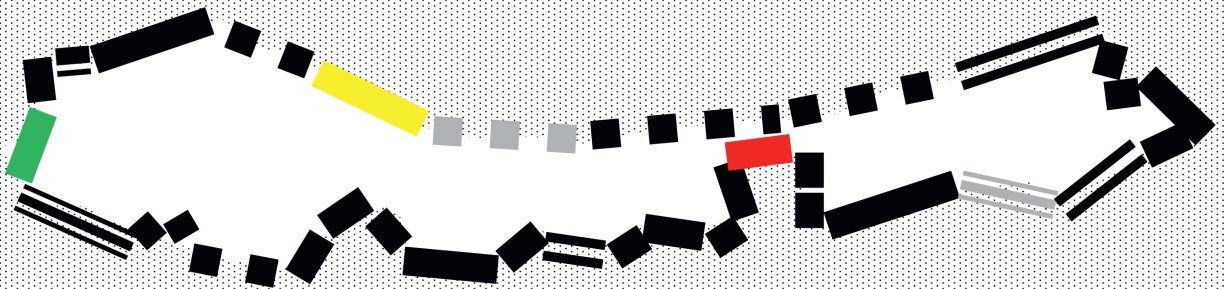

Baiba Vērpe

JŪRMALAS KŪRORTU ARHITEKTŪRAS ATTĪSTĪBA

Promocijas darbs

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE

Arhitektūras fakultāte

Arhitektūras vēstures un teorijas katedra

Baiba Vērpe

Doktora studiju programmas “Arhitektūra” doktorante

**JŪRMALAS KŪRORTU ARHITEKTŪRAS
ATTĪSTĪBA**

Promocijas darbs

Zinātniskais vadītājs

profesors *Dr. habil. arch.*

JĀNIS KRASIŅŠ

Rīga 2023

Anotācija

Pētījumā analizēta Jūrmalas apbūves un arhitektūras ģenēze un transformācija kopš 19. gs. sākuma līdz mūsdienām. Pilsētai pievērsta uzmanība kā Latvijas lielākajam kūrortam. Darbā ir trīs nodaļas.

1. nodaļā “Jūrmalas kūrortu attīstība un plānošana” analizēta ar kūrorta tēmu saistītā terminoloģija, dažādu periodu Jūrmalas teritorijas attīstības plānošanas dokumentācija un kūrorta apbūves attīstība, saturu sistematizējot pēc hronoloģiskā principa. Identificētas apbūves teritorijas, kas kādā no laika periodiem izmantotas kā kūrorti.

2. nodaļā “Kūrortu arhitektūras ģenēze un transformācija būvju tipoloģijas kontekstā” noteikta kūrortu objektu tipoloģiskā daudzveidība un attīstība, kā arī laika gaitā notikuši kūrortu objektu funkcionālā un būvtehniskā transformācija. Analizēta dziedniecības un atpūtas objektu arhitektūra. Dziedniecības objekti ir piejūras vannu mājas, sanatorijas un citi. Atpūtas objekti ir viesu izmitināšanas un izklaides objekti, objekti atpūtai pludmalē un pilsētvidē.

3. nodaļā “Arhitektūras stilistika Jūrmalā” noteikta atsevišķu stilu vai stilistisko virzienu izplatība apbūvē. Tēma analizēta atbilstoši arhitektūras stilu attīstības vēsturiskajiem periodiem.

Darbā formulētas Jūrmalas kūrortu arhitektūras attīstības galvenās likumsakarības. Jūrmalas kūrortu arhitektūras attīstības izpēte zinātniskajā apritē ievada jaunu faktoloģisko un grafoanalītisko materiālu.

Darbā ir 276 lappuses, ieskaitot pielikumus, 271 attēls, 521 atsauce. 1. pielikumā apkopoti 40 dažādi pilsētas plāni, 2. pielikumā identificēti 64 dažādi kūrortu objektu tipi, 3. pielikumā ir analītiska datubāze par 277 kūrorta objektiem Jūrmalā, apkopojot 437 attēlus par tiem.

Annotation

The study analyses the genesis and transformation of Jūrmala's built environment and architecture from the early 19th century to the present. It focuses on the city as the largest resort in Latvia. The work consists of three chapters.

Chapter 1, "Development and planning of Jūrmala resorts", analyses the terminology related to the topic of resorts, the planning documentation of the various periods of the development of the Jūrmala territory and the development of resort buildings, organising the content according to the chronological principle. It identifies the built-up areas that were used as resorts in one of the periods.

Chapter 2, "The genesis and transformation of resort architecture in the context of building typology", identifies the typological diversity and development of resort facilities and the functional and structural transformation of resort facilities over time. The architecture of healing and recreational facilities is analysed. The healing facilities include seaside bath houses, sanatoriums and others. Recreational facilities are guest accommodation and entertainment facilities, beach and urban recreational facilities.

Chapter 3 "Architectural stylistics in Jūrmala" identifies the distribution of particular styles or stylistic trends in the built environment. The subject is analysed according to the historical periods of development of architectural styles.

The main regularities of the development of the resort architecture in Jūrmala are formulated. The study of the development of Jūrmala resort architecture introduces new factual and graphological material into the scientific literature.

The work contains 276 pages, including appendices, 271 figures, 521 references. Annex 1 collects 40 different city plans, Annex 2 identifies 64 different types of resort facilities, Annex 3 is an analytical database of 277 resort facilities in Jūrmala, collecting 437 images of them.

Saturs

Anotācija	2
Annotation.....	3
Saturs.....	4
Ievads.....	6
1. Jūrmalas kūrortu attīstība un plānošana	13
1.1. Jūrmala līdz Pirmajam pasaules karam	14
1.1.1. Sloka un Kaugurciems	15
1.1.2. Ķemeri, Jaunķemeri	18
1.1.3. Rīgas Jūrmala	21
1.2. Starpkaru periods	28
1.2.3. Sloka.....	31
1.2.4. Ķemeri.....	32
1.2.5. Rīgas Jūrmala	35
1.3. Padomju periods	41
1.4. Periods pēc 1991. gada	52
2. Kūrortu arhitektūras ģenēze un transformācija būvju tipoloģijas kontekstā	65
2.1. Dziedniecības objekti	65
2.1.1. Piejūras vannu iestādes	66
2.1.2. Balneoloģiskās vannu iestādes	69
2.1.3. Sanatorijas	76
2.1.4. Klimata terapijas paviljoni	90
2.1.5. Minerālūdens paviljoni	91
2.2. Atpūtas objekti.....	92
2.2.1. Viesu izmitināšanas objekti	93
2.2.2. Izklaides objekti	128
2.2.3. Objekti atpūtai pie jūras	136
2.2.4. Atpūtas objekti pilsētvidē	143
3. Arhitektūras stili Jūrmalā.....	148
3.1. Pirms Pirmā pasaules kara.....	148
3.1.1. Klasicisms	148
3.1.2. Eklektisms.....	148

3.1.3. Jūgendstils.....	151
3.2. Starpkaru periods.....	154
3.2.1. Historisms.....	154
3.2.2. Tautiskās arhitektūras meklējumi.....	155
3.2.3. <i>Art Deco</i>	156
3.2.4. Funkcionālisms.....	157
3.2.5. Neoelektisms	158
3.3. Padomju periods	160
3.3.1. Sociālistiskais reālisms.....	160
3.3.2. Modernā kustība pēc Otrā pasaules kara.....	161
3.3.3. Postmodernisms	165
3.2. Mūsdienu stilistiskie virzieni.....	166
3.2.1. 1991.–2000. gads.....	166
3.2.2. 2001.–2010. gads.....	168
3.2.3. 2011.–2020. gads.....	169
3.3. Kūrorta stila specifika.....	173
Secinājumi.....	176
Izmantotie avoti.....	178
PIELIKUMI.....	205
1. PIELIKUMS. Jūrmalas plāni	
2. PIELIKUMS. Jūrmalas kūrortu objektu sistematizācija	
3. PIELIKUMS. Jūrmalas kūrortu objekti	

Ievads

Tēmas aktualitāte. Jūrmalas atsevišķas teritorijas jau kopš 19. gs. sākuma ir pazīstamas kā kūrorti. 2013. gadā gandrīz visai Jūrmalas administratīvajai teritorijai ir piešķirts kūrorta statuss atbilstoši Tūrisma likuma nosacījumiem. Mūsdienās Jūrmala ir lielākais no diviem Latvijā esošiem kūrortiem. Kūrortu funkcijas nodrošināšanai paredzētā arhitektūra jeb kūrorta arhitektūra ieņem būtisku vietu Jūrmalas kopējā apbūvē, kā arī visas Latvijas kultūras mantojuma kontekstā, jo Jūrmalā atrodas 11 % no visiem arhitektūras pieminekļiem Latvijā. No tiem gandrīz visi ir kūrorta objekti.

200 gadu laikā Jūrmalā ir bijusi liela kūrorta objektu daudzveidība. Katrs nākamais vēstures periods ienesis izmaiņas gan kūrortu kultūrā, gan izpratnē par to, kas ir kūrorts. Arhitektūras pētniecībā vislabāk ir apzināta perioda līdz Pirmajam pasaules karam un starpkaru perioda kūrortu arhitektūra, bieži saukta par vēsturisko arhitektūru. Tomēr arī padomju periodā un periodā pēc 1991. gada ir notikušas un notiek ievērojamas izmaiņas šajā jomā.

Tradiccionālais Jūrmalas apbūves tēla elements ir vasarnīca tā dēvētajā Šveices stilā. Pēdējās desmitgadēs ir jūtami izmainījies vides mērogs un mākslinieciskais tēls. Šīs izmaiņas nereti raisa negatīvas emocijas plašā sabiedrībā. Ir acīmredzami mainījies arī vēsturisko ēku izmantošanas veids. Vēsturisko vasarnīcu apbūves teritorijās tiek būvēti salīdzinoši lieli viesu nami un daudzdzīvokļu ēkas. Faktiskā viesu namu izmantošana bieži neatbilst to paredzētajai funkcijai. Lielas transformācijas ir piedzīvojušas vasarnīcas. Tās no sezonas ēkām tiek pārveidotas par pastāvīgi apdzīvojamām ēkām. Šis šķietami nelielais funkcionālais pārveidojums gan teorētiski, gan praktiski lielā mērā iespaido kūrorta funkciju, jo šādi vasarnīcas no plašākas publikas izmantotiem objektiem tiek pārvērstas par slēgtas izmantošanas objektiem. Tas savukārt ievērojami samazina tradicionālo kūrorta objektu skaitu Jūrmalā. Vasarnīcu nozīme kūrortu attīstībā joprojām nav pietiekami precīzi noteikta. Līdzīga situācija ir arī ar citu tipu būvēm.

Mūsdienu presē un Jūrmalas pašvaldības normatīvajos aktos bieži tiek pieminēts kūrorta vārds. Jūrmala tiek saukta par kūrortpilsētu. Mūsdienās kūrorts ir vieta, kur ir kūrorta ārstniecības iestādes, tomēr šādu ārstniecības iestāžu kritēriji nav precīzi noteikti. 2022. gadā ģeopolitiskās situācijas dēļ darbu pārtraukušas divas no četrām lielākajām kūrorta rehabilitācijas iestādēm – sanatorija “Jantarnij bereg” un “Belorusija”. Tas būtiski samazina kūrorta ārstniecības iespējas Jūrmalā. Šobrīd Jūrmalā ir tikai dažas apkaimes, kurās atrodas kūrorta ārstniecības iestādes, tomēr par kūrortu ir atzīta daudz lielāka teritorija, arī meži un purvi, bet nav iekļautas dažas teritorijas, kas vēsturiski ir bijuši kūrorti. Šo un daudzu citu pretrunu cēlonis ir vēsturiskās attīstības objektīvo likumsakarību neievērošana vai nezināšana. Zudušas par tradicionālām uzskatītās vērtības. Jūrmalas kūrorta arhitektūras ģenēzes un transformācijas izziņāšana ir kritiski svarīga, lai nodrošinātu kūrorta attīstības vēsturisko pēctecību.

Tēmas līdzšinējais izpētes līmenis. No senākiem laikiem teorētiskie pētījumi par Jūrmalas apbūvi un teritoriju kā kūrortu tikpat kā nav. **Periodā līdz Pirmajam pasaules karam** galvenokārt mēģināts apzināt Jūrmalas dziednieciskos resursus. 1903. gada izdevumā “Ķemeru sēra avoti un dūņu peldētava” [1] atrodama gan informācija par minerālūdens ķīmisko sastāvu, gan peldu iestādes plāni un detalizēti apraksti par iestāžu darbību. Plašs izziņas materiāls par Jūrmalas apbūvi un labiekārtojumu ir tā laika pastkartes.

Starptaru periodā publicēta politika, novadpētnieka Pētera Beltes grāmata “Rīgas Jūrmalas, Slokas un Ķemeru pilsētas ar apkārtni” [2]. Tajā ir bagātīga informācija par kultūras, izglītības, pilsētas pārvaldes un kūrorta attīstību. Daļēji analizēta apbūves attīstība, piemēram, ēkas ģenēze no zvejnieku mājas līdz vasarnīcai. Uz šo izdevumu atsaucas daudzi arhitektūras, vēstures, medicīnas un citu nozaru mūsdienu pētnieki. Izdevumā doti nedaudzi datu avoti, tomēr informācijas ticamības līmenis šķiet visai augsts. Jūrmala raksturota vairākos izdevumos par Latvijas pilsētu vēsturi [3; 4]. Kūrortoloģijai Latvijā tika veltīti vairāki izdevumi, tai skaitā 1933. gadā “Latvijas kūrorti un veselības kopšana” [5].

Padomju periodā tika izstrādāts 1970. gada Jūrmalas attīstības plāns [6; 7]. Šo materiālu var uzskatīt ne tikai par teritorijas plānošanas dokumentu, bet arī par Jūrmalas apbūves izpēti. 1985. gadā Ludmila Kartunova Rīgas Politehniskajā institūtā izstrādāja disertāciju arhitektūras zinātņu kandidāta grāda iegūšanai “Blakus lielākām pilsētām esošo piejūras atpūtas zonu rekonstrukcija. Rīgas jūras līča kūrortu piemērs” [8]. Pētījumā apskatīts arī Jūrmalas kūrorts. Šajā periodā tika aktualizēti arī kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības jautājumi. Kopš 20. gs. septiņdesmito gadu beigām sāka vēsturiskās Jūrmalas arhitektūras apzināšanas, ko nodrošināja Latvijas PSR Valsts kultūras komiteja. 1989. gadā Valsts kultūras komitejas Restaurācijas institūts izstrādāja Jūrmalas vēsturiskā centra pirmsprojekta izpēti. Tajā ir vairāki sējumi: “Rīgas Jūrmalas arhīvu materiālu fotofiksācija” (autors R. Zandbergs) [9], “Vēsturiskās apbūves aizsardzības zonu noteikšana Jūrmalas pilsētai. Teksts, attēli, rasējumi” (autore I. Mence) [10; 11] un “Jūrmalas ēku projekti 1914.–1939. g. Fotokopijas.” (autore I. Mence) [12]. 1983. gadā tika veikta arī izpēte “Ķemeru kūrorta parks. Slēdziens par parka arhitektūras objektiem un fotofiksācija” (autori I. Janele un J. Radiņš) [13]. Izpētēs sniegts pārskats par apbūves attīstību, apkopots kartogrāfiskais materiāls un vairāki būvprojekti. Jūrmalas pilsētas kultūrvēsturiskā mantojuma nodaļā veikta vēsturisko ēku uzskaitē, izveidojot datubāzi kartotēkas formātā. To veica vēsturnieki Ausma Pētersone un Rihards Pētersons, arhitektes Anita Maija Naudiša un citi. Datubāzes saturs ir nepilnīgs, dažkārt izmantojot sekundārus avotus – publicējumus periodikā un citus.

Pēc 1991. gada parādījušās vairākas Jūrmalas arhitektūrai veltītas publikācijas. 1996. gadā Jūrmalas pilsētas domes Kultūrvēsturiskā mantojuma nodaļa izdevusi grāmatu “Kultūras pieminekļi Jūrmalā” [14], kurā sniegts ieskats teritorijas attīstībā, ēku tipoloģijā un stilistikā. Šajā izdevumā stilu iedalījums atšķiras no arhitektūrā vispārpieņemtā stilu iedalījuma. 1998. gadā izdota grāmata “Jūrmalas vēsturiskā arhitektūra” [15], kas popularizē vēsturisko arhitektūru. 1998. gadā izdota arī grāmata “Māja Jūrmalā” [16], kurā apkopota informācija par tālaika jaunāko apbūvi. 2000. gadā Jūrmalā starptautiska projekta “PHARE” arhitektūras izpētes ietvaros tika apsektas

vēsturiskas ēkas un par katru aizpildīta anketa. Kā galvenie projekta rezultāti norādīti: “Jūrmalas pašvaldība ir ieguvusi progresīvu analītisko sistēmu, kas dos iespēju visaptverošas apbūvēto teritoriju koncepcijas tālākai attīstībai; metodiski savākti dati un sistematizēta datu sistēma nodrošina tālāku, kvalitatīvu pašvaldības teritorijas analīzi un jaunu projektu ieviešanu; reģistrs, ietverot ievadītos datus un analīzi, nodrošina tā savietošanu ar digitālo pilsētas karti” [17]. Izveidotā digitālā datubāze tehnisku iemeslu dēļ nav saglabāta. Ap 2000. gadu tika izstrādāts analītisks materiāls “Jūrmalas apbūves izvērtējums”, kur grafiski marķētas apbūves arhitektoniskās vērtības [18]. 2004. gadā publicēta apjomīga grāmata “Jūrmala. Daba un kultūras mantojums” [19]. Tā ir kolektīva monogrāfija ar vietām publicistiska rakstura saturu. Bagātīgi ilustrētais izdevums sniedz ieskatu vēsturiskajos ēku tipos un stilistikā. Grāmatas valodā lielākoties lietota mākslas vēsturnieku pieņemtā terminoloģija un arhitektūras stilu sistematizācija. Padomju un pēcpadomju arhitektūra ieskicēta virspusēgi. 2016. gadā Rīgas Tehniskajā universitātē aizstāvēts Baibas Tračumas (tagad – Vērpes) maģistra darbs “Jūrmalas pludmales vide no 19. gs. sākuma līdz mūsdienām” [20], kurā noteikta Jūrmalas pludmales objektu tipoloģiskā attīstība, konstatējot lielu objektu daudzveidību.

Mūsdienu arhitektūras apskati publicēti dažādos periodiskos izdevumos, visbiežāk žurnālā “Latvijas arhitektūra” un “Deko”. 2011. gadā iznākusi arhitekta J. Dripes monogrāfija “Latvijas arhitektūra 1991–2011” [21], kurā Jūrmalas arhitektūra atspoguļota 17 objektu aprakstos. Izdevumā ir dažas faktoloģiskas neprecizitātes, piemēram, ēka “*Avenue*” Dzintaru prospektā 34 nosaukta par daudzdzīvokļu ēku, lai gan tā ir viesu māja. 2013. gada izdevumā “Laikmetīgā arhitektūra Latvijā” [22] līdzās citiem analizēti arī septiņi Jūrmalas objekti.

Jūrmala kā kūrorts pievērsusi arī vēsturnieku uzmanību. Jūrmalas muzejā ir gan pastāvīgā ekspozīcija par Jūrmalas kūrortu, gan tiek veidotas tematiskās izstādes. 2017. gadā Jūrmalā notikušās starptautiskās konferences “*Resorts – Cultural–Historical Landscape and Cultural Space*” ziņojumu izdevumā publicēts vēsturnieces Ingas Sarmas raksts “*Resort in Time. Jūrmala Case*” [23]. Jūrmalai veltīts raksts atrodams 2011. gada izdevumā “*Resorts and Ports: European Seaside Towns since 1700*” [24]. 2019. gadā izdots pētījums “Dubultu vēsture” [25]. Tajā apkopota salīdzinoši plaša informācija par šīs Jūrmalas apkaimes arhitektūru. Lielākoties visos Jūrmalas tūrisma izdevumos, ar ko piesātināta interneta vide, vispārējā informācija aptver periodu līdz 1940. gadam.

Informācija par starpkaru perioda pilsēt būvnieciskiem projektiem atrodama Jāņa Krastiņa 1992. gada monogrāfijā “Latvijas Republikas būvmāksla” [26]. Jāņa Krastiņa monogrāfijā “Jūgendstila arhitektūra Latvijā” [27] viena no nodaļām ir veltīta jūgendstilam Jūrmalā. Savukārt Jāņa Krastiņa un Jura Dambja grāmatā “Modernās kustības arhitektūra. Saknes un strāvājumi pasaulē un Latvijā” ir minēti vairāki Jūrmalas objekti [28]. 2018. gada Karīnas Horstas monogrāfijā “Sanatoriju arhitektūra Latvijā 1918–1940” [29] apkopotas attiecīgā perioda sanatoriju ēkas, tai skaitā arī Jūrmalā.

Līdzšinējos pētījumos tomēr izpaliek plašāki teorētiski vispārinājumi par Jūrmalas kūrorta pilsēt būvnieciskās attīstības likumsakarībām. Līdz šim Jūrmalas būvju tipi ir pētīti fragmentāri,

neaptverot visus vēsturiskos periodus. Nav teorētisku darbu, kas detalizēti sistematizētu kūrorta objektu tipus ne Jūrmalā, ne citviet Eiropā. Kultūras mantojuma jomā ir apzinātas ēkas, kas datētas līdz 1940. gadam un ir saglabājušās. Padomju perioda arhitektūras mantojums ir nepietiekami apzināts un analizēts, tāpat kā mūsdienu arhitektūra. Pētniecības vidē un sadzīvē nav konsekvents terminu lietojums ēku nosaukumos. Nav precīza arhitektūras vēsturisko stilu un stilistisko strāvojamu sistematizācija un terminoloģija. Mūsdienu stilistiskās izpausmes Jūrmalā līdz šim ir maz apskatītas un analizētas.

Pētījuma priekšmets ir Jūrmalas kūrortu arhitektūras attīstība kopš kūrortu pirmsākuma tipoloģiskā un arhitektūras stilu kontekstā.

Pētījuma mērķis ir iegūt Jūrmalas kūrorta arhitektūras attīstības kopainu, detalizēti nosakot pilsētbūvnieciskās ģenēzes attīstības likumsakarības, sistematizējot apbūves tipoloģisko daudzveidību un identificējot arhitektūras stilistiskās īpatnības.

Pētījumā izmantotās metodes galvenokārt ir induktīvā analīze un salīdzinošā analīze. Nolūkā iegūt vizuāli viegli uztveramus vispārinājumus, analizējot ēku vēsturiskās attīstības posmus un apbūves transformāciju atsevišķos vēsturiskajos periodos, izmantota grafoanalītiskā metode. Veiktas pirmavotu (arhīvu un muzeju, kā arī privāto kolekciju un atsevišķu institūciju materiālu), līdzšinējo publikāciju, kā arī dažādu normatīvo aktu studijas. Pētījumu stipri ierobežo apstākļi, ka nav saglabājies Jūrmalas vēsturisko arhitektūras projektu arhīvs, tādēļ pētījuma gaitā meklēti alternatīvi informācijas avoti. Valsts Vēstures arhīvā un Jūrmalas pilsētas muzeja krājumā ir pieejami vairāki vēsturiskie būvprojekti. Ir samērā daudz fotoattēlu, kas deponēti Jūrmalas pilsētas muzeja krājumā, Latvijas nacionālās bibliotēkas fondā un citur. Plaši izmantoti apsekojumi dabā.

Jūrmalas kūrorta arhitektūras stilistika analizēta visas pilsētas arhitektūras stilistikas kontekstā un ietver laika periodu līdz apmēram 2020. gadam. Arhitektūras stilistikas iedalījuma un pazīmju noteikšanai tiek izmantota metodoloģija, kāda lietota monogrāfijā "Rīgas arhitektūras stili" [30].

Pētījuma atsevišķās nodaļas strukturētas pēc hronoloģiskā principa. Ir pieņemts vispārnozīmīgs vēsturisko periodu iedalījums:

1. **periods līdz Pirmajam pasaules karam** (19. gs. sākums – 1914);
2. **starpkaru periods** (1918–1940);
3. **padomju periods** (1945–1990);
4. **periods pēc 1991. gada.**

Nosakot vēsturisko periodu hronoloģiskās robežas, ņemts vērā, ka pasaules karu laikā būvniecība praktiski nav notikusi. Procesi, kas notikuši līdz Otrajam pasaules karam, darbā bieži vien apzīmēti arī ar vārdu "vēsturisks". Procesi, kas notikuši pēdējo 10 gadu laikā, bieži vien apzīmēti ar vārdu "mūsdienu".

Attēli, kuriem nav norādīts avots, ir autores uzņemti. Pētījumā izmantotais vizuālais materiāls ir apkopots pielikumos tabulu formātā. Atsauce uz pielikumiem ir norādīta iekavās, pielikumu apzīmējot ar "piel.", pielikuma tabulas rindas numuru ar "r.", šādi identificējot atsauces vietu.

Darbā izmantoti mūsdienu vietvārdi, ielu nosaukumi un citi apzīmējumi, kam vēsturiski varēja būt citi nosaukumi.

Zinātniskā novitāte. Jūrmalas kūrortu arhitektūras attīstības izpēte ievada zinātniskajā apritē jaunu faktoloģisko un grafoanalītisko materiālu. Kūrorta arhitektūra kā specifiska publisku būvju tipoloģiskā grupa ar tai raksturīgo arhitektūras stilistiku identificēta Latvijas arhitektūras vispārīgo parādību kontekstā. Precizēti kūrorta arhitektūras terminoloģiskie jautājumi. Izstrādāta kūrorta objektu tipoloģiskā sistematizācija. Izveidota apjomīga datubāze par Jūrmalas kūrorta objektiem. Pirmo reizi zinātniskajā apritē ievadīti detalizēti dati par kūrorta objektiem, kas veidoti kopš padomju perioda.

Darba praktiskā nozīme. Teorētiskās atziņas var tikt izmantotas normatīvo aktu precizēšanai gan būvniecības un teritorijas plānošanas, gan kultūras mantojuma, tūrisma un procesu uzraudzības jomā. Pētījuma materiāli iekļaujami dažādos vispārīgā līmeņa un izziņas materiālos, tūrisma ceļvežos un cita veida izdevumos par Jūrmalu.

Darba aprobācija. Promocijas darba atsevišķu pētījumu rezultāti ir publicēti zinātniskajos izdevumos. Par darba tēmu nolasīti referāti zinātniskajās konferencēs.

Publikācijas

1. **Tračuma, B.** Jūrmalas Dzintaru prospekta apbūve. *Latvijas Arhitektūra*, 2016, Nr. 127, 84.–92. lpp. ISSN 1407-4923.
2. **Vērpe, B.** Rotas ielas rota. *Latvijas Arhitektūra*, 2017, Nr. 129, 54.–57. lpp. ISSN 1691-4058.
3. **Vērpe, B.** Retracing the Architectural Heritage. The Works of Architect Eižens Laube in Jūrmala City, Latvia. *Architecture and Urban Planning*, 2018, Vol.14, p. 141–150. e-ISSN 2255-8764. Available: doi:10.2478/aup-2018-0019.
4. **Vērpe, B.** Jūrmalas pludmales sezonas kafējnīcas. *Latvijas Arhitektūra*, 2019, Nr. 143, 74.–77. lpp. ISSN 1691-4058.
5. **Jankauskaitē, A., Vērpe, B., Grecevičius, P.** Evaluation of the Recreational Landscape Potential of the South-Eastern Baltic Sea Seaside Resorts. *Journal of International Scientific Publications: Ecology & Safety*, 2019, Vol. 13, p. 45–57. Available: <https://www.scientific-publications.net/en/article/1001858/>.
6. **Vērpe, B.** Dubultu kultūras kvartāls. *Latvijas arhitektūra*, 2020, Nr. 147, 52.–57. lpp. ISSN 1407-4923.
7. **Vērpe, B.** Teniss Jūrmalā. *Latvijas arhitektūra*, 2021, Nr. 156, 50.–53. lpp. ISSN 1407-4923.

8. **Vērpe, B.** Large-Scale Buildings of the Resort Establishments of the Soviet Period and their Present State in Jūrmala City, Latvia. *Architecture and Urban Planning / Arhitektūra un pilsētplānošana*, 2021, Vol. 17, p. 29–45. e-ISSN 2255-8764. Available: doi:10.2478/aup-2021-0003.
9. **Vērpe, B.** The Evolution of the Summer Houses of the Sea Resort Areas of Jūrmala, Latvia. *Architecture and Urban Planning / Arhitektūra un pilsētplānošana*, 2023 (pieņemts publicēšanai).

Referāti konferencēs

1. 2016. gada 13. oktobrī Rīgā, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātē “RTU 57. starptautiskā zinātniskā konferencē” nolasīts referāts “*Beachscape of Jurmala City Since Beginning of 19th Century*”.
2. 2018. gada 11. oktobrī Rīgā, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātē “RTU 59. starptautiskā zinātniskā konferencē” veikta postera prezentācija “*The Works of Architect Eižens Laube in Jūrmala City, Latvia*”.
3. 2018. gada 20. septembrī Lietuvā, Kauņas Tehniskajā universitātē 6. starptautiskajā konferencē “Advanced construction” nolasīts referāts “*The Contemporary Resort Architecture in Jurmala, Latvia. Case of Dzintaru Prospekts*”.
4. 2019. gada 17. oktobrī Rīgā, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātē “RTU 60. starptautiskā zinātniskā konferencē” veikta postera prezentācija “*Stylistics of Contemporary Residential Buildings Architecture in Jurmala*”, līdzautors I. Lazdiņš.
5. 2019. gada 17. oktobrī Rīgā, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātē “RTU 60. starptautiskā zinātniskā konferencē” nolasīts referāts “*The Soviet Modernism in Jūrmala City, Latvia. Lost and Found Treasures*”.
6. 2020. gada 16. oktobrī Rīgā, tiešsaistē “RTU 61. starptautiskā zinātniskā konferencē” veikta postera prezentācija “*The Planning, Typology and Design of the Resort Buildings of Soviet Period in Jūrmala City, Latvia*”.
7. 2021. gada 14. oktobrī Rīgā, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātē “RTU 62. starptautiskā zinātniskā konferencē” nolasīts referāts “*The Typology of Resort Buildings in Jūrmala City, Latvia*”.
8. 2022. gada 14. oktobrī Rīgā, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātē “RTU 63. starptautiskā zinātniskā konferencē” nolasīts referāts “*The Typology of Resort Buildings in Jūrmala City, Latvia*”.

Izstādes

Izstāde “Atrakcija. Pils. Daile. Arhitektam Edgaram Šēnbergam 100” (izstādes autore).
Bulduru izstāžu namā no 2023. gada 1. marta līdz 31. aprīlim.

Publiskas prezentācijas

2023. gada 18. martā publiska prezentācija “Jūrmalas kūrortu arhitektūra” izstādes “Atrakcija. Pils. Daile. Arhitektam Edgaram Šēnbergam 100” ietvaros.

Aktivitātes sociālajos tīklos

“Facebook” lapa “Jūrmalas arhitektūras izpēte” kopš 2018. gada. Saite uz lapu:
<https://www.facebook.com/baiba.verpe/>

“Facebook” lapa “Eižens Laube – arhitekts un domātājs” kopš 2020. gada. Saite uz lapu:
<https://www.facebook.com/parEizenuLaubi/>

1. Jūrmalas kūrortu attīstība un plānošana

Vārds “kūrorts” ir vācu izcelsmes saliktenis, kas sastāv no diviem vārdiem “kuren” jeb dziedināt un “ort” jeb vieta. Šis vārds ir ienācis latviešu un krievu valodā (кypopрт), latviešu valodā tam ir sinonīms “kūrvieta”. Angļu valodā tiek lietots vārds “resort”. Dažādu vēsturisko periodu publikācijās ir pieejamas dažādas “kūrorta” definīcijas. Starpkaru periodā ir rakstīts, ka kūrorts ir vieta, kas ar saviem dabiskiem vai mākslīgiem dziedniecības līdzekļiem nodar dziedniecībai un atpūtai [93, 18999]. Padomju perioda kūrortu nolikuma projektā noteikts, ka par kūrortu var atzīt teritoriju, kurā ir dziedniecības dabas resursi, kur pastāv klimatiskie un citi faktori, kā arī nepieciešamie sociālie un ekonomiskie apstākļi, kas labvēlīgi iedzīvotāju ārstēšanas, slimību profilakses un atpūtas organizācijai [45]. Medicīnas izdevumos papildus uzsver, ka kūrorts ir atbilstoši iekārtots — uzceltas ūdensdziedniecības un dūņu dziedniecības iestādes, klimatterapijas paviljoni, dzīvojamie korpusi, kultūras iestādes [71]. Pēc 1991. gada tūrisma nozares kontekstā ar kūrortu saprot ainaviski skaistu vietu, kur izvietots kūrorta komplekss un radītas iespējas daudzveidīgai atpūtai, rekreācijai, dziedniecībai un izklaidei [96]. Savukārt Latvijas Republikas (LR) Tūrisma likumā noteikts, ka kūrorts ir vietējās pašvaldības administratīvā teritorija vai tās daļa, kurai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā piešķirts kūrorta statuss [132, 1. panta 8. daļa] un kura atbilst vairākiem nosacījumiem, tai skaitā, tajā ir pieejami dabas dziednieciskie resursi, darbojas vismaz viena kūrorta ārstniecības iestāde un ir izveidota atbilstoša tūrisma infrastruktūra [132, 6.1. pants]. Tāpat noteikts, ka kūrorta ārstniecības iestāde ir ārstniecības iestāde, kurā tiek veikta profilakse, ārstēšana un rehabilitācija, izmantojot dabas dziednieciskos resursus [132, 1. panta 28.daļa]. Papildus kritēriji šiem objektiem nav izvirzīti, kā arī nav atsevišķs šo iestāžu reģistrs [521]. Tāpat nav noteikts, cik liela teritorija ap kūrorta dziedniecības iestādi tiek uzskatīta par kūrortu. Katrā vēstures periodā kūrorta definīcijas bija nedaudz atšķirīgas.

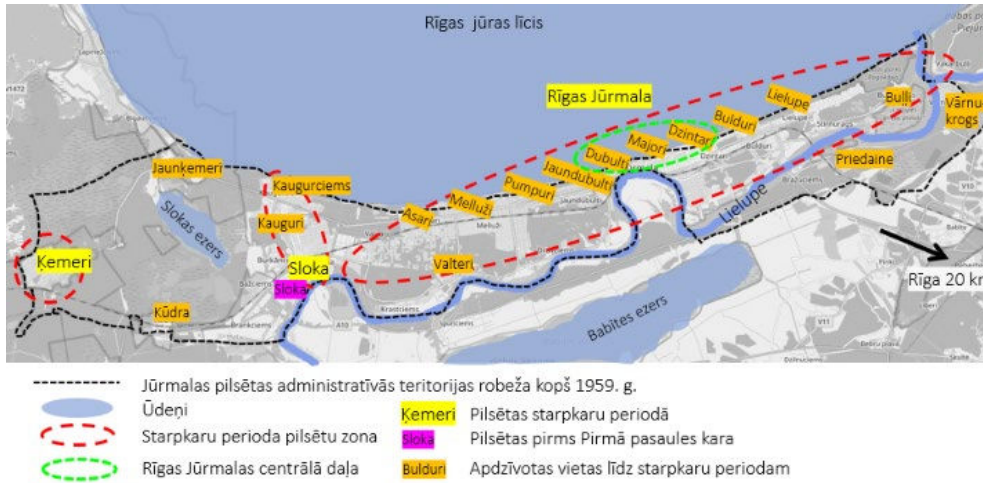
Kūrorti Jūrmalā ir attīstījušies apdzīvotu vietu robežās, savukārt pašreizējā Jūrmalas pilsētas administratīvā teritorija ir attīstījusies pakāpeniski plašākā teritorijā. Tā ieguva savu pašreizējo administratīvo robežu 1959. gadā, apvienojot trīs starpkaru perioda pilsētas – Rīgas Jūrmalu, Sloku un Ķemerus (1.1., 1.2. att.).

teritorija ir Krievijas impērijas sastāvā					Pirmais pasaules karš		starpkaru periods - Latvijas Republika			padomju periods		Latvijas Republika		
18. gs sākums	1785	ap 1812	1836	1878	19. gs beigās - 1914	1914 - 1918	1920	1925	1928	1935	1946	1949	1959	kopā 1991
Vidzemes guberņas valsts vai privāto muižu lauksaimniecības un zvejsaimniecības zemes					Priedaine - apdzīvota vieta			Priedaine - ciems						
					Bulluciems - apdzīvota vieta			Rīgas Jūrmalas pilsēta			Rīgas pilsētas Jūrmalas rajons		Rīgas pilsētas Jūrmalas rajons	
					Lielupe - apdzīvota vieta									
					Bulduri - apdzīvota vieta									
					Dzintari - apdzīvota vieta									
					Majori - apdzīvota vieta									
					Dubulti - apdzīvota vieta									
					Pumpuri - apdzīvota vieta									
					Melluži - apdzīvota vieta									
					Asari - apdzīvota vieta									
					Valtermiža - apdzīvota vieta									
					Kauriņi - apdzīvota vieta			Kauriņi - ciems						
				Kaugurciems - apdzīvota vieta			Kaugurciems - ciems							
Slokas apdzīvota vieta		Slokas miests		Slokas pilsēta			Slokas pilsēta							
				Kēmeri - apdzīvota vieta			Kēmeru pilsēta							
				Kēmeru pilsēta			Kēmeru pilsēta							
				Jūrmalas pilsēta			Jūrmalas pilsēta							

1.1. att. Jūrmalas teritorijā esošo administratīvo vienību izmaiņas kopš 18. gs.

Dažādam krāsojumam vizuālas uztveres nozīme.

Apvienojot pilsētas, Jūrmalā tika iekļautas dabas teritorijas, kas atradās starp tām. Mūsdienā Jūrmala ir 101 km² liela, 56% teritorijas aizņem apbūves zemes, 9% ūdeņi, 43% meži un 1% citas teritorijas [48]. Tikai nedaudz vairāk kā puse no teritorijas ir apbūvēta.

1.2. att. Apdzīvotās vietas Jūrmalas teritorijā.
 Shēmas pamatne (1. piel. 2. r.).

Mūsdienās Jūrmalas pilsēta administratīvi nav sadalīta dažādās apkaimēs. Dažādiem mērķiem, piemēram, tūrisma vajadzībām, tiek lietotas Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā noteikto kadastrālās teritorijas daļu – 26 kadastra grupu – robežas (1. piel. 3. r.). Tām tiek lietoti vēsturiskie apdzīvoto vietu nosaukumi, tomēr šīs robežas atšķiras no vēsturiskā pilsētas dalījuma, jo ir noteiktas, ievērojot pilsētas daļu ģeogrāfisko integritāti mūsdienās, kā arī nosacītas funkcionālās robežas, kas izriet no telpiskās organizācijas un ikdienas teritorijas lietojuma [519].

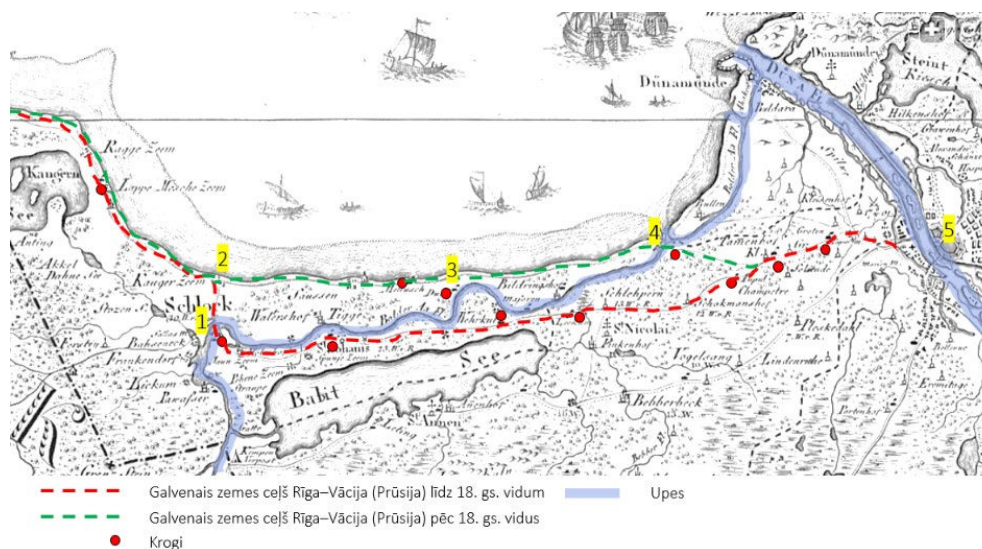
Līdz pilsētu apvienošanai katrai pilsētai bija savi plānošanas dokumenti, tādēļ tās arī kūrortu kontekstā ir apskatāmas atsevišķi. Kopēji Jūrmalas pilsētas plānošanas dokumenti tika veidoti, sākot ar 1959. gadu, kad pilsēta ieguva pašreizējās robežas. Pēc 1991. gada normatīvo aktu bāze ir būtiski mainījusies.

1.1. Jūrmala līdz Pirmajam pasaules karam

Sākotnējās kūrortu teritorijas Jūrmalā nosakāmas, detalizēti analizējot visas apdzīvotās teritorijas un to funkcijas. Analīze veikta, ievērojot hronoloģisko principu apdzīvoto teritoriju izveidē.

1.1.1. Sloka un Kaugurciems

Senākā apdzīvotā vieta Jūrmalas teritorijā ir Sloka. Tās attīstību noteica Lielupe, kas tajā vietā atrodas vistuvāk jūrai no Jelgavas puses, un derīgo izrakteņu ieguves vietas. Slokas apkārtnē kā svarīgs sauszemes transporta mezgls veidojās jau kopš 13. gs. No Rīgas uz Vāciju bija ceļš gar Lielupes labo krastu, tam Slokā pie Jāņaraga bija pārceltuve (1.3. att., Nr. 1), tālāk tas veda uz Kaugurciemu un turpinājās gar jūras krastu uz Tukuma pusi. 18. gs. vidū galvenais maršruts tika mainīts – pārceltuve pār Lielupi bija Buļļos (1.3. att., Nr. 4), un ceļš turpinājās pa pludmali [11,41].

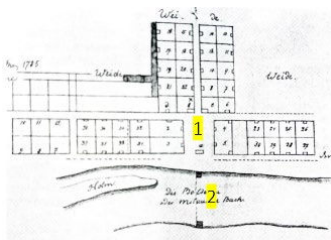
1.3. att. Svarīgākie sauszemes ceļi līdz 18. gs. beigām Jūrmalas apkārtņē, 1798. g. plāns (1. piel. 4. r.).

Nr. 1. Sloka, 2. Kaugurciems, 3. Dubulti, 4. Buļļi, 5. Rīga.

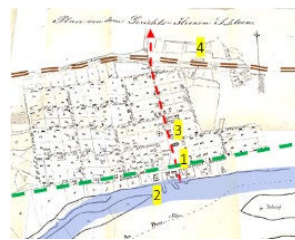
18. gs. vidū Sloka bija neliela apdzīvota vieta ar neregulāru plānojumu, dažām ēkām, centrālo laukumu un baznīcu (1.4. att.). Iecere Slokā veidot regulāru plānojumu bija kopš 18. gs. vidus (1.5. att.), bet tikai 19. gs. beigās tā tika īstenota (1.6. att.). Slokā bija izveidota stikla ražotne, kaļķakmens ieguve, dolomīta ieguves un 19. gs. beigās celulozes rūpnīca, līdz ar to apdzīvotai vietai bija izteikta industriāla zona pie upes un vienkāršu strādnieku dzīvojamo māju apbūves teritorija.

1.4. att. Slokas plāns, 1861. g.
(1. piel. 5. r.).

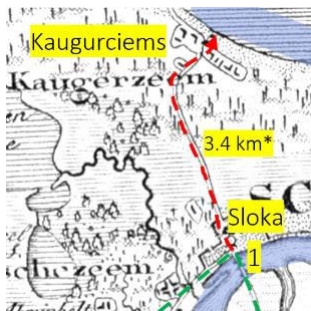
1.5. att. 1785. gadā
apstiprinātais Slokas apbūves
plāns (1. piel. 6. r.).
Nr. 1. tirgus laukums, 2. pārceltuve.

1.6. att. Slokas plāns,
1880. g. (1. piel. 7. r.).
Nr. 1. tirgus laukums,
2. pārceltuve, 3. baznīca,
4. Slokas dzelzceļa stacija,
sarkana pārtraukta līnija – ceļš uz
jūru, zaļa pārtraukta līnija – ceļš
paralēli upei, brūna dubulta
pārtraukta līnija – dzelzceļš, zils
– ūdens.

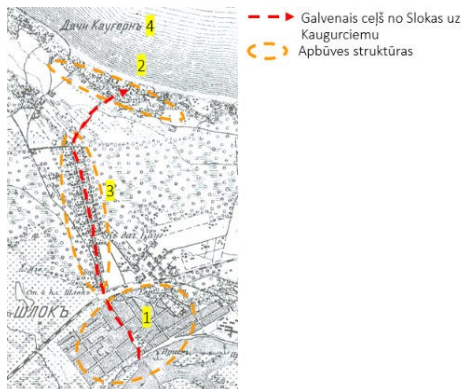
Sloka vēsturiski veidojusies kā rūpniecības pilsēta, tomēr arī senākās kūrorta aktivitātes konstatējamas tieši Slokas apkārtnē. Tā bija nozīmīgākais satiksmes un transporta mezgls ceļā uz Kaugurciemu un minerālūdens ārstniecību Ķemerose.

Kaugurciems bija vēsturiski izveidojusies neliels zvejniekiems vistuvāk jūrai pie Slokas uz Rīgas–Vācijas ceļa un funkcionāli ar to bija cieši saistīts (1.7. att.). 19. gs. sākumā Kaugurciemā bija dažas zvejnieku saimniecības un krogs. Zvejnieki sāka savās dzīvojamajās mājās izmitināt peldviesus: “19. gs. pirmajā gadu desmitā pa vasarām sāka te nomesties peldu viesi. Mācītājs Vends 1809. g. piezīmējis, ka Rīgas jūrmalas apdzīvošana sākusies no Slokas. Lai peldu viesi ērti un patīkami nokļūtu uz jūru, ceļu apdēstīja kokiem” [11, 63]. Aplūkojot vēsturiskās un mūsdienu kartes, tekstā pieminētais ceļš ir tagadējā Raiņa iela Kauguros. 19. gs. sākuma plānos redzams, ka gar to izveidojusies apbūve, visticamāk, vasarnīcas (1.8. att.).

1.7. att. Slokas un Kaugurciema savstarpējā atrašanās vieta 19. gs. pirmajā pusē, 1839. g. plāns (1. piel. 8. r.).

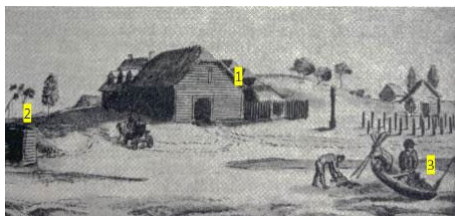
Nr. 1. pārceltuve pār Lielupi, sarkana pārtraukta līnija – ceļš no Slokas uz Kaugurciemu, zaļa pārtraukta līnija – sauszemes ceļš no Rīgas uz Tukumu, zils – ūdens. *) attālums aptuveni.

1.8. att. Jaunā apbūve starp Sloku un Kaugurciemu. Slokas plāns, 1908. g. (1.piel., 9. r.).

Nr. 1. Sloka, 2. Kaugurciems, 3. jauna apbūve 19. gs. sākumā.

Ņemot vērā Slokas un Jelgavas ciešās ekonomiskās saites, sākotnēji peldviesi varēja ierasties galvenokārt no Jelgavas, izmantojot ūdens satiksmi pa Lielupi un Slokas infrastruktūru – pietātnes, transportu, pārtikas iegādi un citus pakalpojumus, kas pilsētās pieejami. Slokā bija viesnīca, rātsnamā notikušas balles peldviesiem [11, 61]. Kaugurciema zvejnieku mājas, kas pielāgotas atpūtnieku vajadzībām, uzskatāmas par pirmajiem piejūras kūrorta objektiem Jūrmalā. 1807. gada Johana Kristofa Broces zīmējumā redzams, ka krogs ir bijis jūras krastā un tam blakus peldu būdas, kas arī pieder kūrorta objektiem (1.9. att.). Iespējams, šis ir senākais Jūrmalas kā kūrorta attēls.

1.9. att. Kauguru krogs, 1807. g. J. K. Broces zīm. [11, 61]. Nr. 1. krogs, 2. peldu būda. 3. zvejnieki.

1837. g.			
	Istabu skaits	Māju skaits	Verst.no Rīgas
Bulļos	—	—	14
Bulduros	41	10	17
Majoros	78	25	20
Dubultos	214	58	22
Mellužos	31	2	28
Asaru ciemā	—	—	30
Kaugurēs	79	26	34
Lapmezā (v. Vappemuiļš)	62	17	39
Ķemerēs	117	17	46
Kopā	622	155	

1.10. att. Istabu un māju skaits dažādās Jūrmalas teritorijās, 1837. g. [11, 76]. Autores pasvītrojums.

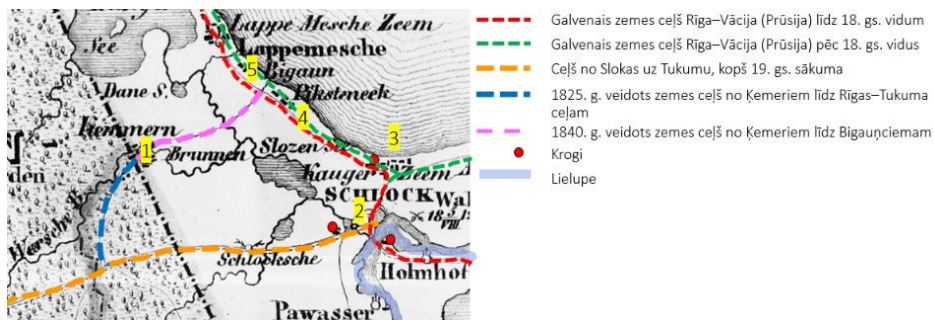
1837. gadā Kaugurciemā izīrējamo istabu skaits vēl bija gandrīz tikpat liels, cik Majoros (1.10. att.). Līdz ar intensīvu Rīgas Jūrmalas peldu vietu attīstību Kaugurciems saglabāja zvejniekciema raksturu un tur netika ierīkoti dziedniecības objekti. Peldvietu izmitināšana turpmāk notika visu laiku kā papildus funkcija.

1.1.2. Ķemeri, Jaunķemeri

Ķemeru apdzīvotā vieta veidojās 19. gs. sākumā un saistāma ar minerālūdens avotiem: “Ķemeru sērūdens lietots jau priekš dažiem gs., kā liecina daudz naudas gabalu u. c. lietu, ko atrada 19. gs. sākumā, liekot avotam grodus [...] no purvainajām vietām slimniekiem nesa ūdeni uz mežsarga mājām [...], bet Rīgas ārsti sūtīja uz Ķemeriem slimniekus jau kopš 1796. gada” [94, 110]. No aprakstiem noprotams, ka sākotnējā ārstniecība notikusi mežsargu mājās. Līdzīgi kā Kaugurciemā zvejnieku mājas, Ķemeru tās bijušas pirmās ēkas ārstniecības nodrošināšanai. Tā kā liecības par Ķemeru sēravotu ir senākas par jūras peldēm Kaugurciemā, mežsargu mājas uzskatāmas par pirmajiem kūrorta objektiem Jūrmalas teritorijā.

Pirmo reizi sēravotu ķīmiskā sastāva pētījums tika veikts 1801. gadā, rezultāti uzrādīja augstvērtīgu ūdens kvalitāti. Atkārtoti analīzes veiktas 1818. gadā, kas bija par iemeslu, lai Slokas iedzīvotāji sāktu tur celt mājas, kur apmesties slimniekiem [94, 110]. 1825. gadā mežkungs Feihtners ar Trautmana kundzi (no Jelgavas) uzcēla privātu peldu iestādi un ierīkoja ceļu no avota līdz Slokas–Tukuma ceļam. Peldu iestādes ēkā atradās gan viesnīca, gan vannas, kurām sērūdeni piegādāja ar mucām. 1827. gadā iestāde nodega [94, 110]. Ņemot vērā ārstniecības un viesu izmitināšanas funkcijas apvienošanu vienā iestādē, šī ēka uzskatāma par pirmo kūrorta sanatoriju Ķemeru, tātad pirmo visā Jūrmalas teritorijā. Pēc tam kūrorta attīstību veicināja ģenerālgubernators grāfs Pālens, kurš Ķemeru veismīgi ārstējās laika posmā no 1833. līdz 1835. gadam un pēc kura iniciatīvas ķeizars Nikolajs I atvēlēja kūrorta izveidei 687 desetīnas (jeb 750,5 ha) meža un piešķīra finanšu līdzekļus, kā rezultātā nobruģēja ceļu līdz Slokas–Tukuma lielceļam un “18.7.1838. atklāja pirmo valsts peldu iestādi Ķemeru – vannu ēku ar 32 numuriem” [94, 111]. 1838. gads tiek uzskatīts par Ķemeru kūrorta atklāšanas gadu. Tas pieskaitāms pie balneoloģiskajiem kūrortiem.

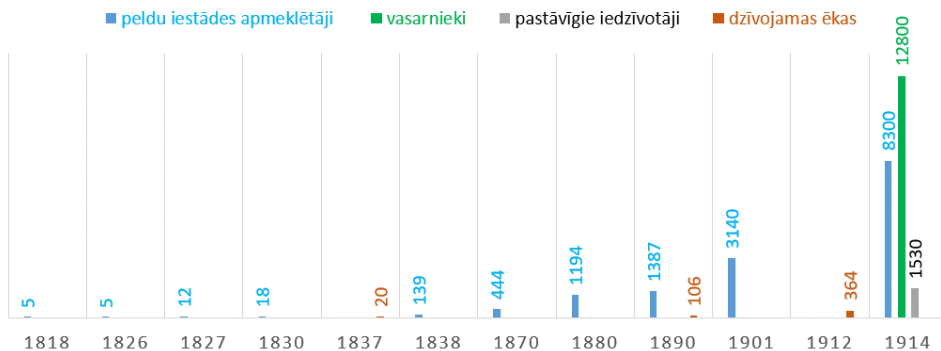
Satiksmes infrastruktūras pilnveide bija viens no būtiskākajiem vietas attīstības faktoriem. Pirms dzelzceļa izbūves uz Ķemeriem bija tāls un neērts ceļš caur Sloku pa zemes ceļu (1.11. att.). Ķemeriem izdevīgāk bija piekļūt no Jelgavas, nevis Rīgas, izmantojot ūdens ceļu līdz Slokai.

1.11. att. Satiksmes ceļi Ķemeri apkārtnē 19. g. vidū. Kurzemes plāns, 1846. g. (1. piel., 10. r.).

Nr. 1. Ķemeri, 2. Sloka, 3. Kaugurciems, 4. Pikstnieki, vēlāk Jaunķemeri, 5. Bīgaunciems.

Pēc peldu iestādes atklāšanas ik gadu atpūtnieku skaits pieauga. Starp 1870. un 1880. gadu tas pieauga 2,7 reizes, kas saistāms ar dzelzceļa satiksmes ieviešanu. Īsi pirms Pirmā pasaules kara tas pārsniedza 8000 gadā. Ir atrodamas ziņas, ka kopējais atpūtnieku skaits Ķemeru 1914. gadā sasniedzis ap 12800 cilvēku. Perioda beigās Ķemeru bija ap 364 vasarnīcu (dzīvojamās ēkas) un 1530 pastāvīgo iedzīvotāju (1.12. att.). 20. gs. sākumā tika nodrošināti tiešie vilcienu reisi no Pēterburgas uz Ķemeriem. Kūrortam bija sezonāls raksturs.

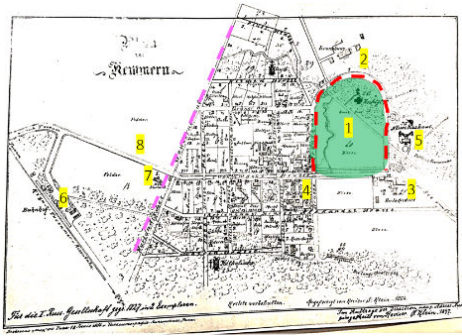

1.12. att. Peldu iestādes apmeklētāju, atpūtnieku, pastāvīgo iedzīvotāju un dzīvojamo ēku skaits Ķemeru līdz Pirmajam pasaules karam.

Datu apkopojums [94, 111; 11, 122, 284;].

1838.–1840. gadā tika izstrādāts Ķemeri kūrorta plānojuma projekts [500, 41]. Plānojumu noteica dzidniecisko avotu atrašanās vieta un dabas pamatnes stāvoklis, izvēloties sausākas vietas. Vannu māja tika uzbūvēta pie viena no avotiem, tai blakus esošajā plavī tika veidots parks, ko ietvēra galvenā kūrorta iela – Kroņmājas iela. Gar to izvietojās pārvaldes ēka jeb “kroņa māja” un citi svarīgākie kūrorta objekti, piemēram, vecā un jaunā kūrortmāja (1.13. att.). Šāds teritorijas

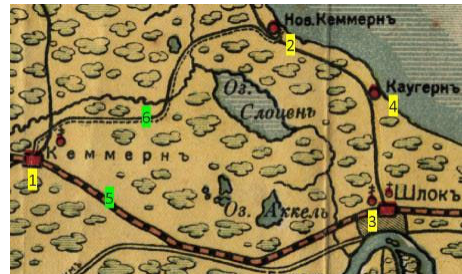
plānojums Ķemerus veidoja par reprezentablu kūrortu. Ķemeru telpisko attīstību ietekmēja robeža starp Vidzemes un Kurzemes guberņu – Robežu iela. Starp šo robežu un centrālo plāvu veidojās pārējā apbūve. Līdz Pirmajam pasaules karam apdzīvotajai vietai noformējās galvenais apbūves raksturs.

1.13. att. Ķemeri plāns, 1897. g.
(1. piel. 11. r.).

Nr. 1. centrālā plāva (zaļš), 2. “Kroņa māja”, 3. vannu māju komplekss, 4. vecā kūrmāja, 5. jaunā kūrmāja, 6. Ķemeri dzelzceļa stacija, 7. hotel “Kurland”, 8. vieta (aptuvena), kur 1825. g. bija uzbūvēta pirmā peldu ēka.

Sarkana pārtraukta līnija – Kroņmājas iela (Kronshausstrasse), violeta pārtraukta līnija – Robežu iela (Vidzemes – Kurzemes robeža, iedibināta 1783. g.).

1.14. att. Tramvaja līnija Ķemeri–Jaunķemeri.
Rīgas piejūras transporta shēma, 1911. g.
(1. piel., 12. r.).

Nr. 1. Ķemeri, 2. Jaunķemeri, 3. Sloka, 4. Kaugurciems; Nr. 5. dzelzceļš, 6. tramvajs.

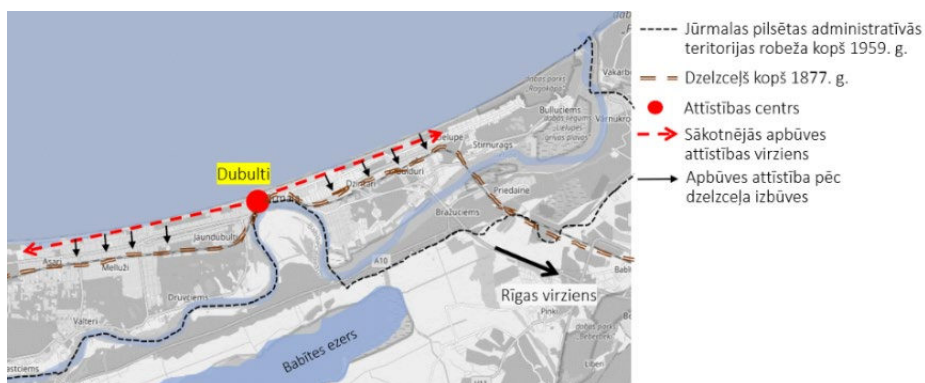
1840. gadā ierīkoja ceļu līdz Bigauņciemam, nodrošinot sasaisti ar jūru, tomēr 19. gs. beigās par Ķemeri piejūras pārstāvniecību kļuva Jaunķemeri, līdzīgi kā Slokai bija Kaugurciems. No 1896. gada uz turieni no Ķemeriem organizēja diližansu satiksmi [51, 372]. Jaunķemeris tika uzbūvēts jūras paviļjons, bija peldu steķis un citi kūrorta objekti, kas tajā laikā bija paredzēti peldei jūrā. Tādā veidā balneoloģiskā kūrorta apmeklētājiem bija iespēja izmantot arī piejūras peldes. Abu kūrorta veidu tik tuva savstarpējā atrašanās – ap 6 km – ir sakritība un liels retums, jo visbiežāk balneoloģiskie kūrorti atrodas zemju vidienē tālu no jūras. 1912. gadā tika atklāta elektriskā tramvaja satiksme starp Ķemeriem un Jaunķemeriem (1.14. att.), piešķirot jaunu kvalitāti kūrorta attīstībā.

Dabas resursi, zinātnisko pētījumu un tehnoloģiju attīstība, vienas personas – grāfa Pālena – inovatīvā vīzija par nozīmīga kūrorta iespējām šajā vietā un viņa spēja attīstības idejai piesaistīt ilgtermiņā valsts līdzekļus un konceptuālu atbalstu – tas bija noteicošais vietas attīstībā. Ne mazāk būtiska loma bija transporta attīstībai un Slokai, kas bija kā sākotnējais atbalsta punkts ceļā uz Ķemeriem.

1.1.3. Rīgas Jūrmala

Līdz 19. gs. sākumam Rīgas Jūrmalas teritorija bija maz apgūta, ar pavisam nelielām zvejnieku un zemnieku apdzīvotām vietām, kas atradās galvenokārt pie jūras vai Lielupes pārceltuvju vietās – Buļļos, Vecbulduros, Dubultos – un nelielām muižām Majoros, Bulduros un Valteros. Zeme šajā pussalā nebija auglīga, bija daudz mitru teritoriju, “bet jau 19. gs. smilšainajai, priežu mežu apaugušajai zemes joslai sagatavoja pavisam īpatnēju attīstības ceļu, izveidojot to par plašu un ievērojamu dziedniecības vietu” [51, 275]. Pieņemts uzskatīt, ka Rīgas Jūrmalas teritorijā kūrorts aizsākās Dubultos, kur ap 1814. gadu [11, 68] pēc Napoleona kara ārstēšanās nolūkos ieradās vairāki krievu virsnieki ar ģimenēm, tomēr “noteikti nav zināms, kad īsti pirmie peldu viesi sākuši apmeklēt Rīgai tuvāko jūrmalu” [11, 62]. Ir ziņas, ka jūras peldes šajā vietā ir pazīstamas jau ap 1800. gadu [51, 275]. Peldēšanās kultūras sākums aizsāka piejūras kūrortu attīstību, piešķirot teritorijām specifisku, no citām apdzīvotām vietām atšķirīgu izmantošanas veidu. Šajā periodā katra apdzīvota vieta uzskatāma par atsevišķu kūrortu.

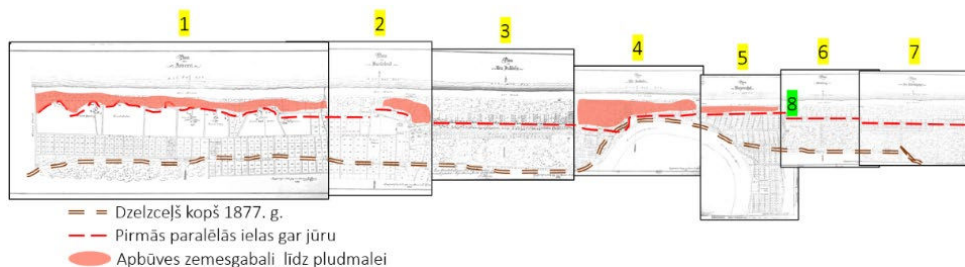
Dubultos ir šaurākā vieta starp Lielupi un jūru, tas ir ap 350 m, attiecīgi īsākais ceļš no upes ūdenstransporta līdz pludmalei. Noteicošā loma kūrorta sākumpunkta izveidē bija ūdenstransporta ceļam un Rīgai kā attīstības veicinātājam. Ūdens satiksme līdz Dubultiem bija izdevīgāka no Rīgas puses, līdzīgi kā no Jelgavas līdz Slokai. Dubultos 1834. gadā sākās zemesgabalu izdošana vasarnīcu būvei un to piemēram sekoja citas piejūras vietas, pirmos zemesgabalus sadalot gar kāpām. Kūrortu teritorijas sāka izplesties no Dubultiem uz abām pusēm paralēli jūrai. Līdz ar dzelzceļa izbūvi apbūve strauji attīstījās zonā starp dzelzceļu un jūru (1.15. att.). Dzelzceļa sliedes un to aizsargjosla bija kā robeža, kas noteica galvenās attīstības teritorijas un vērtīgākās zemes.

1.15. att. Apbūves attīstības virzieni Rīgas Jūrmalā pirms Pirmā pasaules kara. Shēmas pamatne (1. piel., 2. r.).

Rīgas Jūrmalai ir bijusi dažāda zemju piederība, bet, neņemot to vērā, visi zemju īpašnieki sāka izdalīt zemes vasarnīcu būvniecībai, savukārt tieši dažādās zemju piederības dēļ katra kūrorta apbūves struktūra attīstījās nedaudz atšķirīgi. Jūrmalas apbūves attīstības izpētē nozīmīgs

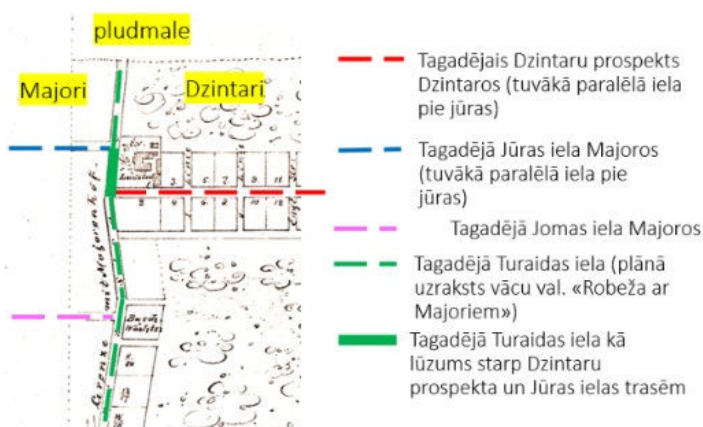
vēsturisks materiāls ir peldu vietu plāni, kas izstrādāti 1884. gadā un papildināti 1897. gadā. Tos var uzskatīt par senāko, pilnīgāko līdz mūsdienām nonākušo Rīgas Jūrmalas daļas teritorijas plānošanas dokumentāciju (1. piel., 15.–21. r.). Tos ir veidojis viens autors līdzīgā laika periodā, tādēļ gan grafiskā, gan teritoriālā izklājuma ziņā plāni ir savstarpēji ļoti savietojami un salīdzināmi (1.16. att.). Tie detalizēti parāda, kāds bija apbūves apmērs un raksturs 19. gs. beigās.

1.16. att. Peldu vietu plāni, savietoti (1. piel., 15.–21. r.).

Nr. 1. Asari, 2. Melluži, 3. Jaundubulti, 4. Dubulti, 5. Majori, 6. Dzintari, 7. Bulduri, Nr. 8. ir 1.17. att. vieta.

Katrā kūrortā visā tā platumā tika sadalītas zemes, maksimāli izmantojot piekrastes platumu. Tā rezultātā veidojās nepārtraukta, viennērīga vasarnīcu apbūve. Kūrortu robežas tika sapludinātas jau teritorijas attīstības pašā sākumā. Kūrortu apbūves “mugurkauls” bija pirmā jūrai paralēlā iela. Katrā kūrortā tās atrašanās vieta bija atšķirīga, tādēļ uz kūrortu robežām veidojās lūzumi ielu trasēs. Tāda situācija izveidojās, piemēram, uz Majoru un Dzintaru robežas (1.17. att.). Tāpat atšķirīgi tika noteikta kāpu apbūve starp ielu un pludmali – Majoros, Dubultos, Mellužos un Asaros zemesgabali tika sadalīti līdz pašai pludmalei, savukārt Dzintaros, Bulduros un Jaundubultos teritorija starp ielas apbūvi un pludmali tika atstāta nesadalīta.

1.17. att. Ielu trases uz Majoru un Dzintaru robežām (1. piel., 20. r.).

Kūrortu ielu tīkla un zemesgabalu plānojums galvenokārt tika veidots pēc vienota – regulāra – principa (1.18. att.). Ielu tīklam bija izteikta divu līmeņu hierarhija – vadošās ielas ir paralēlas jūrai, bet šķērsielas perpendikulāras tām. Lielākā daļa zemesgabalu bija veidota ap vienu pūrvieta (0,37 ha) lieli [11, 26]. Lielais zemesgabalu izmērs un blīvais ielu tīkls nodrošināja labu piekļuvi, svaigu gaisu, smaku neizplatīšanos, pietiekamu savrupību un vienlaikus reprezentabilitāti.

1.18. att. Zemesgabalu sadalījums Bulduros, 1897. g (1. piel., 21. r.).

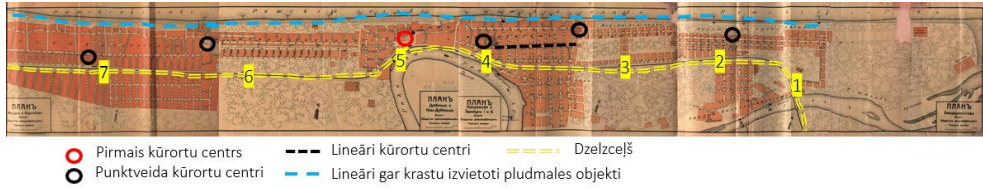
Līdz Pirmā pasaules kara sākumam regulārs ielu tīkls bija izveidots gandrīz visur, izņemot Majoros un Asaros, kur dažādas atkāpes no perpendikulārā dalījuma noteica mitro vietu, jomu un novadgrāvju virzieni, kā tas ir Jomas ielas zonā Majoros, vai zemnieku saimniecību robežas, kā tas ir Kāpu ielas zonā Asaros. Senākajās apdzīvotajās vietās, kur pirms vasarnīcu zemju dalīšanas tika izveidots neregulāru, ainavisku ielu tīkls, tas tika saglabāts un integrēts jaunajās taisnleņķa struktūrās. Šāds neregulārs plānojums bija izteikts Dubultos, Vecbulduros un Mellužos (1.19. att.).

1.19. att. Ielu tīklu veidi Rīgas Jūrmalā, 1911. g (1. piel., 22. r.).

Dzelzceļa stacijas: Nr. 1. Lielupe, 2. Bulduri, 3. Dzintari, 4. Majori, 5. Dubulti, 6. Melluži, 7. Asari.

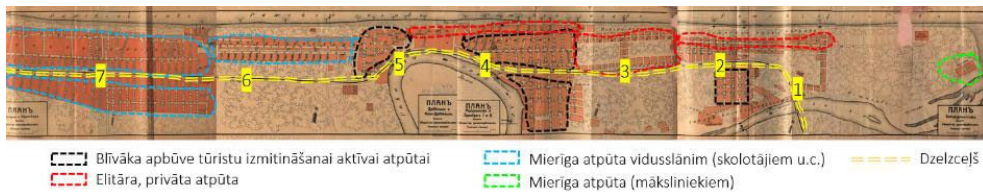
Katrā kūrortā bija sabiedriskais centrs, kuru noteica kāds kūrorta objekts – krogs, kūrmāja, viesnīca. Tie bija punktveida kūrortu centri. Majoros, Dubultos un Asaros tie atradās pie dzelzceļa stacijām. Majoros veidojās tirdzniecības ielas kā lineārs kūrorta centrs. Savukārt pludmalē tika veidoti publiski objekti atpūtai un dziedniecībai pie jūras, kas formēja izkļiedētu lineāro apbūves struktūru (1.20. att.). Šajās vietās bija lielākā kūrorta objektu daudzveidība.

1.20. att. Kūrortu centri. Attēlots uz 1911. gada plāna (1. piel. 22. r.).

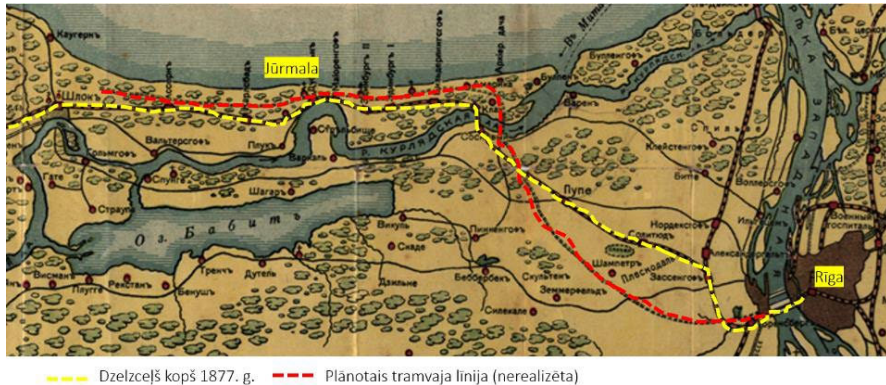
Dzelzceļa stacijas: Nr. 1. Lielupe, 2. Bulduri, 3. Dzintari, 4. Majori, 5. Dubulti, 6. Melluži, 7. Asari.

Katra kūrorta apbūve ieguva specifisku raksturu. Attīstības centrā – Dubultos un Majoros – bija blīva apbūve tūristu izmitināšanai. Majoru un Bulduru apbūve gar jūru un Dzintari bija elitāra apbūve turīgajam sabiedrības slānim. Tālāk no centra un uz dzelzceļa pusi atļāvās atpūsties sabiedrības vidusslānis (1.21. att.). Noslāņošanās redzama arī arhitektūras kvalitātē – elitārākos rajonos arhitektūra bija krāšņāka. 20. gs. sākumā bija ideja par tramvaja līnijas būvniecību starp Rīgu un Rīgas Jūrmalu, lai uzlabotu satiksmi ar kūrortiem (1.22. att.). Ideja netika realizēta.

1.21. att. Atpūtas iespēju segregācija Rīgas Jūrmalā. Attēlots uz 1911. gada plāna (1. piel. 22. r.).

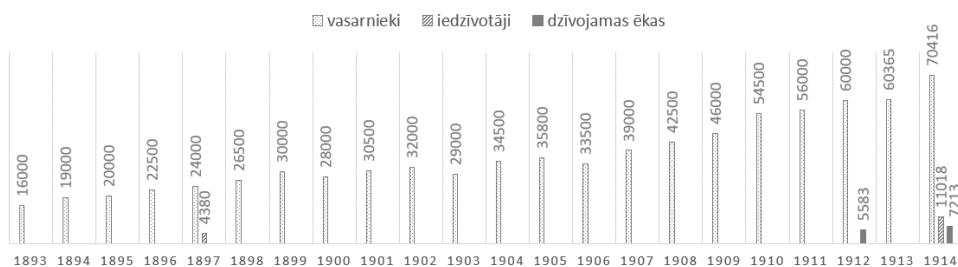
Dzelzceļa stacijas: Nr. 1. Lielupe, 2. Bulduri, 3. Dzintari, 4. Majori, 5. Dubulti, 6. Melluži, 7. Asari.

1.22. att. Plānotā tramvaja līnija, 20. gs. sākums (1. piel. 12. r.).

Pirms Pirmā pasaules kara vasarnīcu zemesgabalu piederība bija sarežģīta: “Valstij piederošās zemēs Baltijas domēnu valde sāka izdot gruntsgabalus dzimtnomā; privāto zemju īpašnieki gruntsgabalus izdeva mūža nomā. Šāds nenoteikts tiesiskais stāvoklis turpinājās līdz Latvijas tapšanai” [51, 275]. Līdzīga situācija ar vasarnīcu zemju īpašumtiesībām bija citviet Krievijas impērijā, piemēram, Zelenogorskā pie Somu līča, kas ietilpst Sanktpēterburgas administratīvajās robežās [110]. Ienākumus no zemesgabalu nomas guva zemju īpašnieki, savukārt vietējie iedzīvotāji, arī no Slokas puses vai no attālākiem reģioniem, kuri nomāja zemes, būvēja vasarnīcas, ienākumus guva no vasarnīcu īres: “Jūrmalas pastāvīgie iedzīvotāji nodarbojas ar zveju, tirdzniecību, dārzkopību, sevišķi Asaros, bet viena daļa pārtiek galvenā kārtā no vasarnīcu iznomāšanas” [11, 32]. Kūrortu attīstībai ir bijis komerciāls raksturs.

Līdz ar kūrorta apbūves un transporta attīstību pieauga arī atpūtnieku skaits, kas perioda beigās sasniedza ap 70 400 personu, kuras tika reģistrētas kā peldu nodokļa maksātājas. Pastāvīgo iedzīvotāju skaits sasniedza ap 11 000 personu, tādējādi atpūtnieku kopējais skaits bija ap 6,3 reizes lielāks. Neskatoties uz to, dzīvojamo ēku, pie kā tika pieskaitītas arī vasarnīcas, skaits teritorijā bija tikai ap 7200 (1.22. att.).

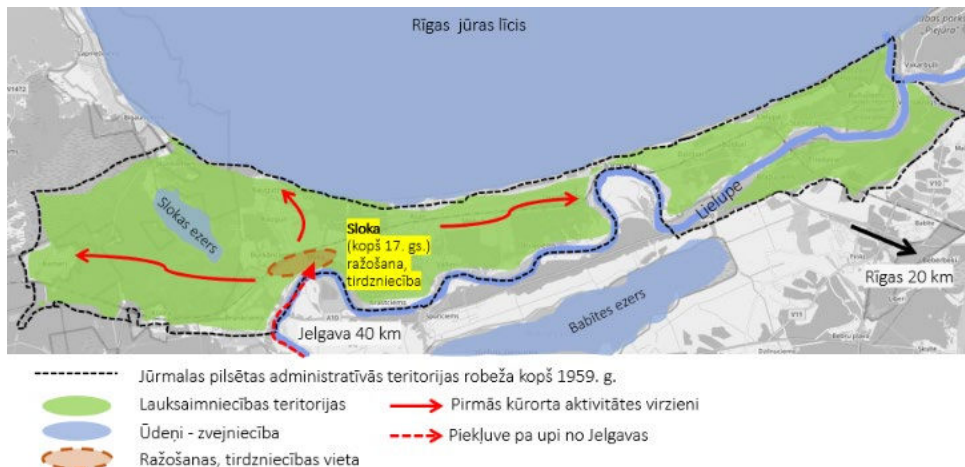

1.22. att. Atpūtnieku, pastāvīgo iedzīvotāju un dzīvojamo ēku skaits Rīgas Jūrmalā līdz Pirmajam pasaules karam.

Datu apkopojums [11, 122, 141, 284].

Rīgas Jūrmalas teritorijām kopīga bija attīstības vīzija, bet nebija vienota plānošana un valsts atbalsta. Kūrortu galvenais attīstības dzinulis bija peļņa, ko varēja gūt no tobrīd jaunā tūrisma segmenta, tāpēc attīstības process notika strauji, piesaistot pēc iespējas vairāk maksātspējīgu apmeklētāju. Rīgas Jūrmalas kūrorta attīstība balstījās uz privātām uzņēmējdarbības iniciatīvām. Tika ierīkoti privāti kūrorta objekti – vasarnīcas, krogi, kūrmājas un citi.

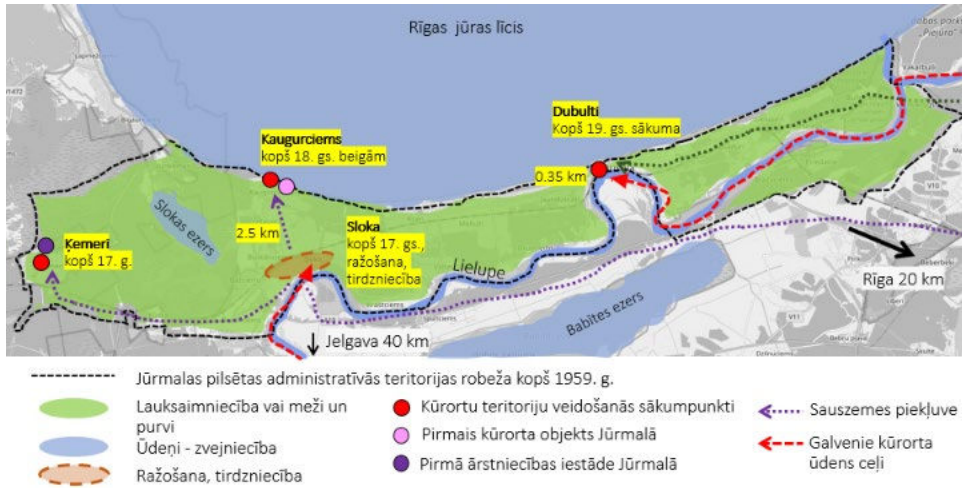
Iegūtās atziņas par atsevišķām apdzīvotajām vietām un secīgu vēsturiskās attīstības pārskatu sniedz kopskatu par kūrortu attīstības pirmsākumiem visā tagadējās Jūrmalas pilsētas teritorijā. Tieši no Slokas nāca pirmās iniciatīvas atpūtnieku vajadzību nodrošināšanai gan Ķemeru, gan Kaugurciemā, gan Rīgas Jūrmalā, tādēļ Sloka uzskatāma par vietu, no kuras sākās Jūrmalas kūrortu attīstības impulss (1.23. att.).

1.23. att. Jūrmalas teritorijas zemju izmantošana līdz 19. gs. sākumam, pirmās kūrorta aktivitātes.

Shēmas pamatne (1. piel. 2. r.).

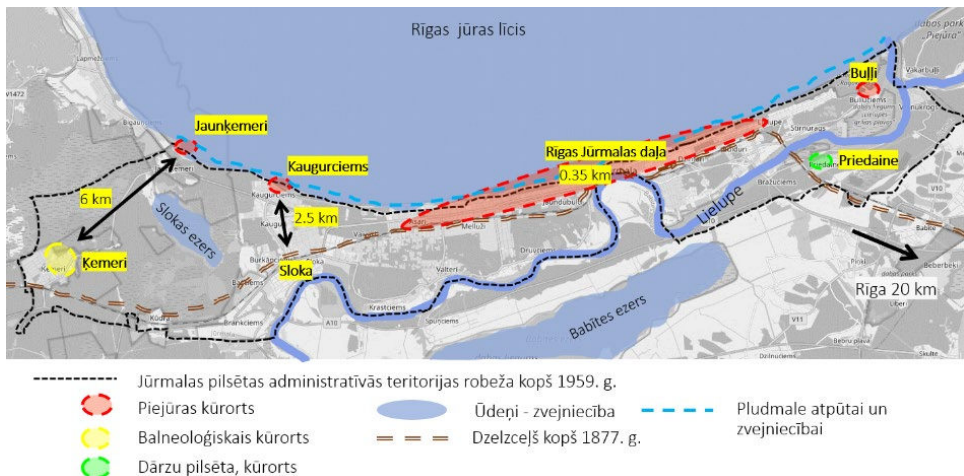
Informācijas avotos visbiežāk ir pieņemts, ka Ķemeru kūrorts sākas ar peldu iestādes atklāšanu 1838. gadā, savukārt attiecībā uz Rīgas Jūrmalu visbiežāk norādīts, ka pirmie atpūtnieki ieradušies ap 1812. gadu. Tomēr šie ir atšķirīgi rādītāji – viens ir ēkas uzbūvēšana, bet otrs attiecināms uz peldvietu atbrāvēšanu. Ja par kūrorta pirmsākumiem spriež pēc laika, kad sāka izmantot jebkādas dabas dziednieciskos resursus, tad visātrāk tas sāka notikt Ķemeru. Par dziedniecības resursu izmantošanas sākumu var uzskatīt arī laiku, kad tā vajadzībām sāk adaptēt esošās ēkas, piemēram, mežsargu mājas Ķemeru un zvejnieku mājas Kauguro. Par pirmo zināmo kūrorta objektu, kas veidots tieši kūrorta vajadzībām, var uzskatīt peldu būdu Kaugurciemā, savukārt pirmā ārstniecības iestāde atklāta Ķemeru 1825. gadā, un tā bija jelgavnieku un vietējo mežziņu būvēta iestāde, kas pieskaitāma pie kūrorta sanatorijām. Līdz ar to Ķemeru var uzskatīt par senāko kūrortu Jūrmalas teritorijā atbilstoši rādītājiem – dabas resursu izmantošana un pirmā kūrorta ārstniecības iestāde. Piejūras kūrortu attīstības sākumam noteicošais bija attālums no Lielupes līdz jūrai. Sākotnēji peldvieti brauca uz Kaugurciemu, jo bija lielāka ietekme no Jelgavas, bet Dubulti sāka attīstīties, kad aktivizējās atpūtnieki no Rīgas (1.24. att.).

1.24. att. Kūrorta izveidei raksturīgie rādītāji.

Shēmas pamatne (1. piel. 2. r.).

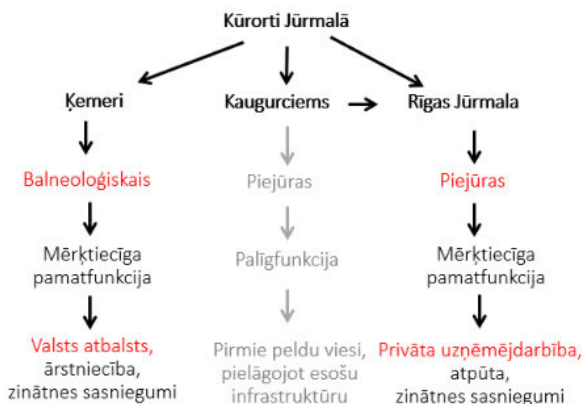
Rīgas Jūrmalas un Ķemeru kūrorti attīstījās savstarpēji neatkarīgi un atšķirīgi. Tie bija divi dažādi kūrortu veidi, jo izmantoja atšķirīgus dabas resursus. Tikai dabas apstākļu sakritība noteica šo kūrortu tuvu savstarpējās atrašanās vietu. Tas ir liels retums, ka balneoloģiskie kūrorti atrodas tik tuvu jūrai. Ķemeri izveidoja savu pārstāvniecību pie jūras – Jaunķemerus. Savukārt Priedaine, kas veidojusies Lielupes labajā krastā kā Rīgas Jūrmalas turpinājums, bija kūrorts ar dārzu pilsētas iezīmēm, jo tā tomēr neatrodas tiešā jūras tuvumā (1.25. att.).

1.25. att. Kūrortu veidi Jūrmalā līdz Pirmajam pasaules karam.

Shēmas pamatne (1. piel. 2. r.).

Jūrmalas piejūras un balneoloģiskajiem kūrortiem atšķirās ekonomiskie pilsētveidojošie faktori. Ķemeriem bija valsts atbalsts, jo kopš 1838. gada Krievijas impērija piešķīra finansējumu Ķemeru attīstībai, savukārt Rīgas Jūrmala attīstījās pēc brīvā tirgus ekonomikas principiem, attīstot pakalpojumu un uzņēmējdarbību, bet Kaugurciems kūrorta virzienā neturpināja attīstīties (1.26. att.).

1.26. att. Kūrorti Jūrmalā un to attīstības virzītājspēki līdz Pirmajam pasaules karam.

Saskaņā ar iespēju un ideju par kūrortu izveidi 19. gs. sākumā lika strauji attīstīties Jūrmalas teritorijai. Līdz Pirmajam pasaules karam kūrorti Jūrmalā ieguva savu pamatstruktūru un raksturīgās apbūves iezīmes.

1.2. Starpkaru periods

Starpkaru perioda sākumā tika dibināta neatkarīgā Latvijas Republika. Visā valsts teritorijā tika īstenota agrārā reforma un notika Pirmā pasaules kara seku novēršana. Tika veicināta apdzīvoto vietu pilsētas statusu iegūšana, pieņemta likumdošana un veikti daudzi citi darbi, kas sekmēja republikas nostiprināšanu. Tieši starpkaru periodā izziņas nolūkā tika veidoti plaši statistikas pārskati un novadpētniecības darbi, kas ļāva gūt priekšstatu par faktisko situāciju valstī.

Katrai no pilsētām tika izstrādāts savs attīstības plāns un būvnoteikumi. Būvnoteikumiem tika izmantota vienota sagatave kā visām Latvijas pilsētām un atbilda 1927. gadā izdotajam Likumam par būvniecības pārzināšanu [125]. Visu triju pilsētu būvnoteikumos gandrīz vienādi bija ugunsdrošības un teritorijas labiekārtojuma nosacījumi, bet dažās pozīcijās būvnoteikumi manāmi atšķirās, piemēram, par pieļaujamiem apbūves blīvuma rādītājiem (1.1. tabula).

1.1. tabula				
Pilsētu būvnoteikumu salīdzināšana kūrorta apbūvei būtiskos aspektos				
nr.	pozīcija	Sloka [131]	Ķemeri [121]	Rīgas Jūrmala [130]
1	apbūves daļas: saimnieciskā, dzīvokļu, dārzsaimniecības un rūpniecības	jā	jā	jā
2	minimālais jaunu sadalāmo zemesgabalu izmērs m ²	1000	1200	vispārīgā gadījumā 800, ar noteiktiem izņēmumiem 1500; zemes gabali kāpās un gar upes krastiem; jūras kāpās (zvejas joslā), gar upes krastiem (tauvas joslā) un līdzīgās vispārības lietošanā esošās vai šim nolūkam paredzētās vietās iedalīt un iežogot zemes gabalus ir aizliegts.
3	perimetrāla (slēgta) apbūve dzīvokļu un dārzniecības daļās	nē	nē	nē
4	Visu ēku ārējam tērpam jābūt glītām un arhitektoniski izveidotām.	Nav šādas prasības	Nav šādas prasības	ir šāda prasība
5	vispārīgi ēku parametri	dzīvokļu daļā 9m/2 stāvi, saimniecības daļā 13 m/3 stāvi,	koks 9 m / 2 stāvi, saimniecības daļā mūris 13 m/ 3 stāvi	koks 8 m / 2 stāvi (jumta izbūve), saimniecības daļā mūris 12 m/ 3 stāvi
7	Šinīs noteikumos paredzētās prasības ēku augstumu un stāvu skaita ziņā neattiecas	uz valsts, pašvaldības un sabiedriskām ēkām, izņemot šī panta prasības par pie ielas ceļamām un arī koka ēkām. (skatīt *) un **))	uz valsts un sabiedriskām ēkām, izņemot šī panta d* un e** punkta prasību.	Nav izņēmumu
8	dzīvojamās daļas apbūves blīvums	stūra 30 %, pārējais 20%	stūra 40 %, pārējais 30%	***
9	dzīvokļu daļas ēkas augstums, m/stāvu skaits	9 m / 2 stāvi	9 m / 2 stāvi (jumta izbūve)	koks 8 m / 2 stāvi (jumta izbūve), mūris 12 m/ 2stāvi ar jumta izbūvi (65% no 1.stāva)
10	dārzniecības daļas apbūves blīvums	15%	daļa 10%, daļa 30%	10%, ja līdz 4000 m ² ; līdz 5% , ja vairāk par 4000 m ²

11	dārzniecības daļas ēkas augstums, m /stāvu skaits	tāds pats kā dzīvokļu daļai	tāds pats kā dzīvokļu daļai	tāds pats kā dzīvokļu daļai
6	pagrabstāva (neieskaita stāvu skaitā) augstums virs zemes	1 m	1 m	1 m
12	gar ielām žoga augstums	1,5 m	1,5 m	2 m
13	būvdarbu veikšana	nav ierobežojumu	1. septembris - 1.jūnijs	nav ierobežojumu
14	izņēmumi	nav	būvnoteikumi neattiecas uz Ķemeru sēravotu iestādi	nav
d.*) Ēkas pie ielas var celt ne augstāk par šīs ielas platumu.				
e.***) Koka ēkas būvējamas ne augstākas par 9 m, paredzot tanīs ne vairāk kā divus stāvus, pie kam bēniņu izbūve virs otrā stāva nav atļauta.				
***) 1) Bulļos – 25% visur, 2) Stirnas ragā – 25% visur. 3) Bulduros – 25%, izņemot gruntsgabalus (g.) gar Lielo pr. un starp Lielo pr. un jūru, kur var apbūvēt tikai 15%. 4) Edinburgā – 20%, izņemot g. starp dzelzceļu un Lielupi un g. gar Robežu ielu, starp dzelzceļu un pareizticīgo baznīcas g., kur var apbūvēt 25%. 5) Majoros – 25%, izņemot g. gar Jūras ielu un starp Ērgļu ielu, dzelzceļu un Dubultiem, kur var apbūvēt 20%. 6.) Dubultos – 25%, izņemot g., kuri ietilpst rajonā starp Majoriem, dzelzceļu – līdz Dubultu stacijai, saimniecisko rajonu pie Mellužu ielas un Robežu ielu (uz jūras pusi), kur var apbūvēt 20% . 7) Mellužos – 25% rajonā starp Dubultiem, Dārza ielu, dzelzceļu un jūras kāpām, pārējās daļās – 20%. 8) Asaros – 20% visur. 9) Valteri – 20% visur.				

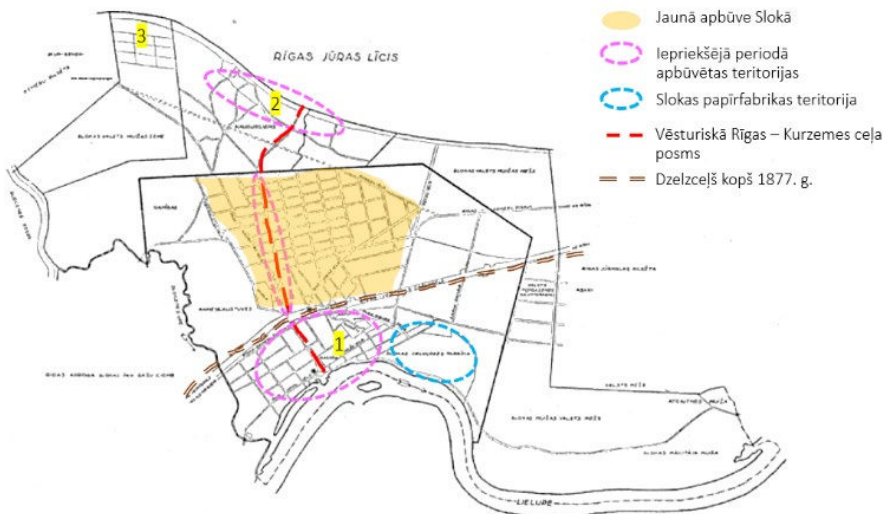
Visās pilsētās bija vienāds apbūves teritoriju sadalījums – saimnieciskā, dzīvokļu, dārzsaimniecības un rūpniecības. Neskatoties uz to, ka Ķemeri un Rīgas Jūrmala tika dēvēti par kūrortiem, būvnoteikumos netika atsevišķi izdalītas ne kūrorta teritorijas, ne vasarnīcu rajoni, tas nozīmē, ka kūrorts netika uztverts kā pilsētībūvnieciska tēma apbūves noteikumu kontekstā. Būvnoteikumos izmantotā terminoloģija turpmāk būtiski ietekmēja izpratni par vasarnīcām, jo tās tika pieskaitītas pie dzīvojamām ēkām dzīvojamās vai dārzsaimniecības rajonos.

Rīgas Jūrmalā koka un mūra ēku pieļaujama augstums bija par 1 m zemāks nekā Slokā un Ķemerā, un nebija izņēmumu attiecībā uz stāvu skaitu un ēku augstumu, kā tas bija Slokā un Ķemerā, kur valsts un publiskām mūra ēkām varēja būt arī lielāks augstums un stāvu skaits. Tas izskaidro daudzstāvu kūrorta objektu iespējamību Ķemerā, bet ne Rīgas Jūrmalā, kur salīdzinoši lielā viesnīca “Jūrmala” Majoros tika uzbūvēta vēl pirms apbūves noteikumu pieņemšanas. Ķemeri izcēlās arī ar nosacījumu, ka būvnoteikumi neattiecas uz Ķemeru sēravotu iestādi un lielāku apbūves blīvumu dzīvojamajā daļā – 30%, kamēr Rīgas Jūrmalā lielākais pieļaujama apbūves blīvums atsevišķās zonās bija 25%, bet pārsvarā – 20%. Šāds apbūves blīvums sakrita ar rūpniecības pilsētā Slokā noteikto apbūves blīvumu, un tādēļ tas būtu vērtējams kā nespecifisks, ja vien Rīgas Jūrmalā nebūtu pieļaujami mazāki zemesgabali, kas kopumā intensificē apbūvi. Par kūrortam specifisku prasību Rīgas Jūrmalā var norādīt prasību “Visu ēku ārējam tērpam jābūt glītam un arhitektoniski izveidotam” [130], kas nav citās Jūrmalas teritorijas pilsētās, savukārt

Ķemerose – būvdarbu veikšanu laika posmā 1. septembris – 1. jūnijs [121], kas ir ārpus kūrorta sezonas. Arī kūrorta jomā pilsētām bija savas atšķirības.

1.2.3. Sloka

Slokas apbūve stipri cieta Pirmajā pasaules karā – pirms kara tur bija 567 ēkas, no tām bojātas vai nopostītas 456 ēkas [113, 15] jeb 80% no visas apbūves. 1925. gadā Slokas pilsētai tika pievienots Kaugurciemu, un jaunā apbūve izpletās starp šīm abām vietām (1.27. att. Jaunās apbūves teritorijas Slokā). Slokā turpināja attīstīties mazpilsētām raksturīga dzīvojamā apbūve ar nelielām, vienkāršām koka ēkām un piemājas sakņu dārziem. Slokas papīrfabrikas un citu ražotņu atrašanās pilsētā noteica tās industriālo raksturu ar strādniekiem nepieciešamo sadzīvi.

1.27. att. Slokas pilsētas plāns, 1936. g (1. piel. 24. r.).

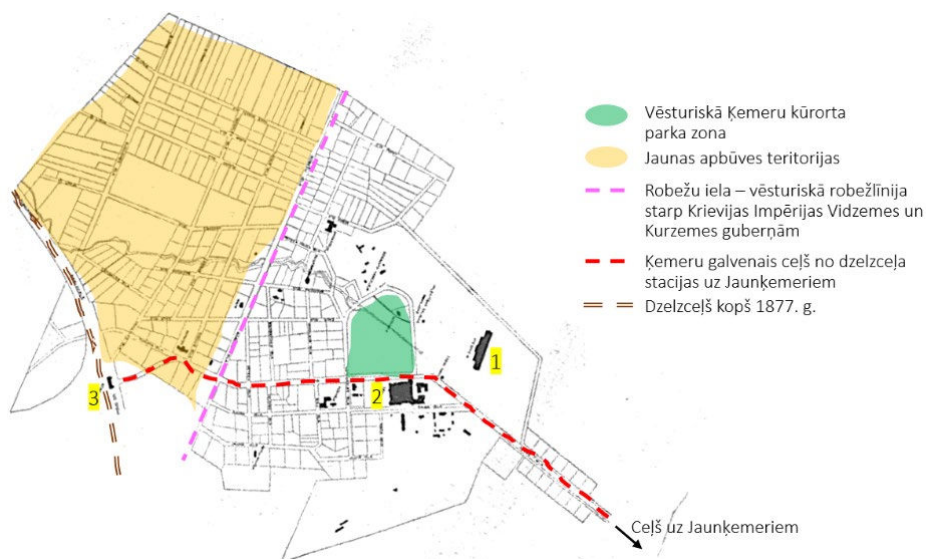
Nr. 1. vēsturiskā Slokas daļa, 2. Kaugurciems, 3. iespējams, vasarnīcu zemes pie jūras.

1929. gadā jūras tuvumā tika piešķirti ap 15 ha valsts meža vasarnīcu būvei [52, 65]. Līdz ar to tika plānots paplašināt piejūras atpūtas vietu Kaugurciema apkārtnē, neskarot pašu Kaugurciema apbūvi. 1936. gada Slokas plāna shēmā redzami iezīmētie regulārie zemesgabali varētu būt šī teritorija (36. att. Nr. 3) – mūsdienās atbilstoši plānā ieskicētajai ģeometrijai tur ir daži zemesgabali, kas nav apbūvēti. Starpkaru periodā Kaugurciemā kūrorta funkcijai nebija būtiska loma – tur vasaras sezonā varēja uzturēties atpūtnieki, tomēr šī iespēja netika plaši popularizēta.

1.2.4. Ķemeri

Pirmā pasaules kara laikā Ķemeru tika izpostīta lielākā daļa apbūves. Gandrīz pilnībā tika nopostīta peldu iestāde. Kādā informācijas avotā norādīts, ka pirms kara ir bijušas 619 mājas, no kurām nopostītas 495 [88, 103]. Savukārt citā informācijas avotā norādīts, ka “no apm. 500 mājām palika vairs tikai desmitā daļa, un tā pati saposīta” [52, 32]. Tādējādi gandrīz viss, kas līdz mūsdienām ir nonācis kā vēsturiskā arhitektūra, ir no starpkaru perioda.

Starpkaru periodā tika uzcelts daudz jaunu vasarnīcu, tika atjaunota un paplašināta peldu iestāde, pilsētā tika paplašināta apbūve aiz Robežu ielas (1.28. att., Jaunas apbūves teritorijas). Jaunajiem zemes gabaliem raksturīga dažāda forma, gara un šaura konfigurācija.

1.28. att. Ķemeri pilsētas plāns, 1936. g (1. piel. 25. r.).

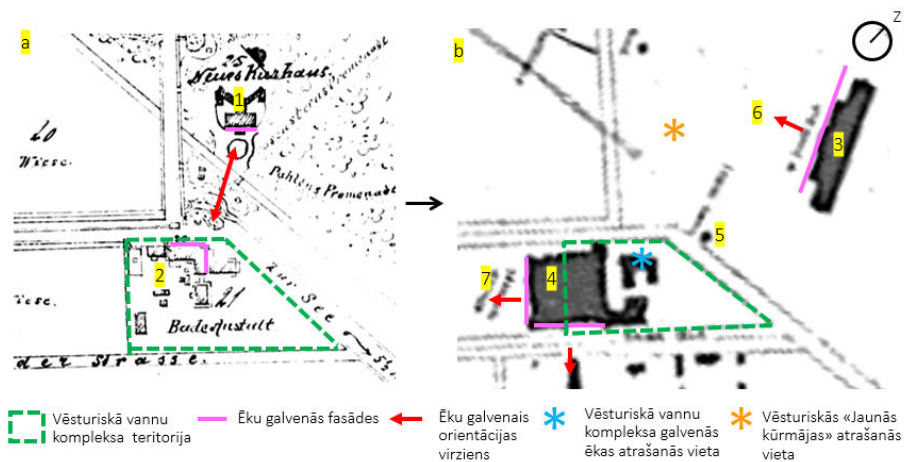
Nr. 1. Ķemeri viesnīca, 2. vannu iestāde, 3. dzelzceļa stacija.

Aptuveni tajā pašā vietā, kur pirms kara atradās “jaunā kūrmāja”, 1936. gadā uzbūvēta Ķemeri viesnīca (1.28. att. Nr. 1). Atbilstoši būvnoteikumos paredzētai iespējai sabiedriskas ceļtnes būvēt augstāk par pieņemto, viesnīca tika uzbūvēta sešus stāvus augsta. Tā laika presē šī objekta parādīšanos Ķemeru raksturoja: “No purva un džungļiem ar dažām koka barakām nedaudz gados pacēlās jauna grandioza valsts viesnīca ar peldu iestādi, kura neaizver durvis un nepārtraukti darbojas cauru gadu” [56]. Ēka ir bijusi unikāla. Neskatoties uz lielo izmēru, tā nav vērtējama un salīdzināma ne ar vienu objektu, jo ir iekļauta dabā un ar to ir līdzsvarota mērogā. Jaunā Ķemeri viesnīca piedāvāja līdz tam nepieredzētu, izsmalcinātu atpūtu un ārstniecību [55].

Ķemeri kūrorts ievēroja laikmeta tendences kurortoloģijā – starpkaru periodā liela mēroga kūrorta objektu būvniecība bija plaši izplatīta. Citos Baltijas jūras kūrortos tika uzbūvēti līdzīgi

objekti, piemēram, viesnīca Sopotā, Polijā [186]. Ķemeru viesnīca orientējās uz ārzemju tūristiem. To skaits brīžiem bija lielāks par vietējo apmeklētāju skaitu, piemēram, laika periodā no 1938. gada 1. aprīļa līdz 1. augustam ārzemnieku bija 809, bet apmeklētāju no Latvijas – 656 [105]. 1938. gadā avīžu virsrakstos bija lasāms: „Ķemeri – starptautisks kurorts” [39], un parādījās ziņas par ieceri būvēt vienu palīgviesnīcu Ķemerose un vēl vienu viesnīcu Jaunķemerose: “tādā kārtā Ķemeri pārvērstos arī par pirmklasīgu jūras kūrortu” [39]. Starpkaru periodā Jaunķemerose tika uzbūvēts jauns jūras paviljons.

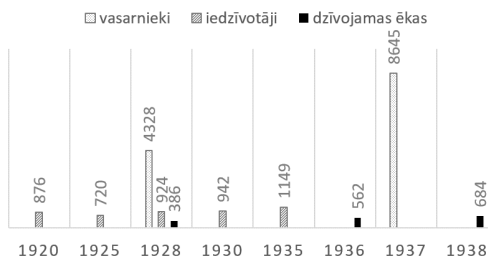
Ķemeru viesnīca bija funkcionāli saistīta ar vannu māju, bet telpiski un kompozicionāli uz to nereaģēja. Pārbūvējot vannu māju kompleksu, tika mainīta galveno ēku atrašanās vieta un fasāžu orientācija. Ja vēsturiskā vannu māju kompleksa galvenā ēka tika orientēta uz jaunās kūrmājas pusi un atradās ceļa līkumā, ainaviski iekomponēta (1.29. att. a), tad starpkaru periodā vannu kompleksa viena no galvenajām ēkām tika orientēta uz dzelzceļa stacijas pusi, bet otra uz dūņu ieguves vietām, savukārt viesnīcas pusē tika izvietotas tehniskās ēkas, jo tajā laikā viesnīcas vēl nebija (1.29. att. b). Ķemeru viesnīcai garenass ievēroja ZR-DA virzienu. Pie abiem objektiem tika veidotas jaunas labiekārtotas zonas, kas būtiski papildināja gan rekreācijas iespējas, gan nodrošināja reprezentablus skatus uz objektiem (1.29. att. Nr. 6, 7).

1.29. att. Vannu ēkas, kūrmājas un Ķemeru viesnīcas savstarpējo atrašanās vietu izmaiņas. a. 1896. g. situācija (1. piel., 11. r.), b. 1936. g. situācija (1. piel. 25. r.). Nr. 1. jaunā kūrmāja, 2. vēsturiskais vannu māju komplekss, 3. Ķemeru viesnīca (Jaunās kūrmājas vietā), 4. vannu māju komplekss pēc pārbūves, 5. sēravota paviljons, 6. dārzs pie Ķemeru viesnīcas, 7. skvērs pie vannu mājas.

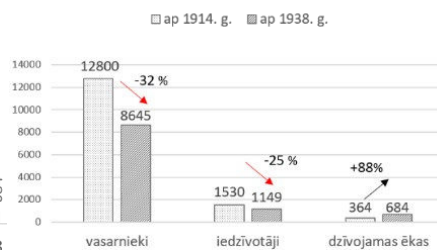
1938. gadā Ķemerose dzīvojamo ēku, pie kurām parasti pieskaitīja arī vasarnīcas, skaits bijis 684 (1.30. att.). Ja šo skaitu salīdzina ar iepriekšējā perioda beigās dzīvojamo ēku skaitu 364 [11, 122], tad kopējais ēku skaita pieaugums ir aptuveni par 88 % (1.31. att.). Neskatoties uz Ķemeru viesnīcas izbūvi un vasarnīcu skaita pieaugumu, kopējais atpūtnieku skaits perioda beigās bija aptuveni 32% mazāks nekā pirms Pirmā pasaules kara (1.31. att.). Starpkaru perioda beigās

piedzīvots arī iedzīvotāju skaita kritums salīdzinājumā ar iepriekšējā perioda beigām. 1936. gadā no koka bija 79% dzīvojamo ēku (1.32. att.). Gandrīz visas dzīvojamās ēkas bijušas vienstāvu (1.33. att.). Šāds apbūves raksturs kopumā turpināja iepriekšējā vēsturiskā perioda apbūves tradīcijas.

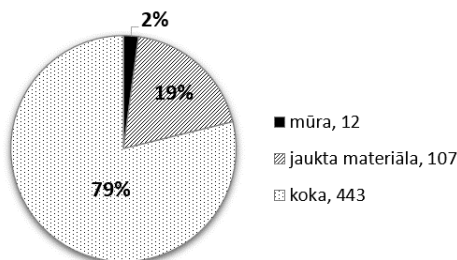
1.30. att. Atpūtnieki, pastāvīgo iedzīvotāju un dzīvojamo ēku skaits Ķemeros starpkaru periodā.

Datu apkopojums
[51, 374, 375; 68, 153; 94, 19414. k.; 48, 44].

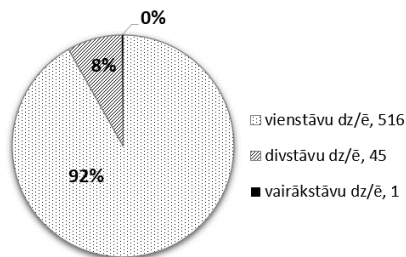

1.31. att. Atpūtnieku, pastāvīgo iedzīvotāju un dzīvojamo ēku skaita salīdzinājums Ķemeros periodā pirms Pirmā pasaules kara un starpkaru perioda beigās.

Datu apkopojums
[11, 122, 284; 68, 153; 48, 44; 51, 374].

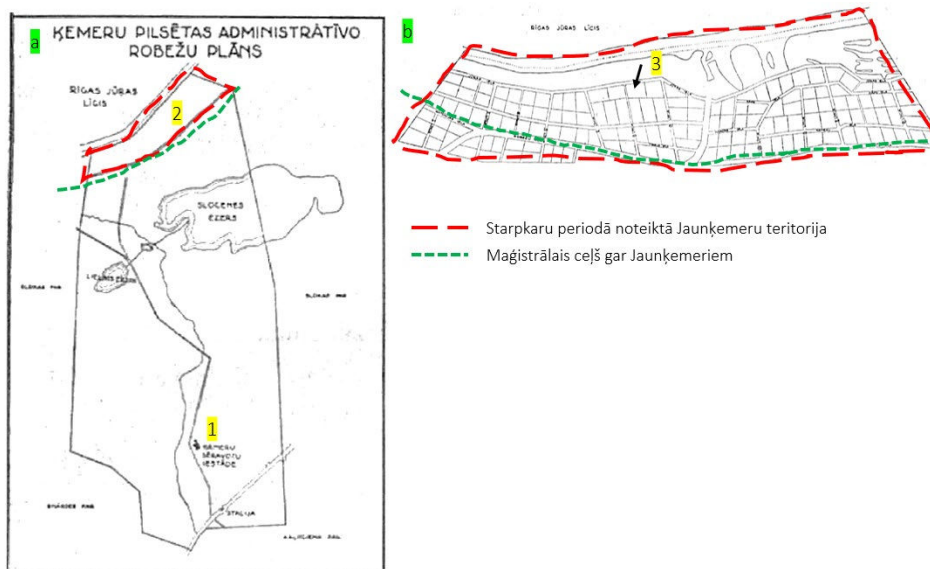

1.32. att. Dzīvojamo ēku iedalījums pēc to būvmateriāliem, 1936 [68, 153].

1.33. att. Dzīvojamo ēku iedalījums pēc to stāvu skaita, 1936 [68, 153].

Plaša apbūves attīstība tika plānota Jaunķemeros. 1936. gada plānos redzams, ka tur kāpu zonā ir projektēta jauna apbūves struktūra, ieskaitot parcelāciju (1.34. att. b.). Zemes gabali pēc izmēra līdzīgi vasarniecu zemesgabaliem Rīgas Jūrmalas kāpu zonā, tikai plānojums ir ainaviskāks, novērtējot reljefa īpatnības. Plānotā apbūve un zemesgabalu sadale netika realizēta.

1.34. att. Projektētais Jaunķemeri plānojums starpkaru periodā [68, 155].

- a. Ķemeri pilsētas administratīvo robežu plāns, b. Jaunķemeri teritorijas plānojums ar sadalījumu zemes vienībās.
Nr. 1. Ķemeri, 2. Jaunķemeri, 3. kāda no sadalītājām zemes vienībām, kas atbilst vasarnīcu apbūvei.

Starpkaru periodā jaunie kūrorta objekti un apbūve ieviesa būtiskas izmaiņas pilsētas struktūrā ar mērķi turpināt attīstīt Ķemeri kā laikmetīgu, starptautisku kūrortu. Pirmā pasaules kara laikā zaudētā apbūve ļāva gan izdarīt izvēli par labu tradīcijām, turpinot būvēt mazstāvu koka apbūvi, gan deva vietu un iespēju eksperimentiem, inovācijām un mērogu maiņai, kā rezultātā tika uzbūvēta Ķemeri viesnīca – uz to brīdi lielākā sabiedriskā ēka Jūrmalas teritorijā. Arī šajā periodā kūrorta attīstību noteica valsts iesaiste – Ķemeri bija Valsts Iekšlietu ministrijas veselības departamenta pārziņā.

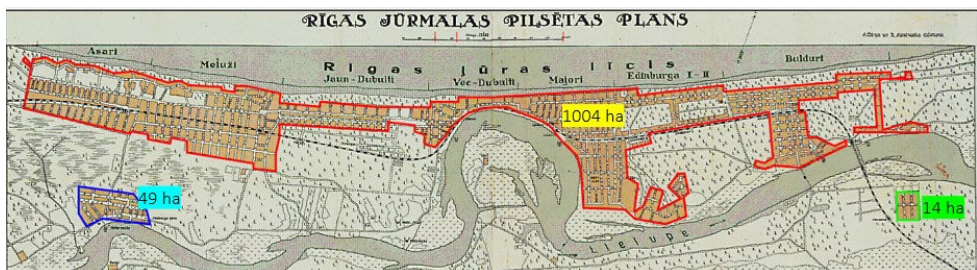
1.2.5. Rīgas Jūrmala

Rīgas Jūrmalas daļas apbūvei kara laikā galvenie zaudējumi saistījās ar militāro drošības joslu izveidi: “Izbūvējot caur tagadējo pilsētas teritoriju divas rindas apcietinājumu, veseli rajoni stratēģiskos nolūkos tiek nodedzināti un no atlikušām vasarnīcām vairāk nekā 50 % izpostītas” [51, 276]. Īpaši cieta Dubulti. Gan Krievijas, gan Vācijas militārie spēki izmantoja vasarnīcas kā patīkamu atpūtas vietu karadarbības laikā, bet, tās atstājot, ēkām tika nodarīti bojājumi un tās tika izlaupītas [11, 289]. Tāpat cieta satiksmes infrastruktūra – vairākas dzelzceļa stacijas bija sagrautas.

Vēl pirms Rīgas Jūrmalas apbūves noteikumu un attīstības plāna apstiprināšanas 1929. gadā [130], jau 1921. gadā inženieris Eduards Veiss izstrādāja Jūrmalas pilsētas atjaunošanas “idejisko

projektu” [78–82]. To var pielīdzināt mūsdienu attīstības stratēģijas dokumentācijai. No publikācijām presē ir zināms, ka projekta vadošā doma bija, ka “Rīgas Jūrmala ir atpūtas vieta” [82]. Tas saskan ar iepriekšējā periodā iedibināto virzienu un nenes neko principiāli jaunu. “Pirmā vietā jāstāv dziedniecības iestādēm. Tajā nolūkā jāgādā par Jūrmalas estētisko pusī, neļaujot sakropļot dabas daļumus, apbūvējot jūrmaļu steķiem, neglītām būdām u.t.t.” [82]. Attiecīgā laika fotoattēlos redzams, ka pludmalē peldu steķu tiešām vairs nebija. Visbūtiskākais konceptuālais pielāvums bija apbūves teritoriju paplašināšana – no tobrīd esošās 921 ha līdz 1426 ha [81], kas ir palielinājums par 55%. Savukārt vissīngrākā nostāja bija par kāpu zonas kā neapbūvējamās teritorijas saglabāšanu un saudzēšanu: ”Neviena koka te nedrīkst cirst” [80]. Šīs nostādnes vēlāk atspoguļojās pilsētas ģenerālplānā. Labiekārtošanas darbi un satiksmes infrastruktūras uzlabošana tika izvirzīta par prioritāti. Ideja, kas netika realizēta, bija: “Pussala pret Majoriem ir kā radīta grandiozam sporta centram” [80].

Kādā 1922. gada plānā redzama Rīgas Jūrmalas kopējā karte ar apbūvi iepriekšējā perioda robežās (1.35. att.), jo starpkaru perioda pašā sākumā apbūves teritorijas vēl netika paplašinātas. Šis plāns ir labs atskaites punkts turpmākās apbūves attīstības analīzei. Plānā ar līnijām iezīmētām teritorijām ir noteiktas aptuvenas platības. Apbūve gar piekrasti un dzelzceļu ir ap 1004 ha liela, kas varētu atbilst E. Veisa plānā norādītajiem apbūves 921 ha, pieskaitot parkus, kas ietverti apvilktajā teritorijā. Kopā ar Valteru un Priedaines platību Rīgas Jūrmalas apbūve perioda sākumā bija ap 1067 ha liela.

1.35. att. Apbūves platības, aprēķinātas uz Rīgas Jūrmalas pilsētas plāna, 1922 (1. piel. 26. r.).

Sarkana līnija – apbūve gar piekrasti un dzelzceļu, zila līnija – Valteri, zaļa līnija – Priedaine.

Lēmums par teritoriju paplašināšanu mazināja vajadzību pēc esošo teritoriju apbūves intensificēšanas un nomaiņas, kas savukārt sekmēja iepriekšējā perioda apbūves struktūras labāku saglabāšanos. Apbūve tika paplašināta vairākos posmos – Bulduru prospekts pagarināts līdz 36. līnijai, izveidota apbūve gar dzelzceļu Bulduru–Dzintaru rajonā un Jaundubultos, izdalīti apbūves gabali mežā starp Asariem, Valteriem un pie Mellužiem, kā arī izveidotas apbūves gar Lielupi starp Dubultiem un Valteriem. Jaunais ielu tīkls lielākoties turpināja esošo, nodrošinot harmonisku jauno pilsētas daļu iekļaušanos kopējā pilsētībūvnieciskā struktūrā. Tika paplašināta dzīvojamā apbūve, bet netika veidoti jauni sabiedriskie centri. Apbūves paplašinājumi 20. gs.

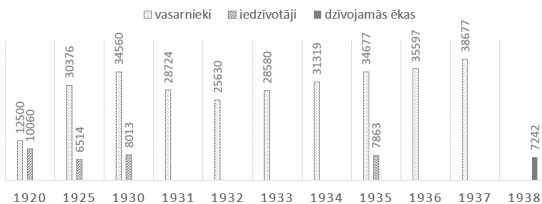
trīsdesmito gadu pilsētas plānā apzīmēti ar gaišāku nekā iepriekšējā perioda apbūves kvartāli, toni (1.36. att.).

1.36. att. Rīgas Jūrmalas plāns, 20. gs. trīsdesmitie gadi (1. piel. 27. r.).

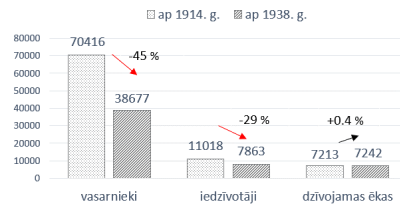
X – vietas, kur tika veidota jauna apbūve.

Atpūtnieku plūsma atjaunojās ap 1920. gadu, uzņemot ap 12 500 atpūtniekus, un pakāpeniski katru gadu pieauga, 1937. gadā sasniedzot apmēram 38 600 atpūtnieku (1.37. att.), tomēr, salīdzinot ar iepriekšējā perioda maksimumu, tas bija par 45% mazāk. Perioda beigās kopējais iedzīvotāju skaits arī bija mazāks, nekā tas bija iepriekšējā perioda beigās (1.37. att.). Pirms Pirmā pasaules kara Rīgas Jūrmalā pēc dažiem datiem ir bijis 7213 dzīvojamo ēku [11, 285], bet pēc citiem – 6139 dzīvojamās ēkas, no kurām kara laikā 3537 bija vai nu pilnīgi, vai nu daļai nopostītas [88, 103]. Analīze veikta, izmantojot lielāko skaitu. Savukārt 1938. gadā bijušas 7242 ēkas [51, 278]. Tādējādi dzīvojamo ēku pieaugums brīvvalsts perioda beigās attiecībā pret iepriekšējā perioda beigām ir ap 0,4% (1.38. att.), neskatoties uz apbūves paplašināšanos. 1938. gadā 88% no visām ēkām ir bijušas koka (1.39. att.), savukārt 70% dzīvojamo ēku ir bijušas vienstāvu (1.40. att.).

1.37. att. Atpūtnieku, pastāvīgo iedzīvotāju un dzīvojamo ēku skaits Rīgas Jūrmalā starpkaru periodā.

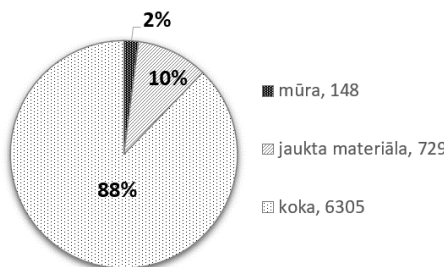
Datu apkopojums [51, 278; 48, 44; 26].

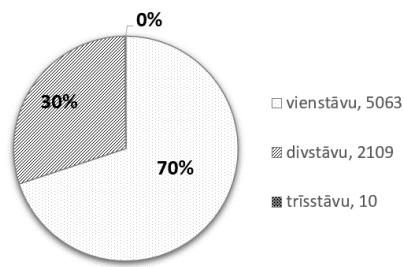
1.38. att. Atpūtnieku, pastāvīgo iedzīvotāju un dzīvojamo ēku skaita salīdzinājums Rīgas Jūrmalā periodā salīdzinājums Rīgas Jūrmalā periodā pirms Pirmā pasaules kara un starpkaru perioda beigās.

Datu apkopojums

[11, 284, 285; 51, 278; 48, 44].

1.39. att. Dzīvojamo ēku iedalījums pēc to būvmateriāliem, 1938 [51, 278].

1.40. att. Dzīvojamo ēku iedalījums pēc to stāvu skaita, 1938 [51, 278].

1930. gada datus norādīts, ka Rīgas Jūrmalā zemesgabalu skaits ir bijis 4 000 (1.41. att.). Savukārt pēc 1935. gada datiem [84, 7] Rīgas Jūrmalā ir bijuši 4 455 zemesgabali, no tiem apbūvēti 3 503. Ziemas sezonā apdzīvotas ēkas bija 1 856 zemes gabalos, kas ir 53 % no visiem apbūvētajiem zemesgabaliem. Tomēr salīdzinājumā ar iepriekšējo vēsturisko periodu sezonālitate bija samazinājusies, jo iepriekš gandrīz visā pilsētā vasarnīcas tika iezīmotas.

1935. gadā Rīgas Jūrmalā ir bijuši 2 519 dzīvokļi [84, 27]. Pieņemot, ka dzīvokļu ēkā ir vismaz divi dzīvokļi, dzīvokļu ēku skaits ir bijis ne vairāk kā 1259. Tas nozīmē, ka viengimenes ēku ir bijis ap 6000. Atbilstoši šiem datiem Rīgas Jūrmalā starpkaru periodā ir bijusi pārsvarā viengimenes māju vai vasarnīcu apbūve.

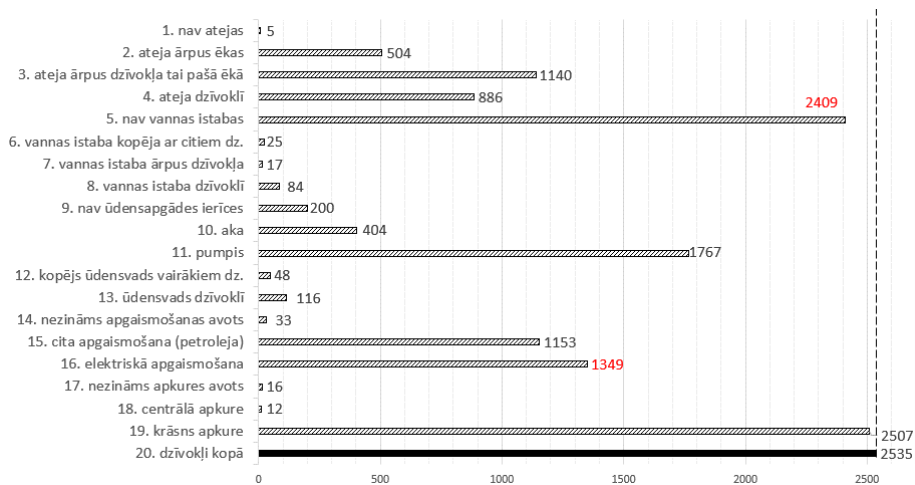
Ir gadījumi, kad statistikas dati ir stipri atšķirīgi. Īpaši pretrunīgi ir 1931. gada izdevumā “Latvijas pilsētu vēsture” atrodamā statistika par ēku skaitu Jūrmalā [52, 95]. Norādītais kopējais ēku skaits ir daudz lielāks, nekā citos, iepriekš apskatītajos statistikas datos (1.41. att., atzīmēts ar violetu), savukārt koka ēku skaits ir pat lielāks nekā Rīgā (1.41. att., atzīmēts ar oranžu). Norādītais ēku skaits Rīgas Jūrmalā varētu būt ticams, ja tajā ieskaitītas arī palīgēkas, tomēr Rīgas gadījumā palīgēkas norādītas atsevišķi. Nekonkvences šajos datos ir pārāk lielas, lai tās izmantotu ēku skaita analīzei, tomēr ir publikācijas, kas šos datus lieto, piemēram, 1933. gada izdevumā “Latvijas kūrorti un veselības kopšana” norādīts, ka Rīgas Jūrmalā ir “vairāk nekā 12 000 vasarnīcas” [50, 8]. Šāds vasarnīcu daudzums nebija iespējams pat teorētiski.

Nr. sēk.	Pilsētu nosaukums	Gruntsgabalu	N a m u				Piezīmes
			māja	koka	laukta mater.	kopā	
1.	Rīga	14.816	3.676	10.501	799	14.976	15.126 saimniecības ēkas.
2.	Ainaži	175	13	151	—	164	
3.	Alūksne	574	66	220	70	356	
4.	Ape	233	42	102	27	171	145 daž. mat. saimn. ēkas.
5.	C ē s i s	967	319	374	62	755	
6.	Gulbene	608	46	326	12	384	
7.	Kemeres	551	—	620	—	620	apbūv. 257 gr. gab.
8.	Lejasciems	207	7	82	8	97	
9.	Limbaži	326	62	130	19	211	
10.	M a d o n a	386	73	189	39	301	
11.	Mazsalaca	296	8	145	2	155	
12.	Ogre	588	30	235	70	335	
13.	Plavīņas	663	65	281	20	366	
14.	Rīgas Jūrmala	4000	125	11.750	625	12.500	apmēram
15.	Rūjiena	734	20	659	—	679	
16.	Salacgrīva	400	20	130	7	157	
17.	Sigulda	794	13	204	—	217	
18.	Sloka	1112	22	801	11	834	
19.	Smiltene	398	44	317	33	394	
20.	Strenči	334	4	180	130	314	
21.	Valka	568	27	349	34	410	
22.	Valmiera	1054	70	705	—	775	

1.41. att. Zemesgabalu un namu skaits Vidzemes pilsētās, 1930 [52, 95, 96].

Autora pasvītrojumi.

Apbūves kvalitāti nosaka ēku labierīcības līmenis. To var saprast no 1935. gada statistikas datiem (1.42. att.). Gandrīz visos dzīvokļos, neskatoties uz sezonālītāti, bija krāsns apkure. Nebija uzbūvēts sistemātiskās ūdensvada un kanalizācijas tīkls, ir bijušas sausās atejas, vairumā dzīvokļu nav bijušas vannas istabu. Nedaudz vairāk nekā puse dzīvokļu ir bijuši elektrificēti.

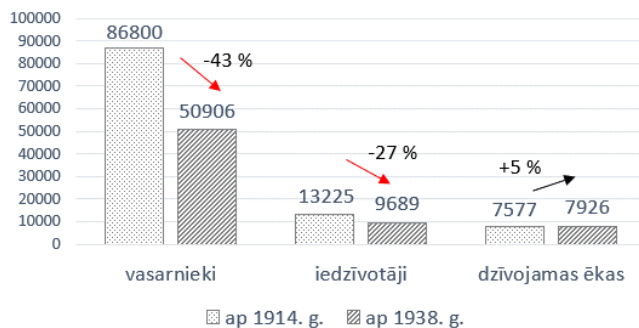
1.42. att. Dzīvokļu labierīcības Rīgas Jūrmalā, 1935 [84, 129, 133, 150, 154].

Attīstība un jauna būvniecība notika arī publisku ēku sektorā. Kūrorta viesu izmitināšanu papildināja viesnīca “Jūrmala” Majoros 1925. gadā, savukārt kultūras dzīvi bagātināja Dzintaru koncertzāles atklāšana 1936. gadā. Vēl plašāk tika izvērstā apbūve pludmalē. Iepriekšējā perioda ārstniecības objekti turpināja darboties. Lielas pārmaiņas piedzīvoja Dubultu kūrmaija – tā tika pārveidota par skolu. Šāds solis pilsētas attīstībā iezīmēja būtiskas pārmaiņas – liecināja par jaunas kūrorta identitātes veidošanu un iepriekšējā perioda kūrorta simbolu pārdefinēšanu.

Viens no svarīgākajiem pilsētvides kvalitātes faktoriem ir ielu iesegums. 1938. gadā Rīgas Jūrmalā bija 446 ielas kopgarumā 212,13 km. Lielākā daļa ielu ir bijušas bez seguma: “No visu ielu kopgaruma pašlaik ar nostiprinātu braucamo joslu ir 20,75 km resp. 12,0%” [51, 279]. Zemes ierīcības departamenta Mērniecības daļas mērniece K. Trautmaņa izstrādātajā “Rīgas apriņķa Rīgas Jūrmalas pilsētas ielu un publisku laukumu plāns”, kas apstiprināts Rīgas Jūrmalas pilsētas valdē 1935. gada 5. decembrī (1. piel. 28. r.), nav ielānota būtiska ielu pārplānošana. Ielu tīkls daudzos posmos joprojām bija sadrumstalots, neērts un nepraktisks, kāds tas bija veidojies, kad peldu vietas nebija apvienotas vienotā struktūrā.

Perioda sākumā visā Jūrmalas teritorijā aktīvi notika Pirmā pasaules kara seku novēršana, jo bija nopostīta vairāk nekā puse no visas apbūves. Tā tika reģenerēta, un tika būvētas jaunas ēkas, kopumā turpinot iepriekšējā perioda mazstāvu koka būvniecības tradīcijas, tomēr skaitliskā izteiksmē ēku skaita pieaugums Ķemeru un Rīgas Jūrmalas daļā perioda beigās, salīdzinot ar ēku skaitu iepriekšējā perioda beigās, bija neliels. Tikai 20. gs. trīsdesmito gadu vidū teritorija atkopās un būvniecība sniedza jaunus nacionālas nozīmes objektus – Ķemeru viesnīcu, Dzintaru koncertzāli un citus.

Šajā vēsturiskajā periodā turpinājās kūrortu tradīcijas gan Ķemeru, gan Rīgas Jūrmalā, attīstot iepriekšējā perioda iestrādes, mērķtiecīgi veidojot kūrortam nepieciešamo apbūvi. Perioda beigās Ķemeru un Rīgas Jūrmalas kopējo dzīvojamo ēku (vasarnīcu) skaits bija ap 8000. Citu nozīmīgu kūrorta ēku – lielo viesu izmitināšanas, ārstniecības, izklaides objektu – bija ap 50. Šāds ir tas ēku kopējais skaits, no kura līdz mūsdienām saglabājušās ēkas bieži dēvē par Jūrmalas vēsturisko arhitektūru. Salīdzinājumā ar iepriekšējā perioda beigām, atpūtnieku un iedzīvotāju skaits samazinājās, bet par 5 % pieauga kopējais dzīvojamo ēku un vasarnīcu skaits (1.43. att.).

1.43. att. Ķemeru un Rīgas Jūrmalā kopējais atpūtnieku, pastāvīgo iedzīvotāju un dzīvojamo ēku skaita salīdzinājums perioda pirms Pirmā pasaules kara un starpkaru perioda beigās.

Datu apkopojums [11, 284, 285; 51, 278; 48, 44].

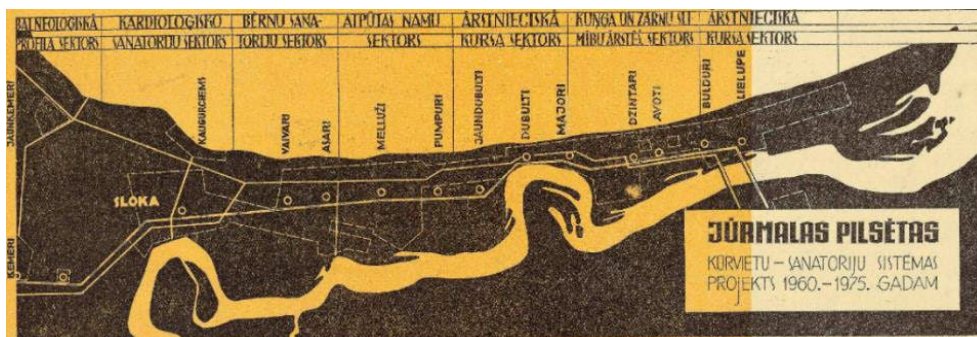
Visās pilsētās apbūve tika paplašināta. Rīgas Jūrmalā tas ļāva saudzīgāk izturēties pret iepriekšējā perioda arhitektūru. Tajā pašā laikā parādījās pazīmes uz šo triju pilsētu vienotību, par ko liecināja novadpētnieka Pētera Beltes 1935. gada izdevums ar nosaukumu “Rīgas Jūrmala, Sloka un Ķemeru apkaime” [11]. Šīs priekšnojautas īstenojās nākamajā vēsturiskajā periodā.

1.3. Padomju periods

Padomju perioda sākumā Jūrmalas teritorijā izmaiņas bija nelielas – Rīgas Jūrmala tika pievienota Rīgai kā rajons, Sloka un Ķemeri turpināja pastāvēt kā atsevišķas pilsētas. Gandrīz uzreiz atjaunojās kūrortu funkcija, ar ko turpmākajos gados bija saistītas lielākās pilsētas transformācijas. Jūrmalas teritorijām tika juridiski noteikts kūrortu statuss. Jau 1945. gadā tika izdots rīkojums “atvērt kūrortu Ķemeru” [475]. 1947. gadā noteikts, ka Ķemeri ir republikas nozīmes kūrorts Latvijas Padomju Republikas Veselības ministrijas kūrortu un sanatoriju pārvaldes pārziņā [476]. Arī Rīgas Jūrmalā tika veidotas kūrorta iestādes, tās sākotnēji izvietojot iepriekšējo periodu ēkās. Pēc Otrā pasaules kara apbūve praktiski nebija cietusi. Pirmajos pēckara gados manāmas izmaiņas pilsētu apbūvē netika veiktas [60]. Apmēram 15 gadus tika formulēta vīzija par jaunajiem kūrortiem Jūrmalā. Padomju režīma nostiprināšanās padarīja iespējamu kompleksu un vārienīgu risinājumu ieviešanu, nerēķinoties ar īpašumu un pilsētu robežām. Tika plānots straujš kapacitātes pieaugums gan kūrortiem Ķemeru un Rīgas Jūrmalā, gan ražošanai Slokā, kā dēļ 1959. gadā šīs trīs teritorijas apvienoja vienā pilsētā Jūrmalā, un tam sekoja virkne citu stratēģisku lēmumu.

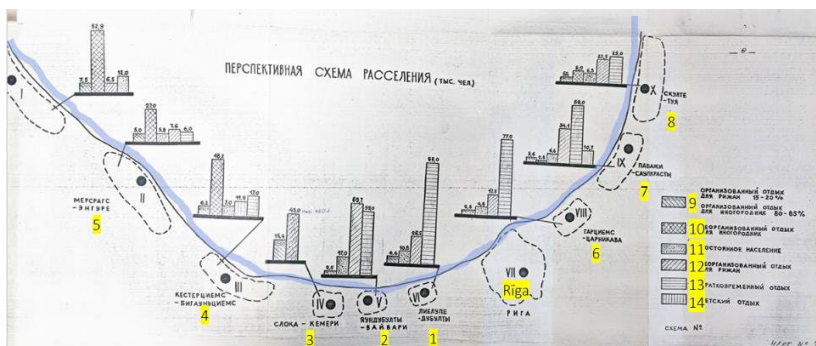
1960. gadā pieņemts Latvijas Padomju Republikas kūrortu 15 gadu attīstības plāns, paredzot kūrortus Jūrmalā, “Zilo ezeru zemē” Latgalē, Vidzemes un Kurzemes Šveicē un citās vietās, kā arī koncepciju par atpūtas pilsētām: “Atpūtas pilsētīņas ar 50 000 sezonas iedzīvotājiem. Viegla, modernas, vienkāršas kotedžas, kas sastāv no guļamistabām. Bez virtuves, bez ēdamzāles un tātad

arī bez nogurdinošās saimniekošanas. Visāda veida ēdnīcas, restorāni, ēdamzāles atvieto mājas virtuvi, komunālo pakalpojumu iestādes atbrīvos sievietes no visiem mājas darbiem” [54]. Tas labi raksturo virzienu, kādā tika plānots attīstīt atpūtu. Šajā plānā Jūrmalai tika pievērsta lielākā uzmanība, izstrādāts “Jūrmalas pilsētas kūrvieta–sanatoriju sistēmas projekts 1960.–1975. gadam” (1.44. att.). Tā plānā Jūrmala ir redzama jau kā vienota pilsēta. Projektā tika stingri iedalītas teritorijas dažāda veida ārstēšanai, piemēram, kardioloģisko sanatoriju sektors Jaunķemeros, bērnu sanatoriju sektors Vaivaros. Pēc šī plāna pieņemšanas sāka būvēt lielus sanatoriju un atpūtas iestāžu kompleksus, tādējādi šis plāns ietekmēja ne tikai teritoriju segregāciju pēc funkcijas, bet arī tradicionālā apbūves mēroga izmaiņas.

1.44. att. Jūrmalas pilsētas kūrvieta-sanatoriju sistēmas projekts 1960.–1975. gadam [54].

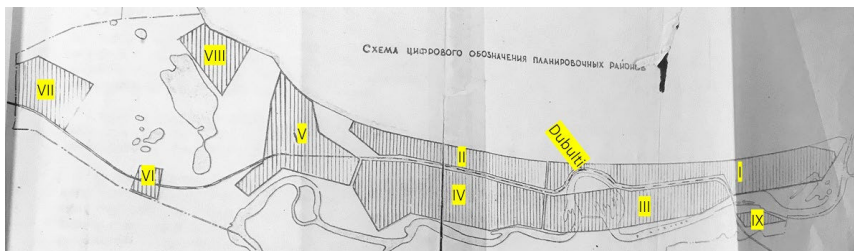
Jūrmalas attīstības plāns tika izstrādāts 1970. gadā [466; 467] un apstiprināts ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1971. gada 3. novembra lēmumu Nr. 541 [124]. Tas bija paredzēts līdz 2000. gadam un vēl ar tālāku perspektīvu. Plāns sastāvēja no četriem apjomīgiem sējumiem – “Arhitektūras plānojuma daļa”, “Transports”, “Inženiertīkli”, “Pielikumi”. Pilsētplānošanai un arhitektūrai visbūtiskākais bija 1. sējums, kas bija plašs informatīvā, datu un grafoanalītiskā materiāla apkopojums, un tā saturs aptvēra plašu apskatāmo jautājumu loku, kas vistiešākā veidā ietekmēja un risināja kūrorta jautājumus Jūrmalā. Plāns detalizēja Jūrmalas attīstību kopsakarā ar visas Latvijas kūrortu koncepciju un plānotajām Rīgas Jūras līča atpūtas iespējām. Atbilstoši plānā dotajai “Perspektīvā izmitināšanas shēma” (1.45. att.) Rīgas Jūras līča piekrastē vislielākais īslaicīgo atpūtnieku skaits gadā – 98 000 atpūtnieku – tika paredzēts Lielupes–Bulduru apkārtnē, otrs lielākais – 77 000 atpūtnieku – Garciema–Carnikavas apkārtnē, kam sekoja Jaundubultu–Vaivaru apkārtnē ar 58 000 atpūtniekiem, kur savukārt tika plānots vislielākais īpatsvars tā sauktai “neorganizētai atpūtai” jeb atpūtai individuālās lietošanas vasarnīcās rīdziniekiem – 69 700 atpūtnieku. Shēmā kopumā redzams, ka atpūtas nolūkiem tiek plānota visa Rīgas Jūras līča piekraste, visvairāk atpūtnieku paredzot tuvāk Rīgai, bet atpūtas koncepcijā neiekļaujot Rīgas piejūras daļu Vecāķus, kas vēsturiski arī ir bijusi piejūras atpūtas vieta.

1.45. att. Perspektīvā izmitināšanas shēma [467, 8].

Zila līnija – Rīgas Jūras līča piekraste. Nr. 1. Lielupe-Dubulti, 2. Jaundubulti-Vaivari, 3. Sloka-Ķemeri, 4. Ķesterciems-Bigauņciems, 5. Mērsrags-Engure, 6. Garciems-Carnikava, 7. Pabaži-Saulkrasti, 8. Skulte-Tūja, 9. organizēta atpūta, rīdzinieki 15%-20%, no citām pilsētām 80%-85%, 10. organizēta atpūta atpūtniekiem no citām pilsētām, 11. pastāvīgie iedzīvotāji, 12. neorganizētā atpūta rīdziniekiem, 13. īslaicīga atpūta, 14. atpūta bērniem.

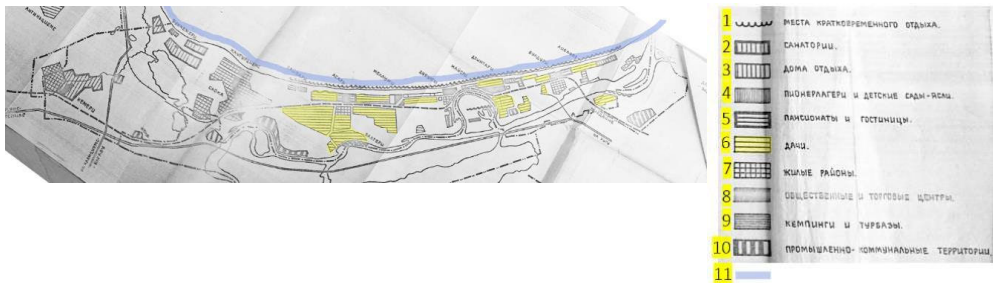
Ķemeri bija norādīti kā vissavienības nozīmes kūrorts, bet Rīgas Jūrmalas daļa tika noteikta par valsts mēroga īslaicīgās atpūtas kūrortu, kura galvenā apmeklētāju plūsma ir no Rīgas, paredzot iespēju arī vissavienības tūristiem uzturēties šajā zonā. No kartoshēmām viena no nozīmīgākajām ir “Shēma ciparu apzīmējumiem plānošanas zonām” (1.46. att.). Tajā tiek iedalītas teritorijas pēc to nozīmes, norādot kūrorta zonējumu. Atbilstoši zonējumam un skaidrojumam intensīvākā pilsētas daļa ir “I”, kas ir vispārējās ārstniecības piejūras zona no Lielupes līdz Pumpuriem un atrodas vistuvāk Rīgai.

1.46. att. Shēma ciparu apzīmējumiem plānošanas zonām [466, 22].

Ciparu nozīme: I – vispārējās ārstniecības piejūras zona no Lielupes līdz Pumpuriem, II – piejūras zona no Pumpuriem līdz Vaivariem, III – teritorija no starp dzelzeļu un Lielupei līdz Pumpuriem, IV – tas pats no Pumpuriem līdz Vaivariem, V – Slokas – Kauguru dzīvojamais rajons, VI – Dzīvojamais rajons “Kūdra”, VII – vispārējās ārstniecības un kūrorta rajons “Ķemeri”, VIII – kūrorta rajons “Jaunķemeri”, IX – vispārējās ārstniecības – vasarnīcu rajons “Priedaine”. Piezīme: ciparu apzīmējumi precizēti atbilstoši reālajai situācijai, jo atšķiras no informācijas avotā norādītajiem.

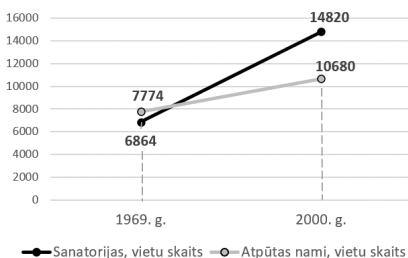
Kartoshēmā “Jūrmalas teritoriālās attīstības shēma” (1.47. att.) attēlots Jūrmalas funkcionālais zonējums – sanatoriju, vasarnīcu, dzīvojamās, rūpniecības u. c. zonas. Rīgas Jūrmalas daļā plašas teritorijas atvēlētas vasarnīcām (1.47. att. Nr. 6), bet ir arī norādītas vietas, kur vēsturisko vasarnīcu teritorijās tiek paredzēta dzīvojamā funkcija, sanatorijas un citas funkcijas.

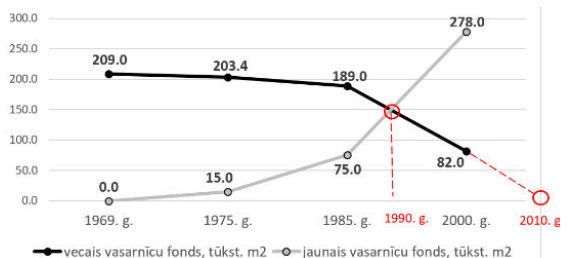
1.47. att. Jūrmalas teritoriālās attīstības shēma [466, 319].

Nr. 1. īslaicīgas atpūtas vieta, 2. sanatorijas, 3. atpūtas nami, 4. pionieru nometnes un bērnu dārzi, 5. pensionāti un viesnīcas, 6. vasarnīcas (dači), 7. dzīvojamie rajoni, 8. sabiedriskie un tirdzniecības centri, 9. kempingi un tūristu bāzes, 10. rūpniecības un saimniecības teritorijas. 11. jūras krasta līnija.

Attīstības plānā katra no funkcionālajām zonām bija detalizēti aprakstīta, sniedzot aktuālos un plānotos datus un uzskaitot attiecīgajai funkcijai paredzētos būvju tipus. Plāna izstrādes laikā Jūrmalā ir bijušas 23 sanatorijas ar kopējo vietu skaitu 6864, tai skaitā Jaunķemeros 500, Ķemeros 1436 un Lielupē–Vaivaros 4938. Līdz 2000. gadam tika plānots palielināt vietu skaitu līdz 14820, tas ir, 30 gadu laikā vietu skaitu dubultot. Savukārt atpūtas namu, radošo namu un pensionātu vietu skaitu bija plānots palielināt no 7774 līdz 10680 (1.48. att.). Šādi plāni praktiski nozīmēja, ka jābūvē jauni objekti. Kartoshēmās tie precīzi iezīmēti netika. Tāpat attīstības plānā bija diferencēts “jaunais vasarnīcu fonds” no “vecā vasarnīcu fonda”, paredzot jaunu vasarnīcu celtniecību [466, 138]. Ja attīstība īstenotos atbilstoši šim plānam, tad jau ap 1990. gadu abu fondu kopējās platības būtu vienādas (1.49. att.). Ievērojot prognozēto dinamiku, ja nemainītos valsts iekārtas, ap 2010. gadu vasarnīcu apbūve būtu pilnīgi nomainīta.

1.48. att. Prognoze sanatoriju un atpūtas namu vietu skaita izmaiņām, 1969 [466, 80, 84,86].

1.49. att. Prognoze “vecā” un “jaunā” vasarnīcu fonda kopējo platību izmaiņām, 1969 [466, 113].
Ar sarkanu – autora prognoze.

Kūrorta un ražošanas objektu plānošana noteica vajadzību pēc dzīvojamām platībām šo iestāžu apkalpošajam personālam. Dzīvojamo apbūvi tika paredzēts koncentrēt teritorijā starp Sloku un Kaugurciemu. Starpkaru periodā tur izveidojās mazpilsētām tipiska mazstāvu koka dzīvojamā apbūve, lielākoties viengimenes ēkas ar mazdārziņiem (1.50. att.). Apbūvējot iepriekš neapgūtas teritorijas un daļēji nomainot mazstāvu koka dzīvojamo apbūvi, kopš 20. gs. sešdesmitajiem gadiem, pakāpeniski paplašinoties, Kauguru daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku masīvs nodrošināja dzīvesvietu gan Slokas papīra rūpnīcas darbiniekiem, gan kūrorta iestāžu darbiniekiem, gan viesstrādniekiem no citām Padomju Republikām, kas strādāja celtniecībā, transporta uzņēmumos, ceļu būvē un citur. Salīdzinoši nelielās platībās 20. gs. piecdesmitajos gados izveidojās jauna individuālo dzīvojamo ēku apbūve pie Kaugurciema, Burkānciemā un tika paplašināta Bažciema apbūve (1.51. att.). Kauguri ir tipisks padomju perioda lielmēroga dzīvojamais rajons.

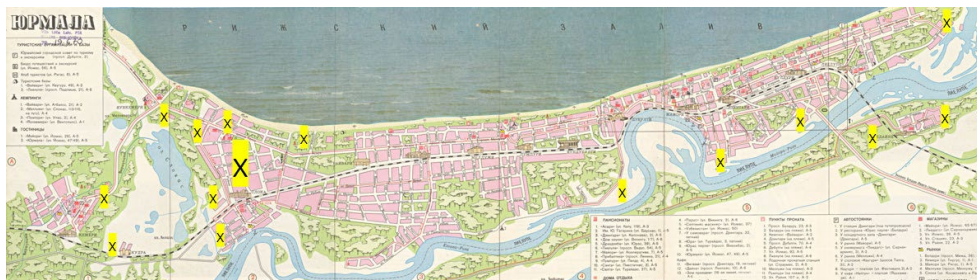

1.50. att. Slokas un Kaugurciema plāns.
Fragments no Latvijas kartes, 1945
(1. piel. 31. r.).

1.51. att. Slokas, Kauguru un Kaugurciema
plāns, 2022 [171].

Salīdzinot 1930. gada Jūrmalas plānu (1.35. att.) ar 1965. gada plānu, ir konstatējamas padomju periodā no jauna apbūvētās teritorijas (1.52. att.). Salīdzinot ar Kauguriem, pārējās bija nelielas. Kūrorta attīstībai liela loma tika paredzēta Jaunķemeriem, kur dabas pamatnes teritorijās notika jaunu, lielu sanatoriju kompleksu būvniecība. Ķemerose tika uzbūvēta Baltijā lielākā sanatorija “Latvija”.

1.52. att. Apbūves paplašināšanās padomju periodā. Jūrmalas plāns, 1965 [433].

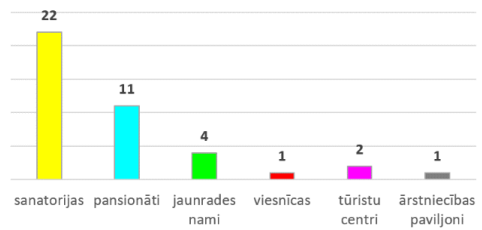
X- jaunas apbūves teritorijas.

Kopumā tika ievērotas 1971. gada 15. marta Latvijas PSR Ministru Padomes lēmuma Nr. 111. nostādnes: “Atzīt par nepieciešamu celt sanatorijas un citas kūrvieta iestādes, atpūtas namus, pensionātus un atpūtas bāzes galvenokārt lielos kompleksos, kuru celtniecība un ekspluatācija ir ekonomiski izdevīga. Projektējot un ceļot kūrvieta objektu kompleksus, jāievēro labākā mūsu valsts un ārvalstu pieredze, jānodrošina augsts arhitektoniskais līmenis, celtniecības kvalitāte, inženieriekārta un labiekārtojums un jāizmanto modernie celtniecības un apdares materiāli” [123]. Rīgas Jūrmalā lielo kūrorta objektu būvniecība notika esošajā vēsturiskajā pilsētas struktūrā, kā tas ir grafiski uzsvērts vairākos tā perioda kartogrāfiskajos materiālos. 1985. gada plānā ar melnu iezīmētas jaunās, lielās dažādu funkciju ēkas – sanatorijas, pensionāti, jaunrades nami (1.53. att.). Šie objekti daudzreiz pārsniedza vēsturiskās arhitektūras izmērus un atstāja būtisku iespaidu uz pilsētvidi. Pilsētvidi neietekmēja tikai kādas konkrētas funkcijas ēka, bet to darīja daudzu ēku tipu kopums, kuriem raksturīgs liels izmērs. Šādi objekti turpmāk pētījumā tiek saukti par liela mēroga kūrorta objektiem. Jūrmalas kontekstā par liela mēroga kūrorta objektu var pieņemt tādu, kuram kopējā telpu platība ir vairāk nekā aptuveni 1000 m². Kopumā ir apzināts 41 šāds objekts [102], no kuriem visvairāk jeb 22 bija sanatoriju ēkas (1.54. att.).

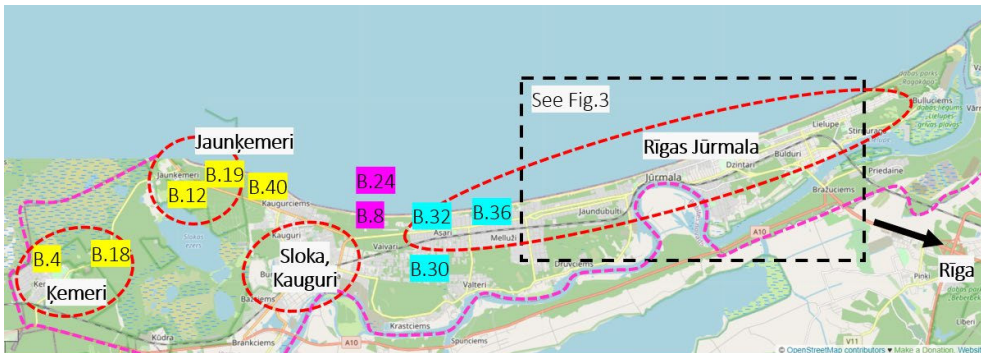
1.53. att. Majori un Dzintari. Fragments no Jūrmalas plāna, 1985 [457].

Nr. 1. Jomas iela, 2. Dzintaru prospekts, 3. sanatorija “Baltija”, 4. mākslinieku radošais nams, 5. viesnīca “Jūrmala”, 6. pansionāts ar 8 luksiem.

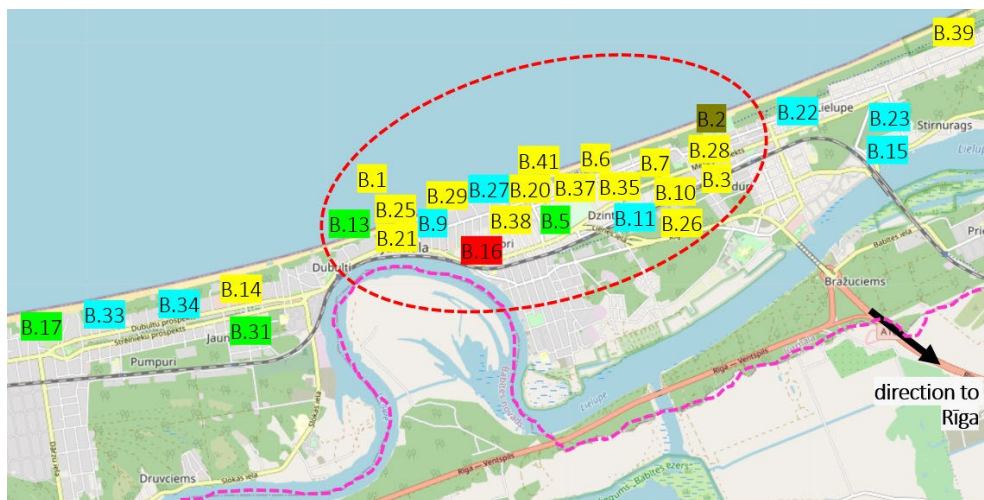
1.54. att. Liela mēroga kūrorta objektu iedalījums pēc to funkcijām [102].

Liela mēroga kūrorta objekti tika būvēti Ķemerose, Jaunķemerose un Rīgas Jūrmalā (1.55. att.). Ķemerose un Jaunķemerose būvēja lielus sanatoriju kompleksus, bet Rīgas Jūrmalā bija dažādu funkciju lielmēroga kūrorta objekti. Vairāk nekā puse jeb 22 no tiem uzbūvēti teritorijā starp Bulduriem un Dubultiem, kas ir arī nozīmīga vēsturiskā centra daļa (1.56. att.).

1.55. att. Liela mēroga kūrorta objektu atrašanās Jūrmalā [102].

Atrašanās vieta attēlota shematiski. Objektu numerācija, krāsojumi un citi apzīmējumi atbilstoši informācijai informācijas avotā. Violeta pārtraukta līnija – Jūrmalas administratīvā robeža, sarkana pārtraukta līnija – galvenās pilsētas apbūves teritorijas.

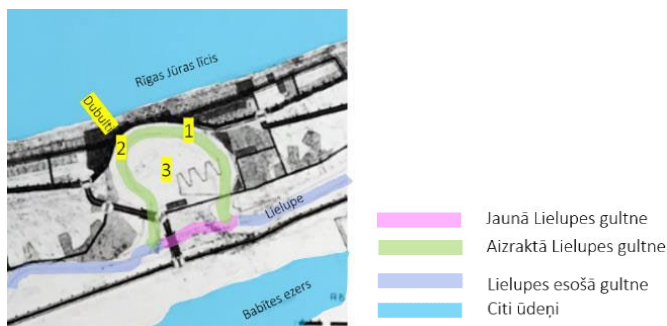

1.56. att. (Fig. 3). Lielmēroga kūrorta objektu atrašanās Bulduru-Jaundubultu apkaimē [102].

Atrašanās vieta attēlota shematiski. Objektu numerācija, krāsojumi un citi apzīmējumi atbilstoši informācijai informācijas avotā. Violeta pārtraukta līnija – Jūrmalas administratīvā robeža, sarkana pārtraukta līnija – galvenās pilsētas apbūves teritorijas.

19 liela mēroga ēkas bija ne vairāk kā ar 5 stāviem, tomēr 8 ēkām bija 10 stāvi un vienai 11 stāvi [102]. Tā ir ievērojama mēroga maiņa, ņemot vērā to, ka Rīgas Jūrmalas daļā līdz Otrajam pasaules karam dzīvojamā apbūve bija līdz diviem stāviem. Tipiska izmēra vēsturiskās koka mājas ir bijušas ap 750 m³, savukārt 10 stāvus lielas ēkas vidējais būvtilpums ir bijis ap 60 000 m³, kas ir 80 reizes lielāks [102]. Visvairāk liela mēroga objektu ir uzprojektēti 20. gs. septiņdesmitajos gados. Tieši pēc attīstības plāna apstiprināšanas sākās aktīva liela mēroga kūrortu objektu projektēšana. Tie tika izvietoti ne tikai dažādās pilsētas daļās, bet arī dažādās vietās attiecībā pret dabas resursiem. Tikai 5 objektiem tika nodrošināts tiešs skats uz jūru, 16 objekti atradās iekšzemē, 2 pie Lielupes, bet visvairāk objektu – 18 – atradās pirmajā līnijā gar jūru, tas ir, gar jūru pirmās paralēlās ielas jūras pusē, kur ir jau bijuši vēsturiskie zemesgabali [102].

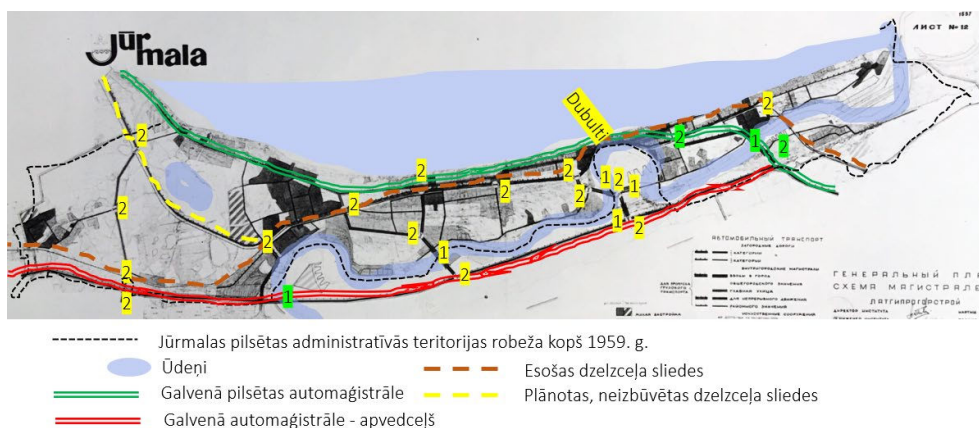
1970. gada Jūrmalas attīstības plānā paredzēts saudzēt kāpas un citus vērtīgus dabas resursus. Tāpat kā starpkaru periodā, arī šajā periodā bija piedāvājums apgūt pussalu Lielupes ielokā iepretim Majoriem un Dubultiem (1.57. att.). Bija plānots upei izveidot jaunu gultni Varkaļu kanāla vietā un pussalā paplašināt zaļo zonu. Šim piedāvājumam tika norādītas trīs priekšrocības – turpmāk nebūs jāiegulda krastu nostiprinājumos šajā zonā, uzlabota autotransporta satiksme, uzbūrtajā zonā var ierīkot sporta kompleksu un peldvietu. [466, 185, 186]. Priekšlikums netika realizēts.

1.57. att. Lielupes pussalas apgaves priekšlikums. Fragmentis no “Ģenerālais plāns. Maģistrāļu shēma.” [467, 146].

Nr. 1. Majoru dzelzceļa stacija, 2. Dubultu dzelzceļa stacija, 3. plānotais uzbērums pussalā – zaļā zona.

Transporta jomā tika ieviesti uzlabojumi. Tika plānota vispārīga transporta sistēmas attīstība, palielinot pārvietošanās ātrumu un caurlaidību. Transporta shēma (1.58. att.) tika balstīta uz aprēķiniem, kas izklāstīti Jūrmalas attīstības plāna 2. sējumā [467].

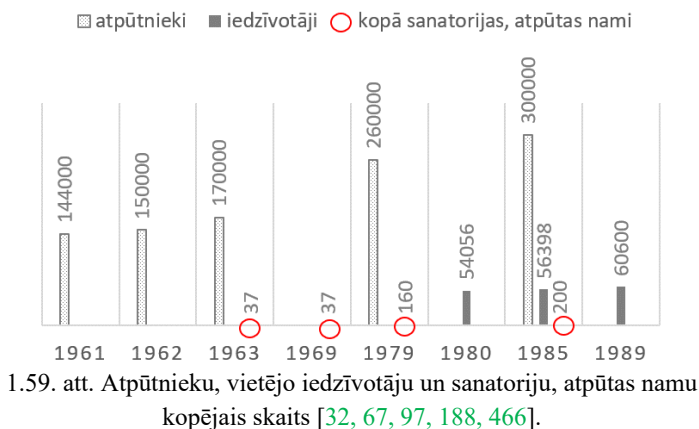

1.58 att. Attīstības plāns, “Maģistrāļu shēma” [467, 146].

Nr. 1. uzbūvēti tilti, 2. uzbūvēti vairāku līmeņu transporta mezgli. Nr. 1. neuzbūvēti tilti, 2. neuzbūvēti vairāku līmeņu transporta mezgli.

Tika izveidota galvenā pilsētas automaģistrāle gar jūru, plānoti 17 vairāku līmeņu krustojumi, no kuriem realizēti divi, viens no tiem Dzintaru pārvads. Tika paredzēti četri tilti pār Lielupi – Bulduros, Dubultos, Valteros un Slokā. No tiem uzbūvēti divi – Slokā un Bulduros. Šīs un daudzas citas izbūves būtiski uzlaboja autosatiksmi Jūrmalā. Padomju periodā tika būvētas katlu mājas un inženiertīkli – ūdens, kanalizācija, gāze, siltumtīkli, elektrība, kā arī lietus ūdens kanalizācija.

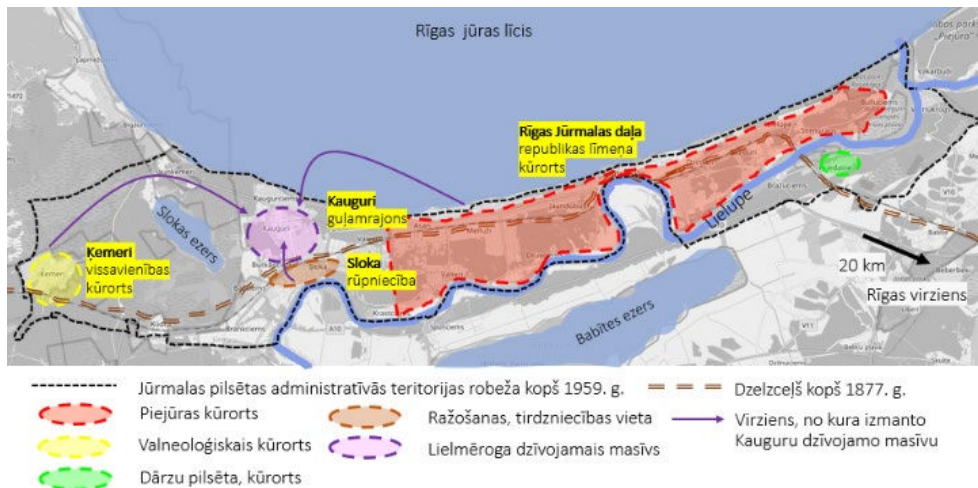
Dati par atpūtnieku skaitu ir skopi, kas saistāms ar to pieskaitīšanu slepenai informācijai. Dažādos avotos atšķirās to uzskaites metodoloģija. Visprecīzāk uzrādīts gada kopējais skaits tiem atpūtniekiem, kuriem ir bijušas ceļazīmes uz sanatorijām vai atpūtas namiem. Jau ap 1961. gadu šādu atpūtnieku skaits bija ap 144 000, 1985. gadā tas pārsniedza 300 000 (1.59. att.). Liels skaits atpūtnieku bija kempingos, kā arī uzņēmumu vasaras pilsētiņās Vārnukrogā, Priedainē un citur. Vēl bija atpūtnieki vasarnīcās – ap 80 000 gadā [64]. Bija arī atpūtnieki, kas ieradusies Jūrmalā bez ceļazīmēm, 1985. gada vasaras sezonā to skaits pārsniedza 40 000 [61]. Ņemot vērā dažādās iespējas, kā skaitīt atpūtniekus, 1981. gadā presē lasāma šāda informācija: “Ir aprēķināts, ka Jūrmalā, kur ir nedaudz vairāk nekā 60 000 pastāvīgo iedzīvotāju, atpūtas dienās sabrauc līdz pusmiljonam cilvēku” [64]. Ar to varētu būt domāts kopējais atpūtnieku skaits gadā. Savukārt 1988. gadā presē rakstīja: “Vasaras mēnešos iedzīvotāju skaits kūrortpilsētā pieaug līdz 200-250 tūkstošiem cilvēku” [31]. Informācijas avotos visbiežāk tika norādīts to personu skaits, kuri izmantoja “organizēto atpūtu” jeb atpūtu sanatorijās un atpūtas namos. Atbilstoši 1970. gada Jūrmalas attīstības plāna datiem, 1969. gadā kopējais veselības aprūpes un viesu izmitināšanas iestāžu skaits bijis 37, bet jau 1985. gadā tas bijis ap 200, no tiem liela mēroga kūrorta objektu perioda beigās bija ap 41 [102]. 1986. gada presē lasāms, ka “60 % no visām dziedinātavām vēl atrodas šim nolūkam pielāgotās, vecās ēkās, kas lielākoties celtas pirms kara” [10].

Lielais tūristu skaits Jūrmalā, kā arī apjomīgie ražošanas un notekūdeņu attīrīšanas procesi Slokas celulozes rūpnīcā un citās ražotnēs perioda beigās izraisīja lielus sabiedrības uztraukumus par ekoloģijas [89, 31] un kultūras mantojuma saglabāšanas problēmām. Kultūras mantojuma apzināšana Jūrmalā aizsākās ap 1970. gadu. Latvijas PSR Valsts Kultūras Komitejas Restaurācijas institūts apzināja gan vēsturiskos materiālus, pilsēt būvniecības attīstību, gan veidoja datubāzi par vēsturiskām ēkām. 1984. gada presē lasāms: "1980. gada sākumā tika apstiprināts pirmais un pagaidām vienīgais pilsētas arhitektūras pieminekļu saraksts. Jūrmalā ir 174 arhitektūras pieminekļi vai to ansambļi. Nelielai daļai no šī skaita zināmi arī arhitekti

E. Laube, E. Stālbergs, F. Skujinš, V. Bokslafs, H. Hilbigis, H. Pīrangs, A. Birzenieks u. c. 17 procenti no pieminekļu kopskaita ir sabiedriska rakstura celtnes, pārējās ir dzīvojamās ēkas. Lielākais arhitektūras pieminekļu skaits koncentrēts Majoros, Dubultos" [36]. Jūrmalas arhitektūras mantojuma jomā tas ir bijis būtisks sasniegums, kas lika pamatu turpmākajam darbam ar kultūras mantojumu.

Politiskais un ekonomiskais režīms, ko piedzīvoja Latvija padomju periodā, būtiski ietekmēja Jūrmalas teritorijas attīstību, bet nemainīja iepriekšējos periodos iedibināto kūrorta tradīciju. Jūrmalā tika mērķtiecīgi plānots palielināt kūrorta ietilpību. Kūrorta attīstības dēļ tika apvienotas kādreizējās Slokas, Ķemeru un Rīgas Jūrmalas pilsētas. Jūrmalas attīstības plāns noteica, ka Ķemeri ir vissavienības kūrorts, Rīgas Jūrmalas daļa ir republikas līmeņa kūrorts, bet galvenais dzīvojamais fonds ir Kauguros (1.60. att.). Kauguru lielmēroga dzīvojamā masīva apbūve aizkavēja daudzstāvu daudzdzīvokļu ēku plašu izplatību citās pilsētas daļās.

1.60. att. Nozīmīgāko Jūrmalas teritoriju galvenais izmantošanas veids padomju periodā. Shēmas pamatne (1. piel. 2. r.).

Padomju periodā tika īstenoti vērienīgi arhitektūras un pilsēt būvniecības projekti, nerēķinoties ar iedibināto zemesgabalu robežām un apbūves mērogiem, un notika pakāpenisks vēsturiskās apbūves nomaīņas process. Ne mazāk nozīmīga bija transporta un inženierinfrastruktūras būvju būvniecība.

1.4. Periods pēc 1991. gada

Pēc 1990. gada 4. maija, kad Latvija atguva neatkarīgas valsts statusu, tika atjaunotas pirmskara īpašumtiesības uz zemi un līdz ar to principiāli izmainījās visa Jūrmalas pilsēt būvniecības attīstības politika. Lielākā daļa no liela mēroga kūrorta objektiem nonāca privātā īpašumā.

1995. gadā apstiprināts Jūrmalas attīstības plāns [112, 113]. Tajā tika noteikts esošais un plānotais teritorijas zonējums, kultūrvēsturiskās apbūves teritorijas un citi rādītāji. Tika saglabātas pilsētas administratīvās robežas, kādas bija noteiktas 1959. gadā. Attīstības plāna shēma “Esošā teritorijas izmantošana” [112] fiksēja pilsētas faktiskās funkcionālās zonas, kādas tika mantotas no padomju perioda. Šajā shēmā Rīgas Jūrmalā funkcionālā zona “kūrorta teritorijas (K)” bija norādītas divās vietās – Dzintaru–Dubultu piejūras apbūvē un Mellužu–Vaivaru daļā –, savukārt funkcionālā zona “Jauktas darījumu, atpūtas un dzīvojamās teritorijas (J)” galvenokārt atradās Bulduru–Majoru un Jaundubultu daļā. Shēmā ar dzeltenu toni iekrāsotas “mazstāvu dzīvojamās teritorijas (DZ-1)” (1.61. att.). Plānotajā teritorijas zonējumā tika paredzēts samazināt teritoriju “K” un paplašināt “J” (1.62. att.). Teritorijas zonējums bija veidots pēc labākajiem kūrortpilsētu plānošanas principiem, paredzot teritorijas zonējumā arī atsevišķu kūrorta funkciju un atvēlot tām piekrastes zonu.

1.61. att. Jūrmalas attīstības plāns. Esošā teritorijas izmantošana, 1995 (1. piel. 37.r.).

Funkcionālā zona “Kūrorta teritorijas (K)”:

Nr.1. Dzintaru–Dubultu piejūras apbūve, 2. Mellužu–Vaivaru piejūras apbūve. Funkcionālā zona “Jauktas darījumu, atpūtas un dzīvojamās teritorijas (J)”:

Nr. 3. Bulduru–Majoru daļa, 4. Jaundubulti.

1.62. att. Jūrmalas attīstības plāns (Ģenerālpilns). Teritorijas zonējums, 1995 (1. piel. 38. r.).

Funkcionālā zona “kūrorta teritorijas (K)”:

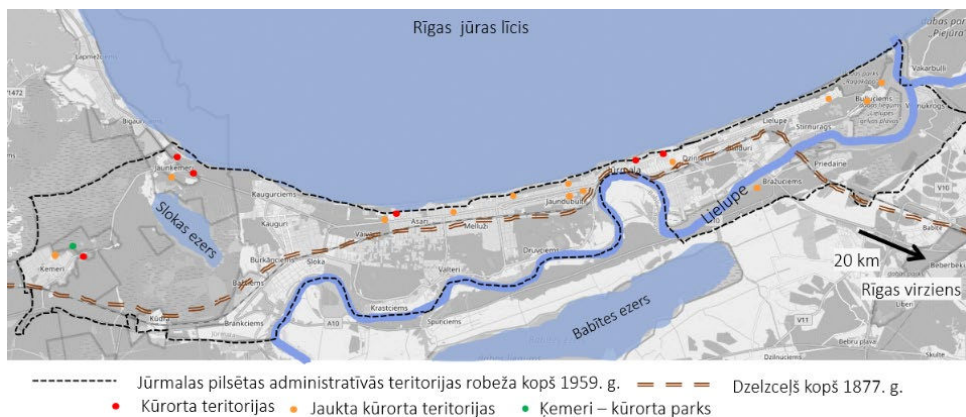
Nr.1. Dzintaru–Dubultu piejūras apbūve, 2. Mellužu–Vaivaru piejūras apbūve. Funkcionālā zona “Jauktas darījumu, atpūtas un dzīvojamās teritorijas (J)”:

Nr. 3. Bulduru–Majoru daļa, 4. Jaundubulti, 5. Mellužu–Vaivaru daļa gar Mellužu un Asaru prospektiem.

Attīstības plāna apbūves noteikumos vairāki nosacījumi tika pārnesti no 1929. gada Rīgas Jūrmalas saistošiem būvnoteikumiem, piemēram, ēkas augstums līdz 12 metri, pagrabstāva griestu augstums līdz 1 metram no zemes u. c. [130; 1.1. tabula]. Noteikumos ietvertas daudzas stratēģiskas nostādnes par kūrorta attīstību. Par Jūrmalas nākotnes vīziju tika noteikts: “Jūrmala ir cilvēkiem draudzīga pilsēta, kurā tiek ievēroti ilgtspējīgas–līdzsvarotas attīstības principi. [..] Jūrmala ir viens no Baltijas jūras baseina kūrorta, konferenču, tūrisma un atpūtas centriem”

[112, 14]. Domes uzdevums par pilsētas struktūru bija: “Dome nodrošinās vēsturiski izveidojušās pilsētas struktūras saglabāšanu un neveidos jaunus dzīvojamus rajonus uz pilsētas zaļo teritoriju rēķina” [112, 29]. Ar šo tika noteikts, ka Jūrmalas apbūve netiks būtiski paplašināta. Par ārstniecisko kūrortu noteikts: “Ķemeri ir un arī turpmāk būs valsts galvenais ārstnieciskā kūrorta centrs un viens no Baltijas jūras baseina savdabīgiem kūrortiem. Jūrmalas ekonomiskajā attīstībā šī nozare, balstoties uz ārstnieciskajiem resursiem, būs viena no galvenajām” [112, 32]. Šīs prognozes nav īstenojušās.

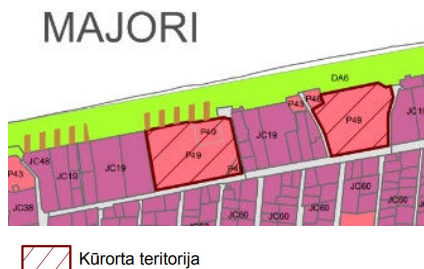
Nākamie, 2007. gadā pieņemtie, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi paredzēja apbūves laukumā neieskaitīt ēku pārkāres, kas ir šaurākas par 1,3 metriem [114, 1.5 piel.]. Tas sekmēja kūrortu ēkām raksturīgo balkonu un terašu veidošanu. 2012. gadā tika apstiprināti jauni teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi [117], kuriem 2016. gadā sekoja grozījumi [118] un jauns funkcionālais zonējums (1. piel. 39. r.). 2014. gadā pieņemtajos “Vispārīgajos teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumos” kūrorts kā funkcionālā zona nebija paredzēts [127, 1. piel.] un tā Jūrmalas teritorijas plānojumā vairs netika iezīmēta. Tā vietā tika noteiktas teritorijas ar īpašiem noteikumiem – kūrorta teritorijas, jaukta kūrorta teritorijas, Ķemeri – kūrorta parks. Tie ir kā papildus nosacījumi pie dažām publiskas apbūves teritorijām, aizņemot samērā nelielas platības (1.63. att.).

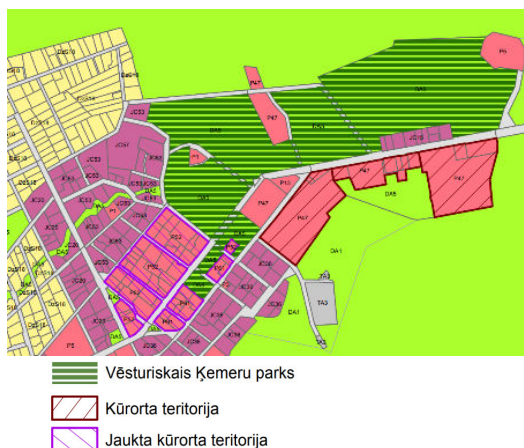
1.63. att. Kūrorta teritorijas Jūrmalā atbilstoši 2016. gada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem [118].

Shematisks attēlojums. Shēmas pamatne (1. piel. 2. r.).

Bieži vien kūrorta teritorija tika noteikta pat viena zemesgabala robežās, kā tas ir, piemēram, Majoros (1.64. att.). Ķemeru apbūvē kūrorta teritorijas noteiktas dažos neapbūvētos zemesgabalos (1.65. att.).

1.64. att. Majoru fragments. Jūrmalas apbūves noteikumu “Fukcionālais zonējums”, 2016 [118].

1.65. att. Ķemeri fragments. Jūrmalas apbūves noteikumu “Fukcionālais zonējums”, 2016 [118].

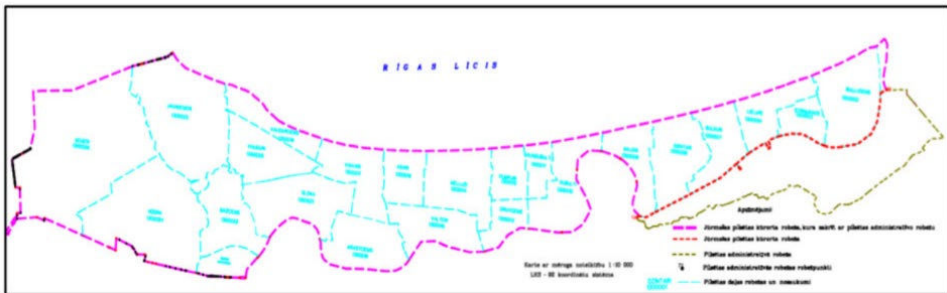
Šo kūrorta teritoriju noteikšanā nav vērojams kāds konceptuāls pamatojums. Tajās pieļaujami atšķirīgi apbūves rādītāji – kūrorta objektu apbūves augstums un stāvu skaits līdz 37 metriem, 12 stāviem, ja ēka nerada negatīvu ietekmi uz kultūrvēsturisko vidi, bet kūrorta teritorijās Ķemeros un Jaunķemeros atļauts būvēt kempingus, savukārt ietekme uz kultūrvēsturisko vidi nosakāma detālplānojumā [118, 255]. No tā var saprast, ka kūrorta teritoriju loma Jūrmalas pilsētplānošanā ir zemesgabalu apbūves rādītāju palielināšanā.

Jūrmalā tika izstrādāti arī citi plānošanas dokumenti, piemēram, “Jūrmalas pilsētas attīstības stratēģija 2010–2030”. Tajā par stratēģijas pirmo prioritāti ir noteikts kūrorts un par tās pirmo stratēģisko mērķi Jūrmala kā starptautiski pazīstams, moderns piekrastes kūrorts un populārākā kūrortpilsēta Baltijas jūras reģionā [116, 15]. Kā unikālas Jūrmalas vērtības ir izceltas dabas teritorijas, ūdeņi, pludmale, arhitektūra, pilsētbūvnieciskie ansambļi un Jūrmalas vārda atpazīstamība. Stratēģijā noteikts, ka “kūrorts ir gan pakalpojums, gan teritorija, gan īpašā atšķirības zīme un kūrorts nosaka, ka Jūrmala ir kūrortpilsēta” [116, 15]. Savukārt “kūrortpilsēta ir pilsēta, kurā ir viena vai vairākas kūrorta teritorijas un kuras ekonomikas un kultūras pamatā ir tūrisma un viesmīlības nozares, kas ietekmē pilsētvidi, infrastruktūru, pakalpojumu piedāvājumu un pilsētas sabiedrisko dzīvi” [116, 15]. Šīs un citas stratēģijā paustās nostādnes spilgti atspoguļo ideju attīstīt Jūrmalu kā kūrortu.

Papildus stratēģiskajai plānošanai bija izstrādāts dokuments “Jūrmalas pilsētas kūrorta koncepcija 2009.–2018. gadam” [115]. Tas 2017. gadā zaudēja spēku līdz ar normatīvā akta “Jūrmalas pilsētas tūrisma attīstības rīcības plāns 2018.–2020. gadam” [120] apstiprināšanu. Kūrorta koncepcija paredzēja plašu pasākumu virkni kūrorta attīstībai, no kuras vienu gadu līdz plānošanas perioda beigām liela daļa netika ieviesta, piemēram, rīcības plānā uzdevumu izpildei

noteiktais 5.4. punkts: “Bijušo sanatoriju un viesnīcu, kā „Liesma”, „Jūras līcis”, Ķemeru sanatorijas un Ķemeru kūrortpoliklīnikas u.c., darbības atjaunošana un darbības nodrošināšana, izmantojot veselības kūrorta resursus” [115, 57]. Turpretim “Jūrmalas pilsētas tūrisma attīstības rīcības plānā 2018.–2020. gadam” kūrorta attīstība vairs atsevišķi netika izdalīta no kopējās tūrisma attīstības struktūras.

Pamatojoties uz Tūrisma likuma nosacījumiem par kūrorta statusa piešķiršanu [132, 6.¹ pants], 2013. gadā tika pieņemts Ministru kabineta rīkojums “Par kūrorta statusa piešķiršanu Jūrmalas pilsētas daļai” (MK rīkojums) [126], rīkojuma pielikumā pievienojot robežu shēmu un norādot robežpunktu koordinātas ar 151 punktu. Sākotnēji kūrorta statusam tika pieteikta visa Jūrmalas administratīvā teritorija, tomēr tajā netika ieskaitīta Jūrmalas daļa Lielupes labajā krastā ūdensapgādes sistēmas nepilnību dēļ (1.66. att.).

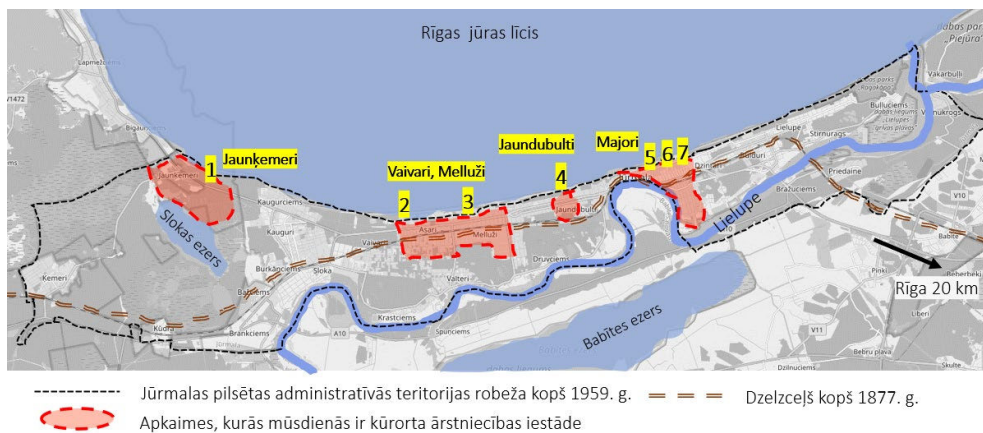
1.66. att. Jūrmalas kūrorta robežu shēma, 2013 [126].

Shēmā lietotie apzīmējumi: violeta pārtraukta līnija – Jūrmalas pilsētas kūrorta robeža, kura sakrīt ar pilsētas administratīvo robežu, sarkana pārtraukta līnija – Jūrmalas pilsētas kūrorta robeža, zaļa pārtraukta līnija – pilsētas administratīvā robeža, zila pārtraukta līnija – pilsētas daļu robežas.

Jūrmala ir pirmā vieta Latvijā, kuras daļai mūsdienās piešķirts kūrorta statuss. 2015. gadā kūrorta statusu piešķir vēl nelielai Liepājas piejūras daļai ap vēsturisko vannu māju [128]. Attiecībā uz Jūrmalu bieži tiek lietots nosaukums “kūrortpilsēta”. Kūrortpilsētas definīcija ir atrodama vienīgi Jūrmalas pašvaldības līmeņa stratēģiskās plānošanas dokumentos, tomēr ne Tūrisma likumā, ne MK rīkojumā nav noteikts, kas ir kūrortpilsēta, vai arī ka kūrorta statuss nosaka, ka attiecīgā pilsēta ir kūrortpilsēta.

Tūrisma likuma pirmajos divos kūrorta kritērijos noteikts, ka: “tajā ir pieejami dabas dziednieciskie resursi un tajā darbojas vismaz viena kūrorta ārstniecības iestāde” [132, 6.¹ panta 1. daļa]. Arī termins “Kūrorta ārstniecības iestāde”, kas ir par pamatu kūrorta teritorijas noteikšanai, ir neskaidri definēts. Tūrisma likuma izpratnē tā ir ārstniecības iestāde, kurā tiek veikta profilakse, ārstēšana un rehabilitācija, izmantojot dabas dziednieciskos resursus [132, 1. panta 28. daļa]. Detalizētāki kritēriji šīm iestādēm nav izstrādāti un nav arī atsevišķa šādu iestāžu saraksta. Ja tās ir ārstniecības iestādes, tad tām ir jābūt ārstniecības iestāžu kopējā reģistrā [141]. Kūrorta ārstniecības iestādei, sniedzot veselības aprūpes pakalpojumus, acīmredzot jāizmanto

fizikālās medicīnas tehnoloģijas – balneoterapija un kūrortterapija [140]. Tomēr arī šādā gadījumā nav noteikts, vai kūrorta ārstniecības iestādē jāsniedz visas metodes vai vismaz viena, vai dažas, un kāds būtu šo pakalpojumu kvantitatīvais rādītājs, piemēram, vai procedūru kabinets, kurā veic dūņu aplikāciju, ir kūrorta ārstniecības iestāde. Tāpat nav noteikts, kāds ir kūrorta teritorijas aptvērums ap kūrorta ārstniecības iestādi, kas pagaidām viena vai dažu objektu esamībai dod tiesības gandrīz visai 100 km² lielajai pilsētai saukties par kūrortu. 2022. gada novembrī Jūrmalā bija reģistrētas 118 ārstniecības iestādes [141], no kurām 7 varētu atbilst kūrorta ārstniecības iestāžu statusam. Pieņemot, ka kūrorta teritorija mūsdienās ir apkaime, kurā atrodas kūrorta ārstniecības iestāde, kūrorta teritorijas būtu tikai Majori, Jaundubulti, Melluži, Vaivari un Jaunķemeri (1.67. att.).

1.67. att. Jūrmalas apkaimes, kurās atrodas iespējamās kūrorta ārstniecības iestādes.

Shēmas pamatne (1. piel. 2. r.). Iespējamās kūrorta ārstniecības iestādes: Nr. 1. SIA “Sanare-KRC Jaunķemeri”,
 2. Valsts SIA “Nacionālais rehabilitācijas centrs “Vaivari””, 3. SIA “Klīnika Dzintari” 4. “Sociālās integrācijas valsts aģentūra”, 5. SIA “BBH Investments”, 6. SIA “Hotel Jūrmala SPA”, 7. SIA “Arbat Rīga”.

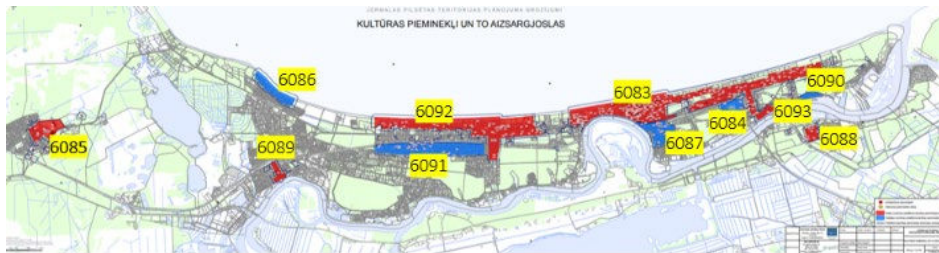
2022. gadā ģeopolitiskās situācijas dēļ darbu pārtrauca sanatorija “Janatarnij bereg” un “Belorusija”. Kaut gan Ķemeri ir bijis vēsturisks kūrorts un tajā ir saglabājušās vairākas vēsturiskas kūrorta ēkas, šobrīd nedarbojas neviena iestāde, ko varētu klasificēt kā kūrorta ārstniecības iestādi. Tā kā Tūrisma likums nosaka, ka kūrorta statuss ir pārvērtējams ik pēc diviem gadi, tad Ķemeru iekļaušana kūrorta teritorijā būtu pamatota tad, kad uzsāktu darbību kāda kūrorta ārstniecības iestāde.

MK rīkojumā noteiktajai Jūrmalas kūrorta robežai nav vērojama vēsturiskā pēctecība un atbilstība iedibinātajām kūrorta apbūves teritorijām. Ir piešķirts kūrorta teritorijas statuss tādām teritorijām, kurās vēsturiski nekad nav bijusi un šobrīd nav kūrorta funkcija, piemēram, “Kūdra”, bet nav kūrorta statuss teritorijām, kuras kādreiz arī ir bijušas kūrorti, piemēram, “Priedaine”. Tā kā kūrorta kritērijā noteikta vienīgi dziedniecisko resursu pieejamība, nav saprotams, kāpēc pie

kūrorta ir pieskaitīti meži un purvi. Līdz ar to mūsdienās pieņemtā Jūrmalas kūrorta robeža ir neprecīza.

20. gs. deviņdesmitajos gados tikpat aktīvi kā teritorijas plānošana turpinājās darbs pie kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanas. Ņemot vērā to, ka vēsturiskā apbūve Jūrmalā galvenokārt bija veidota kūrorta vajadzībām, kultūrvēsturiski vērtīgo arhitektūras objektu saglabāšana ir visciešāk saistīta ar kūrorta vēstures saglabāšanu, kaut arī bieži vien ir reducēta vien kā uz koka arhitektūras mantojumu.

1998. gada Kultūras ministrijas rīkojuma “Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu” [122] kultūras pieminekļu sarakstā tika iekļauti 11 pilsētībūvniecības (1.68. att.) un 428 arhitektūras pieminekļi [15, 61]. Kopējā pilsētībūvniecības pieminekļu teritorija ir 889,00 ha. Vizuāli salīdzinot noteiktās pilsētībūvniecības pieminekļu teritorijas ar vēsturiskajiem pilsētas plāniem (1.16. att.), lielākā daļa Jūrmalas apbūves, kas veidojusies līdz Pirmajam pasaules karam, ir ieguvusi pilsētībūvniecības pieminekļu statusu, un gandrīz visi arhitektūras pieminekļi atrodami šajās pilsētībūvniecības teritorijās.

Pilsētībūvniecības pieminekļi:

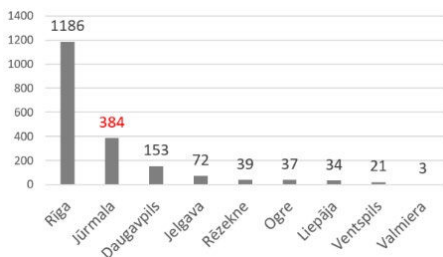
1. 6087 - Majoru-Dzintaru **vasarnīcu kvartāli** - 53,28 ha
2. 6092 - Vaivaru-Asaru-Mellužu-Pumpuru-Jaundubultu **vasarnīcu rajons** - 234,63 ha
3. 6091 - Vaivaru-Asaru-Mellužu **vasarnīcu kvartāli** - 121,28 ha
4. 6083 - Dubultu- Majoru-Dzintaru-Bulduru-Lielupes **vasarnīcu rajoni** - 327,91 ha
5. 6084 - Dzintaru-Bulduru **vasarnīcu kvartāli** - 30,72 ha
6. 6093 - Vecbulduru zvejniekiems un **vasarnīcu rajons** - 10,26 ha
7. 6088 - Priedaines **vasarnīcu rajons** - 14,48 ha
8. 6085 - Ķemeru kūrorts - 43,62 ha
9. 6086 - Kauguru zvejniekiems – 34,91 ha
10. 6089 - Slokas vēsturiskais centrs – 10,31 ha
11. 6090 - Stirnu rags - 7,63 ha

889,00
ha

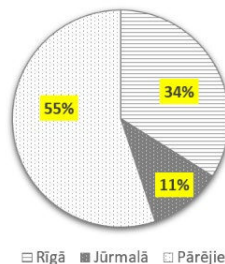
1.68. att. Pilsētībūvniecības pieminekļi un to platības Jūrmalā.

Shēmas pamatne [n10, grafiskās daļas 4. karte], informācija par platībām [520].

2023. gada sākumā Jūrmalā ir reģistrēti 384 arhitektūras pieminekļi [257]. 30 gadu laikā pieminekļu skaits ir samazinājies par 10 %. Jūrmala ir otrā pilsēta pēc Rīgas ar vislielāko arhitektūras pieminekļu skaitu Latvijā (1.69. att.). Citām valstspilsētām arhitektūras pieminekļu skaits ir ievērojami mazāks. Jūrmalā ir 11% no visiem Latvijas arhitektūras pieminekļiem (1.70. att.).

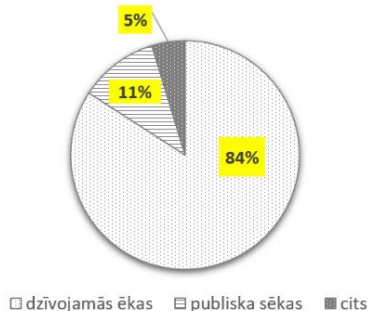

1.69. att. Arhitektūras pieminekļu skaits Latvijas valstspilsētās, 2023. Informācija apkopota no datu bāzes [257].

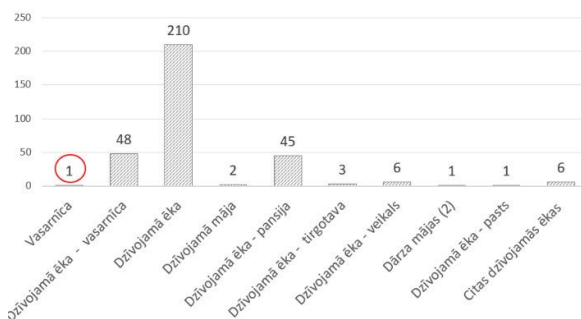

1.70. att. Arhitektūras pieminekļu skaita procentuālais sadalījums Latvijā, 2023. Informācija apkopota no datu bāzes [257].

Arhitektūras pieminekļu sarakstā ir ap 84% apdzīvojamas ēkas (1.71. att.). Neskatoties uz to, ka lielai daļai pilsētībūvniecības pieminekļu nosaukums ir “vasarnīcu rajons”, pašu pieminekļu sarakstā ar nosaukumu “vasarnīca” uzskaitīta tikai viena ēka (1.72. att.). Lielākā daļa ēku nosauktas par “dzīvojamā ēka”, daļa par “dzīvojamā ēka – vasarnīca”, “dzīvojamā ēka – pansija” un citas. Nosaukumi tika piešķirti, apzinot informāciju, kā attiecīgā ēka tika izmantota kādā no iepriekšējā laika periodiem, līdz ar to pieminekļu nosaukumi ne vienmēr atbilst to tipoloģijai. Nosaukums “dzīvojamā ēka – pansija” citos informācijas avotos nav sastopams, un arī nav saprotama tā nozīme.

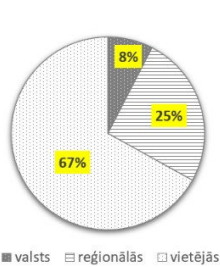
1.71. att. Jūrmalas arhitektūras pieminekļu procentuālais sadalījums pa izmantošanas veidu grupām. Informācija apkopota no datu bāzes, 2023 [257].

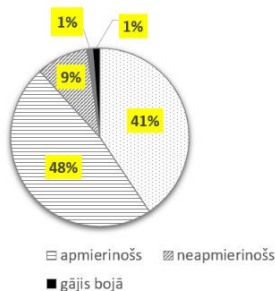
1.72. att. Jūrmalas arhitektūras pieminekļu – apdzīvojamo ēku – nosaukumi. Informācija apkopota no datu bāzes, 2023 [257].

No visiem arhitektūras pieminekļiem 67% ir vietējās nozīmes pieminekļi (1.73. att.). 2023. gada sākuma dati liecina, ka gandrīz pusei no pieminekļiem saglabātības stāvoklis ir labs. Ir arī pieminekļi, kuri ir avārijas stāvoklī vai gājuši bojā (1.74. att.). Pieminekļu sarakstā ir iekļautas

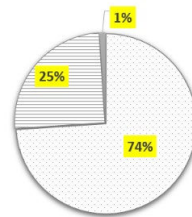
būves, kas būvētas līdz Otrajam pasaules karam. Vienīgā padomju perioda būve, kas iekļauta sarakstā, ir atvērtā Dzintaru koncertzāle (1.75. att.).

■ valsts ■ reģionālās □ vietējās

□ labs □ apmierinošs □ neapmierinošs ■ avārijas ■ gājis bojā

□ pirms Pirmā pasaules kara □ starpkaru periods ■ neskaitrs (20. gs. 1. c.)

1.73. att. Jūrmalas arhitektūras pieminekļu sadalījums pēc nozīmes. Informācija apkopota no datu bāzes, 2023 [257].

1.74. att. Jūrmalas arhitektūras pieminekļu saglabātības stāvoklis. Informācija apkopota no datu bāzes, 2023 [257].

1.75. att. Jūrmalas arhitektūras pieminekļu datējums. Informācija apkopota no datu bāzes, 2023 [257].

20. gs. deviņdesmitajos gados Jūrmalā tika veikts vispārīgs apbūves izvērtējums, ieviešot tādas vērtību kategorijas, kādas normatīvie akti neparedz. Izvērtējums tika iestrādāts grafoanalītiskās shēmās. Tajās katra ēka tika iekrāsota savā krāsā atbilstoši kategorijai (97. att.). Shēmas tika iekļautas pilsētas apbūves noteikumos kopā ar katras vērtību kategorijas detalizētu aprakstu. Papildus arhitektūras pieminekļiem nozīmīga ēku kategorija ir tā sauktās “oranžās mājas” jeb kultūrvēsturiski vērtīgas, saglabājamās būves, kurām noteikts, ka tās aizliegts nojaukt, bet, veicot būves pārbūvi, jā saglabā tās apjomu proporcijas, stilistika, raksturīgās būvdetaļas, fasāžu apdare, funkcionālie un dekoratīvie elementi. Šīm ēkām aizliegts vienkāršot fasādes apdari un nomainīt sākotnējos logus uz plastikāta logiem [118, 271]. Izvērtējumā ir arī “zilās mājas” jeb būves bez kultūrvēsturiskās vērtības, celtas pēc 1940. gada (1.76. att. kategorija apvilktā ar sarkanu pārtrauktu līniju). Šai kategorijai vēl 2023. gadā tiek pieskaitītas visas ēkas, kas celtas pēc 1940. gada. Tās no vēsturiskās arhitektūras aizsardzības viedokļa nav nepieciešams saglabāt. Ja paredzēts nojaukt ēku, kas ir vairāk nekā 50 gadus veca, pirms tam jāveic šīs ēkas arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija, bet jaunāku ēku nojaukšana pieļaujama bez papildus izpēti [118, 272]. Līdz ar to padomju perioda apbūve ir arhitektūras mantojuma visapdraudētākā daļa.

1.76. att. Jūrmalas apbūves izvērtējums, fragments no Majoru centra shēmas [118, 7. pielikuma 5. lapa].

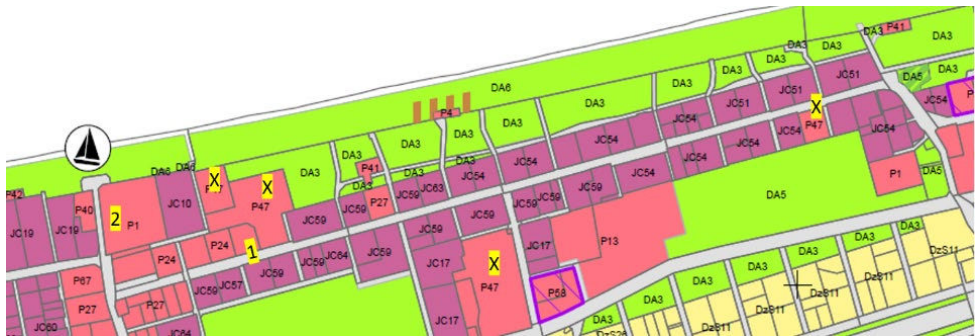
2000. gadā Dzintaru vasarnīcu rajons tika pieteikts iekļaušanai UNESCO Pasaules kultūras mantojuma sarakstā, bet pieteikums tika noraidīts. Starptautiskās pieminekļu padomes (ICOMOS) sagatavotajā ziņojumā norādīts: “Jūrmalas īpašā vērtība ir teritorijas lielums un tās atrašanās vieta, dārza pilsētas raksturs, ko rada priežu mežā esošās villas. Diemžēl vēlākās pārbūves un jaunbūves izjauc sākotnējo plānojuma koncepciju” [20, 135]. Ziņojumā norādīts arī uz citiem trūkumiem, sākot ar īpašumtiesību nenoteiktību, dažādo ēku tehnisko stāvokli un pienācīgas uzturēšanas trūkumu līdz pat grūtībām garantēt ilgtspējīgu izmantošanu vēsturiskajām ēkām, kas sākotnēji celtas tikai brīvdienu vajadzībām.

20. gs. deviņdesmitajos gados kultūras mantojuma apzināšanas vajadzībām iegūtie ēku vizuālā apsekojuma dati un fotogrāfijas liecina par vēsturisko ēku slikto tehnisko stāvokli. Padomju periodā intensīva vasarnīcu bezsaimnieciskā izmantošana noveda pie ēku lielā nolietojuma, kas noteica nepieciešamību bez kavēšanās uzlabot to tehnisko stāvokli. Kopš 21. gs. sākuma būvniecības aktivitāte Jūrmalā ir bijusi liela. Pēc Būvniecības informācijas sistēmas 2020. gada datiem būvniecības aktivitāte Jūrmalā līdz Dubultiem ir gandrīz tikpat liela kā Rīgas centrā (1.77. att.). Savukārt Ķemeru un Slokā būvniecības aktivitāte ir ievērojami zemāka.

1.77. att. Būvniecības procesu skaits 2020. gada jūnijā [185].

Vizuāli apsekojot Jūrmalas pilsētvidi, mūsdienās apbūvē vērojama nesabalansēta attīstība, kas pamatota ar būvniecības apmēriem dažādās apkaimēs. Vislielākā aktivitāte notiek Rīgas Jūrmalas daļā, tur ir visstraujākā apbūves transformācija. Teritorija, kurā šobrīd notiek visvairāk būvniecības procesu vienlaicīgi, ir arī senākā Rīgas Jūrmalas daļa (1.16. att.), lielākais pilsētībūvniecības piemineklis Jūrmalā (1.68. att.), kā arī tā ir teritorija, kura padomju periodā bija visvairāk apbūvēta ar liela mēroga kūrorta objektiem, tādējādi pilsētībūvniecības piemineklis Nr. 6083 “Dubultu – Majoru – Dzintaru – Bulduru – Lielupes vasarnīcu rajoni” mūsdienās ir gan visvērtīgākā, gan visapdraudētākā pilsētas daļa. Šāda teorētiska un grafiska analīze sakrīt ar vērojumiem pilsētvidē, tas ir, teritorijā ir gan vērtīgs vēsturiskās arhitektūras mantojums, gan lielmēroga kūrorta objekti, gan aktīvi tiek būvētas jaunas ēkas. Šīs teritorijas mūsdienu procesu spilgts piemērs ir Dzintaru prospekts. Tur 2016. gada attīstības plānojumā paredzēta dažādu veidu “Jaukta centra” vai “Publiskas apbūves” zonējums (1.78. att.). Papildus publisku funkciju apbūvei katrā no zonējumiem iespējamas viengimenes dzīvojamās mājas, savukārt daudzdzīvokļu mājas un rindu mājas pieļaujamas tikai kā papildizmantošana.

1.78. att. Funkcionālais zonējums Dzintaru prospekta apkārtnē, 2016. gada apbūves noteikumi [118, grafiskās daļas 1. karte].

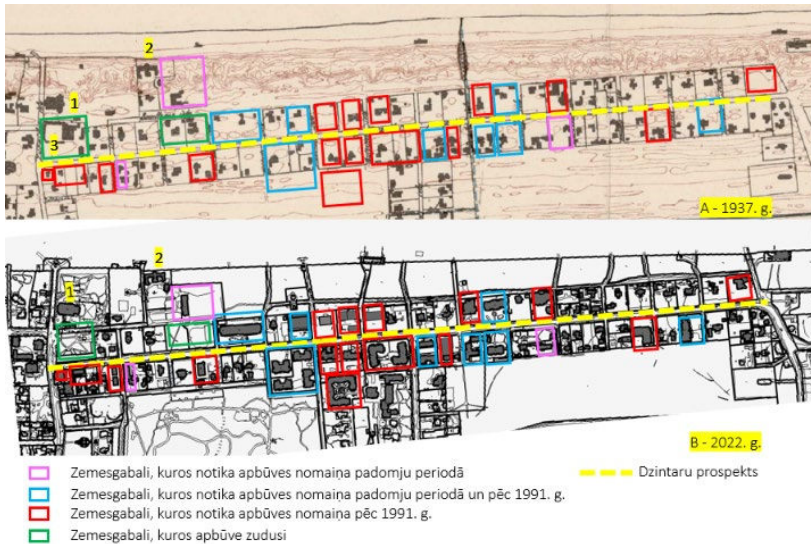
Nr. 1. Dzintaru prospekts, 2. Dzintaru koncertzāle. X - zemesgabaliem pieļaujama apbūves augstums 20 m.

Atbilstoši starparu perioda apbūves noteikumiem Dzintaru prospekts bija noteikts kā dzīvojamā daļa ar pieļaujamo apbūves blīvumu līdz 20% un mūra ēkām pieļaujamo augstumu līdz 12 m (1.1. tabula). Mūsdienās vairumā zemesgabalu apbūves blīvums pieļaujams 30% un 40% (1.79. att.). Ir daži zemesgabali, kur pieļauta 20 m augsta apbūve, tomēr nav saskatāms šīs iespējas telpiski kompozicionālais pamatojums (103. att.).

	Blīvums, %	Augstums, m	Izmantošana (saisināts apkopojums)
JC51	20	12	Jauktas centra apbūves teritorija (savrupmājas un sabiedriskās ēkas, JC63 un JC64 papildizmantošanā daudzdzīvokļu mājas un rindu mājas)
JC54	25	12	
JC57	30	12	
JC59	30	12	
JC63	30	15	
JC64	40	15	
P24	30	12	Publiskas apbūves teritorija (P24 un P27 papildizmantošanā rindu mājas un daudzdzīvokļu mājas)
P27	40	12	
P47	30	20	

1.79. att. Dzintaru prospektā esošo funkcionālo zonējumu raksturojumu kopsavilkums [118].

Kopumā šie noteikumi paredz iespēju intensificēt apbūvi, pilnīgi pārveidojot vēsturisko vides mērogu un raksturu. Šīs iespējas tiek īstenotas apbūvē (1.80. att.). Jaunie būvniecības projekti sasniedz maksimāli pieļaujamās apbūves rādītājus [95]. Tā rezultātā apbūves blīvums un ēku būvapjomi palielinās un pilsētvides raksturs pilnībā nomainās un zūd tās kvalitātes, kas pilsētībūvniecības pieminekļiem ir noteiktas kā saglabājamās vērtības – vēsturiski nozīmīgo plānojumu sistēma, kvartālu struktūra, apbūves mērogs, apbūves raksturs, tai skaitā apbūves blīvums, intensitāte un ēku stāvu skaits, fasādes frontes garums un citi rādītāji [118, 269].

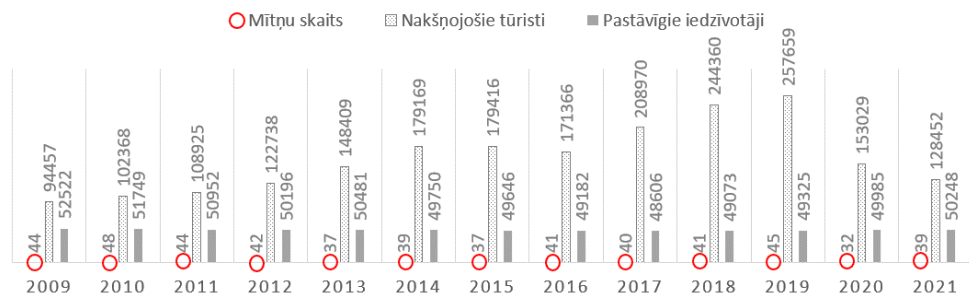

1.80. att. Apbūves nomaiņa Dzintaru prospektā.

A. Jūrmalas plāna fragments, 1937. g. (1. piel. 29. r.), B. Jūrmalas plāna fragments 2022. g. [304], Nr. 1. Dzintaru koncertzāle, 2. Maksimoviča iestāde, 3. Edinburgas kūrmāja Dzintaros (nav saglabājusies).

Dzintaru prospekta piemērs rāda, ka apbūves blīvuma palielināšana valsts aizsargātos pilsētubūvniecības pieminekļu teritorijās ir pretrunā ar aizsardzības nostādņēm. Līdzīga vides transformācija ir pieļauta citās apkaimēs – Bulduros, Mellužos gar Kāpu ielu un citur.

Līdzīgi kā iepriekšējiem periodiem, pētījumā tiek apkopoti dati par iedzīvotāju, tūristu un tūristu mītnu skaitu. Iedzīvotāju skaits pēdējā dekādē nav daudz mainījies un ir ap 50 000, kas ir aptuveni par 10 000 mazāk nekā padomju perioda beigās. Oficiālā statistika par tūristiem Jūrmalā ir par viesu izmitināšanas objektos, kas piedalījās statistikas veidošanā par tūristu skaitu, nakšņojošo personu skaitu. Lielākais tūristu mītnēs nakšņojošo skaits ir bijis 2019. gadā (1.81. att.), kas ir gads pirms Covid-19 vīrusa pandēmijas. Šajā gadā tūristu skaits tuvojās padomju perioda lielākajam atpūtnieku skaitam gadā, kuri atpūtās sanatorijās, pansionātos vai jaunrades namos, neskatoties uz to, ka tūristu mītnu skaits padomju perioda beigās bija ap 200, bet 2021. gadā bija vien 39.

1.81. att. Nakšņojošo tūristu, pastāvīgo iedzīvotāju un tūristu mītnu skaits Jūrmalā, 2009.–2021. g. Datu apkopojums [188, 308].

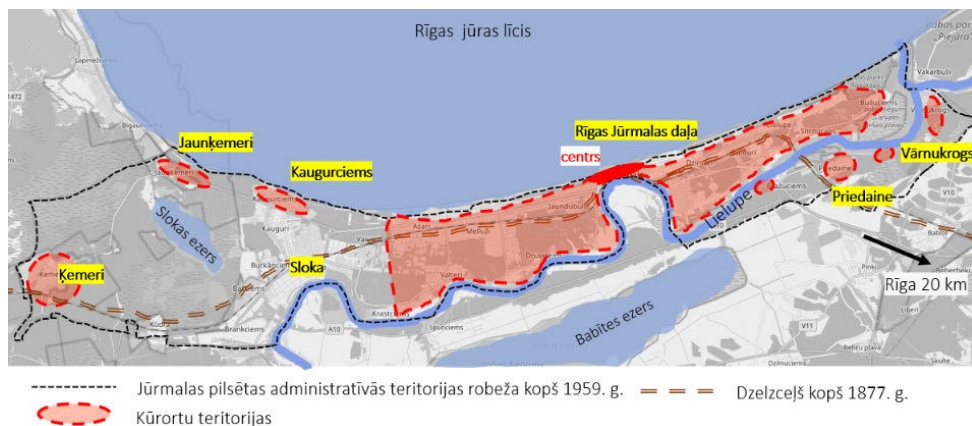
Dati par tūristu skaitu un mītnēm aptver tikai daļu no datiem. Statistikā netiek iekļauti dati par īslaicīgo tūrisma segmentu – to rīdzinieku vai citu tūristu skaitu, kuri brauc uz Jūrmalu pastaigā uz vienu dienu bez nakšņošanas. Tāpat valsts vai pašvaldība neapkopo datus par vasaras sezonai izīrēto dzīvokļu un viengimenes māju skaitu.

Jūrmala kopš 1991. gada no funkcionālā aspekta ir ievērojami mainījies, par perioda attīstības sākumpunktu tiecoties pieņemt situāciju, kāda bija starpkaru perioda beigās, izslēdzot no plānošanas instrumentiem padomju perioda metodes. Vienlaicīgi ir redzams, ka padomju periods ir atstājis pagaidām vēl nemazinājušos iespaidu uz izpratni par to, kādai ir jābūt Jūrmalai kā kūrortam. Mūsdienu Jūrmalas apbūves plānošana seko padomju perioda tendencēm - būtiski nepaplašināt apbūves teritorijas, bet gan tās intensificēt. Dati liecina, ka teritorijās, kur ir visvērtīgākā apbūve, vienlaikus notiek arī visintensīvākie būvprocesi, kas nozīmē, ka visvērtīgākās teritorijas ir visapdraudētākās, līdzīgi kā tas bija padomju periodā.

Periods pēc 1991. gada ir pretrunīgs laiks, kad faktiskā situācija kūrorta jomā nesaskan ar normatīvajos aktos noteikto redzējumu. Tāpat neviennozīmīga situācija ir ar kultūras mantojumu,

jo ir pretrunas starp dažādiem normatīvajiem aktiem. Kopējā apbūves attīstība ir vērsta uz apdzīvojamu ēku būvniecību. Nesaistes kūrorta teritoriju izpratnē un neskaidrie jēdzienu definējumi turpmākajā pētījumā par Jūrmalas kūrorta arhitektūras attīstību tiks rūpīgāk izvērtēt objektu funkciju.

Visu vēsturisko periodu analīze ļauj iegūt kopskatu par to, kur Jūrmalā kādā no laika periodiem ir bijusi kūrorta funkcija (1.82. att.). Lielākās un vēsturiski nozīmīgākās ir divas teritorijas – Ķemeri un Rīgas Jūrmala. Citām kūrortu vietām ir mazāka nozīme.

1.82. att. Teritorijas Jūrmalā, kurās kādā laika periodā ir bijusi kūrorta funkcija. Shēmas pamatne (1. piel. 2. r.).

Pārējās Jūrmalas teritorijas bija kūrortu veicinošas vai atbalstošas, tur varēja būt kādas kūrorta aktivitātes, tomēr tās nav saistītas ar primāru kūrorta apbūvi. Ir dažādas metodes, kā var noteikt kūrorta teritorijas. Atbilstoši mūsdienu normatīvo aktu nosacījumiem faktiskais kūrorta teritoriju apmērs Jūrmalā ir ievērojami mazāks nekā shēmā iezīmētais, ja kūrortu nosaka apkaimes robežās (1. piel. 40. r.).

2. Kūrortu arhitektūras ģenēze un transformācija būvju tipoloģijas kontekstā

Jēdziena “kūrorts” definīcijās neatkarīgi no to formulējumiem galvenokārt tiek izmantota atbilstība diviem kritērijiem. Pirmais kritērijs ir vieta, kurā pieejami ārstniecībai nepieciešamie dabas resursi, otrais — tiek nodrošināta dziedniecība un atpūta. Ja starpkaru periodā definīcija ietvēra dziedniecību un atpūtu kā norādi uz darbībām un to nodrošināšanai nepieciešamiem objektiem, tad kopš padomju perioda par kūrorta kritēriju noteikta kūrorta būvju esamība. Mūsdienās saskaņā ar Tūrisma likumu vietai kūrorta statuss tiek piešķirts, ja tā atbilst visiem kritērijiem, kā arī nosacījumam, ka šajā vietā atrodas vismaz viena kūrorta ārstniecības iestāde [132, 6.¹ pants]. Saskaņā ar Jūrmalas apbūves noteikumiem kūrorta objekti ir ārstniecības iestāde, sanatorija, kūrorta poliklīnika, procedūru kabinets, peldiēstāde (vannu māja), atklāts dūņu un ūdeņu baseins, baseins atklātā ūdenī (norobežota akvatorijas daļa vai peldošs baseins), viesnīca (spa viesnīca, kūrorta viesnīca), pludmales centrs [118, 1. piel.]. Šis uzskaitījums parāda, kas mūsdienās tiek saprasts ar kūrorta objektiem, bet neietver senāk zināmos kūrorta būvju tipus. Jau kopš 19. gs. sākuma Jūrmalā ir bijuši dažādi objekti, kas paredzēti dziedniecībai un atpūtai, bet detalizēta to identifikācija līdz šim nav veikta.

2.1. Dziedniecības objekti

Dziedniecības objekti (2. piel., *DZ*) ir tādas ēkas vai inženierbūves, kas paredzētas cilvēku veselības uzlabošanai. Dažādos informācijas avotos ir objektu nosaukumi, kas norāda uz dziedniecības funkciju:

- **periodā pirms Pirmā pasaules kara** – peldētava, sēra un dūņu vannu māja, sanatorija, vannu māja, ārstēšanas nams, kūrmaija, minerālūdens paviljons, купальня (kupaļņa, krievu val.), водолечебница (vodoļečebnica, krievu val.), Badeanstalt (vācu val.), Wasserheilanstalt (vācu val.),
- **starpkaru periodā** – siltu jūras vannu iestāde, dziedniecības iestāde, dziednīca, peldētava, vannu māja, peldu iestāde, ūdens dziednīca, sēra un dūņu vannu māja, sanatorija,
- **padomju periodā** – sanatorija, klimata terapijas paviljons, kūrorta poliklīnika, minerālūdens paviljoni,
- **periods pēc 1991. gada** – sanatorija, kūrorta rehabilitācijas centrs, kūrorta ārstniecības iestāde.

Vislielākā nosaukumu dažādība ir laikā līdz padomju periodam. Bieži vien ar dažādiem nosaukumiem dažādos laika periodos tiek saprasta viena un tā pati funkcija vai ēka. Šādi var sākotnēji pieņemt, ka nosaukumi – siltu jūras vannu iestāde, peldētava, vannu māja, peldu iestāde, kupaļņa, vodoļečebnica, Badeanstalt, Wasserheil-anstalt – nozīmē vienu un to pašu, līdzīgi, kā tas ir ar terminiem “kūrorts”, “Bade Ort” un “Рижское взморье” (Rižskoe vzmorie, krievu val.), “Rigasche Strand”, kas saistāms ar triju valodu – latviešu, vācu un krievu – izmantošanu sarunvalodā. Terminu dažādību nosaka arī to etimoloģija, jo terminos ietverts vai nu priekšmets, tas ir, wanna, vai darbība, kas tajā notiek, tas ir, pelde, dziedināšana. Bieži vien informācijas avotos

gan pie jūras, gan pie minerālūdens un dūņu avotiem iestādes tiek sauktas par vannu mājām vai līdzīgi, bet, detalizētāk analizējot ēkas, tās semantiski atšķiras, tādēļ tās nevar uzskatīt par vienu ēku tipu. Līdzīgi analizējot informāciju par citiem nosaukumiem, ir vērojamas nesaistes attiecībā uz diviem vēsturiski nozīmīgiem dziedniecības objektiem – Marienbādi Dubultos, atklātu 1870. gadā, un Dr. Mihaila Maksimoviča iestādi Dzintaros, atklātu 1906. gadā. Periodā pirms Pirmā pasaules kara uz Marienbādes pastkartēm visbiežāk bija norādīts: *kupaļņa*, *Badeanstalt* vai vienkārši “Marienbad” (3. piel., 52. r.), ar to saprotot jūras vannas kā tulkojumu no “marine” un “bad”, bet jau kopš starpkaru perioda tā tika saukta par sanatoriju. Savukārt Maksimoviča iestāde pirms Pirmā pasaules kara informācijas avotos visbiežāk tika saukta par sanatoriju vai sanatoriju ar ūdens dziedinātavu (3. piel., 59. r.), starpkaru periodā par sanatoriju, bet mūsdienās Valsts pieminekļu aizsardzības sarakstā tās koka ēka ir nosaukta par peldu iestādi (valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr.5682) [257]. Tādējādi var būt neskaidrs, vai peldu iestāde ir sinonīms arī sanatorijai, vai arī peldu iestāde ir attīstījusies par sanatoriju. Ņemot vērā šo abu objektu komplekso dabu un ārstniecības personāla iesaisti, šāda veida iestādes vairāk atbilst sanatorijas jēdzienam. Tikpat pirmšķietami neskaidrs ir jēdziens “kūrmāja”. Šis vārds, kas ir saliktenis no “kuren” jeb dziedināt un “māja”, samērā skaidri norāda uz funkciju – ēku dziedniecībai. Tomēr kūrmājas lielākoties tika izmantotas viesu izmitināšanas vajadzībām kā kūrortu centrālie objekti un nav pieskaitāmi pie dziedniecības objektiem. Dažādie dziedniecības objektu nosaukumi tomēr ietver vien dažus būvju tipoloģiskos veidus: piejūras vannu iestādes, balneoloģiskās vannu iestādes, sanatorijas, klimata terapijas paviljoni un minerālūdens paviljoni.

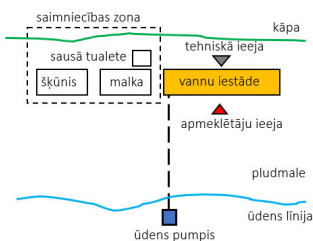
2.1.1. Piejūras vannu iestādes

Vieni no senākajiem kūrortu objektiem bija piejūras vannu iestādes, kuras atradās Rīgas Jūrmalas pludmalē un kurās tika izmantots jūras ūdens kā ārstniecības resurss: „Par siltām jūras vannām rakstos minēts vispirms 1832. gadā, kad Mellužu zāles ekonoms izsludina, ka varētu tādas ierīkot, ja būtu pieprasījums. Pēc tam šis jautājums apklust līdz 1858. gadam, kad Dubultu kūrmājas ekonoms Millers uzbūvē jūras malā pretim kūrmājai pirmo peldu iestādi „ar tvaika aparātu”. Tajā bija 10 mazgāšanās istabas” [11, 88]. Par piejūras vannu iestādes pirmsākumu var uzskatīt vienkāršu ozolkoka vannu 19. gs. sākumā, kuru uzstādīja kāpu zonā, tajā lēja turpat uzsildītu jūras ūdeni un par maksu piedāvāja atpūtniekiem. Ap šādu vannu uzstādīja slēgtu nojumi, lai lietotājs varētu droši pārgērbties. Vēlāk tika veidotas šādu konstrukciju virknes ap vienu sildelementu (3. piel., 1. r.). Ar laiku tās sāka veidot kā nelielas ēkas, tā sauktās primitīvas vannu mājas (3. piel., 2. r.). Pakāpeniski primitīvas vannu mājas tika attīstītas par lielākām siltu jūras vannu iestādēm ar paaugstinātu cokola daļu un izkoptu arhitektonisko tēlu – bieži vien nelielu vertikālo akcentu, kas labi saskatāms no tālienes (3. piel., 3., 4., 6., 7. r.).

Vēsturiskajos attēlos var redzēt, ka siltu jūras vannu iestādēm blakus bija palīgēkas – malkas šķūnis, sausās tualetes u. c (2.1. att.). Pie ēkām jūrā uzstādīti ūdens pumpji (3. piel., 5. r.). Tas viss kopā veidoja siltu jūras vannu iestāžu kompleksu (2.2. att.).

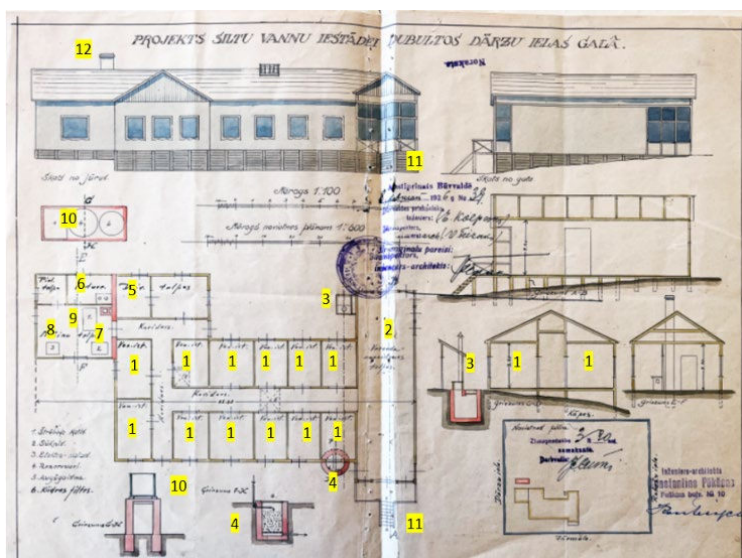

2.1. att. Flūgina siltu jūras vannu iestāde.
Fotoattēls pirms Pirmā pasaules kara [362].

2.2. att. Shematiskis siltu jūras vannas iestādes kompleksa izvietojums pludmalē.

No starpkaru perioda ir saglabājušies daži šo iestāžu projekti. Projektu Dubultos, Dārzu ielas galā ir izstrādājis ievērojamais arhitekts Konstantīns Pēkšēns (2.3. att.). Projektā ir detalizēta tehnoloģiskā daļa, pēc kā var spriest, kā ticis sildīts ūdens un kā tas novadīts. Ēkas plānojums ir asimetrisks atšķirībā no citām līdzīgas funkcijas ēkām, bez vertikālā akcenta, fasādes risinājums lakonisks.

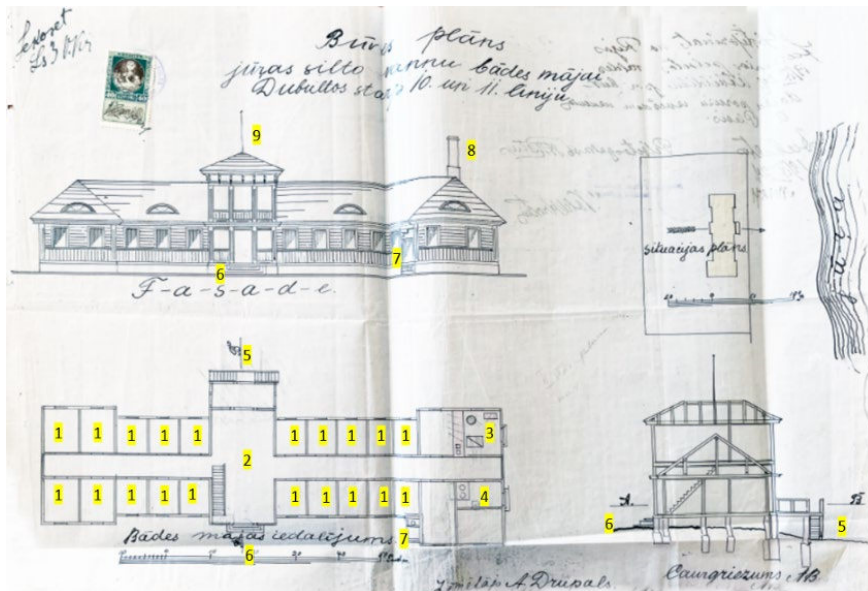

2.3. att. projekts siltu vannu iestādei Dubultos, Dārzu ielas galā.

Arhitekts K. Pēkšēns, 1926 [378].

- Nr.1. vannu istaba, 2. veranda, uzgaidāmā telpa, 3. sausā tualete, 4. notekūdeņu nosēdaka, kūdras filtrs, 5. dzīvojamās telpas, 6. virtuve, 7. sūkņis, 8. elektromotors, 9. Štrēbeļa katls, 10. rezervuāri, 11. ieeja no jūras puses, 12. skurstenis.

Savukārt projekts siltu vannu iestādei Dubultos starp toreizējo 10. un 11. līniju paredzēja simetrisku ēkas fasādi ar vertikālu akcentu vidējā daļā (2.4. att.). Šāds fasādes risinājums atbilst iepriekšējā perioda tradīcijām.

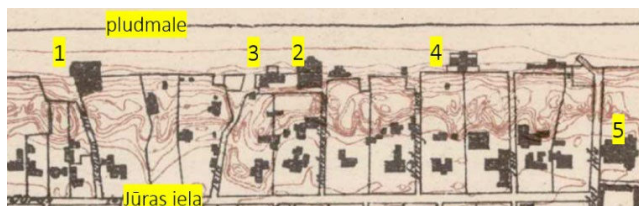
2.4. att. “Būves plāns jūras siltu vannu bādes mājai Dubultos starp 10. un 11. līniju” [379].

Nr: 1. vannu istaba, 2. ieejas vestibils, 3. sūkņu telpa, 4. virtuve, 5. ieeja no jūras puses, 6. ieeja no kāpu puses, 7. saimniecības ieeja, 8. skurstenis, 9. vertikālais akcents.

Abām projektētajām ēkām ir līdzīgi plānojumi, un tās pēc izskata bija līdzīgas tām piejūras vannu iestādēm, kas būvētas līdz Pirmajam pasaules karam. Šādas ēkas izdalāmas kā atsevišķs ēku tips, kam raksturīgs taisnstūrveida plānojums ar garāko fasādi pret jūras pusi. Telpas tika izkārtotas abpus gaitenim. Ēkās bija ieejas vestibils kā uzgaidāmā telpa, nodrošinot apmeklētājiem ieeju no pludmales puses. Tā kā ēkā bija kurtuve ūdens sildīšanai, skurstenis bija raksturīga ēkas silueta sastāvdaļa. Tās nodrošināja tikai vienu pakalpojumu.

Ar laiku tika attīstītas piejūras vannu iestādes ar paplašinātu pakalpojumu klāstu. 20. gs. sākumā pludmalē uzbūvēja Emīlijas Rācenes iestādi Pilsoņu ielas galā, ko sauca par siltu vannu iestādi, bet papildus siltajām vannām kā atsevišķs pakalpojums tika piedāvāta viesu izmitināšana. Iestāde turpināja savu darbību arī starpkaru periodā (3. piel., 8., 9. r.), kurā tika uzbūvētas vēl vismaz trīs pēc funkcijas līdzīgas jaunbūves – Krūkļa siltu vannu iestāde Viktorijas ielas galā ar plašu skatu laukumu uz jumta (3. piel., 12. r.), iestāde Teātra ielas galā (3. piel., 14. r.) un A. Pleča iestāde Dubultos (3. piel., 15. r.). Par Krūkļa peldu iestādi ir atrodama reklāma, ka iestādē bija pieejamas Ķemeru dūņu kompreses (3. piel., 13. r.), bet nav informācijas, vai tur tika izmitināti viesi, tomēr otrs stāvs un skatu platforma norāda uz daudzfunkcionalitāti. Šīs ēkas bija daudz lielākas par

citām siltu vannu iestādēm un samērojamas ar nozīmīgām sabiedriskām būvēm pilsētā, kas labi redzams starpkaru perioda pilsētas plānā (2.5. att.).

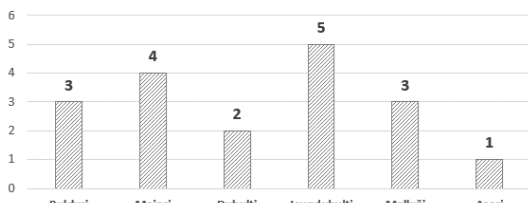

2.5. att. Fragmenti no Majoru plāna, 1937 [290].

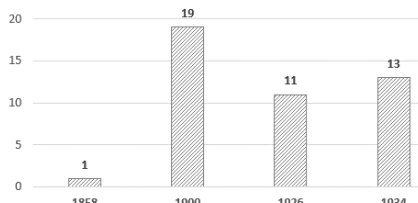
Nr. 1. E. Rācenes siltu jūras vannu iestāde, 2. Krūkļa siltu jūras vannu iestāde, 3. siltu jūras vannu iestāde Teātra ielas galā, 4. Kronenberga virpuļgrīda, 5. Dzintaru koncertzāle.

Daudzfunkcionālajām siltu vannu iestāžu ēkām bija vairāk nekā viens stāvs un samērā augsts mūra cokols. Tās bija piejūras vannu iestāžu nākamais attīstības solis. E. Rācenes iestāde ir raksturojama kā stūra ēka, iezīmējot blīvas perimetrālas apbūves principu.

1900. gadā pludmalē kopā bija apmēram 18 peldu iestādes, visvairāk Jaundubultos, bet tādas nav norādītas Dzintaros (2.6. att.). Atbilstoši uzskatījumiem ceļvežos arī starpkaru periodā bija samērā daudz šo iestāžu (2.7. att.).

2.6. att. Siltu vannu iestāžu skaits 1900. gadā [11, 128].

2.7. att. Peldu vannu skaits periodā pirms Pirmā pasaules kara un starpkaru periodā [11, 128; 99, 70; 37].

Kopš padomju perioda siltu jūras vannu iestādes vairs nebūvēja. Padomju periodā E. Rācenes iestādes ēka tika pārveidota par kūrorta poliklīniku (3. piel., 10. r.), bet citas vannu iestādes tika nojauktas. E. Rācenes peldu iestādes ēka ir saglabājusies līdz mūsdienām (3. piel., 11. r.). Šobrīd tās galvenā izmantošana ir biroju ēka, tomēr vairāki nekustamā īpašuma sludinājumi liecina, ka ēkā iekārtoti dzīvokļi, kuri tiek pārdoti [279], kā arī tur ir plašas telpas, kas netiek izmantotas.

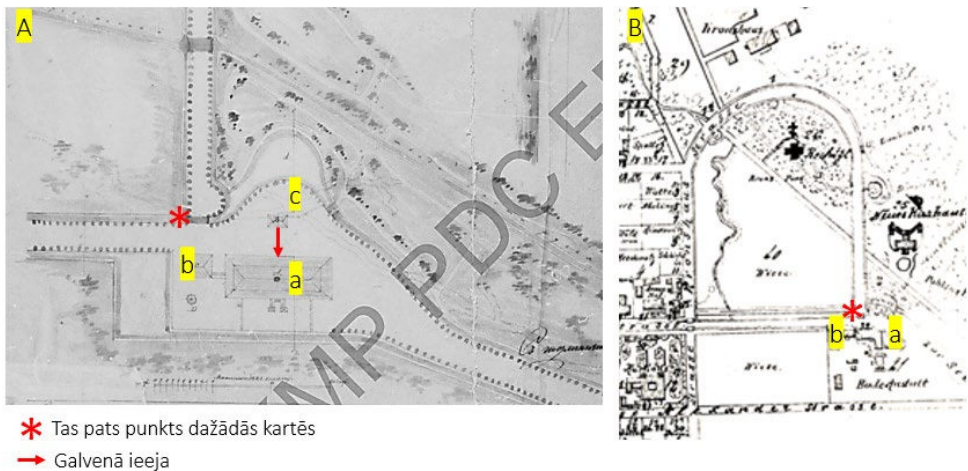
2.1.2. Balneoloģiskās vannu iestādes

Balneoloģijai jeb dziedniecībai ar minerālūdeņiem un ārstnieciskajām dūņām Eiropā ir sena vēsture – jau kopš antīkās pasaules. Eiropā balneoloģija plaši attīstījās, sākot ar 19. gs. sākumu un tūrisma straujo attīstību. Jūrmalas teritorijā pirmā minerālūdens vannu māja tika atklāta Ķemeru 1838. gadā [11, 260], sekmējot Ķemeru kūrorta izveidi un attīstību. Pirms Pirmā pasaules kara šo ēku sauca par dūņu peldētavu, peldēšanās iestādi, vannu ēku [40, 7; 8], arī kupaļņu (krievu val.),

starpkaru periodā vizisplatītākais nosaukums bija peldu iestāde, kas visbiežāk bija lasāms uz pastkartēm (3. piel., 23. r.).

Ķemeru ir viena balneoloģisko vannu iestāde. Tai ir bijuši septiņi attīstības posmi – sākotnējā vannu ēka, kas būvēta 1838. gadā, līdz 1897. gadam īstenotā pārbūve, līdz 1903. gadam paplašināts ēku komplekss, starpkaru perioda ēku komplekss, ko uzcēla karā zudušās ēkas vietā, padomju perioda reorganizācija, pamestības periods pēc 1991. gada un 2020. gada konservācija, kā rezultātā daļa kompleksa tika nojaukta.

Sākotnējā ēka iezīmēta vairākos plānos, piemēram, 1838. un 1897. gadā publicētajos Ķemeru plānos, kā arī ēkas plānojums publicēts 1838. gada izdevumā [106]. Ēka atradusies pie Kronmājas ielas krustojuma ar ceļu, kas veda uz jūru (2.8. att.).

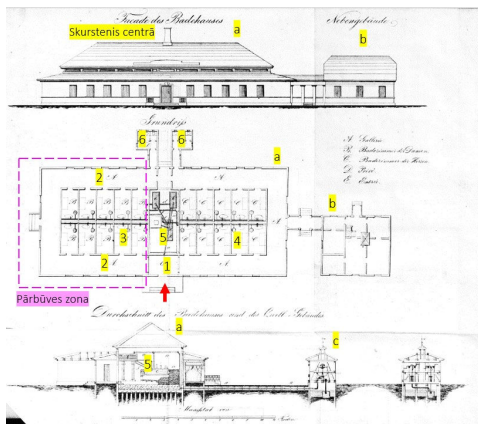

2.8. att. Ķemeru vannu mājas atrašanās vieta.

A. Vannu mājas novietnes shēma 1838 [498, 37], B. 1897. gada Ķemeru plāna fragments [486]. a. vannu māja, b. piebūve, c. ūdens pumpja ēka.

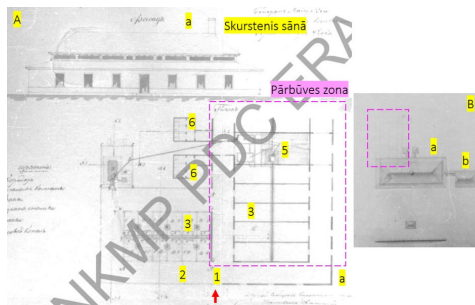
Ēkai bija vienkāršs, taisnstūra plānojums. 20 vannu telpas atradās ēkas vidusdaļā, ap tām pa perimetru bija galerijas. Tehnoloģiskās telpas tika izvietotas ēkas centrālajā daļā. Plānojuma specifika saistāma ar to, ka tika veidota ūdensvada un kanalizācijas sistēma, pie kā tika pieslēgtas vannas (2.9. att.). Šāds plānojums atšķirās no piejūras vannu ēkām, kurās gaitenis bija ēkas vidusdaļā (2.4. att.), (3. piel., 17., 18. r.).

Līdz 1897. gadam tika veikta ēkas pārbūve, tai piešķirot “L” veida plāna konfigurāciju, kā tas redzams apdzīvotās vietas plānā (2.8. att. a). Piebūves projekta plāns ir spoguļattēlā, jo nesaskan ar reālo ēkas konfigurāciju plānā (2.10. att. Pārbūves zona).

2.9. att. Pirmās vannu mājas projekts, 1838 [106, 37].

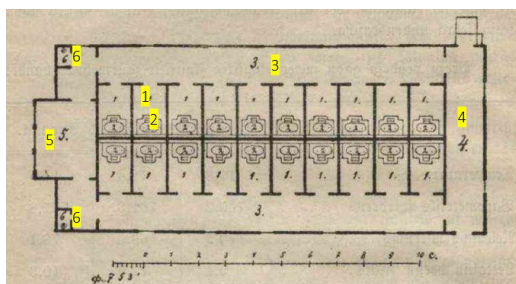
a. vannu māja, b. piebūve, c. ūdens pumpja ēka,
1. ieeja, 2. galerija, 3. vannu istabas dāmām, 4. vannu istabas kungiem, 5. tehniskā telpa, 6. tualetes.

2.10. att. Pirmās vannu mājas pārbūves projekts [498].

A. pārbūves projekta plāns un fasādes, B. pārbūves projekta novietnes shēmas fragments, a. vannu māja, b. piebūve, 1. ieeja, 2. galerija, 3. vannu istabas, 5. tehniskā telpa, 6. tualetes.

Ēku komplekss tika paplašināts līdz 1903. gadam. Tā gada izdevumā “Ķemeru sēra avoti un dūņu peldētava” [40] publicēti trīs dažādi ēku plānojumi. Ir bijusi minerālūdens vannu māja, kuras plānojums līdzīgs sākotnējai vannu ēkai, tikai tur nav bijis tehnoloģisko telpu (2.11. att.). Ēka veidota ar bazilikālu šķērsgrīzumu, kur dabiskais apgaismojums tika atvēlēts apmeklētāju galerijām, bet procedūru telpām bija bazilikālie logi (2.12. att.).

2.11. att. Vannu ēkas plāns, 1903.

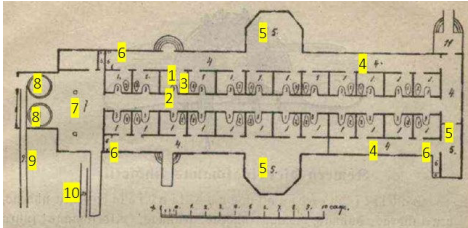
Nr. 1. vannu kabineti, 2. vannas, 3. sānu koridori, 4. daļa no koridora, kas iet ap visu ēku, 5. vannas, 6. atejas vieta [40, 8].

2.12. att. Vannu ēku vispārīgs tips, 1903 [40, 8].

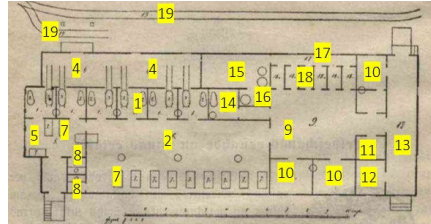
Citas ēkas plānojumā līdzīgai ēkai pa garenasi ir vēl viens papildus gaitenis ar sliežu ceļiem dūņu piegādei. Pie viena ēkas gala ierīkota telpa dūņu sagatavošanai (2.13. att.). Šis plānojums ir

atvasināts no sākotnējā plānojuma un liecina par tehnoloģisko attīstību, jaunu balneoloģisko resursu izmantošanu. Citas ēkas plānojums ir attīstījies vēl tālāk un rāda kompleksu pakalpojuma piedāvājumu ar atpūtas zonām, masāžu kabinetiem, sviedrēšanās telpām (2.14. att.).

2.13. att. Vannu ēkas plāns, 1903 [40, 9].

Nr. 1. vannu kabineti; 2. sēra vannas; 3. vietas šķidrū dūņu vannām; 4. koridors; 5. uzgaidīšanas istaba; 6. atejas vieta; 7. vieta dūņu vannu sagatavošanai; 8. rezervuāri šķidrām dūņām; 9. sliedes dūņu pievešanai; 10. sliedes dūņu aizvākšanai.

2.14. att. Vannu ēkas plāns, 1903 [40, 8].

Nr. 1. vannu kabineti; 2. vietas pretim dūņu vannām; 3. vietas pretim noskalošanās vannām; 4. nodaļa dūņu vannu sagatavošanai; 5. sieviešu sviedrēšanās nodaļa; 6. vīriešu sviedrēšanās nodaļa; 7. gultas; 8. atejas vieta; 9. uzgaidāmā halle; 10. masāžas kabineti; 11. pieliekamās telpas; 12. skuju tvaiku elpošanas telpas; 13. koridors; 14. nodaļa ogļskābes, gāzes un elektriskām vannām; 15., 16., 17. un 18. dušu nodaļa; 19. zirgu dzelzceļa sliedes.

Katram no ārstniecības resursiem bija nepieciešama specifiska, atšķirīga iepriekšēja sagatavošana, tādēļ ēku plānojumi atšķirās – dūņu vannu ēkām pa vidu bija tehniskais gaitenis, pa kuru dūņas tika piegādātas, un plaša dūņu sagatavošanas telpa, bet minerālūdens vannu mājām šāda gaitēna nebija. Attiecīgā perioda attēlos redzams, ka pēdējā pārbūvē pirms Pirmā pasaules kara sākotnējā vannu ēka bija stipri pārveidota izteiksmīgā eklektisma stilistikā, pievienojot tai lielu torni ēkas centrālajā daļā (3. piel., 19., 20. r.).

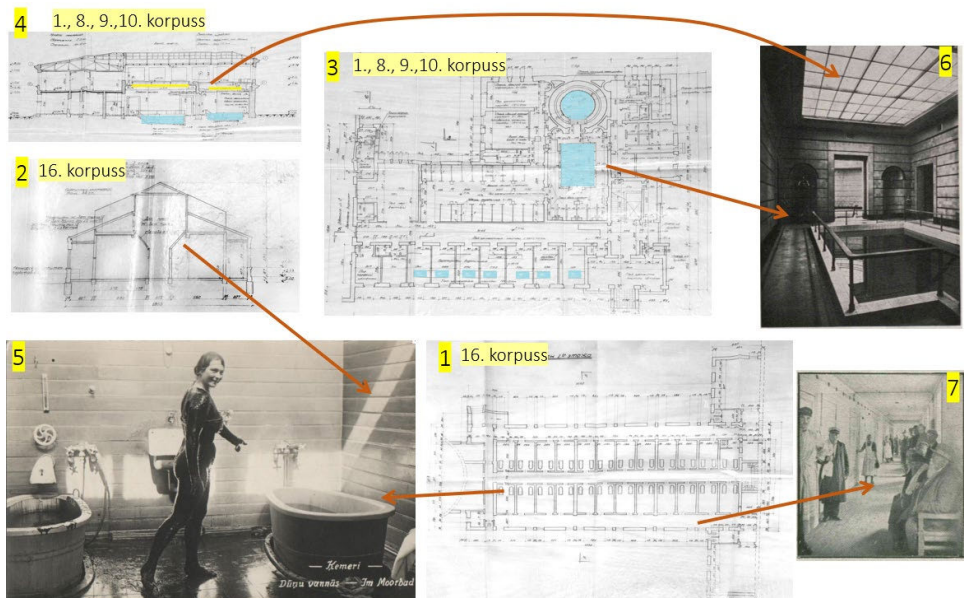
Pirmā pasaules kara laikā vannu komplekss stipri cieta, bija saglabājušies tikai daži koka korpusi (2.15. att. Nr. 25, 26.). Komplekss ievērojami pārbūvēts un paplašināts – daļa no kompleksa 1925. gadā pēc arhitekta Ernesta Štālberga projekta un pārējā daļa 1931. gadā pēc arhitekta Frīdriha Skujiņa projekta. Par šo ēku priekšstatu var gūt no 1954. gada pārbūves projekta, kurā atrodami arī 1953. gadā veiktie ēkas uzmērījumi [510]. Ģenerālplāna shēmā redzams, ka ir bijušas vairākas koka ēkas pretim vannu iestādei (2.15. att.).

2.15. att. Çemeru peldu iestādes uzmērījuma shēma, 1953 [510].

Dzeltens – koka konstrukcijas, sarkans – mūra konstrukcijas. Korpusu apzīmējumi, Nr. 19., 20., 23. katlu māja, 21. veļas mazgātava, 8., 9., 10. romiešu pirts (nedarbojas), 1., 16. sēra un ūdeņraža vannas, 2., 5., 6., 7. nepabeigtas ēkas, 3. klubs, 4. dziedniecības dūņu uzsildīšana, 11., 12., 13. dziedniecības dūņu komplekss, 14., 25. nedarbojošies korpusi, 15. dūņu rezervuārs, 17., 18., 22., 24. kino, 26. vannu korpus (neizmantots).

Uzmērījuma projekta grafiskajā daļā atrodami vannu kompleksa plānojumi. Ievērības cienīgs ir 16. korpus (2.16. att., 1, 2). Tas bija bazilikas tipa ēka ar tehnisko gaiteni pa ēkas garenasi un bazilikāliem logiem vannu kabīnēs. Šādi ir izskaidrojamas vairākos tā laika attēlos redzamās gaismēnu spēles kabinetos (2.16. att., 5). Uzmērījuma rasējuma eksplikācijā 16. korpus ir nosaukts kā “sēra un ūdeņraža vannas”, tomēr, ņemot vērā attēlus ar bazilikāliem logiem, kur ir dūņu vannas, dūņu rezervuāra tuvumu un līdzīgu plānojumu iepriekšējā perioda dūņu vannu ēkās, 16. korpus ir uzskatāms par dūņu vannu korpusu ar šādas funkcijas ēku plānojuma pēcteci. Iestādē tika izveidots romiešu pirts komplekss (2.16. att., 3, 4). Tajā bija divi baseini. Viens no tiem taisnstūrveida (4,21m x 6,56 m) un 1,6 m dziļš, otrs apaļš (diametrā 5,52m) un 1,25m dziļš. Virs abiem ir bijuši plakani gaismas griesti, ievadot dabisko gaismu no otrā stāva (2.16. att., 4, 6). Aparatē izmantoti klasiski elementi. Pie baseinu telpas bija ģērbtuves, pirts un dušas telpas. Korpusa plānojumā redzamas sēra un ūdeņraža vannu telpas, kas izkārtotas gar ēkas ārējo fasādi un nodrošināja telpām dienasgaismu caur logiem sienās. Šis plānojuma princips atšķīrās no cara laiku sēra un ūdeņraža vannu ēkas plānojuma un bija vairāk līdzīgs siltu jūras vannu ēku plānojumam. Iestādes interjers koplietošanas gaitēnos bija vienkāršs un funkcionāls (2.16. att., 7).

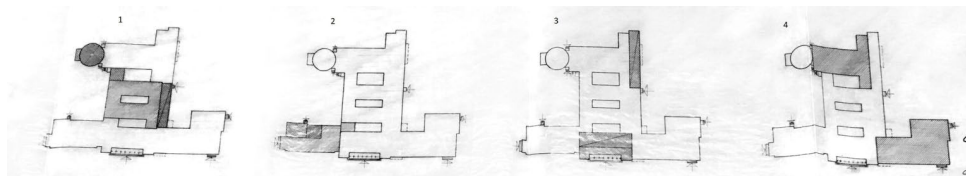

2.16. att. Vannu iestāde starpkaru periodā.

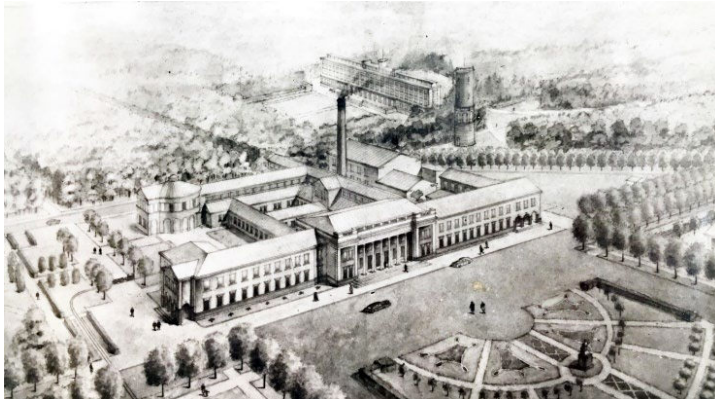
Nr. 1. 16. korpusa uzmērījuma plāns [510], 2. 16. korpusa uzmērījuma griezumā [510], 3. 1., 8., 9., 10. korpusa uzmērījuma plāns [510], 4. 1., 8., 9., 10. korpusa uzmērījuma griezumā [510], 5. fotoattēls ar dūņu vannu kabīni [226], 6. fotoattēls ar romiešu pirts interjeru 9. korpusā [49, 13], 7. foto ar gaitiņu interjeru, visticamāk 16. korpusā [38].

Starpkaru perioda vannu komplekss iezīmēja tipoloģisko attīstību un funkciju paplašināšanos. Ēku plānojumi tika vērsti uz paaugstinātām higiēnas prasībām, funkcionalitāti un apmeklētāju ērtībām. Tika nodrošināta dienasgaisma procedūru telpās, kas noteica ēku apjomu arhitektoniskos risinājumus.

Padomju periodā šis vannu ēku komplekss turpināja darboties, tur tika ierīkota kūrorta poliklīnika. Netika realizēts 1954. gada vērienīgās pārbūves projekts, kura četrās pārbūvētās ēkās bija plānots būtiski pārveidot esošo ēku (2.17. att.). Projekts paredzēja pārbūvēt ēku fasādes, piešķirot tām sociālā realisma iezīmes. Tika paredzēts paplašināt arī dārzu un parku sistēmu, nojaucot tur esošās vēsturiskās koka ēkas (2.18. att.).

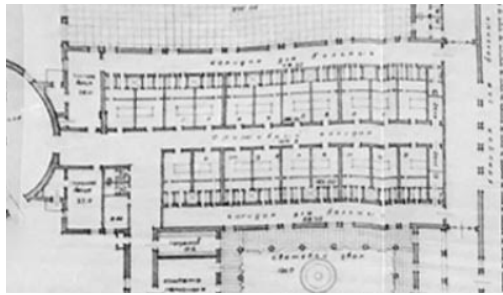
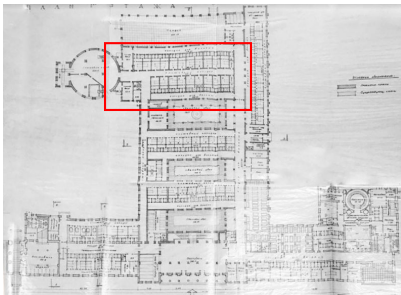

2.17. att. Plānotās pārbūves kārtas, 1954 [510].

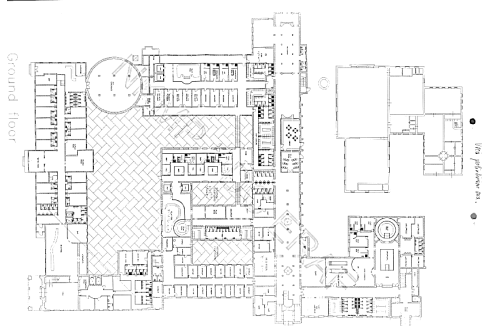

2.18. att. Projekta perspektīvs skats, 1954 [510].

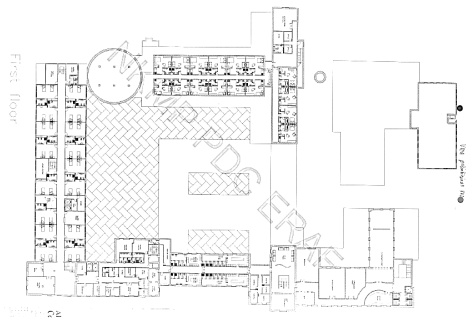
Pārbūves rezultātā tiku uzlabots ēku plānojums, atsevišķu korpusu vietā veidojot vienotu ēku ar skaidru plānojuma struktūru, trim iekšpagalmiem un plašu ieejas halli (2.19. att.). Projektā tika saglabāts apaļas formas dūņu rezervuārs un dūņu vannu korpusam iepriekšējā atrašanās vieta un plānojuma struktūra. Vannu kabīnēs tika projektēts pa vienai vannai, un apmeklētāju pusē papildus tika paredzētas ģērbšanās un dušu telpas. Šāds plānojums uzskatāms par vannu ēku tipu nākamo attīstība soli. Periodā pēc 1991. gada komplekss tika privatizēts un pārtrauca darbību. 1999. gadā tika izstrādāts kompleksa revitalizācijas projekts, paredzot SPA viesnīcu (2.20. un 2.21. att.). Tas netika realizēts.

2.19. att. Ķemeru vannu mājas pārbūves projekts, pirmā stāva plāns, 1954 [510].

2.20. att. Ķemeru vannu māju revitalizācijas projekts, 1. stāva plāns, 1999 [498].

2.21. att. Ķemeru vannu māju revitalizācijas projekts, 2. stāva plāns, 1999 [498].

Ķemeru minerālūdens un dūņu vannu māju komplekss, kas piedzīvojis gandrīz pilnīgu sagraušanu Pirmā pasaules kara laikā, starpkaru perioda pārbūves, padomju perioda pielāgojumus un beidza darboties 20. gs. deviņdesmitajos gados, ir vienīgais šāda tipa objekts Jūrmalā. Tas šobrīd ir tehniski sliktā stāvoklī, lielākā daļa ēku ir nojaukta (3. piel., 28. r.). Ēka, kas ilgu laiku ir bijusi Ķemeru vietzīme, šobrīd ir pamests grausts.

2.1.3. Sanatorijas

Sanatorijas kā veselības aprūpes iestādes veidojās 19. gs. vidū, tur notika nopietnu slimību, galvenokārt tuberkulozes, medicīniska ārstēšana [99, 17], veidojās tā dēvētā sanatoriju kustība. 1939. gadā izdotās Latviešu konversācijas vārdnīcas definīcijā sanatorija ir “ārstniecības iestāde, kur ārstē slimniekus, kam dziedināšanai vajadzīga vispārēja ķermeņa spēcīnāšana. Kā galvenie ārstēšanas līdzekļi sanatorijās ir dzīves veids, piemērots gaiss un uzturs, bet bez tiem lieto arī visus pārējos ārstēšanas veidus. Sanatorijās ievieto g. k. tuberkulozes slimniekus; bez tam tur uzturas slimie, kam jānostiprina veselība pēc apārstēšanas (operācijās, ārstēšanas slimnīcās u.c.)” [92].

Sanatorijas kā iestādes nosaukums Jūrmalā sāks lietot līdz ar Sarkanā Krusta sanatorijas Asaros atklāšanu 1899. gadā [11, 128]. Tā darbojās pēc tā laika vispāratzītiem sanatoriju principiem. Savukārt Dubultu pludmalē darbojās Mareinbāde un Dzintaros Maksimoviča iestāde, kuras arī mēdza saukt par sanatorijām, tur ārstu vadībā notika ūdens procedūras cilvēku labsajūtas veicināšanai, bet nenotika tuberkulozes un citu smagu slimību ārstēšana. Līdz ar to Jūrmalā ir izdalāmi divi sanatoriju veidi – klasiskās un kūrorta.

2.1.3.1. Klasiskās sanatorijas

No **perioda pirms Pirmā pasaules kara** Rīgas Jūrmalas daļā ir zināma viena klasiskā sanatorija – Sarkanā Krusta sanatorija Asaros. Tā būvēta tieši sanatorijas vajadzībām un bija līdzīga nelielai divstāvu pansijas tipa ēkai ar vaļējām galerijām abos stāvos (3. piel., 29. r.). Savukārt Rīgas Biržas komitejas sanatorija Ķemeru (3. piel., 32. r.) bijusi samērā liela ēka, par kuras darbības pamatprincipiem pagaidām nav iegūta detalizētāka informācija.

Starpkaru periodā Asaru sanatorija turpinājusi darbu un uzņēma karā cietušo bērnus. Ēka bija cietusi karā un, to atjaunojot, tika aizstiklotas galerijas [24, 142]. Pateicoties aktīvai arodbiedrību un citu institūciju darbībai, tika ierīkotas dzelzceļnieku, skolotāju, karavīru sanatorijas, kā arī nelielas privātas sanatorijas, ārstu prakses, piemēram, Dr. Idelsona sanatorija Ķemerose. Tās visas tika ierīkotas pielāgotās ēkās, visbiežāk vasarnīcās (3. piel., 33.–41. r.). Iespaidīgākā no pielāgotajām ēkām bija Ķemerose. Tā bija kādreizējā viesnīcā ierīkota karavīru sanatorija (3. piel., 34. r.). “Terēdņu sanatorija” kādu laiku bijusi iekārtota Majoru muižā, vēlāk tā pārveidota par bērnu namu (3. piel., 41. r.). Starpkaru periodā Jūrmalā bija apmēram septiņas klasiskās sanatorijas (3. piel. 7. r.). Pirms Pirmā pasaules kara spēcīgi attīstītais dziedniecības objektu tīkls – piejūras vannu iestādes, Maksimoviča un Marienbādes iestādes un Ķemeru vannu komplekss – un iespēja pielāgot esošās ēkas starpkaru periodā neiesaņā vajadzību celt jaunas ēkas, kā tas notika citās Latvijas vietās, piemēram, Ogrē un Tērvetē, kur sanatoriju vajadzībām tika būvētas jaunas, laikmetīgas ēkas.

Klasiskās sanatorijas netika plaši reklamētas masu izdevumos, un to apmeklējums notika pēc noteiktas sistēmas institūciju ietvaros, līdz ar to tās neietilpa kūrorta piedāvājumos. Uz šādām sanatorijām bija gaidīšanas rindas. 1927. gada laikrakstā ir atrodama informācija par nodomu paplašināt Sarkanā Krusta sanatoriju Asaros. Tobrīd tur ārstējās apmēram 60 slimnieku, lielākoties bērni, ārstējot kaulu tuberkulozi, vai kara invalīdi, un 18 pacienti gaidīja rindā [86]. Nav ziņu par realizēto pārbūvi.

Padomju periodā klasiskās sanatorijas dibinātas netika, jo uzsvārs tika likts uz kūrorta sanatorijām. Dažās starpkaru perioda sanatoriju ēkās tika izvietotas padomju perioda kūrorta iestādes vai to daļas, piemēram, bijusī kareivju sanatorija Ķemerose turpināja darboties kā sanatorija “Čaika”.

Pēc 1991. gada jaunas klasiskās sanatorijas arī netika dibinātas. Mūsdienās saglabājušās vairākas ēkas, kurās kādreiz ir bijušas klasiskās sanatorijas, bet tām ir mainīta funkcija, vai tās netiek izmantotas.

2.1.3.2. Kūrorta sanatorijas

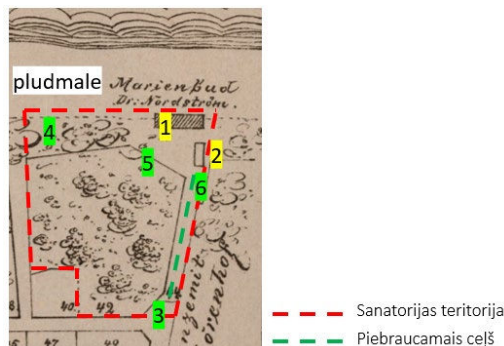
Kūrorta sanatoriju izveidošana Jūrmalā ir saistīta ar 19. gs. sākumā iesāktu kurortoloģijas attīstību un ārstu līdzdalību. Šo sanatoriju pirmsākums atrodams jau 1825. gadā, kad Ķemerose uzbūvēta privāta vannu māja ar viesu istabām [94, 110]. Pirmā kūrorta sanatorija ir bijusi Marienbāde, kas celta 1870. gadā [11, 125]. Pēc Mareinbādes 1906. gadā sekoja Dr. Maksimoviča sanatorija Dzintaru kāpās [11, 128]. Līdz padomju periodam tās bijušas vienīgās kūrorta sanatorijas.

Par Marienbādes dibināšanu ir šāda liecība: “Dubultos pie pašas Majoru robežas, jūras malā Dr. Nordštrēms būvē peldu iestādi, vienstāvu koka ēku, 240 pēdas garu, ar 40 atsevišķām kabīnēm. Šī iestāde isā laikā top slavēna, pašā Nordštrēma vadībā pievelk apmeklētājus arī no tālām vietām un padara Rīgas Jūrmalu plaši pazīstamu” [11, 89]. Šeit, tāpat kā citur, P. Belte Marienbādi sauc par “peldu iestādi”, un ir norāde par būvniecību, nevis kādas esošas peldu iestādes pielāgošanu. Tās izveidē liela nozīme bija ārsta Nordštrēma personībai. Viņš dzimis 1817. gadā Samaras guberņā, izglītību ieguvis Kazaņas universitātē. 1860. gadā Pēterburgā viņš atklājis hidroterapisko

dziedinātavu, pēc tam pārcēlies uz Dubultiem, kur izveidoja Mareinbādi, ko vadīja 15 gadus [69]. Dr. Nordštrēma plašā pieredze izskaidro viņa orientēšanos uz apmeklētājiem no tālienes, kas likumsakarīgi lika risināt arī kvalitatīvus izmitināšanas jautājumus tuvāk iestādei, jo vasarnīcu rezervācija no tālienes būtu grūti izdarāma. Par Marienbādi 1882. gadā rakstīts: “Ārstēšanas nams ir slimniekiem atvērts priekš ārstēšanas visu gadu: viņam ir 40 mazgāšanās jeb bādes kambari ar: 1) vannu, damfu (sutu), hidroferu, zāļu, sēru (zēveļu), gļotu un smilšu mazgātuvēm jeb pirtīm, ar dušām un mazgātuvēm, kur ūdens nogāzās, 2) trīs Romnieku pirtīm (mazgātuvēm), no jauna ietaisītām, 3) īpašu hidroterapeitisko ārstēšanu: minerāļu ūdeņu, slaucamu pienu un pienu ārstēšanu, 4) gaisa-ūdens pirtīm jeb mazgātuvēm. Jūras ūdens vannas, caur savādu jaunu grozīšanas-pūšanas ietaisi, dabū lielāku saturu no ievilkta jūras gaisa un tiek sakustināts viļņojošā grozīšanā. Šī ietaise ir izgudrota Hanoverē un tiek izlietota pie nervu un asiņu trūkuma slimniekiem. Ārstēšanas namam ir 40 dzīvokļi ar pansionu jeb pensiju (dzīvoklis un uzturs slimniekiem). Šinīs dzīvokļos 283 slimnieki no dažādiem apgabaliem dzīvojuši. Pasniegto vannu skaītis izgājušā gadā pa vasaras laiku sniedzās uz 85 275” [69]. Šajā rakstā Marienbāde nosaukta par “ārstēšanas namu”, uzskaitītas daudzveidīgas procedūras, iespaidīgs sniegto vannu skaits un pieminēta slimnieku izmitināšana. Īpaši zīmīga ir uzskaitījumā pieminētā “Romnieku”, domājams, “romiešu” pirts pieminēšana, jo tad to var uzskatīt par pirmo zināmo Latvijas teritorijā iekārtoto romiešu pirti. Norādītais izsniegto vannu skaits, domājams, ir stipri pārspīlēts.

Vienā no senākajām Marienbādes fotogrāfijām ir redzama liela ēka no jūras puses, kas kopumā atbilst siltu jūras vannu iestāžu principam – pludmalē kāpu pakājē ar garāko fasādi pret jūru, uz paaugstinātas cokola daļas 1–2 stāvu ēka ar skursteni un vertikālo stūra akcentu (3. piel., 42., 43. r.), tomēr ēkas apjoms ir daudz kompleksāks, kas ir saistāms ar dažādo ārstniecības iespēju vajadzībām, tādēļ šī ēka jau kopš tās pirmsākumiem nebūtu uzskatāma par vienkāršu piejūras vannu iestādi. Ēkas uzbūvēšanas brīdī Marienbāde ir bijusi lielākā ēka pludmalē, un tāda tā bija līdz 20. gs. septiņdesmitajiem gadiem. Pagalma pusē ēkas lielie logi pirmā stāva līmenī norādīja uz plašu publisku telpu, otrajā stāvā bija apjunta vaļēja galerija ar ieejām telpās (3. piel., 44. r.).

1885. gadā iestāde pārgāja Dr. Kitta – Kittela īpašumā, “kurš 1887.–1889. gadā uzbūvēja ziemas kūrmaiju” [11, 126]. Visticamāk, ar kūrmaiju tika domāta jauna slimnieku izmitināšanas ēka – pansija. Attēlos redzams, ka Marienbādes teritorijā atradās arī vairākas citas ēkas – vasarnīca, ēka iestādes vadībai, parka paviljons –, un bija teritorijas labiekārtojums ar plašu piebraucamo ceļu, parka soliēm un nelielu strūklaku (3. piel., 45.–48. r.). 1897. gada Dubultu plānā ir iezīmēta neliela, tumši iekrāsota taisnstūrveida ēka pludmalē, kas pēc izvietojuma atbilda Marienbādei. Tās aizmugurē ar neiekrāsotu kontūru iezīmētā atsevišķā ēka varētu būt ēka ar pieminētajiem slimnieku dzīvokļiem (2.22. att.).

2.22. att. Marienbādes teritorijas, 1897 [491].

Plānā attēlotie objekti: Nr. 1. ūdens dziedniecības ēka 2. pansijas tipa ēka, tā sauktā ziemas kūrmāja. Plānos neattēloti, bet teritorijā bijuši objekti: Nr. 3. ieejas vārti, 4. sanatorijas parka paviljons (atrašanās vieta aptuvena), 5. vasarnīca, 6. villa “Annella” (atrašanās vieta aptuvena).

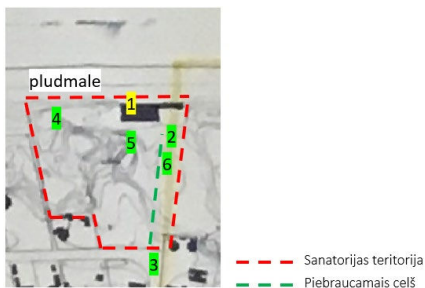
1905. gadā pēc ugunsgrēka uzbūvēta jauna ēka pēc arhitekta Vilhelma Bokslafa projekta (3. piel., 49., 50. r.). V. Bokslafs Jūrmalā ir projektējis arī luterāņu baznīcu Dubultos un vairākus Slokas papīrfabrikas korpusus. Ar Marienbādi pludmalē ienāca augstvērtīga tā laika arhitektūra. Ēka būvēta uz iepriekšējās ēkas pamatiem. Tai bija pirmais stāvs un jumta stāvs ar pildrežģu konstrukciju, fasādē nelieli logi. Jūras pusē uzbūvēts vieglas konstrukcijas lievenis, nodrošinot apmeklētājiem ieeju no pludmales. Ēkas vienā sēnā bija plānā taisnstūrveida tornis, domājams, nepieciešams kā ūdens rezervuārs.

1906. gadā iestādi nopirka Dr. Bētihers (*Boeticher*). “Lai pielāgotu iestādi jaunākajām prasībām, 1913. g. to atkal pārbūvēja, uzceļot otru stāvu ar 23 pacientu istabām, ierīkojot centrālo apkurināšanu, atpūtas telpas u.t.t.” [11, 127]. Šis ir norādes, ka sanatorija bija pārtapusi no diferencētu ēku sanatorijas uz integrētu sanatoriju, kurā izvietotas visas galvenās funkcijas – dziedniecība, viesu izmitināšana un atpūta.

Maksimoviča iestāde (3. piel., 57.–62. r.) tika izveidota 36 gadus pēc Marienbādes atklāšanas: „Ar sevišķu ķeizara pavēli 1905. gadā atdalīja Edinburgas kāpās zemes gabalu Dr. Maksimovičam sanatorijas ierīkošanai, pie kuras tas atvēra ūdens ārstniecības un ortopēdisku iestādi” [11, 215]. Tāpat kā Marienbāde, Maksimoviča sanatorija bija iestāde, kura atradās plašā kāpu teritorijā un sastāvēja no dažādu tipu ēkām, kas pildīja ārstniecības un pacientu izmitināšanas funkciju, un tās kopā tika sauktas par sanatoriju. Tā ir vienstāvu koka ēka ar divstāvu vertikālo akcentu fasādes vidus daļā. Ēkas apjoms vērsts uz jūras pusi un ir izteikti simetrisks. Kāpu pusē ēkas galos un vidū ir izveidoti perpendikulāri atzarojumi. Tā kā ēka atrodas augstāk kāpās, tai nav paaugstināta cokola daļa, bet ir bijušas reprezentablas, platas kāpnes uz pludmali.

Starpkaru periodā darboties turpināja abas sanatorijas, bet jaunas kūrorta sanatorijas būvētas netika. Marienbāde piedāvāja baseinu ar siltu jūras ūdeni, dažādas vannas, masāžas un citus pakalpojumus [85]. Tā 1923. gadā piedzīvoja vēl vienu pārbūvi – ūdens dziedinātavas ēkai jūras pusē tika piebūvēta koka galerija pēc arhitekta Heinriha Pīranga projekta. Šī perioda attēlos

redzama gan šī galerija, gan pirms Pirmā pasaules kara veiktā pēdējā ēkas pamatapjoma pārbūve (3. piel., 52.–55. r.). Ēkai ir tā pati pirmā stāva konfigurācija, bet uzbūvēts vēl viens stāvs un pilnībā pārbūvēts jumts, kas papildināts ar jumta logu izbūvēm un skatu torni. Mainīta ir taisnstūrveida torņa jumta forma un fasādes risinājums. Ēkai vairs nebija tiešas piekļuves no pludmales puses. Ir ziņas par pārbūves darbiem 1938. gadā: “Tagad katrā istabā iekārtots silta un auksta ūdens vads, ar ko visā Jūrmalā pašreiz var lepoties tikai dažas vasarnīcas” [101]. Tomēr, neskatoties uz to, ka Merienbādes teritorijā arī starpkaru periodā ir daudz ēku, 1935. gada pilsētas plānā tās nav atzīmētas, toties pie ēkas iezīmēta jaunā galerija (2.23. att.).

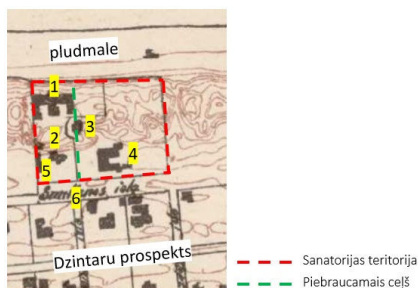

2.23. att. Marienbādes teritorijas, 1935 [481].

Plānā attēlotie objekti: Nr. 1. ūdens dziedniecības ēka 2. pansijas tipa ēka, tā sauktā ziemas kūrmāja.

Plānos neattēloti, bet teritorijā bijuši objekti:

Nr. 3. ieejas vārti, 4. sanatorijas parka paviljons (atrašanās vieta aptuvena), 5. vasarnīca, 6. villa “Annella” (atrašanās vieta aptuvena).

2.24. att. Maksimoviča sanatorijas teritorija, 1937 [290].

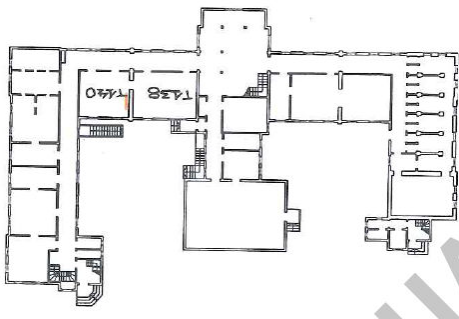
Nr. 1. ūdensdziedzinātava, 2. vasarnīca (3. piel., 59. r.), 3., 4., 5. citas neidentificētas ēkas, 6. ieejas vārti teritorijā.

Starpkaru periodā Maksimoviča sanatorija turpināja iesākto darbības virzienu dažādu ārstu vadībā un mainot nosaukumus. To sauca gan par Livšica ūdensdziedzinātavu (3. piel., 63. r.) gan par Edinburgas sanatoriju (3. piel., 66. r.). Tā tika reklamēta kūrorta bukletos. Kādā no reklamām 1933. gadā ir parādīti sanatorijas interjera attēli (3. piel., 64., 65. r.). 1935. gada plānā ir redzama Maksimoviča sanatorijas teritorija ar apbūvi (2.24. att.).

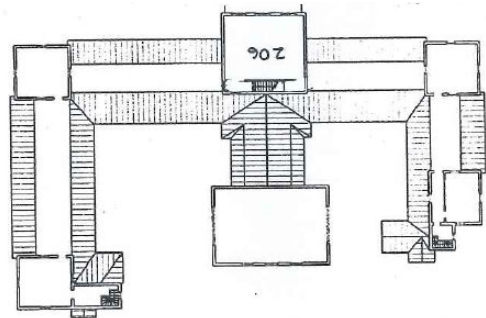
Balstoties uz Marienbādes un Maksimoviča sanatoriju piemēra, sākotnējā kūrorta sanatorija raksturojama kā ārsta vadīta ūdens dziednīca un pansija, kas darbojas kā vienota iestāde un atrodas plašā piejūras teritorijā, kas ir labiekārtota kā parks. Pirmo sanatoriju darbības princips un arhitektūras risinājums ir vietējo tradīciju un starptautiskas pieredzes apvienojums. Tieši šo ēku funkcionālā attīstība Rīgas Jūrmalā uzskatāmi parāda ceļu, kā veidojas lielāki ūdens dziedniecības objekti ar paplašinātu funkciju un kvalitatīvu arhitektūru, un kā mainās pašu sanatoriju jēdzieniskais un funkcionālais saturs.

Padomju periodā, 20. gs. četrdesmitajos un piecdesmitajos gados, Jūrmalā būvniecības aktivitāte atjaunojās lēni, bet kūrorta funkcija atjaunojās uzreiz. Pirmā ievērojamā būvniecības

aktivitāte kūrortu jomā bija kara laikā sagraudās Marienbādes dziedniecības ēkas atjaunošana, kas notika 20. gs. piecdesmitajos gados. Sākotnēji jaundibinātās sanatorijas darbu uzsāka iepriekšējo periodu ēkās, piemēram, Ķemeru viesnīca turpmāk darbojās kā sanatorija. Uz kādreizējās Maksimoviča sanatorijas bāzes tika veidots sanatorijas “Baltija” komplekss, kurā šī ūdens dziedinātavas ēka tika iekļauta kā ārstniecības korpuss. Tai 20. gs. sešdesmitajos gados tika mainīts iekštelpu plānojums [506], bet funkcija tika saglabāta. Vēl vienu reizi pārbūves ēkā notika ap 1973. gadu, kad ierīkotas jaunākās medicīniskās iekārtas [5]. Līdz mūsdienām ir saglabājies ēkas plānojums no padomju perioda (2.25. un 2.26.att.).

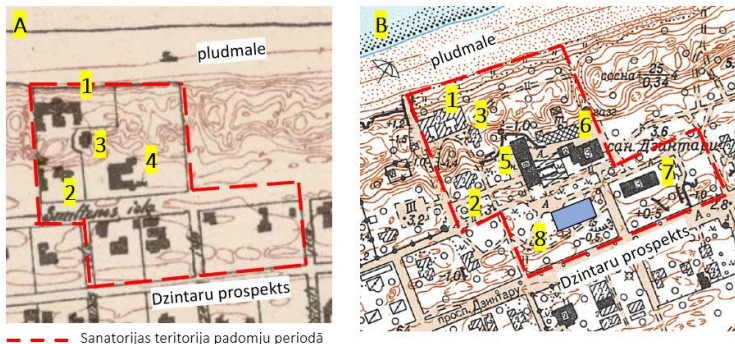

2.25. att. Maksimoviča sanatorija. 1.stāva plāna shēma, 2010 [507].

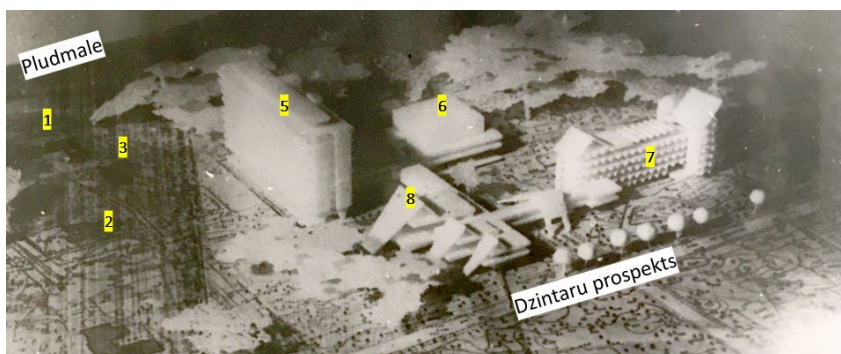
2.26. att. Maksimoviča sanatorija. 2. stāva plāna shēma, 2010 [507].

Dzintaru prospektā tika uzbūvētas lielas sanatorijas “Baltija” jaunbūves, nojaucot vairākas iepriekšējo periodu ēkas un paplašinot teritoriju. Projekta realizācijas vajadzībām tika mainīts ielu tīkls, likvidējot Smiltenes ielas fragmentu. Pansijas ēkas vietā (2.27. att. Nr. 4) tika uzbūvēts deviņus stāvus augsts tā sauktais guļamkorpuss (3. piel., 89. r.), uz kura jumta iekārtots solārijs, aerārijs un dušas [5], bet pie tā kluba un ēdnīcas korpuss, tam netālu uzbūvēts vēl viens guļamkorpuss, trīs stāvus augsts. Tuvāk pie Dzintaru prospekta uzbūvēta baseina ēka, un pie trīs stāvus augstā guļamkorpusa iesākts būvēt vēl viens, septiņus stāvus augsts guļamkorpuss (3. piel., 106. r.). Apzināti un mērķtiecīgi tika izmainīts vides mērogs un apbūves raksturs (2.28. att.).

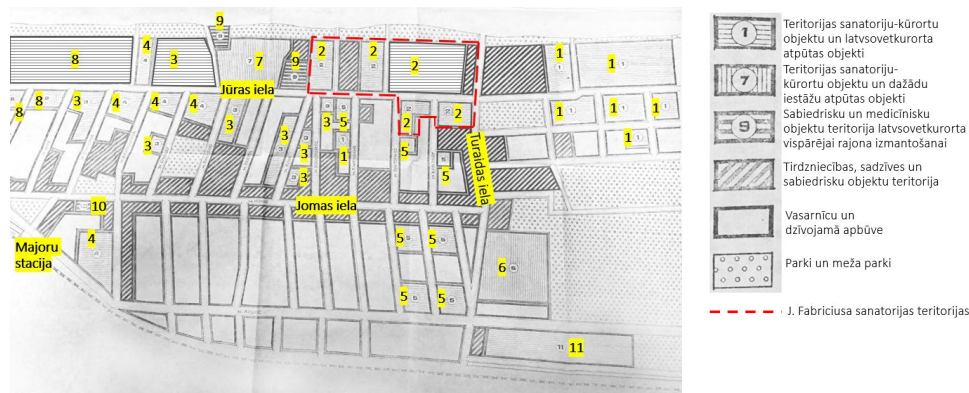
2.27. att. Maksimoviča sanatorijas attīstība padomju periodā.

A. Rīgas Jūrmalas plāns, 1937 [290], B. Rīgas Jūrmalas plāns, 1985 [457]. Nr. 1. Dr. Maksimoviča ūdens dziedniecības ēka, 2. vasarnīca, 3. vasarnīca, 4. pansijas tipa vasarnīca, 5. guļamkorpus, 6. ēdnīcas korpus, 7. jaunais guļamkorpus, 8. baseins.

2.28. att. Sanatorijas “Baltija” jaunā guļamkorpusa un baseina projekta makets, 1987 [463].
Nr. 1. Dr. Maksimoviča ūdens dziedniecības ēka, 2. vasarnīca, 3. vasarnīca, 5. guļamkorpus, 6. ēdnīcas korpus, 7. jaunais guļamkorpus, 8. baseins.

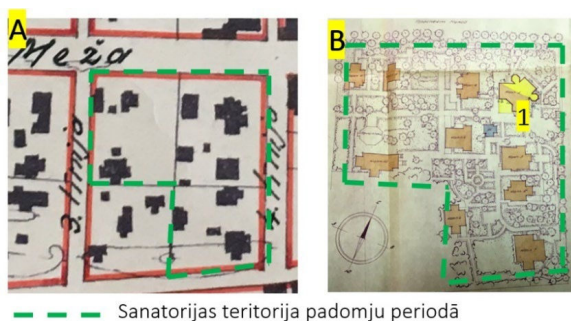
Padomju perioda sākumā sanatoriju vajadzībām tika pielāgotas arī denacionalizētās vasarnīcas un pansijas. Atkarībā no vasarnīcas lieluma un arhitektūras kvalitātēm tajās ierīkoja tā sauktos guļamkorpusus, ārstniecības korpusus, ēdnīcas vai administrācijas telpas. Tas sākotnēji notika ar nelielām iekštelpu plānojuma izmaiņām bez ēku ārējiem pārveidojumiem. Vienas no būtiskākajām izmaiņām bija žogu nojaukšana, apvienojot vairākus zemesgabalus vienotā sistēmā. Šādi tika izveidota J. Fabriciusa vārdā sauktā sanatorija Majoros, sanatorija “Bulduri” un citas. J. Fabriciusa sanatorija sākotnēji atradās vēsturiskajās vasarnīcās blīvajā Majoru apbūvē un aizņēma vairākus zemesgabalus, tāpat kā citi blakus esoši pensionāti un sanatorijas (2.29. att.).

2.29. att. kūrorta “Majori” teritorijas funkcionālais zonējums, 1981 [460].

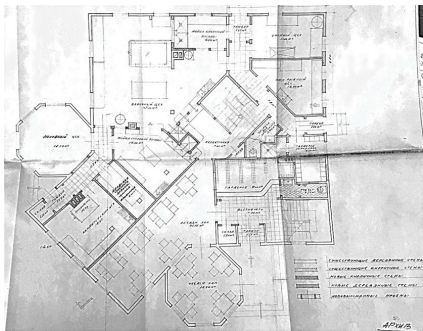
Nr. 1. sanatorija “Baltija” 400 vietām, 2. J. Fabriciusa vārdā saukta sanatorija 480 vietām, 3. pensionāts “Draudzība” 300 vietām visu gadu/ 600 vietām vasarā, 4. pensionāts “Majori” 200 vietām visu gadu/ 450 vietām vasarā, 5. atpūtas nams “Dzintari” 436 vietām vasarā, 6. T. Zaļkalna vārdā sauktā mākslinieku radošais nams, 7. specpansionāts 8 numuriem, 8. sanatorija “Rīgas Jūrmala”, 9. kūrorta poliklīnika “Rīgas Jūrmala”, 10. nodaļa, kas apkalpo atpūtniekus bez ceļazīmēm, 11. pensionāts “Selga”.

Iepriekšējo periodu ēkas pakāpeniski sāka vairāk pārbūvēt un paplašināt sanatoriju vajadzībām. Bulduru sanatorijas kompleksā esošās vasarnīcas ēkas pārbūve par ēdnīcu precīzi ataino šo procesu. Līdz Otrajam pasaules karam kvartālā atradās četri zemesgabali ar vasarnīcām (2.30. att.). Sanatorijas iestāde tika izvietota trīs zemesgabalu vasarnīcās. Katrai no ēkām bija atšķirīga funkcija. Ēdnīcas projektā ēkas paplašināšana tika paredzēta, saglabājot un pieskaņojoties vēsturiskās koka ēkas arhitektūrai (2.31. att.). Tika saglabāta vēsturiskā koka fasādes detalizācija (2.32. att.). Izstrādātais ēdnīcas korpusa pārbūves projekts liecina, ka 20. gs. piecdesmitajos gados attieksme pret vēsturisko koka arhitektūras mantojumu bija vēl samērā saudzīga.

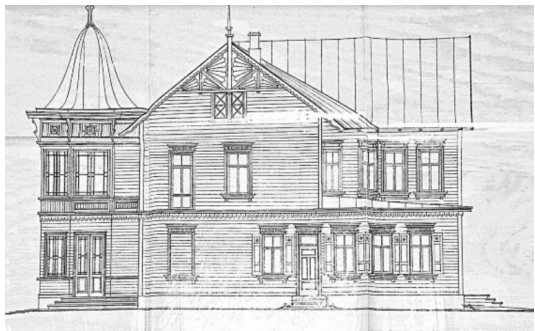

2.30. att. Kvartāla apbūve Bulduros.

A. fragments no 1935. g. sarkano līniju shēmas [481], B. ēdnīcas pārbūves projekta ģenerālpāns, 1952 [511].
Nr. 1. pārbūvējamā ēdnīca.

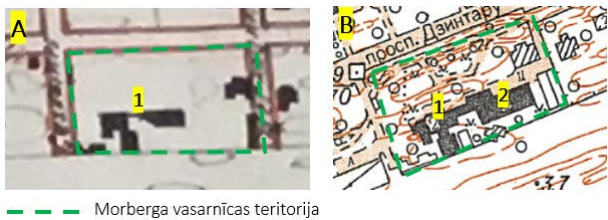

2.31. att. Pārbūvējamās ēdnīcas 1. stāva plāns, 1952 [511].

2.32. att. Pārbūvējamās ēdnīcas fasāde, 1952 [511].

Daudzām sanatoriju ēkām sāka veidot piebūves. Šāds process ir noticis ar Morberga vasarnīcas vēsturisko apbūvi, kurā tika ierīkota Gorkija vārdā sauktā sanatorija. 1962. gadā vasarnīcai tika piebūvēts trīs stāvu guļamkorpusi (2.33. att.).

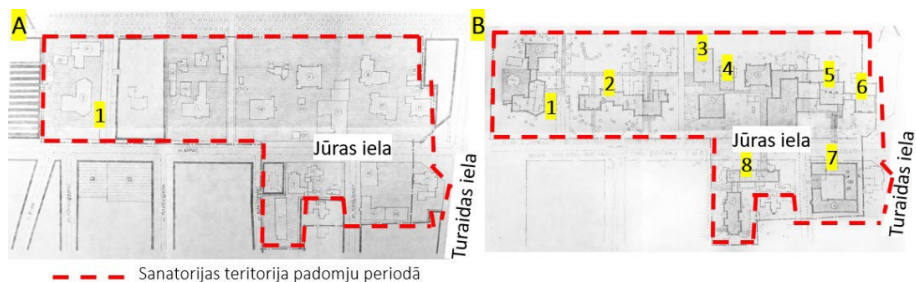
— — — — — Morberga vasarnīcas teritorija

2.33. att. Morberga vasarnīcas apbūves attīstība.

A. fragments no 1935. g. sarkano līniju shēmas [481], B. Rīgas Jūrmalas plāna fragments, 1985 [457].

Nr. 1. Morberga vasarnīca, 2. Gorkija vārdā sauktās sanatorijas guļamkorpusi.

Pēc 1970. gada Jūrmalas attīstības plāna apstiprināšanas sanatoriju jaunbūves projektēja gan kā atsevišķus korpusus pie esošajām ēkām, gan kā jaunus, lielus kompleksus kā sanatorijas “Baltija” gadījumā. 20. gs. astoņdesmitajos gados jaunās apbūves mērogs samazinājās, bet saglabājās apbūves nomainīšanas princips. J. Fabriciusa pārbūves projekts paredzēja daudzu vēsturisku ēku vietā (2.34. att. A.) uzbūvēt jaunas ēkas (2.34. att. B), kas būvapjomu mērogā harmoniskāk iekļāvās vēsturiskajā vidē nekā 20. gs. septiņdesmito gadu objekti (2.35. att.). Projekts tika daļēji realizēts.

2.34. att. J. Fabriciusa sanatorijas teritorijas attīstība.

A. projekta esošā situācija, 1981 [460], B. projektā paredzētā situācija [460], Nr. 1. guļamkorpusb būvniecības stadijā, 2.–8. plānotie jauni korpusi.

2.35. att. J. Fabriciusa sanatorijas ēku fasādes gar Jūras ielu, attīstības projekts 1981 [460].

Nr. 1. guļamkorpusb būvniecības stadijā, 2. plānotais jaunais korpusb.

Sanatoriju jaunbūves tika būvētas arī dabas pamatnes teritorijās, kur iepriekš nebija apbūves. Šādi tika īstenotas sanatorijas “Jaunķemeri” (3. piel., 77. r.) 1967. gadā, “Jantarnij bereg” (3. piel., 86. r.) 1974. gadā un “Latvija” (3. piel., 83. r.) 1981.–1984. gadā.

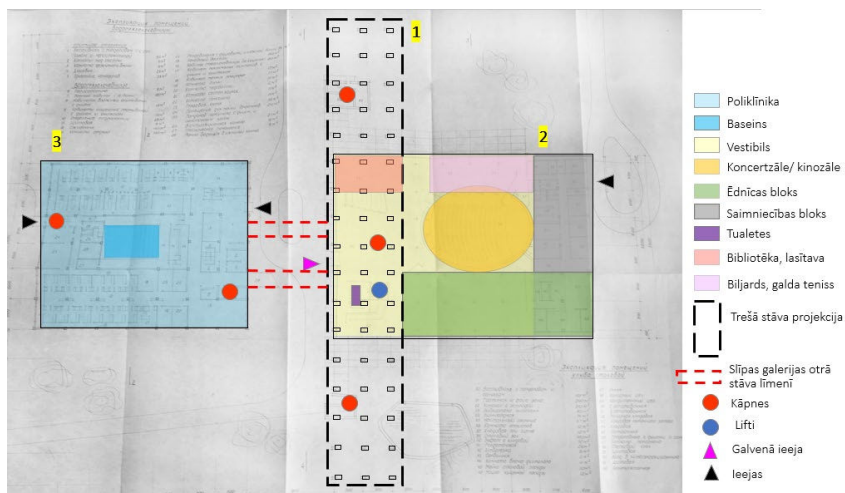
Par telpiski integrētas sanatorijas ēku tipu Jūrmalā var sākt runāt kopš 1962. gada, kad projektēta sanatorija “Jaunķemeri”. Projekts ir labi saglabājies un tam ir liela pētnieciska nozīme. Tas parāda, kā pirmo reizi Jūrmalā tiek risināta triju funkciju apvienošanās vienā kompleksā un kā ap to tiek izkārtotas citas funkcijas. “Jaunķemeru” ģenerālais plāns demonstrē iecerēto atpūtas iespēju vērienu un telpisko organizāciju, kā arī objektu daudzveidību, tai skaitā veikalb, sadzīves pakalpojumu, sporta un atpūtas laukumu nodrošinājumu, kas teritoriju padarītu par pašpietiekamu objektu (2.36. att.). Pārsvārē tika realizēti tikai pirmās kārtas objekti. Teritorijas centrālajā daļā izvietota sanatorijas galvenā ēka.

2.36. att. Sanatorijas “Jaunķemeri” ģenerālais plāns, 1962 [462].

Nr. būvniecības pirmā kārtā, **Nr.** būvniecības pārējās kārtās. 1. guļamkorpuss 500 cilvēku, 2. klubs – ēdnīca, 3. poliklīnika un ūdens un dūņu dziednīca, 4. guļamkorpuss 100 cilvēku, 5. ēdnīca, 6. dzīvojamā vienība 5 cilvēku, 7. klimatopaviljons, 8. dzīvojamā ēka (apkalpojošais personāls), 9. kurtuve ar dedzināmā noliktavu, 10. mazgātuve, 11. garāža, 12. noliktavu telpas, 13. veikali un kafejnīca 50 vietām, 14. sadzīves pakalpojumu kombināts, personāla sanitārā caurlaide, 15. autobusu pietura, 16. autostāvvietas, 17. tenisa korti, 18. volejbola laukumi, 19. basketbola laukums, 20. kanalizācijas pārpumpēšanas stacija, 21. minerālūdens avots, 22. transformatora apakšstacija, 23. vingrošanas laukums, 24. minerālūdens paviljons, 25. soliņi.

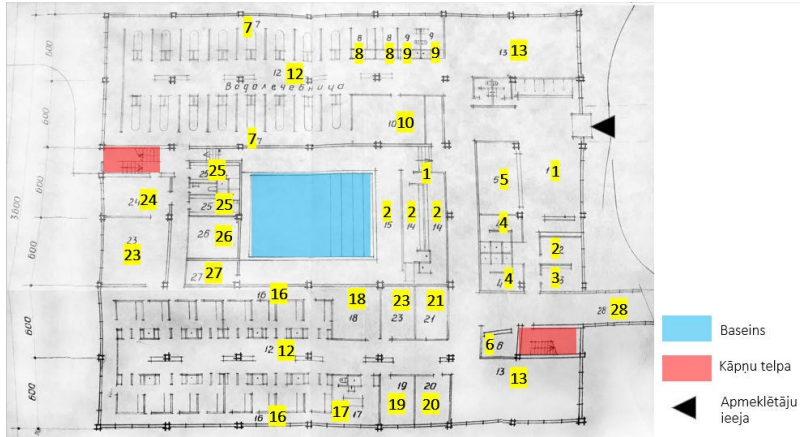
Galvenā ēka sastāvēja no trim daļām – piecus stāvus augsta dzīvojamā korpusa, kas izvietots virs divus stāvus augsta kluba, ēdnīcas korpusa un divus stāvus augsta dziedniecības korpusa (2.37. att. Nr. 1, 2., 3.). Dziedniecības korpuss ar abiem pārējiem korpusiem savstarpēji savienots ar slīpām galerijām, zem kurām teritorijā varēja notikt gan transporta, gan gājēju kustība.

2.37. att. Sanatorijas ēkas 1. stāva funkcionālais zonējums. Projekts, 1962 [462].

Nr. 1. guļamkorpus 500 cilv., 2. klubs – ēdnīca, 3. poliklīnika un ūdens un dūņu dziednīca.

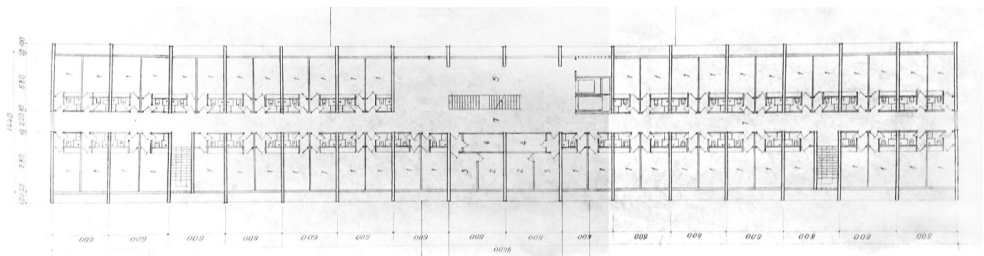
Divus stāvus augstais dziedniecības korpuss ir plānā 42 x 36 m taisnstūris, kas sastāv no 6 x 6 m kolonnu tīkla, izņemot ēkas centra, kur atrodas baseins ar virsgaisu. Pirmā stāvā ap baseinu izvietojas nelielas procedūru kabīnes (2.38. att.). Korpusa centrālais objekts ir baseins, savukārt procedūru vannas ir izvietotas vaļējās nišās, nevis noslēgtās kabīnēs. Tas šo ēku padara atšķirīgu no Ķemeru vannu mājas plānojuma un iezīmē nākamo soli balneoloģiskās ārstniecības attīstībā, ko noteica tehnoloģiskā attīstība, piemēram, lielu baseinu būvniecības iespēja.

2.38. att. Poliklīnika un ūdens un dūņu dziednīcas 1. stāva plāns. Projekts, 1962 [462].

Nr. Uzņemšanas nodaļa: 1. vestibils ar garderobi, sanitāro mezglu un reģistratūru 82 m², 2. medmāsas telpa 9 m², 3. dežūrārsta kabinets 9 m², 4. dušas telpas 23 m², 5. bagāžas glabātava 23 m². Ūdens un dūņu dziednīca: 6. reģistratūra 8 m², 7. vannu kabineti (16 vannas) 180 m², 8. mitrās ietīšanas kabineti ar dušām 16 m², 9. kabineti zarnu skalošanai ar dušu un tualetes podu 16 m², 10. hidropātijas nodaļa 28 m², 11. skaitītāju telpa 6 m², 12. uzgaidišanas telpa 190 m², 13. atpūtas telpa 130 m², 14. ģērbtuve ar dušām un kāju vannu 35 m², 15. ārstniecības baseins 160 m², 16. dūņu ārstniecības kabīnes (16 kušetes) 180 m², 17. kabinets rektālajiem tamponiem ar dušu un tualetes podu, 17 m², 18. kabinets nelielām procedūrām 17 m², 19. ārsta kabinets 12 m², 20. medmāsas kabinets 12 m², 21. kabinets saimniecības māsām 11 m², 22. personāla telpa 11 m², 23. dūņu virtuve 36 m², 24. telpa brezentu mazgāšanai 24 m², 25. personāla ģērbtuve ar dušu un tualetes telpu 21 m², 26. ventkamera 16 m², 27. tehniskā telpa 9 m², 28. rampa uz guļamkorpusu.

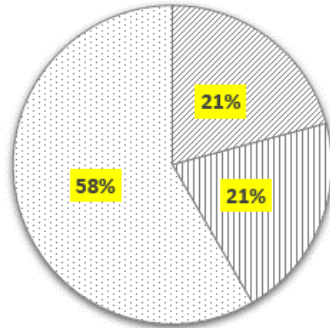
Guļamkorpusi bija veidoti pēc viesnīcas principa ar gaiteni pa vidu un tiem laikiem ērtām, laikmetīgām istabiņām – ar savu vannas istabu un lodžiju. Istabiņu moduļa izmērs bija 5,80 x 2,75 m. Korpusa centrālajā daļā bija rekreācijas vestibils ar atvērta tipa kāpnēm un liftiem. Evakuācija nodrošināta pa kāpnēm korpusa sānos (2.29. att.).

2.39. att. Sanatorijas ēkas guļamkorpusa tipveida plāns. Projekts, 1962 [462].

Analizējot “Jaunkemeru” sanatorijas telpu proporcionālo sadalījumu pēc funkcijām, apskatāmas ēkas platības. Dziedniecības korpusa stāvu platība ir ap 2808 m², kluba – ēdnīcas

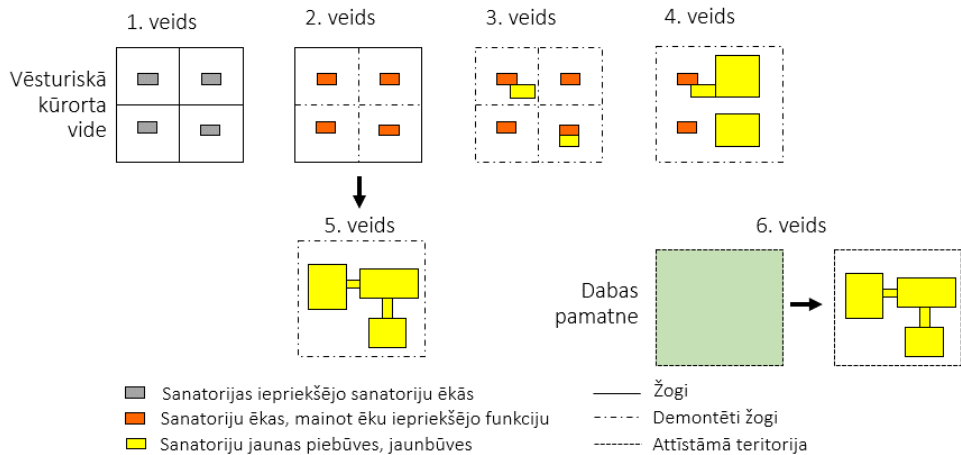
korpusa stāvu platība ap 2808 m² un dzīvojamā korpusa stāvu platība ap 7872 m², tādējādi lielāko platību aizņem dzīvojamās telpas (2.40. att.). Dziedniecība aizņem vien 1/5 daļu no ēkas.

▨ dziedniecības korpus ▩ kluba-ēdnīcas korpus ▤ viesu izmitināšanas korpus

2.40. att. Sanatorijas “Jaunķemeri” funkciju sadalījums pēc kopējām platībām.

Padomju laika sanatoriju attīstības pieredzē konstatējami dažādi veidi, kā tika veidotas sanatorijas. Sanatorijas atradās gan pielāgotās ēkās (1.– 4. veids), gan tika būvētas sanatorijas kā integrētas ēkas tips (5., 6. veids). Būtiska atšķirība bija, vai sanatorijas būvēja pilsētvidē vai iepriekš neapbūvētā teritorijā (2.41. att.).

2.41. att. Sanatoriju attīstības scenāriji Jūrmalā padomju periodā.

Padomju perioda beigās Jūrmalā tika izmantots katrs no šiem sanatoriju attīstības veidiem. Daudzas sanatorijas vēl atradās pielāgotās ēkās, kā par to raksta 1981. gadā: “Mēs zinām, ka vēl tagad 80 procenti vietu dziednīcās atrodas vecās koka ēkās, kuras nav iespējams kaut cik

labiekārtot. Šo ēku remontam ik gadus iztērējam daudz līdzekļu. Piemēram, desmitajā piecgadē kapitālremontam izlietoja apmēram septiņus miljonus rubļu. Taču jāatzīst, ka ar to panākta vienīgi šo ēku tālākās ekspluatācijas iespēja" [18]. Sešas sanatorijas – “Jaunķemeri”, “Jantarnij bereg”, “Latvija”, “Rīgas Līcis” (3. piel., 80. r.), “Rīgas Jūrmala” (3. piel., 98. r.) un “Baltija” – bija integrētas sanatoriju ēkas kā lieli kompleksi. Tiem raksturīga dažādu funkciju – atpūtas, veselības aprūpes, izmitināšanas un sadzīves funkcijas – apvienošana vienā ēkā, kas pirms šī tipa izveides bija izkliedētas dažādu funkciju ēkās. Sanatorijām bija sava dziedniecības zona, koncertzāles, kino ekrāni, veikali, frizētavas, ēdnīcas, bāri un citi pakalpojumi. Ēkās visvairāk platības aizņēma viesu izmitināšanas telpas. Daudzu funkciju apvienojums radīja pašpietiekamu atpūtas un ārstniecības vidi un sanatoriju apmeklētājiem atsvēra nepieciešamību pēc pakalpojumiem pilsētas centros un pludmalēs. Tas izskaidro, kāpēc pludmales varēja būt ar salīdzinoši nedaudziem ēdināšanas un izklaides objektiem. Šādas integrētas sanatorijas bija šo iestāžu attīstības augstākais punkts.

Pēc 1991. gada līdz tam uzbūvētās sanatoriju ēkas kļuva par privatizācijas objektiem, un to turpmākā attīstība bija atkarīga no to jaunajiem īpašniekiem un viņu nodomiem. Perioda sākumā darbu mēģināja turpināt vairākas sanatorijas, bet līdz 2022. gadam ārstniecības iestādes statusu bija saglabājušas divas kādreizējās sanatorijas – “Jaunķemeri” un “Jantarnij bereg” –, savukārt pansionāts “Belorusija” kļuva par ārstniecības iestādi, ko arī mēdza saukt par sanatoriju. Mūsdienās precīzs šo ārstniecības iestāžu nosaukums ir kūrorta rehabilitācijas centri. “Jaunķemeriem” īpašnieks ir uzņēmums, kurš pieder šīs sanatorijas ilggadējā vadošā ārsta ģimenei, tādēļ tur tiek turpinātas sanatoriju ārstniecības tradīcijas. Tā kā “Jantarnij bereg” pieder Krievijas valdībai, bet “Belorusija” Baltkrievijas valdībai, ģeopolitiskās situācijas dēļ abu iestāžu darbība tika apturēta 2022. gadā. Citas padomju periodā būvētās sanatoriju ēkas tiek izmantotas dažādām funkcijām. “Rīgas Jūrmala” tika pārveidota par mūsdienīgu SPA un konferenču viesnīcu. Sanatoriju “Baltija” (3. piel., 91. r.) un “Rīgas Līcis” (3. piel., 82. r.) ēkas netiek izmantotas un ir sliktā tehniskā stāvoklī, bet Baltijā lielākā sanatorija “Latvija” 2015. gadā tika nojaukta (3. piel., 85. r.). Jaunas sanatorijas vai kūrorta rehabilitācijas centri celti netiek, un šo ēku tipi neattīstās.

2.1.4. Klimata terapijas paviljoni

Klimata terapijas paviljoni tika plānoti gan uz jūras, gan uz sauszemes. 20. gs. sešdesmitajos gados tika iezīmētas idejas par klimata paviljoniem uz jūras: “Klimatiska faktora efektīvākai izmantošanai Jūrmalas pilsētu kūrortu izveidošanas ģenerālais plāns paredz iekārtot īpatnējus ārstniecības un atpūtas liedagus, kas atradīsies uz savdabīgiem smilts uzbērumiem jūrā. Šie mākslīgie «zemes ragi» iesniegsies līdz 300 m dziļi jūrā. Šeit varēs sauļoties, tā sakot, pašas «jūras vidū» virs jūras viļņiem” [54]. Uz liedagiem tika paredzēts būvēt paviljonus (3. piel., 110. r.). Ieceres netika realizētas.

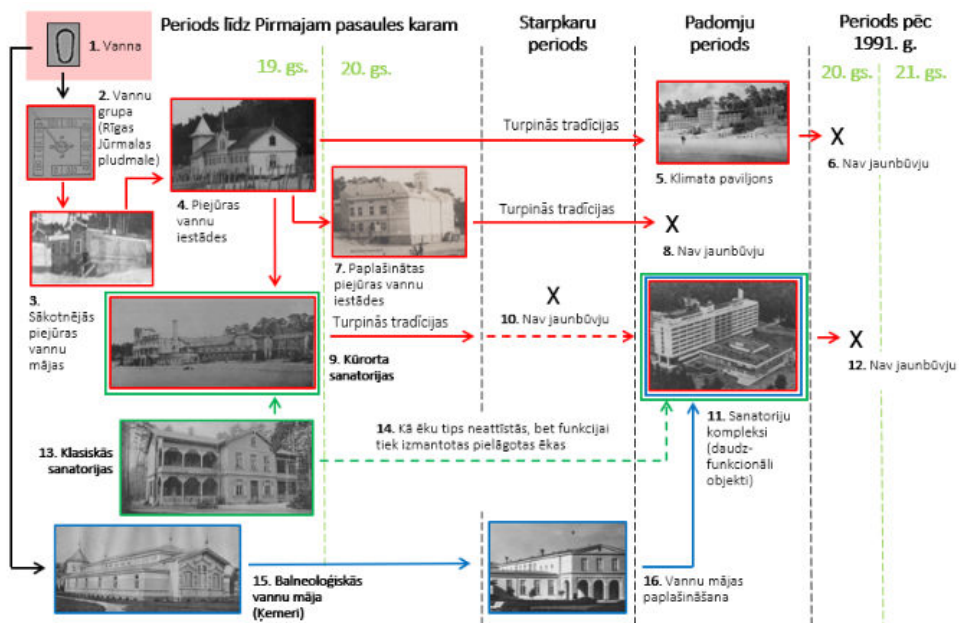
1962. gadā Bulduros 3. līnijas galā tika atklāts paviljons: “Bulduros sāk darboties klimata terapijas paviljons, kurā iekārtoti ārstniecības kabineti un aerosolārijs. Slimniekus te dziedinās saule, gaiss un ūdens. Pēc ārsta norādījuma viņi varēs izmantot saules un gaisa vannas. Gulēt svaigā gaisā. Tiem slimniekiem, kuriem sliktas veselības dēļ ārsts aizliedzis jūrā peldēties, paredzētas jūras ūdens dušas.” [90]. Klimata terapijas paviljonā darbojās bioklimatiskā stacija. Paviljons atradās kāpu zonā. Tas būvēts no koka, plānā taisnstūrveida, ar garāko malu vērstu pret pludmali (3. piel., 111.–113. r.). Gan tā arhitektūras risinājums, gan funkcija bija līdzīga iepriekšējos periodos

būvētām piejūras vannu mājām, kā dēļ to var uzskatīt par piejūras vannu iestāžu pēcteci. Kā papildus funkcija paviljonam bija sauļošanās terase uz jumta, kādas padomju periodā ierīkoja arī uz sanatoriju jumtiem. Savukārt starpkaru periodā sauļošanās vajadzībām bija ierīkota galerija pie Marienbādes sanatorijas (3. piel., 55. r.). Klimata paviljons Bulduros bija vienīgā šāda būve Jūrmalā. Šobrīd pārbūvēts par privātu viesu namu (3. piel., 114. r.).

2.1.5. Minerālūdens paviljoni

Pie dažiem minerālūdens avotiem cēla īpašus paviljonus, lai cilvēkiem būtu iespēja ērti ņemt no tiem ūdeni. **Periodā līdz Pirmajam pasaules karam** pazīstamākais bija Sēravota paviljons un sēravots "Ķirzacīņa". Paviljons celts 20. gs. sākumā. Sākotnēji avotam bijusi delfīna skulptūra. Tā gājusi bojā Pirmā pasaules kara laikā. Kopš 1949. gada avotu rotā tēlnieka Jura Bajāra ķirzakas skulptūra [297]. **Starpkaru periodā** Ķemerose ir bijis paviljons, kurā pārdeva minerālūdeni "Veselība". **Padomju periodā** ir bijis minerālūdens paviljons pie Dzintaru koncertzāles. **Pēc 1991. gada** saglabāties ir Sēravota paviljons. Paviljons pie Dzintaru koncertzāles pārbūvēts par kafējnīcu.

Dažāda tipa dziedniecības objektu attīstība Jūrmalā bijusi samērā nevienmērīga un atšķirīga dažādos periodos. 19. gs. pirmajā pusē dziedniecības objektu attīstība sākās ar vienkāršu ozolkoka vannu (2.42. att. Nr. 1.), ko iekļāva dažādās ēkās – pludmalē sāka būvēt siltu jūras ūdens iestādes (2.42. att. Nr. 2.–4.), bet Ķemerose balneoloģiskās vannu mājas, kurās vannas izmantoja minerālūdens un dūņu dziedniecībai (2.42. att. Nr. 16.). 19. gs. beigās Jūrmalā dibināja pirmo klasisko sanatoriju (2.42. att. Nr. 13.). Savienojot vietējās piejūras vannu māju tradīcijas un starptautisko dziedniecības pieredzi, tika izveidotas pirmās kūrorta sanatorijas (2.42. att. Nr. 9.). Tās bija kā dažādu ēku tipu kopums, kas atradās vienā teritorijā. Starpkaru periodā tiek turpinātas iepriekšējā perioda dziedniecības tradīcijas. Padomju periodā tika ieviestas sanatorijas kā integrētas ēkas tips (2.42. att. Nr. 11.). Šis ēku tips apvienoja gandrīz visus iepriekšējos dziedniecības objektu tipus vienotā kompleksā (2.42. att. Nr. 5.) un no dziedniecības vannām pārgāja uz dziedniecību baseiniem. Pēc 1991. gada jauni dziedniecības objekti netiek būvēti. Tiek izmantotas iepriekšējo periodu ēkas.

2.42. att. Dziedniecības objektu tipoloģiskā attīstība Jūrmalā.

Vislielākais dziedniecības objektu skaits un tipoloģiskā daudzveidība bija periodā līdz Pirmajam pasaules karam. Starpkaru periodā tika turpinātas dziedniecības tradīcijas, izmantojot iepriekšējā perioda iestrādes. Padomju periodā notika nozīmīga tehnoloģiju un arhitektūras attīstība dziedniecībā, bet periodā pēc 1991. gada šī nozare neattīstās, nav jaunu objektu.

2.2. Atpūtas objekti

Jūrmalas kā kūrortpilsētas apbūves lielāko daļu veido celtnes, kas paredzētas cilvēku vispārējās atpūtas vajadzībām, bet nav paredzētas specifiski dziedniecībai (2. piel., 40). Dažādos informācijas avotos ir objekti ar nosaukumiem, kas norāda uz atpūtas funkciju:

- **periodā pirms Pirmā pasaules kara** – vasarnīca, pansija, viesnīca, kūrmāja, krogs, jūras paviljons, restorāns, kazino, koncertdārzs, koncertparks, koncertestrāde, tējas paviljons, kafijas paviljons, ermitāža, peldu steķi, peldu rati, peldu būda, atrakcijas, kūrorta svētku iekārtojums u.c. [11],
- **starpkaru periodā** – vasarnīca, viesnīca, pansija, atpūtas nams, jūras paviljons, restorāns, pludmales kafejnīca, koncertdārzs, koncertestrāde, koncertzāle, paviljons, atrakcijas, objekti atpūtai pludmalē, objekti aktīvai atpūtai, pasākumi u.c. [11; 114; 99],

- **padomju periodā** – vasarnīca, kotedža, viesnīca, pansionāts, atpūtas nams, jaunrades nams, restorāns, atrakciju pils, atrakcijas, objekti atpūtai pludmalē; objekti aktīvai atpūtai, pasākumi u.c. [22; 466; 467],
- **periods pēc 1991. gada** – viesnīca, viesu nams, kafejnīca, restorāns, ūdens atrakciju parks, objekti aktīvai atpūtai, pasākumi u.c. [47].

Šāds liels objektu skaits un funkcionālā daudzveidība nosaka nepieciešamību pēc to apakšiedalījuma. Viena liela objektu grupa ir viesu izmitināšanas objekti. Savukārt jūras paviljoni, restorāni un vairāki citi objektu tipi pieskaitāmi pie ēdināšanas iestādēm. Kūrorta kontekstā tās darbojas ciešā sasaistē ar muzikāliem priekšnesumiem un citiem izklaides veidiem. Vēl viena kūrortam nozīmīga objektu grupa nodrošina atpūtu publiskā ārtelpā. Specifiska ir atpūta pludmalē. Tikpat aktīvi notiek atpūta parkos vai jebkur brīvdabā ārpus pludmales. Kūrortiem raksturīgi ir arī īslaicīgi pasākumi. To rīkošanai nepieciešami elementi, kas uz neilgu brīdi ietekmē pilsētvidi.

2.2.1. Viesu izmitināšanas objekti

Viena liela atpūtas objektu grupa ir viesu izmitināšanas objekti – vasarnīcas, pansijas, viesnīcas, kūrortmājas un citi. Tajos viesi īslaicīgi uzturas, lai atpūstos un izmantotu dabas dziednieciskos resursus.

2.2.1.1. Krogi

Krogi bija vieni no senākajiem viesu izmitināšanas objektiem Jūrmalā. Tie tika veidoti satiksmes krustpunktos, visbiežāk Lielupes pārceltuvju un laivu piestātņu vietās. Tajos tika piedāvāta ēdināšana un naktsmājas ceļiniekiem. 19. gs. krogs bija Buļļos (3. piel., 122. r.), Dubultos, Mellužos un Kaugurciemā (3. piel., 121. r.). Tiem raksturīga vienkārša, smagnēja guļbūvju konstrukcija. Pie Dubultu un Mellužu krogiem sāka attīstīties kūrortu dzīve. Neviena kroga ēka līdz mūsdienām nav saglabājusies, izņemot pārbūvēto Dubultu krogu.

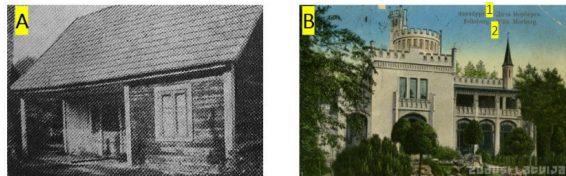
2.2.1.2. Vasarnīcas

Vasarnīcas ir senākais kūrortu viesu izmitināšanas objektu veids Jūrmalā. Mūsdienās ārzemju vārdnīcās ir skaidrots, ka vasarnīca (*summer house, cottage*, angļu val.) ir: “māja laukos vai pie jūras, kur tiek pavadīta vasara” [302], savukārt latviešu skaidrojošajā vārdnīcā: “individuāla māja (parasti ārpus pilsētas), kas paredzēta apdzīvošanai siltā gadalaikā, parasti vasarā” [305]. Šie skaidrojumi ir līdzīgi, tomēr tas nenozīmē, ka šādi vasarnīcas tika saprastas vienmēr. Vasarnīcu arhitektoniskais tēls, nozīme un loma Jūrmalas kūrortu attīstībā katrā vēstures periodā izpaužas citādāk.

Vasarnīcām līdz Pirmajam pasaules karam, tāpat kā citiem kūrortu objektiem, tika lietoti nosaukumi, kas pārņemti no vairākām valodām – vasarnīca, villa (vācu, angļu valoda, jēdziens aizgūts no latīņu valodas), dača (дача, krievu valoda). Tos pieņemts uzskatīt par sinonīmiem, tomēr, analizējot detalizētāk vārdu etimoloģiju, ir vērojamas atšķirības. Pazīstams nosaukums ir dača. Tiek uzskatīts, ka pirmās dačas Krievijas impērijā parādījās 18. gadsimtā Pētera I laikā. Sākotnēji tās bija drīzāk muižas netālu no Sanktpēterburgas, ko cars piešķīra aristokrātiem par viņu

pakalpojumiem. Tajā laikā sāka lietot vārdu "dača", kas cēlies no darbības vārda "dot" (дать, krievu valoda). Vairāk nekā 100 gadus dačas bijušas aristokrātu privilēģija, un tikai 19. gadsimta beigās tās varēja atļauties cilvēki ar dažādiem ienākumiem, bet nevis kā personīgus īpašumus, bet kā īrētas ēkas [315]. Par dačām sāka saukt arī ēkas kūrortos. 19. gs. arī kūrortu teritorijas krievu valodā mēdza saukt par “dačnoe mesto” jeb vasarnīcu vietām. Norādes uz ēku sezonālu izmantošanu vislabāk ietver termins latviešu valodā “vasarnīca” jeb ēka izmantošanai vasarā, tomēr tas nenorāda uz dzīvojamo vai sabiedrisko funkciju. Savukārt vācu valodā izplatītākais nosaukums “villa” norāda uz individuālu ēkas izmantošanu, kas vairāk attiecināms uz greznām dzīvojamām ēkām. Atšķirīgā jēdzienu izcelsme norāda uz atšķirībām arī citos aspektos.

Informācijas avotos ir atrodamas divu veidu liecības par tā laika vasarnīcām. Ir ziņas, ka sākotnēji zvejnieki savās mājās izīrēja istabas atpūtniekiem un pēc tam izplatījās atsevišķu ēku būvniecība un īre [11, 83]. Tajā pašā laikā ir bijušas citas greznas ēkas, kuras būvēja turīgi cilvēki savām vajadzībām, piemēram, Morberga vasarnīca. Abu veidu ēkas tiek sauktas par vasarnīcām, tomēr vizuāli šādas vasarnīcas ir ļoti atšķirīgas. (2.43. att.).

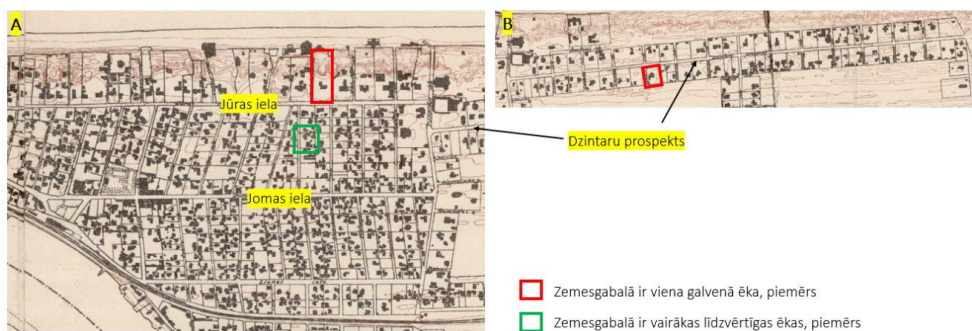

2.43. att. Atšķirīgie vasarnīcu risinājumi.

A. Vasarnīca Jaundubultos, būvēta ap 1840. gadu [11, 69], B. Morberga vasarnīca, celta ap 1880. gadu [162].

Nr.1. uzraksts krievu valodā “Dača Morberg”, 2. uzraksts vācu valodā “Villa Morberg”.

Daudzos zemesgabalos tika celta tikai viena galvenā ēka ar palīgēku, bet citos vairākas līdzvērtīgas ēkas. Blīvāka apbūve raksturīga Majoros, savukārt Dzintaru prospekta zemesgabalos galvenokārt bija pa vienai galvenajai ēkai (2.44. att.).

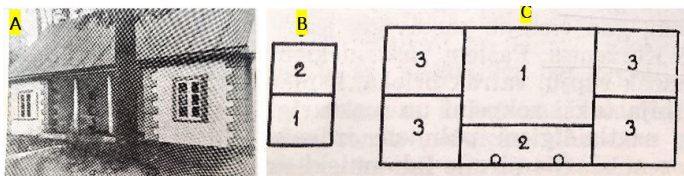

2.44. att. Zemesgabalu apbūves veidi.

Fragments no 1937. gada Rīgas Jūrmalas plāna [290]. A. Majori, B. Dzintaru prospekts.

Apbūves blīvuma un vasarnīcu arhitektūras rakstura atšķirības acīmredzami norāda uz atšķirīgu vasarnīcu izmantošanas veidu. Viens veids ir vasarnīcas, kas tiek izīrētas atpūtniekiem vasaras sezonā, turpmāk sauktas par īres vasarnīcām, otrs veids ir vasarnīcas individuālai vienas ģimenes lietošanai, kas netiek izīrētas citiem atpūtniekiem, turpmāk sauktas par privātām vasarnīcām.

Rīgas Jūrmalā **īres vasarnīcas** kā vasarnīcu veids pakāpeniski attīstījies no pielāgotām zvejnieku mājām (3. piel., 124. r.). Vienkāršajām zvejnieku mājām, kuras sāka uzņemt atpūtniekus, sāka izbūvēt plašākus lieveņus, verandas, vasaras virtuves un citus elementus [11, 83.–85.]. Līdzīgi sāka celt arī uz jaunbūves (3. piel., 115. un 116. r.). 19. gs. vidū vasarnīcas bija smagnējas guļbūves ar piebūvēm, vienkāršu, funkcionālu plānojumu. Pirmās īres vasarnīcas nebija lielas, ar dažām īres istabām. Izplatīts īres vasarnīcas plānojums bija ar lielu koplietošanas telpu pa vidu un ar īres istabām pa sāniem. Vasaras virtuve ar plīti tika veidota kā piebūve vai atsevišķa ēka praktisku iemeslu dēļ, lai vasarā iekštelpās nebūtu karsti (2.45. att.). Plašas verandas un lieveņi bija nozīmīgas ēku daļas, kas ļāva atrasties dabas tuvumā arī sliktākos laikapstākļos un noteica šo ēku būtisko atšķirību no tā laika dzīvojamām ēkām. Vasarnīcas vai to istabas sākotnēji izīrēja bez mēbelēm un iedzīves. Ar laiku īres vasarnīcas piedāvāja mēbelētas, tomēr citus pakalpojumus, piemēram, ēdināšanu, nepiedāvāja.

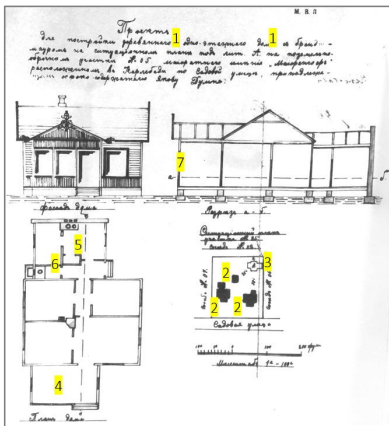
2.45. att. Vasarnīca Bulduros, Lielajā prospektā, būvēta ap 1850. gadu. [11, 82].

A. ēkas fasāde; B. virtuves plāns: 1. virtuve, 2. palīgtelpa; C. vasarnīcas plāns: 1. zāle, 2. veranda, 3. istabas.

Būtisku pavērsienu īres vasarnīcu segmentā iezīmēja 1877. gads, kad, pateicoties dzelzceļa līnijas atklāšanai, uzlabojās atpūtnieku mobilitāte un pieauga pieprasījums pēc vasarnīcām, kā dēļ būvēts vēl vairāk un ātrāk. Ne mazāk svarīgi bija būvēt ekonomiski. Šiem kritērijiem atbilda būvniecība no koka. Tas veicināja koka arhitektūras turpmāku attīstību un būvniecības tehnoloģiju maiņu – 19. gs. beigās pāreju no guļbūves uz vertikālu statņu konstrukciju. Vēstures avotos uzsvērts, ka 19. gs. vidū dēļu cenas bija zemas [11, 83]. Kokmateriāls bija viegli pieejams: “Ēku būvēm vajadzīgiem materiāliem izlietoja ir kokus, kas auga uz gruntsgabaliem, ir izārdītu strūgu plankas ar daudziem aiztapotiem caurumiem. Pēc tam, nodibinoties pie Rīgas koku zāģētavām, parastais būvju materiāls bija asu plankas [kubikasīs sakrauti planku gali], ko ziemā atveda ar zirgiem, vasarā ar laivām no “ugunsdzirnavām” [Mīlgrāvja un Bolderājas koka zāģētavām]. Kalto naglu dārguma dēļ pirmajās ēkās pat grīdas, griesti, jumtu kārtis netika pienaglotas, bet pietapotas” [11, 83].

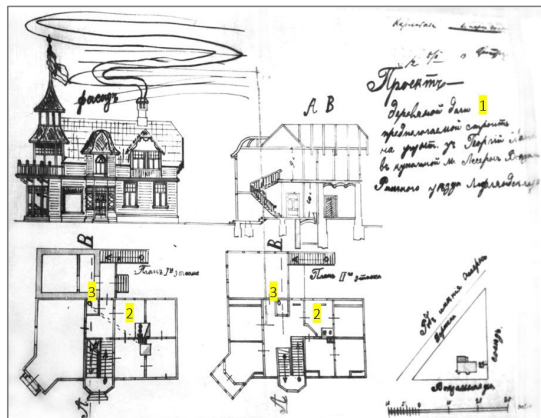
Īres vasarnīcu arhitektūra ir bijusi ļoti dažāda, nav novēroti tipveida risinājumi. Nedaudznie saglabājušies projektu materiāli ļauj gūt priekšstatu par vispārējiem tā laika vasarnīcu plānojumiem. Kādā projektā tika paredzēta neliela ēka zemesgabalā, uz kura jau bija vairākas ēkas. Tā bija vienstāvu ēka ar vienkāršu pamatapjomu, verandu, virtuvi aizmugures daļā, trīs izolētām

istabām, viegļām sienu un pamatu konstrukcijām, nelielu krāsni ēkas centrālajā daļā un tualetes telpu (2.46. att.). Ēkas izvietojums zemesgabalā tieši pie ielas nodrošināja ātru iekļūšanu ēkā, neizmantojot pārējo zemesgabala daļu. Šāda ēka bija ļabi piemērota izīrēšanai vienai ģimenei. Kādā 1914. gada divstāvu ēkas projekta dokumentācijā rakstīts “Derevjannaja dača” (krievu val.) jeb koka vasarnīca (2.47. att.), tomēr Latvijas PSR Kultūras ministrijas Kultūras pieminekļu restaurēšanas projektēšanas kantora 1989. gadā veiktajā izpētē pie šī ēkas projekta ir apraksts “dzīvojamā māja” [478, reproducēts no 502]. Projektētās ēkas pirmā stāva plānojumā centrālajā vietā ir kāpnes uzreiz aiz ieejas, kas nodrošina netraucētu pārvietošanos pa stāviem, ir arī rezerves kāpnes. Katrā stāvā ir pa virtuves plītij un sausās tualetes telpai. Šāds plānojums ir piemērots istabu vai atsevišķu dzīvokļu īrei.

2.46. att. Ēkas jaunbūves projekts Dārzu ielā, Mellužos [479, reproducēts no 502].

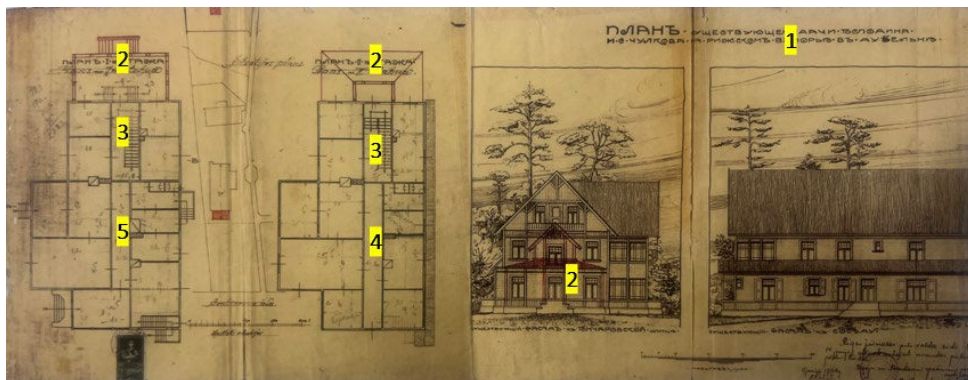
- Nr. 1. apraksts krievu valodā: “koka māja”,
 2. esošas ēkas zemes gabalā, 3. projektētā jaunbūve, 4. veranda, 5. virtuve, 6. tualete, 7. plānas sienu konstrukcijas.

2.47. att. Vasarnīcas projekts Mellužos. 1914 [478, reproducēts no 502].

- Nr. 1. apraksts krievu valodā “koka vasarnīca”, 2. virtuve, 3. tualete.

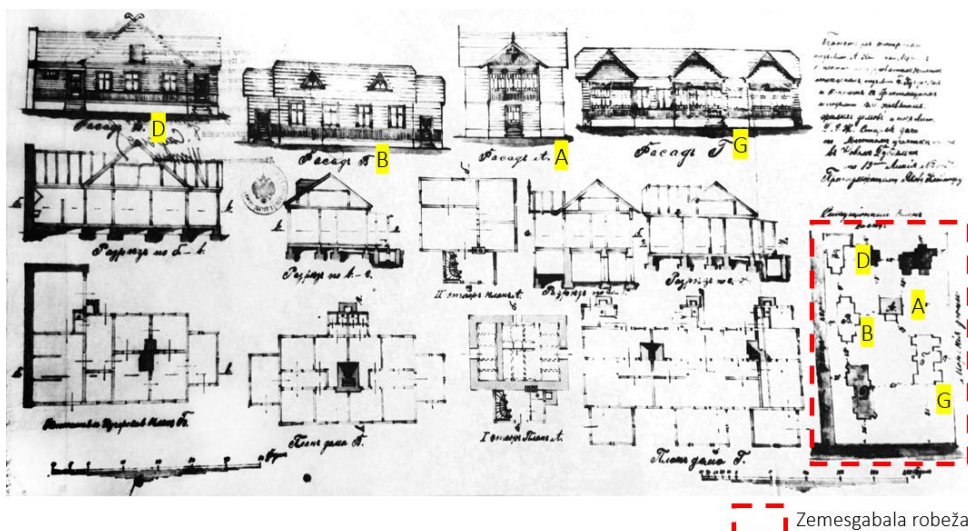
Čulkova vasarnīca ir bijusi liela koka ēka Meierovica prospektā (3. piel., 131. r.). Tai telpas kārtotas ap iekšējo gaiteni. Katrā stāvā bijušas divas sausās tualetes telpas, pirmajā stāvā iezīmēta plīts vieta. Šāds plānojums piemērots istabu īrei un atbilst viesnīcu plānojuma principiem. Starpkaru periodā ēkai piebūvēta veranda. Pārbūves projekts izstrādāts, pārveidojumus iezīmējot sākotnējā projektā (2.48. att.), kurā ēka saukta par vasarnīcu (dača).

2.48. att. Čulkova vasarnīcas verandas piebūves projekts Dubultos, starpkaru periods [380].

Nr. 1. apraksts krievu valodā “Dača gospodina M. S. Čulkova” jeb Čulkova vasarnīca. 2. projektētā veranda, 3. kāpnes, 4. gaitenis.

Kādā zemesgabalā Jaundunultos (kādreizējā 13. līnijā) paredzētas vairākas jaunas ēkas blakus jau esošām ēkām (2.49. att.). Blīvā apbūve zemesgabalā, ēku konstrukcijas un plānojumi, kuros vairums telpu ir neapkurināmas, liecina par to izīrēšanu vasaras sezonā kā trīs vasarnīcas. Savukārt Latvijas PSR Kultūras ministrijas Kultūras pieminekļu restaurēšanas projektēšanas kantora 1989. gadā veiktajā izpētē projekts aprakstīts kā “Kleinhofa dzīvojamās mājas” [480, reproducēts no 502].

2.49. att. Vasarnīcu projekts Jundubultos (kādreizējā 13. līnijā), 1914

[480, reproducēts no 502].

A, B, D, G – projektēto ēku apzīmējums ģenerālplānā un to fasādes, plāni.

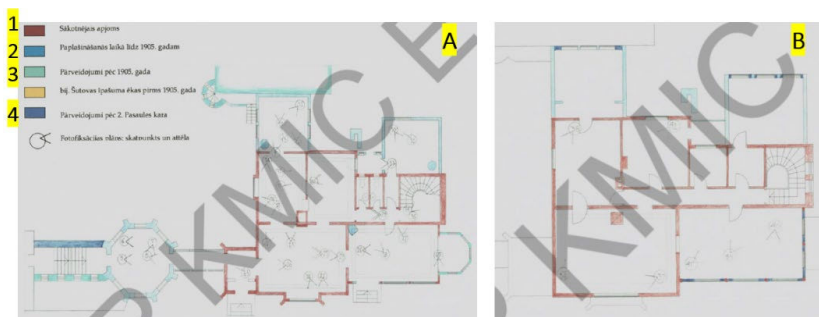
Apskatītajos projektos ir vērojamas līdzības – tiek paredzētas vairākas ēkas zemesgabalā un ēku plānojumi piemēroti īrei vasaras sezonā. Projekti, kuri paredzēja ēku paplašināšanu vai papildus ēku būvniecību zemesgabalā, rāda veidu, kādā notika pakāpeniska apbūves intensifikācija. Arhitektūras kvalitāte un fasāžu detalizācija ir bijusi ļoti dažāda, tomēr pat visvienkāršākajos projektos tika paredzētas verandas vai citas ārtelpas, norādot uz to nozīmi šo ēku arhitektūrā.

Īres vasarnīcas būvētas arī Ķemerose: “Ķemerose ir šim brīdim 172 vasarnīcas, kurās pavisam līdz 2000 istabu. Lielākā daļa no viņām ir tā ierīkotas, ka var izīrēt pa vienai vai divām istabām vai arī veselus dzīvokļus 3–8 istabām, pie kam pie katra tāda dzīvokļa ir sava veranda” [40, 28]. Tādējādi šīs īres vasarnīcas ir bijušas samērā lielas, vidēji ar 11 īres istabām katrā. Vasarnīcās uzturējās cilvēki, kuri izmantoja balneoloģisko vannu iestādi, jo pašā iestādē izmitināšanas pakalpojumi netika nepiedāvāti.

Jūrmalā ir saglabājusies virkne vasarnīcu ar vairākām verandām, kas skaidri norāda, ka tās tika izmantotas kā īres vasarnīcas. Īres vasarnīcas bija gan pavisam nelielas koka ēkas, gan plašākas ēkas ar daudzām istabām un dzīvokļiem. Lielākajās vasarnīcās varēja būt divi stāvi, gari gaitenī un vairākas kāpnes. Īres vasarnīcu plānojumā raksturīgs funkcionāls un ekonomisks telpu sadalījums.

Līdztekus īres vasarnīcām tika būvētas arī **privātās vasarnīcas**. Vēstures avotos kā viena no pirmajām privātajām vasarnīcām ir pieminēta De Tolli dzimtas pārstāvju vasarnīca Dubultos, būvēta 19. gs. sākumā [11, 70]. Līdz 19. gs. beigām zināmākās ir būvuzņēmēja Kristapa Morberga vasarnīca (3. piel. 127. un 128 r.) un pareizticīgo arhibīskapa vasaras mājoklis Lielupē (3. piel. 129. r.). Šīs vasarnīcas bijušas tipiskas villas.

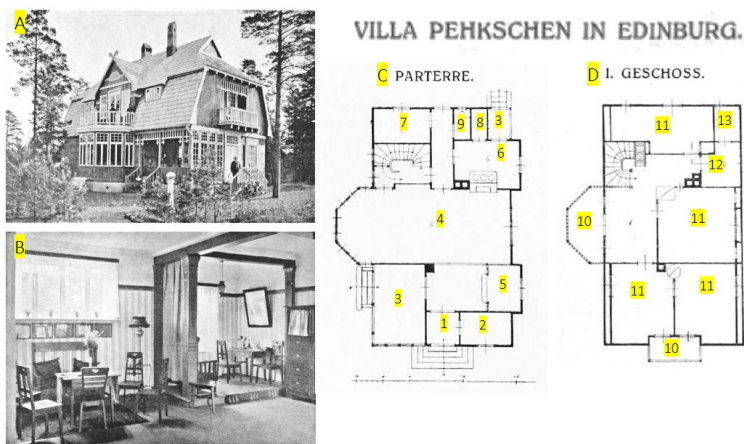
Morberga vasarnīca ir izteiksmīga ēka. Uz vairākām **perioda līdz Pirmajam pasaules karam** pastkartēm, uz kurām tā attēlota, ir uzraksts “Villa Morberg” (3. piel., 127. r.). Tas būtu privātajām vasarnīcām atbilstošs nosaukums, tomēr latviešu valodā “villas” nav iegājies. Morberga vasarnīcā bijusi sarīkojumu zāle privātiem koncertiem un citas telpas saviesīgai dzīvei pirmajā stāvā un saimnieku guļamistabas otrajā stāvā. Atbilstoši 2006. gada projektēšanas biroja “Konvents” veiktās izpētes “Morbergu vasarnīcas kultūrvēsturiskā inventarizācija un sīki priekšlikumi” 1. sējuma “Kultūrvēsturiskā inventarizācija un fotofiksācija” materiālam [505], ēkai ir bijuši vairāki pārbūves posmi (2.50. att.).

2.50. att. Morberga villas pārbūves posmi [505].

A. pirmā stāva plāns, B. otrā stāva plāns. Nr. 1. sākotnējais apjoms, 2. paplašināšanās laikā līdz 1905. gadam; 3. pārveidojumi pēc 1905. gada, 4. pārveidojumi pēc Otrā pasaules kara.

Rīgas industriālais uzplaukums 19.–20. gs. mijā, kas turpinājās līdz Pirmajam pasaules karam, un cilvēku labklājības pieaugums sekmēja Jūrmalas kā atpūtas vietas izaugsmi un privātu vasarnīcu būvniecību. Šajā laikā vasarnīcu arhitektūra kļuva izteiksmīga un grezna. Jūrmala ieguva daudzas laikmetīgas villas. 1908. gada gadagrāmatā “Jahrbuch für Bildende Kunst in den Ostseeprovinzen 2 Jg.” [25] ir publicēta arhitekta Konstantīna Pēkšēna villa. Villas interjera attēls ir reta liecība par tā perioda villu iekārtojumu Jūrmalā. Interjers ir saskaņots ar ēkas eksterjeru un pārdomāts līdz mazākajai detaļai. Abu stāvu plāniem tika publicēta telpu eksplikācija (2.51. att.). Telpu nosaukumi un to plānošanas princips neatšķiras no viengimenes dzīvojamās mājas. Ēkai ir plaša dzīvojamā istaba un ēdamzāle pirmajā stāvā un vairākas istabas augšējā stāvā, nodrošinot lieliskas vienas ģimenes atpūtas iespējas. Arhitektūrā izmantoti erkeri, lieveņi, balkoni.

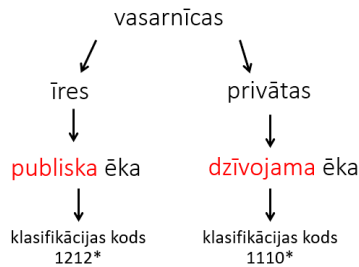
2.51. att. Arhitekta K. Pēkšēna villa Dzintaros [25, 118, 119].

- A. ēkas fasādes fotogrāfija, B. interjera fotogrāfija, C. Pirmā stāva plāns, D. Otrā stāva plāns. Nr. 1. vējtveris, 2. garderobe, 3. dzīvojamā un ēdamistaba, 5. paaugstināta vieta, 6. virtuve, 7. meitas istaba, 8. pieliekamais kambaris, 9. ateja, 10. balkons, 11. guļamistabas, 12. vannas istaba, 13. noliktava.

Atšķirīgs piemērs ir Raiņa un Aspazijas vasarnīca Jaundubultos, Poruka prospektā 61 (3. piel., 132. r.), kas 1905. gadā tika uzbūvēta ar aprēķinu, ka īpašnieki vasarās dzīvos augšējā stāva dzīvoklī, bet apakšējā stāva istabas izīrēs atpūtniekiem [g21, 43]. Domājams, ka tāda koncepcija ir bijusi daudziem tā perioda vasarnīcu īpašniekiem. Daudzām vasarnīcām izmantošanas veids nav precīzi nosakāms, piemēram, vasarnīcai Vēju ielā 2 (3. piel., 134. un 135. r.). Šādas **jauktas izmantošanas vasarnīcas** būtu pieskaitāmas pie īres vasarnīcām, jo plānojumā netiek veidots vienotas ēkas princips, kā tas ir privātām vasarnīcām.

Īres vasarnīcu saimnieki mūsdienu izpratnē bija nodarbojušies ar tūrisma uzņēmējdarbību un atbilstoši mūsdienu būvju klasifikatoram šīm ēkām būtu piešķirts būvju klasifikācijas kods 1212: “Publiskas ēkas; citas īslaicīgas apmešanās ēkas; cita īslaicīgas apmešanās telpu grupa – nomājamas vieglas konstrukcijas vasaras sezonai paredzētas ēkas vai telpu grupas atpūtai – tūristu apmetnes, bērnu vai ģimeņu brīvdienas apmetnes un kempingi.” [129, pielikums, Nr. p. k. 32.]. Šajā pašā klasifikatorā ir atrodams vasarnīcas nosaukums ar klasifikācijas

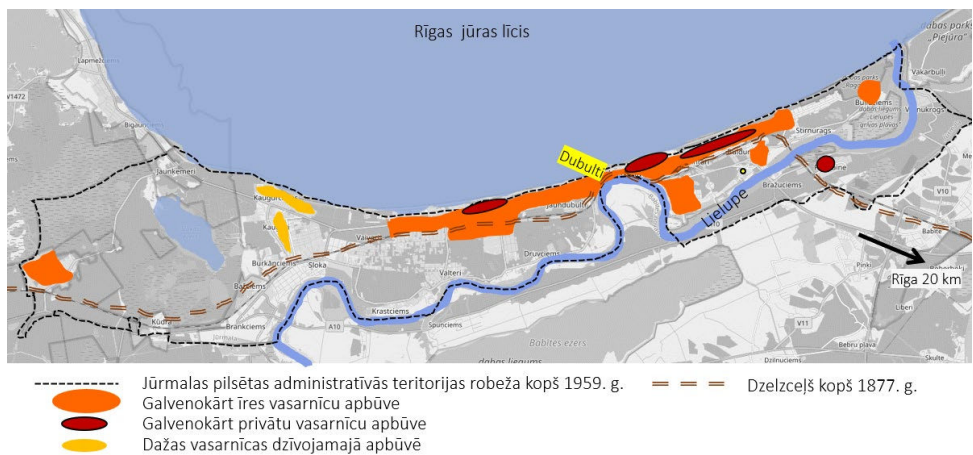
kodu 1110: “Dzīvojamās mājas; Viena dzīvokļa mājas; viena dzīvokļa mājas dzīvojamo telpu grupa – brīvi stāvošas savrupmājas, tai skaitā individuālās ģimeņu mājas, villas, mežsargu mājas, lauku mājas, vasarnīcas, dārza mājas u. tml., kā arī savienotas (dvīņu un rindu) mājas, kurās katrai dzīvojamo telpu grupai ir sava ieeja; vienīgā dzīvojamo telpu grupa minētajā ēkā” [129, *pielikums, Nr. p. k. 4.*]. Šai definīcijai atbilst tā laika privātās vasarnīcas (2.52. att.).

2.52. att. Vēsturisko vasarnīcu iedalījums, atbilstoši mūsdienu būvju klasifikatoram.

*) atbilstoši LBN “Būvju klasifikators” [129].

Diferencējot vasarnīcas pēc to funkcijas, ir iespējams precizēt visas Jūrmalas kūrortu apbūves funkciju līdz Pirmajam pasaules karam. Kūrorti savstarpēji konkurēja un bija spiesti segmentēties, piedāvājot dažādas atpūtas iespējas dažādiem sabiedrības slāņiem ar dažādu maksātspēju. Privātās vasarnīcas koncentrējās Majoros, Dzintaros, Bulduros un Mellužos gar jūru. Privātu villu apbūve piešķīra vietai greznību un elitārismu. Nav ziņu, vai Ķemeru ir bijušas privātās vasarnīcas. Rīgas Jūrmalas un Ķemeru apbūve kopumā veidoja teritorijas ziņā apjomīgu, homogēnu struktūru – vasarnīcu tīklu. Tā pamatelementi bija īres vasarnīcas, bet dažos elitāros apbūves rajonos bija privātās vasarnīcas. Līdz ar to šī apbūve līdz Pirmajam pasaules karam bija kā viens liels viesu izmitināšanas objekts (2.53. att.). Šajā vasarnīcu tīklojumā vietējo iedzīvotāju dzīvojamās mājas iekļāvās kā atsevišķas siltinātas ēkas zemesgabalos, kur bija būvētas arī īres vasarnīcas, vai kā zvejnieku un zemnieku mājas. Tās neizcēlās uz vasarnīcu fona.

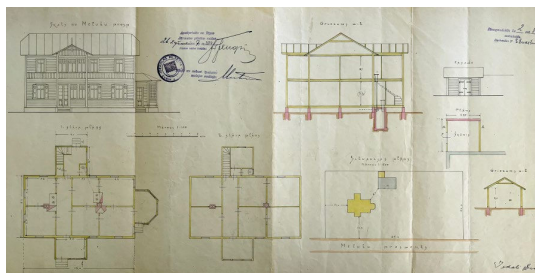
2.53. att. Vasarnīcu veidi Jūrmalas kūrortu teritorijās līdz Pirmajam pasaules karam.

Starpkaru periodā joprojām tika izmantotas gan īres, gan privātās, gan jauktas izmantošanas vasarnīcas. **Īres vasarnīcas** bieži piedāvātas dažādos reklāmazdevumos (1.38. att.). Salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu, atpūtnieku skaits Rīgas Jūrmalā bija samazinājies. Ēkas vismaz pusē no apbūvētajiem zemesgabaliem bija apdzīvotas arī ziemā [84, 7], kas likumsakarīgi nozīmēja īres vasarnīcu skaita samazināšanos, tomēr tika projektētas un celtas jaunas īres vasarnīcas.

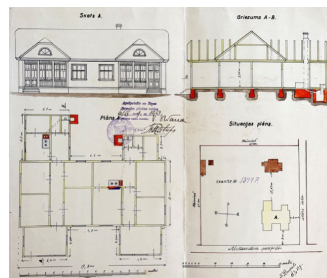
VASARNĪCU ĪRES.		
Skatoties pēc vasarnīcu atrašanās vietas (jūras, upes, stacijas u. c. tuvums), istabu lieluma, mēbelēm, labierīcībām, greznuma un ērtībām, — vidējā maksa par visu sezonu un par istabu attiecīgos peldu rajonos ir caurmērā šāda:		
Bulļos	no	Ls 20—60
Bulduros	"	60—200
Edinburgā	"	100—180
Majoros	"	80—140
Dubultos	"	60—120
Melužos	"	40—100
Āsaros	"	40—80

2.54. att. Vasarnīcu īres cenas, reklāma bukletā, 1926 [99, 68].

1927. gadā kādā zemesgabālā Melužu prospektā projektēta vienkārša divstāvu ēka, kurai priekšā ir piebūvēta ieejas veranda un aizmugurē kāpņu telpa. Pirmajā stāvā ir gaitenis, divas virtuves ar plītiem, katrā stāvā maza tualetes telpa, otrajā stāvā gaitenis ar iespēju no tā piekļūt verandai un sešas istabas, divas no tām caurstaigājamas. Otrajā stāvā nav paredzētas krāsnis (2.55. att.). Acīmredzami ēka bijusi paredzēta telpu izīrēšanai vasaras sezonai. Aleksandra prospektā (tagadējais Poruka prospekts) projektēta vienkārša divu dzīvokļu ēka ar simetrisku fasādi. Dzīvokļu plānojums ir atšķirīgs (2.56. att.). Vienā dzīvoklī virtuve izvietota rizolītā un istabas virknētas abpus gaitenim. Otrā dzīvoklī virtuve novietota dzīvojamā telpu tuvumā. Šāds plānojums liecina, ka pirmais dzīvoklis varētu būt paredzēts īrei, bet otrs pastāvīgai dzīvošanai.

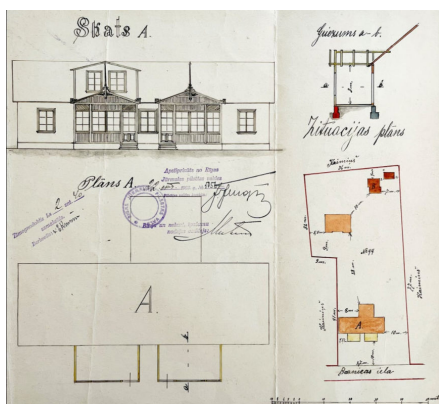

2.55. att. Ēkas projekts Mellužu prospektā. 1927 [412].

2.56. att. Ēkas projekts Aleksandra prospektā (tagadējais Poruka prospekt). 1929. F. Drupals [411].

Starpkaru periodā daudzas esošās ēkas tika pārbūvētas. Projekts verandu piebūvei Dubultos, Baznīcas ielā paredz vienkārša apjoma ēkai piebūvēt divas simetriski iekomponētas verandas, būtiski uzlabojot ēku vizuālo kvalitāti (2.57. att.). Projektā vasarnīcas lieveņa pārbūvei par verandu Mellužos pārbūvējamā ēka tiek saukta par vasarnīcu, tā ir liela, divstāvu ēka, kuras plānojuma fragments norāda uz vairākām ieejām, kas būtu nepieciešamas īres vasarnīcām, un veranda bijusi detalizēta (2.58. att.). Domājams, ka ar nelielu piebūvju un dekoratīvo elementu ieviešanu tika uzlabota vasarnīcu konkurētspēja un paaugstināta īres cena. Starpkaru perioda īres vasarnīcu projekti visbiežāk risināti iepriekšējā perioda būvmākslas tradīcijās.

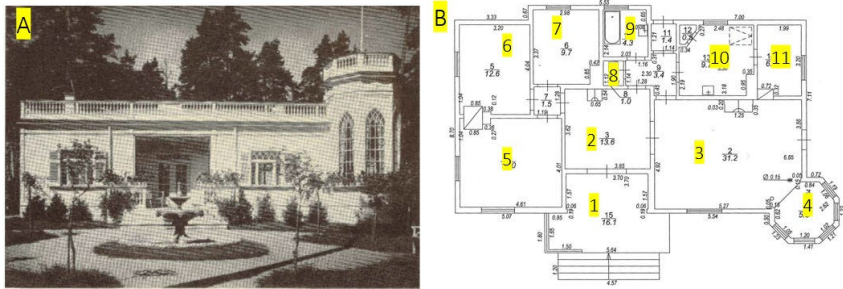
2.57. att. Ēkas projekts Dubultos, Baznīcas ielā. 1925 [a410].

2.58. att. Stiklota lieveņa pārbūve P. Pavasara kunga vasarnīcā, Mellužu prospektā 122/124. 1930 [408].

Starpkaru periodā uzplauka **privāto vasarnīcu** celtniecība. Īpaši daudz privāto vasarnīcu tika būvēts jaunizveidotajos apbūves zemesgabalos Bulduros un Lielupē. Daudziem tā laika pazīstamiem sabiedrības pārstāvjiem Jūrmalā bija savas vasarnīcas [65]. Vairāku vasarnīcu projektus izstrādājuši tā laika ievērojamākie arhitekti. Vairākas vasarnīcas projektējis arhitekts

E. Laube (3. piel., 143.–151. r.). Lūciņa vasarnīcas plānojums atbilda lieliskam, laikmetīgam viengimenes dzīvojamās mājas plānojumam. Ēkas priekšā projektēta terase, kurai seko ieejas halle, plaša dzīvojamā istaba ar kamīnu un verandu, trīs guļamistabas, kā arī virtuve un sanitārais mezgls (2.59. att.).

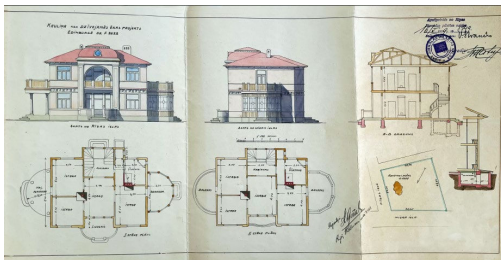

2.59. att. Lūciņa vasarnīca Rotas ielā 3, 1926. E. Laube.

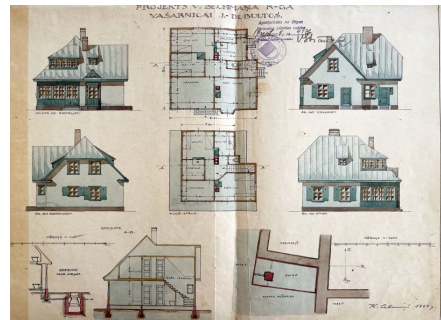
A. ēkas fasādes foto [12]. B. ēkas kadastrālās lietas uzmērījuma plāns [516]. Nr. 1. lievenis, 2. ieejas vestibils, 3. dzīvojamā istaba, 4. veranda, 5.–7. guļamistabas, 8. tualete, 9. vannas istaba, 10. virtuve, 11. meitas istaba.

Iespaidīgas ēkas ir bijušas arī Emīlijas Benjamiņas vasarnīca Jūras ielā 13/15 (3. piel., 162. r.), Nārūna vasarnīca (3. piel., 167. r.) un citas vasarnīcas. Benjamiņas vasarnīca bija liela mūra ēka, tomēr tas bija vairāk kā izņēmums, jo arī šajā periodā vasarnīcas lielākoties tika būvētas no koka.

Izplatītas bija arī **jauktas izmantošanas vasarnīcas**, tikai šajā periodā tās vairāk līdzinājās privātajām vasarnīcām, jo Jūrmalā sāka celt arī citur Latvijā starpkaru periodā izplatītu ēku tipu – divu dzīvokļu dzīvojamās ēkas. Tās parasti bija divstāvu ēkas ar vienu dzīvokli katrā stāvā. Visbiežāk vienu dzīvokli izmantoja saimnieki, bet otrs tika izīrēts (2.60. att. un 2.61. att.).

2.60. att. K. Kauliņa dzīvojamās mājas projekts, Miera ielā 7, 1929 [409].

2.61. att. V. Bechmaņa vasarnīcas Jaundubultos projekts, 1928. K. Celmiņš. [413].

Īres vai privāto vasarnīcu identificēšanu apgrūtina apstākļi, ka starpkaru periodā tika pieņemta terminoloģija, kuras ietvaros vasarnīcas kopumā tika sauktas par dzīvojamām mājām, savukārt tikai daļai no tām atbilda to faktiskajai funkcijai. Arvien izplatītākas kļuva privātās vasarnīcas, kas

kopumā iezīmēja tendenci pāriet uz individuālu atpūtu. Mūsdienu izpratnē šādas vasarnīcas pieskaitāmas pie privātām brīvdienu mājām, īpašnieku otriem vai kārtējiem mājokļiem.

Padomju periodā privātīpašums, tai skaitā vasarnīcas, lielākoties tika nacionalizēts. 1970. gada attīstības plāna paskaidrojuma rakstā ir sadaļa “Vasarnīcu atpūta”, kas tika pieskaitīta “neorganizētajai atpūtai” pretstatā “organizētajai” atpūtai sanatorijās, pensionātos un jaunrades namos [466, 109.], vēsturiskajām vasarnīcām lietojot apzīmējumu “vecais vasarnīcu fonds”. Līdztekus tam tika plānots “jaunais vasarnīcu fonds”, kas paredzēja jaunu vasarnīcu būvniecību. Bieži jaunās vasarnīcas tika sauktas par kotedžām, izmantojot šo anglicismu kā norādi uz kaut ko jaunu.

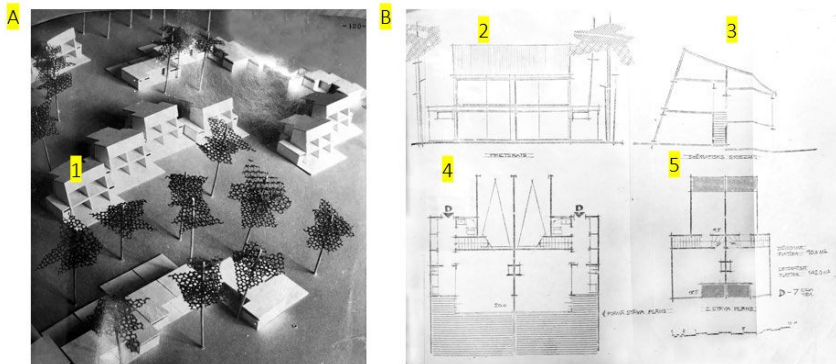
Jaunais vasarnīcu fonds tika centralizēti plānots, lai nomainītu vēsturisko vasarnīcu apbūvi. Tas pēc būtības atbilda **īres vasarnīcām**. 1970. gada attīstības plānā ir doti trīs piemēri, kā risināt apbūvi teritorijā starp Dāvja, Matildes, Skautu un Medņu ielu, kur jau eksistēja iepriekšējo periodu apbūve. Pirmajā variantā paredzēta vijīgās, neregulārās līknēs kārtota kotedžu kolonija, daļēji respektējot vēsturisko apbūvi un bez noteikta ielu tīkla (2.62. att. B). Otrajā variantā paredzēts grupēt kotedžas lineārās struktūrās, sasniedzot lielāku apbūves blīvumu. Trešajā variantā ēkas kārtotas lokveida formās. Neviens no piedāvājumiem netika attiecīgajā teritorijā realizēts (2.62. att. A).

2.62. Apbūves priekšlikums teritorijai Mellužos starp Dāvja, Matildes, Skautu un Medņu ielu.

A. esošā apbūve, 2023 [178]. B. teritorijas attīstības priekšlikums, 1970 [466, 129].

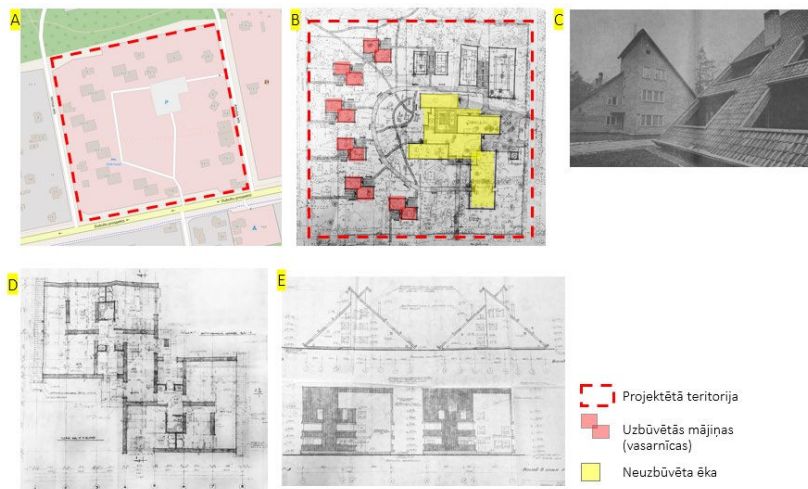
Papildus teritorijas plānojumiem tika piedāvāti dažādi tipveida kotedžu plānojumi. Dvīņu māju tipa kotedžām bija paredzēti izteikti divslīpju jumti un plaši stiklojumi, pirmajā stāvā paredzot dzīvojamo istabu ar virtuves nišu un sanitārtehnisko mezglu, un jumta stāvā guļamistabu (2.63. att.). Savukārt daudzstāvu kotedžas projektētas ar istabām un koplietošanas virtuvēm un labierīcībām [a15, 122., 123.]. Šīs idejas palika priekšlikumu līmenī. Ir bijuši realizēti daudzi citi, līdzīgi kotedžu projekti (3. piel., 205.–211. r.).

2.63. att. Vasarnīcu apbūves priekšlikums, 1970.

A. vasarnīcu apbūves priekšlikuma maketa foto [466, 120], B. vasarnīcas projekta piedāvājums [466, 121].
Nr. 1. vasarnīcas makets, 2. fasāde, 3. griezumš, 4. pirmā stāva plāns, 5. otrā stāva plāns.

Daudzu tipveida kotedžu arhitektūrā bija manāma Jūrmalas vēsturiskās arhitektūras interpretācija – slīpie jumti, lieveņi, lodžijas. Īpaši izteiksmīgas interpretācijas bija kotedžām Puķu ielā 2 (3. piel., 205. r.). Visai izplatīts bija šķērsgrīzumā trīsstūrveida mājiņas tipveida projekts. Šādu ēku virkne tika uzbūvēta Miera ielā (3. piel., 206. r.). Viena šāda ēka atradās izdevniecības “Pravda” pansionāta teritorijā (3. piel., 213. r.). Savukārt pašā “Pravda” teritorijā bija paredzēta plaša apbūve ar galveno ēku centrā un vairākām cita veida mājiņām, kurās projektēti vairāki nelieli dzīvokļi. Uzbūvētas tikai mājiņas, atstājot teritorijas vidus daļu neapbūvētu (2.64. att.).

2.64. att. Avīzes izdevniecības “Pravda” pansionāta teritorija.

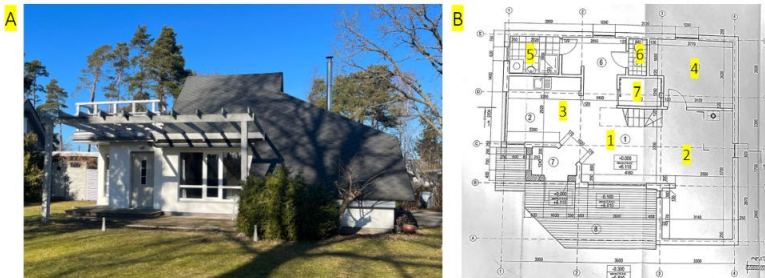
A. apbūve, 2023 [180], B. pansionāta projekta ģenerālplāns, 1975 [455], C. mājiņu foto [33], D. mājiņu pirmā stāva plāns [455], E. mājiņu fasādes [455].

Jaunas kotedžas tika veidotas pansionāta "Vaivari" teritorijā starp Ausekļa, Viršu un Ezeru ielām (3. piel., 207. r.). Arhitektūrā izmantots betons un koks, plakanie jumti. Risinājums bija tuvs tiem, kādi tika piedāvāti 1970. gada Jūrmalas attīstības plānā. Teritorijā vasarnīcu rindas papildināja lielākas ēkas ar lodžijām. Līdzīgs ir bijis arī vasarnīcu kvartāls Juglas ielā 2/4 Jaundubultos (3. piel., 209. r.).

No jaunbūvēm, kas tika celtas padomju periodā, **privātajām vasarnīcām** visvairāk atbilst nomenklatūras darbiniekiem paredzētās atpūtas ēkas. Jūrmalā tās ir divas – "Dāča Nr. 2" (3. piel., 214.–216. r.) un "Kosīgina dāča" (3. piel., 217. r.).

Vecais vasarnīcu fonds bija nacionalizētās iepriekšējo periodu vasarnīcas. Tās nonāca dažādu valsts uzņēmumu pārvaldībā. Vasarnīcu nacionalizācija pirmajos pēckara gados ienesa būtiskas korekcijas pilsētas sociālajā un kultūras dzīvē. Tās tikušas funkcionāli transformētas. Atkarībā no vasarnīcu arhitektoniskās kvalitātes, izmēra un atrašanās vietas tās tika piešķirtas dažādu institūciju darbiniekiem lielākoties pēc politiskiem nopelniem vai pielāgotas dzīvojamo vienību un publisku funkciju vajadzībām. Dažas elitārākās iepriekšējo periodu privātās vasarnīcas kļuva par komunistiskās partijas vadošo darbinieku vasaras atpūtas mītnēm. Šādām vasarnīcām tika saglabāts vēsturiskais mantojums ar nelielu un nebūtisku pārplānošanu vai pārbūvi. Tāda vasarnīca bija, piemēram, Banjamiņa vasarnīca. Daļa vasarnīcu tika nodotas dažādu arodbiedrību, sabiedrisko organizāciju un dažādu uzņēmumu pārvaldībā, kuras tur organizēja savu darbinieku vasaras atpūtu. Šādas bija liela daļa nacionalizēto privāto vasarnīcu un pansiju. Pašas iestādes tika sauktas par pansionātiem, sanatorijām, jaunrades namiem un atpūtas namiem. Vasarnīcās iekārtoja arī administratīvās, izglītības, kultūras un citas iestādes. Daļu vasarnīcu, galvenokārt bijušo īres vasarnīcu, atvēlēja pastāvīgai dzīvošanai vairākām ģimenēm, līdzīgi kā tas notika Rīgā ar lielajiem īres dzīvokļiem. Vasarnīcas tika attiecīgi pārplānotas un pielāgotas jaunajām funkcijām. Bijušajiem ēku īpašniekiem dažkārt bija ļauts izmantot daļu no ēkas. Arī šādu komunālo dzīvokļu iemītnieki vasaras sezonās izīrēja savus dzīvokļus atpūtniekiem, paši dzīvošanai izmantojot kādas palīgtelpas. Spiedīgo apstākļu dēļ bieži vien ēkām tika piebūvētas papildus telpiņas vai aizbūvētas verandas vai veidoti kādi citi paplašinājumi. Pagalmos tika uzbūvētas papildus noliktavu telpas katram dzīvoklim un malkas šķūņi. Šādas izmaiņas tika veidotas, nerēķinoties ar ēkas izskatu, un bieži vien tas stipri izkropļoja kopējo ēkas arhitektūru. 20. gs. piecdesmitajos un sešdesmitajos gados vēsturiskās ēkas tikušas paplašinātas un pārplānotas samērā saudzīgi. Sākoties liela mēroga būvniecībai, daudzas vasarnīcas tika nojauktas, lai to vietā būvētu jaunus objektus. Vasarnīcu remontu rezultātā, to fasādes parasti tika vienkāršotas līdz nepazīšanai.

Pēc 1991. gada ir uzceltas nedaudzas **jaunas vasarnīcas**, kas atbilst Jūrmalas apbūves noteikumu nosacījumam: "vasarnīca – vieglas koka konstrukcijas viena dzīvokļa māja, kuru apdzīvo sezonāli (pavasārī, vasarā, rudenī)" [118, 3.46. p]. Viena no tādām ir arhitektes Elizabetes Maijas Meņģeles vasarnīca Mellužos, Dārzu ielā 49. Tā ir neliela divstāvu ēka (2.65. att.). Tās arhitektūra laikmetīgā veidā interpretēja vēsturisko privāto vasarnīcu risinājumu.

2.65. att. Vasarnīca Mellužos, Dārzu ielā 49. 2000. Elizabete Maija Meņģele.
 A. vasarnīcas foto, B. vasarnīcas pirmā stāva plāns [318]. Nr. 1. ieejas halle, 2. istaba ar kamīnu, 3. virtuve, 4. guļamistaba, 5. vannas istaba, 6. tualetes telpa, 7. pieliekamais.

Iepriekšējo periodu vasarnīcām pēc 1991. gada izmantošana masveidā tiek atkal mainīta – tās tiek pielāgotas pastāvīgai dzīvošanai galvenokārt kā viengimenes dzīvojamās mājas vai daudzdzīvokļu ēkas. Ēku sasniegtais vecums – bieži vien 100 un vairāk gadu – un ievērojamais ēku nolietojums padomju periodā sarežģī atjaunošanas risinājumus un vistiešāk skar ēku autentiskās substances saglabātības līmeni.

Jūrmalas apbūvē konstatējami daudzi apbūves zudumi un ļoti atšķirīga saglabātības līmeņa ēkas. 20. gs. deviņdesmito gadu pirmajā pusē daudzus **apbūves zudumus** izraisīja apzināta cilvēku rīcība. Apbūvē joprojām ir ēkas **graustu stāvoklī** (3. piel., 156. r.), no kurām daudzas ir **katastrofālā stāvoklī** kā, piemēram, ēkas Z. A. Meierovica prospektā 25 (3. piel., 157. r.) un Asaru prospektā 74 (3. piel., 159. r.). Ir ēkas, kas ir apdzīvotas, tām pēc nepieciešamības tiek veikti **fragmentāri uzturēšanas remontdarbi**, kas saistīti ar būvelementu tehnisko nolietojumu, ēku uzturēšanu pamata funkcionalitātes nodrošināšanai (3. piel., 160.–165. r.). Minimālo ieguldījumu dēļ ēku autentiskā substance, lai arī tiek skarta, tomēr tiek saglabāta. Šāda veida ēkām Jūrmalā visbiežāk netiek ievērotas prasības par logu dalījumu ievērošanu to nomaīņas gadījumā. Fasāžu fragmentārie remontdarbi degradē ēkas koptēlu. Ir ēkas, kurām ir **dažādas nelielas apjoma izmaiņas** (3. piel., 166.–168. r.). Visbiežāk tiek veikta siltināšana un dažādi fasāžu papildinājumi, verandas pārbūvējot par pastāvīgi apdzīvojamām telpām. Ir ēkas, kurām ir veikti **precīzi fasādes atjaunošanas darbi (restaurācija)** (3. piel., 169.–172. r.), saglabājot vēsturiskās ēkas nesošās konstrukcijas un nereti veicot iekštelpu pārplānojumu. Virkne vēsturisku vasarnīcu ir paplašinātas ar samērā **apjomīgām piebūvēm** (3. piel., 173.–177. r.). Atkarībā no to izmēriem, funkcijas un arhitektu redzējuma piebūves ir veidotas vai nu vēsturiskā vai mūsdienīgā formu valodā. Ir ēku pārveidojumi, kur vēsturiskā substance ir būtiski mazinājusies vai zudusi pavisam, tomēr tas nav tik viegli vizuāli nosakāms. Mūsdienās Jūrmalā izplatīts būvniecības veids ir **replika** (3. piel., 178.–189. r.). Kopš 21. gs. sākuma izplatītas ir mūra ēkas, kuru fasādes apšūtas ar koka dēļiem. Kopš apmēram 2015. gada dažas jaunas ēkas sāka celt koka statņū (3. piel., 182. r.) vai guļbūves konstrukcijās. Replikas celtas esošo ēku vietā, bieži vien projektu saucot par pārbūvi. Šo pārveidojumu veidu pilsētvidē ir visgrūtāk noteikt, jo to var redzēt tikai projektā, būvniecības stadijā, kad redzamas konstrukcijas, vai kadastrālās uzmērīšanas lietā, apskatot informāciju par ēkas būvmateriāliem. Repliku acīmredzama ideja ir tieksme pēc vēsturiskā pilsētvides rakstura saglabāšanas, taču pat visprecīzākās replikas tomēr neatbilst autentiskajam prototipam. Vienmēr

konstatējamas atšķirības būvmateriālu un būvizstrādājumu tehnoloģiskajā risinājumā. Šādām replikām saglabāts pirms tam to vietā bijušo ēku pieminekļu statuss, ja tāds tām bijis piešķirts. Pat Jūrmalas pašvaldības izdotajā tūrisma bukletā par ēku Zigfrīda Meierovica prospektā 33 lasāms: “Vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis. Koka ēka celta 1914. gadā kā trīs stāvu pansija ar balkoniem. 2004.–2006. gadā nekustamā īpašuma jaunais īpašnieks AS “Latvijas Balzams” namu rekonstruēja, demontējot veco ēku, ieliekot jaunus pamatus un uzbūvējot jaunu karkasu” [312]. Pēc pārbūves ēkas izmantošanas veids ir viesnīca, tomēr, meklējot interneta resursos iespēju tajā rezervēt numuriņu, nav iespējams atrast šādu viesnīcu. Apbūvē ir konstatētas arī **replikas ar piebūvēm** (3. piel., 190.–194. r.). Galvenokārt šīs piebūves ir risinātas mūsdienīgās formās, bet ir arī piemēri, kad tās imitē vēsturisko formu valodu. Izplatīts pārbūves veids ir **aptuvena replika** (3. piel., 195., 198. r.), parasti vēsturiskās ēkas vietā uzbūvējot jaunu, lielāku ēku, imitējot vēsturiskās formas. Bieži ir gadījumi, kad pārbūves rezultātā **vēsturiskās vasarnīcas vietā uzbūvēta jauna, atšķirīga dzīvojamā ēka** (3. piel., 199. r.). Šādas ēkas būvētas mūsdienīgā formu valodā. Atsevišķos gadījumos **jaunbūve pilnīgi vai daļēji uzcelta vēsturiskās ēkas vietā, bet zemesgabalā uzcelta arī vēsturiskās ēkas replika** (3. piel., 200.–204. r.).

Pusē no darbību veidiem ēku vēsturiskā būvsubstancē ir zudusi (2.66. att. 4. kolonna), tomēr visbiežāk arhitektūras projektu formālā pieeja un mūsdienu nosacījumi ēku pārbūvei šo situāciju neatspoguļo. Darbības, kas saglabā esošo ēku būvsubstanci, ir nedaudzas – iekšējā pārplānošana, nelieli remontdarbi, piebūve vai fasādes atjaunošana. Šādos pārveidojumos, izņemot fasādes atjaunošanu, vēsturiskā ēka saglabā vecuma patinu (3. piel., 161. r.).

1. Shematiskais attēlojums	2. Darbības raksturojums	3. Projekta satura nosaukums	4. Darbības ar ēkas vēsturisko būvsubstanci
	1. Zudusi apbūve	Nojaukšana	Nojaukšana
	2. Katastrofāls grauts	Konservācija	Bezdarbība
	3. Grauts	Konservācija	Bezdarbība
	4. Uzturēšanas remontdarbi	Remonts, atjaunošana	Pārveidošana
	5. Dažādas fasādes apjoma izmaiņas, siltināšana	Remonts, atjaunošana, pārbūve,	Pārveidošana
	6. Fasādes atjaunošana (restaurācija)	Pārbūve	Pārveidošana
	7. Piebūve pie vēsturiskas ēkas vai paplašināšana	Pārbūve	Pārveidošana
	8. Replika	Pārbūve	Nojaukšana
	9. Replika ar piebūvi	Pārbūve	Nojaukšana
	10. Aptuvena replika	Pārbūve	Nojaukšana
	11. Vēsturiskās ēkas vietā uzbūvēta jauna, atšķirīga ēka	Pārbūve	Nojaukšana
	12. Jaunbūve un pārvietota replika	Pārbūve	Nojaukšana

2.66. att. Vēsturisko vasarnīcu pārveidojumi.

Melnš – oriģinālā substance, sarkans – jaunas konstrukcijas.

Daudzas vēsturiskas vasarnīcas mūsdienās ir redzami noplukušas, bieži vien tām ir zudumi, kas radušies dažādu nepārdomātu remontu rezultātā, tomēr tām saglabāta vēsturiskā būvsubstance (2.67. att.). Lielākā daļa nevainojama izskata “vēsturisko vasarnīcu” ir replikas (2.68. att.). Bieži vien šīs replikas uzbūvētas ar būvtehniskiem defektiem, un jau pēc nepilniem 20 gadiem tām nepieciešams kapitālais remonts, piemēram, no fibo blokiem būvētajai, bet koka ēku imitējošai ēkai Dzintaru prospektā 17 remonta laikā fasādē tika atklāts bloku mūris (2.69. att.).

2.67. att. Ēka Vienības prospektā 26.
Foto 2020.

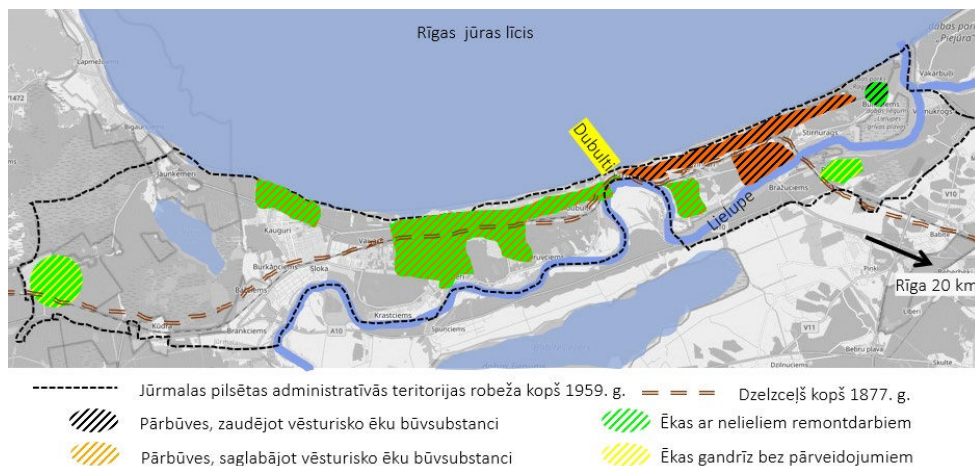

2.68. att. Ēka Ernesta Birnieka-Upīša iela 21.
Foto 2020.

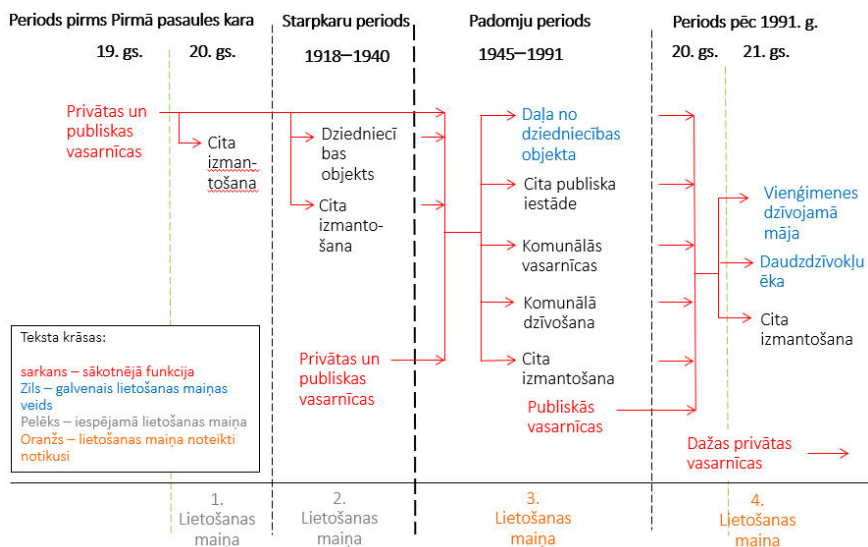
2.69. att. Ēka Dzintaru prospektā 17.
Foto 2020.

Vizuāli apsekojot Jūrmalas apbūvi, var redzēt, ka lielākie ēku vēsturiskās būvsubstances zudumi notikuši Majoros, Dzintaros un Bulduros. Tur pārbūves bieži vien notiek pēc 8–12 darbības veida (2.70. att.). Šāda veida jaunceltnes veido nozīmīgu apbūves daļu. Konstatējami arī pietiekami daudz piemēru, kuru pārbūvēs ir bijusi saudzīga attieksme pret vēsturisko mantojumu. Pārējās kūrortu teritorijās būvniecības procesi nav tik intensīvi, un ir saglabāta salīdzinoši liela daļa vēsturiskās arhitektūras būvsubstances.

2.70. att. Kūrortu teritorijās notiekošie būtiskākie vēsturisko vasarnīcu pārveidojumi.
Shēmas pamatne [171].

Vēsturiskās vasarnīcas Jūrmalā ir ēkas, kas ir piedzīvojušas trīs vai četrus dažādus vēsturiskos periodus un to nestās pārmaiņas. Pēdējo 150 gadu laikā gandrīz visām vēsturiskajām vasarnīcām vismaz divas reizes ir mainīts lietošanas veids, lielākā daļa mūsdienās kļuvušas par viengimenes dzīvojamajām ēkām (2.71. att.).

2.71. att. Vēsturisko vasarnīcu lietošanas veidu maiņa dažādos vēsturiskajos periodos.

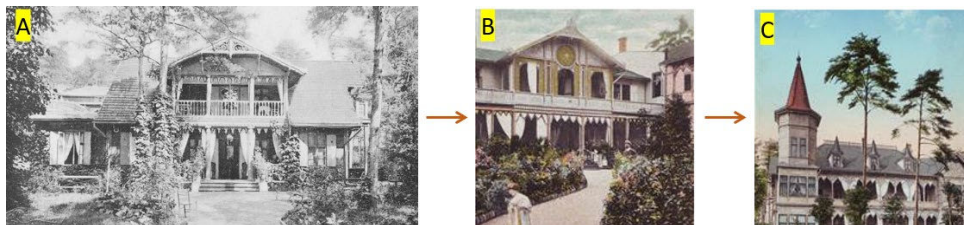
Vairākkārtīgā izmantošanas maiņa vasarnīcas Jūrmalā būtiski atšķir no vasarnīcām citviet Latvijā, kur vispārīgā gadījumā vasarnīca ir neliela ģimenes māja vasaras sezonas lietošanai ārpus pilsētas. Laiks rādījis, ka vēsturiskā vasarnīca Jūrmalā bija universāla koka ēka. Vairums no tām bija nesiltinātas ēkas ar plānojumu, ko viegli varēja pielāgot ne tikai apdzīvošanai vasaras sezonai, bet arī citām funkcijām, turklāt izmantot ne tikai vasaras laikā, bet arī pastāvīgi. Mūsdienu būvniecības tehnoloģijas padara ekonomiski neizdevīgu un pat neiespējamu būvēt vai pārbūvēt ēkas bez siltināšanas, kā rezultātā termins “vasarnīca” ir zaudējis savu nozīmi, līdz ar to mūsdienu ēku tipoloģijas terminoloģijas kontekstā šādas ēkas vairāk atbilst “brīvdienu māju” vai “otrā mājokļa” nosaukumam.

2.2.1.3. Pansijas

Par pansijām līdz 20. gs. vidum daudzās valstīs sauca iestādes, kas piedāvāja mēbelētas istabas un ēdināšanu jeb “pilnu pansiju” (woll panzion, vācu val.). Parasti pansijās uzturējās ilgāku laiku, sezonu. Par pansijām Ķemerose ir atrodamā 1903. gada informācija: “Par ārstēšanās sezonas laiku tiek atvērti līdz 12 pansionāti, kur par istabu ar gultas drānām un pilnīgu uzturu maksā 11 – 18 rbļ. par nedēļu” [40, 19].

No perioda līdz Pirmajam pasaules karam ir saglabājušās vizuālas liecības – fotogrāfijas un pastkartes –, uz kurām ir atrodams ēkas nosaukums “pansija” (3. piel., 219.–224. r.). Par pansijām rakstisku liecību no šī perioda nav daudz. Salīdzinot pansiju ēku arhitektūru, ir redzams, ka ēkas ir bijušas ļoti dažādas gan stilistiski, gan izmēru ziņā, tomēr tām bija vienojošie elementi – tās bija koka konstrukciju ēkas ar verandām, atvērta tipa galerijām un citām ārtelpām. Ir saglabājušies vairāki attēli, uz kuriem ir norādīts, ka attēlā redzama Miškes pansija (2.72. att.). Vienā no attēliem redzama neliela vienstāvu vasarnīca ar mezonīnu un verandu. Citā šīs ēkas attēlā redzama jau lielāka celtnie un vēl citā divarpus stāvu liela ēka ar stūra torni. Acīmredzot šādā veidā šī pansija

ir izaugusi no sākotnēji nelielas vasarnīcas. Šāda pansiju ģenēze acīmredzot bija vispārēja parādība – sākotnēji pansijas tika iekārtotas nelielās īres vasarnīcās, tajās piedāvājot ēdināšanu un citu papildus pakalpojumus, un ar laiku šādas vasarnīcas varēja paplašināt vai tās tika celtas lielākas, pakāpeniski attīstoties par pansijas tipa vasarnīcām, ko var raksturot arī kā “liela īres vasarnīca ar pansiju”.

2.72. att. Miškes pansijas arhitektūras attīstība.

A. uzraksts uz pastkartes “Pansion Mischke” [1, 18], B. uzraksts uz pastkartes “Majorenhof Pansion Mischke”[344], C. uzraksts uz pastkartes “Майоренгофъ. Пансионъ "Мишке". Majorenhof. Pansion “Mischke”” [343].

Vairāku liela izmēra pansijām paredzētu vasarnīcu arhitektūra bija līdzīga – garenas divstāvu ēkas, simetriskas, ar tornīšiem galā, ar galerijām fasādes vidusdaļā. Mazā izmēra pansijas visbiežāk neatšķīrās no nelielām īres vasarnīcām. Lielās pansiju ēkas bija tikai daļa no pansijām, kā dēļ nevarētu identificēt tās kā atsevišķu ēku tipu, bet gan kā īres vasarnīcas tipu.

Arī **starpkaru periodā** preses izdevumos, tūrisma bukletos un kultūrvēsturiskos aprakstos bieži lietots ēku nosaukums “pansija”. Ir saglabājušies sludinājumi par pansijām Jūrmalā, bet salīdzinoši maz attēlu. No sludinājumiem var iegūt salīdzinoši plašu informāciju, piemēram: “Atpūtas meklētāji, panzionari un ceļotāji tiek uzņemti par mērenām cenām māsas Wally Schiemann panzijā Bulduros, Vidus prosp. 24. Dažādas diētas tiek ar rūpību ieturētas. Iešļircinājumus un masāžas var izdarīt mājās. Uz vēlēšanos ārsta uzraudzība. Par labu barību gādā pirmklasīgs ķēķis; piemīlīgas un gaišas istabas dod ķermenim un garam atpūtu un stiprina to. Elektriska apgaismošana. Vannas.” (2.73. att.). Tas nozīmē, ka pansijās tika piedāvāti arī dažādi medicīniski un sadzīves pakalpojumi.

2.73. att. Sludinājums laikrakstā “Jaunā nedēļa”, 1927 [29].

Daudz jaunas pansiju ēkas celtas netika, bet tika izmantoti iepriekšējo periodu objekti. Arī nedaudzās jaunbūves parasti tika veidotas iepriekšējā perioda tradīcijās, līdzīgi kā tas notika ar īres vasarnīcām.

Padomju periodā pansiju ēkas, tāpat kā citas vasarnīcas, izmantotas jaundibinātu kūrorta iestāžu vajadzībām. Visbiežāk tajās izvietotas sanatoriju guļamtelpas, atsevišķas vēsturiskās ēkas dēvējot par korpusem. Šajā periodā tika veidotas iestādes ar pansijām līdzīgu nosaukumu – pansionāts – ar līdzīgiem darbības principiem, kas tomēr būtu apskatāmi atsevišķi.

Pēc 1991. gada lielākā daļa vēsturisko pansiju ēku tika denacionalizētas. Visbiežāk šīs ēkas tika pārveidotas par daudzdzīvokļu ēkām. Dažās ir ierīkotas nelielas viesnīcas (3. piel., 225., 226. r.). Pansiju ēkas, kas ir iekļautas arhitektūras pieminekļu sarakstā, tajā nosauktas par “dzīvojamām ēkām – pansijām”. Ņemot vērā šī ēku tipa ģenēzi, precīzāks nosaukums būtu “liela īres vasarnīca ar pansiju”. Mūsdienu normatīvajos aktos pansija kā ēkas nosaukums ir sastopama, tomēr nav specificēts, kas ar to tiek saprasts. Pansija Jūrmalas apbūves noteikumos ir pieskaitīta viesu izmitināšanas objektiem [118, 1. pielikums], būvju klasifikatorā viesnīcu ēkām, klasifikācijas kods 1211 [129, pielikums, nr. p.k. 27.]. Šo viesu izmitināšanas objektu tipu mūsdienās praktiski neizmanto.

2.2.1.4. Kūrmājas

Jūrmalas kūrortu vēsturē bieži sastopams ēkas nosaukums ir kūrmāja. Kūrmājas 19. gs. bija daudzos Eiropas kūrortos, piemēram, kūrmāja Badenbadenē, Vācijā [258], Sopotā, Polijā [281] un citur. Šīs ēkas ieņēma centrālo vietu kūrortos. Bieži vien tās bija kūrorta vietzīme. Kūrmājas visbiežāk ir bijušas greznas viesu izmitināšanas iestādes ar plašām publiskām telpām koncertiem un izklaidei. Kūrmāja bija nevis kā *kuren haus*, bet gan kā *kurort haus* jeb kūrorta māja, kas norāda uz kūrorta centru.

2.74. att. Reklāma, 20. gs. sākums [14, 75].

Līdz Pirmajam pasaules karam kūrmājas mēdza saukt arī par “Actienhaus” (vācu val.) jeb akciju mājām (2.74. att.). Kūrmājas bijušas Dubultos, Dzintaros, Mellužos, Asaros un Ķemeros. Pirmā bija **Mellužu kūrmāja**. 1827. gadā tā tika izveidota pie Mellužu (Karlsbādes) kroga. Tajā bija 12 istabas, zāles dejām, biljardam, ēšanai un lasīšanai [11, 66]. To mēdza saukt par “Mellužu zāli”, bet 1897. gada Mellužu plānā tā nosaukta par “Actienhaus”. Kopā ar krogu un laukumu tā veidoja Mellužu sabiedrisko centru. 1917. gadā ēka nodega. Ir saglabājušies attēli (3. piel., 229. r.) un sludinājumi (2.74. att.) no vēl vienas ēkas Mellužos, ko sauca par kūrmāju. Tā bija daudz lielāka un greznāka, tomēr nav zināma tās atrašanās vieta, iespējams, tā ir bijusi parka pusē. Mellužu centrs laika gaitā ir piedzīvojis vairākas pārmaiņas. Starpkaru periodā tika sašaurināts centrālais laukums,

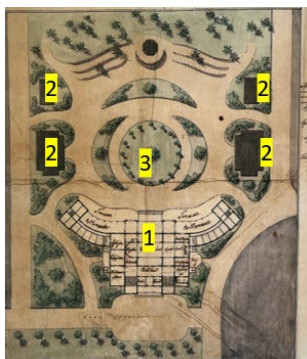
bet padomju periodā mainītas ielu trases, uzlabojot auto satiksmes kustību. Kūrmājas ēkas vieta šobrīd ir apbūvēta ar citām ēkām (2.75. att.).

2.75. att. Mellužu kūrmājas apkārtnes attīstība.

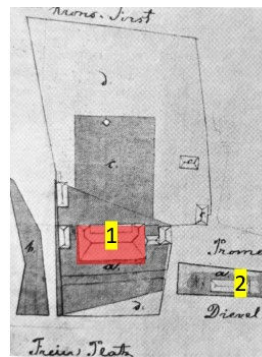
A. 1897. gada Mellužu plāns [493], B. 1935. gada Mellužu plāns [481], C. mūsdienu situācija [172]. Nr. plānos redzami objekti. Nr. zudušu objektu vietas; Nr. 1. pirmā kūrmāja, 1a. jaunās kūrmājas vieta (?), 2. krogs, 3. laukums, 4. sākotnējā estrāde, 4a. jaunā estrāde, 5. padomju periodā būvētais komponistu jaunrades nams.

Vispazīstamākā ir bijusi **Dubultu kūrmāja**. 1848. gadā bija iecerēta vērienīga ēka pēc arhitekta Johana Daniela Felsko projekta “Projekt zu einem neuen Gesellschaftshause in Dubbeln” [72, 64] jeb jaunai sabiedriskai ēkai Dubultos peldu sabiedrības vajadzībām. Projekta ģenerālplānā bija paredzēta viena liela, simetriska, galos izliekta ēka, četras sānu ēkas un parks jūras pusē ar apzaļumotu apli centrālajā daļā starp ēkām (2.76. att.). Šis projekts netika realizēts. Tā vietā 1848. gadā uzbūvēja apjomā daudz mazāku ēku, par kuru saglabājušies novietnes shēmas (2.77. att.) un fasādes (3. piel., 230. r.) attēli.

2.76. att. J. D. Felsko kūrmājas projekta ģenerālplāns, 1848 [72, 64].

Nr. kūrmājas pirmā stāva plāns, 2. četras ēkas parka pusē, 3. apzaļumojums laukuma centrā.

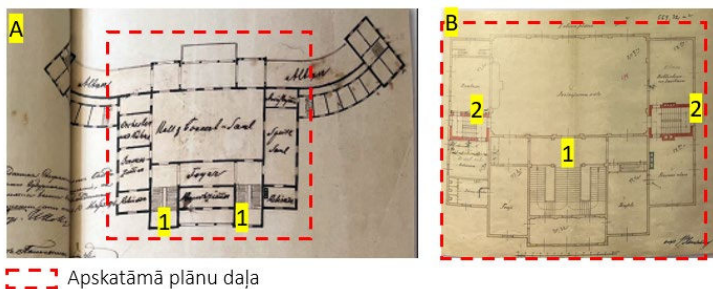

2.77. att. 1848. g. uzbūvētās kūrmājas zemesgabala plāns [11, 92].

Nr. kūrmāja, 2. Dīveļa viesnīca.

1877. gadā ēka nodegusi, un tās vietā 1879. gadā [11, 133] uzbūvēta jauna kūrmāja (3. piel., 231. r.). Ir norādes, ka to ir projektējuši arhitekti J. D. Felsko un G. R. Vinklers [72, 63].

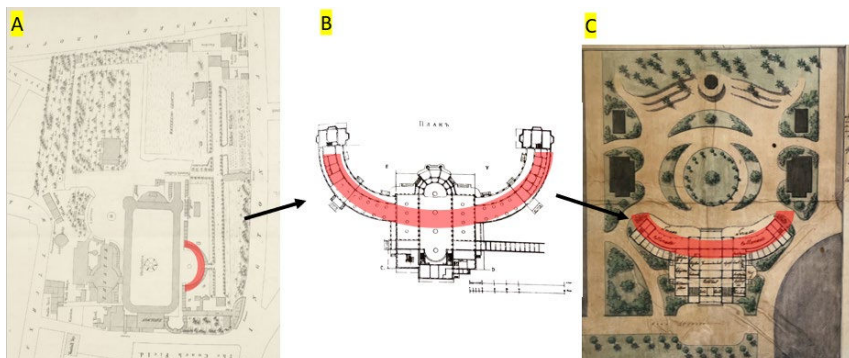
Šīs ēkas pamatprojekts, visticamāk, nav saglabājies, tomēr ir saglabājies 1927. gada pārbūves projekts. 1879. gadā uzbūvētā ēka pēc galvenās apjomu kompozīcijas un parka iekārtojuma bija ļoti līdzīga 1848. gada J. D. Felsko projektam, tomēr stāvu plānojumā atšķīrās kāpņu izvietojums (2.78. att.) un citi risinājumi, kā arī nav zināms, kāda bija paredzēta fasāde 1848. gada projektā.

2.78. att. Dubultu kūrmājas nerealizētā un realizētā projektēta otrā stāva plānu salīdzinājums. A. 1848. gada projekts [72, 64], B. 1927. gada pārbūves projekts [72, 71]. Nr. 1. J. D. Felsko projektētās kāpnes. 2. pārbūves projektā projektētās kāpnes.

Dubultu kūrmāja tās pastāvēšanas laikā bija viena no lielākajām koka ēkām Jūrmalas teritorijā. 1927. gada pārbūves materiālos ir atrodama fotogrāfija ar zāles skatuves daļas interjeru (3. piel., 232. r.). Tajā izmantotas klasicisma detaļas. Zāle bija paredzēta saviesīgiem pasākumiem un priekšnesumiem. Kūrmājas teritorijā atradās vēl četras ēkas. Tās atbilda īres vasarnīcu funkcijai.

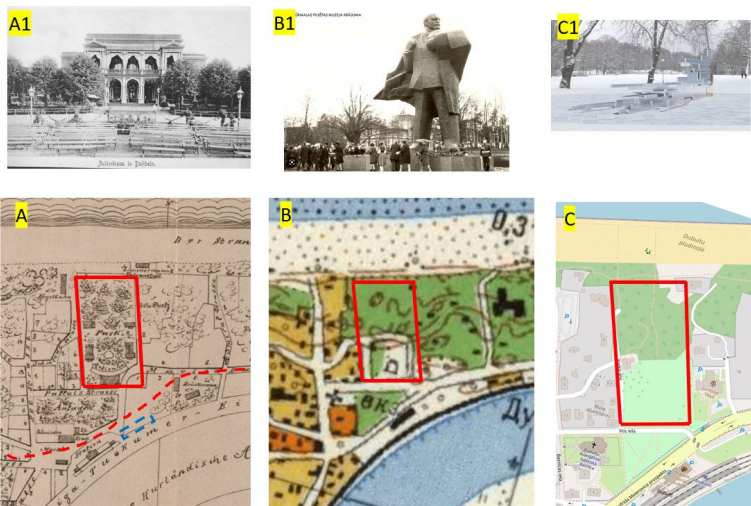
Dubultu kūrmāja ļabi atbilda starptautiskai kūrmāju praksei, tomēr kādā pastkartē lietotais nosaukums “voksal” (3. piel., 231. r.) rosina domāt, ka šīs ēkas konceptuālais risinājums tika ņemts nevis no kūrmājām, bet no Londonā 18.–19. gs. izveidotā parka “Vauxhall Gardens” [306], kura iespaidā Krievijas impērijā pirmais tika uzbūvēts tā sauktais vokšals Pavlovskā 1836. gadā, kas atradās pirmās dzelzceļa līnijas galapunktā [109]. Pavlovskas vokšals bija liela koka ēka, kurā bija saviesīga zāle un blakus iekārtots parks pēc “Vouxhall Gardens” parauga. Kopš tā laika dzelzceļa stacijas Krievijā sāka saukt par “voksaliem”. Gan “Vauxhall Gardens”, gan Pavlovskas vokšala gadījumā tika izmantotas liektas formas. Līdzīgs plānojuma princips tika izmantots Dubultu kūrmājas arhitektūrā (2.79. att.).

2.79. att. Dubultu kūrmaļas koncepcijas attīstība.

A. izpriecu dārzs Londonā “Vauxhall Gardens” (1785–1859) [306], B. Pavlovska voksa 1836-1838 [109],
C. Dubultu kūrmaļas projekts, 1848 [72, 64].

Starpkaru periodā ēku pielāgoja skolas vajadzībām (3. piel., 233. r.). Padomju periodā to nojauc un tās vietā novietoja Ļeņina pieminēklis. Mūsdienās laukumā ierīkotas autostāvvietas (2.80. att.). Dubultu kūrmaļas ilgu laiku ir bijusi Rīgas Jūrmalas kūrorta simbols. Tās nojaukšana un teritorijas atstāšana bez apbūves norāda uz paša kūrorta attīstības ievirzi.

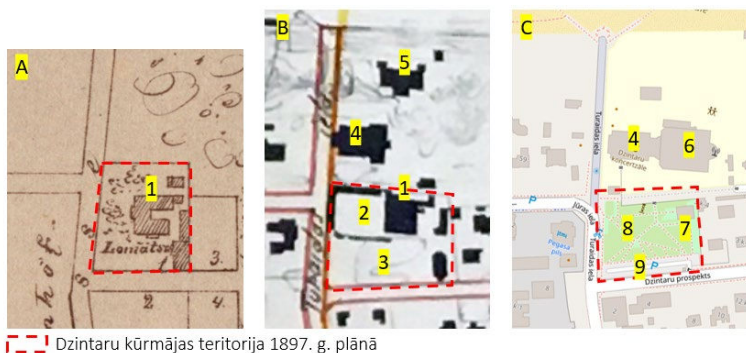

2.80. att. Dubultu kūrmaļas teritorijas attīstība, Pils ielā 1.

A. Dubultu kūrmaļas un parka apbūve, 1897. gada plāns [491], A1. Dubultu kūrmaļas [1, 11], B. teritorija padomju periodā – laukums ar Ļeņina pieminēkli [314], B1. Ļeņina pieminēklis [319], C. laukums mūsdienās [173], C1. plānotais pieminēšanas objekts “Brīvības atslēga”, konkurss 2023 [278].

Dubultos ir bijusi vēl viena ēka, ko aprakstos sauca par kūrmaļu. Tā atradās sanatorijas “Marienbāde” teritorijā un tika saukta par **ziemas kūrmaļu** (3. piel., 234. r.). Tā bija liela pansijas tipa ēka sanatorijas apmeklētāju izmitināšanai.

Edinburgas kūrmaļa Dzintaros 1897. gadā tika ierīkota Lomača villā uz Majoru un Dzintaru robežas [11, 143] Dzintaru prospekta sākumā. Sākotnēji tā bija liela, brīvstāvoša ēka ar viesnīcas funkciju un vairākām palīgēkām, bet ar laiku teritorija attīstījās par kompleksu kūrorta objektu (3. piel., 235.–237. r.) ar kūrparku, koncertdārzu, jūras paviljonu un citiem objektiem (2.81. att.). Kādu laiku tur darbojās kazino.

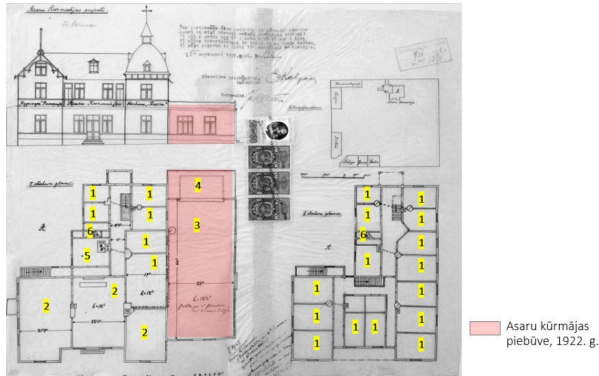
2.81. att. Edinburgas kūrmaļas teritorijas attīstība Dzintaros, Turaidas ielā 1.

A. kūrmaļas teritorija 1897. gada plānā [490], B. kūrmaļa 1935. gada plānā [481], C. kūrmaļas teritorija mūsdienās [176]. Nr. 1. Edinburgas kūrmaļa, 2. kūrmaļas koncertdārzs, celts periodā pirms Pirmā pasaules kara, 3. kūrparks, 4. Dzintaru koncertzāle, celta starparku periodā, 5. Edinburgas jūras paviljons, celts periodā pirms Pirmā pasaules kara, 6. nojume skatītāju vietām, celta padomju periodā, 7. minerālūdens paviljons, celts padomju periodā, 8. skvērs, veidots starparku periodā, 9. autostāvvietas, izveidotas pēc 1991. gada.

Starpkaru periodā kūrmaļa turpināja savu darbību, līdz to nojauca 1936. gadā, lai teritorijā uzbūvētu Dzintaru koncertzāli [27]. Aptuveni tajā vietā, kur kūrmaļa kādreiz atradusies, padomju periodā uzbūvēts minerālūdens paviljons. Mūsdienās kūrparka vietā uzbūvētas autostāvvietas.

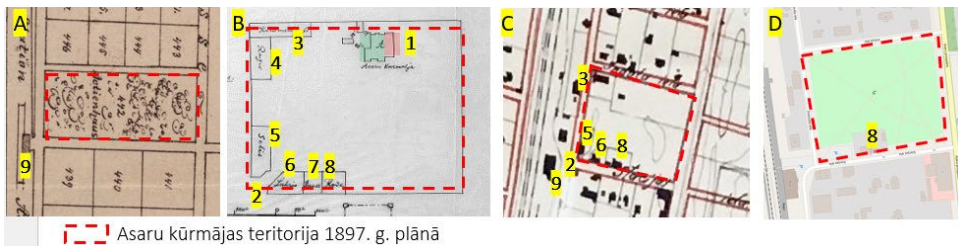
Asaru kūrmaļa, plānos norādīta arī kā “Actienhaus”, uzsāka darbību pirms Pirmā pasaules kara. 1883. gadā uz zemesgabala bijis restorāns, ko pārbūvēja par kūrmaļu [11, 236]. Ir saglabājies 1922. gada Asaru kūrmaļas pārbūves projekts. Lai arī projektā paredzēta sānu piebūve, tajā attēloti abi kūrmaļas stāvi un fasāde (2.82. att.), kas ļauj pārliecināties, ka tā ir tā pati ēka, kas redzama vecākos attēlos (3. piel., 238. r.). Tā bija liela vasarnīca, kas piemērota viesnīcas funkcijai – pirmajā stāvā bija koplietošanas telpas, ēdamzāle, virtuve, sausā tualete, otrajā stāvā gaitenis un atsevišķas istabas. Ēkai nebija verandas. Starparku perioda piebūvē bija paredzēta zāle ar skatuvi. Pārbūves projekts tika realizēts, kā tas redzams kādā attēlā (3. piel., 239. r.). 1897. gada pilsētas plānā kūrmaļas teritorijā pati kūrmaļa nav iezīmēta, bet 1922. gada projekta situācijas plānā kūrmaļa atrodas zemes gabala dziļumā. Teritorijā iezīmētas arī citas ēkas, tai skaitā kinomatogrāfs.

1935. gada plānos ēka vairs nav redzama, jo tā nodega 1934. gadā. Mūsdienās teritorijā ir zaļā zona (2.83. att.).

2.82. att. Asaru kūrmājas pārbūves projekts, 1922 [414].

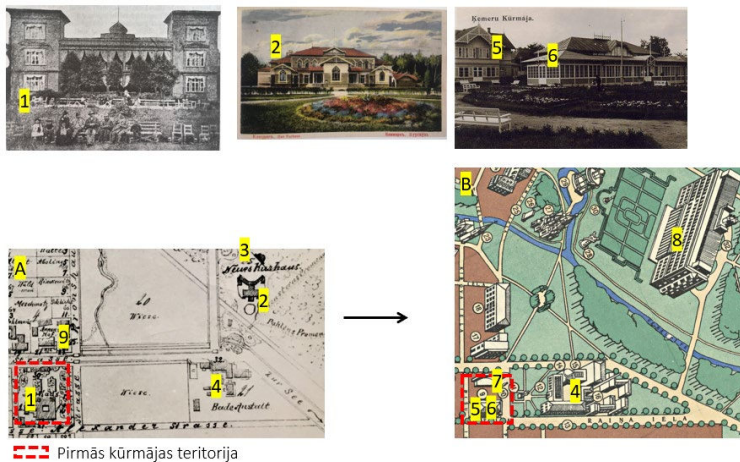
Nr. 1. istabas, 2. koplietošanas telpa, 3. zāle, 4. skatuve, 5. virtuve, 6. tualete.

2.83. att. Asaru kūrmājas teritorijas attīstība, Asaru prospektā 16/18.

A. kūrmājas teritorija 1897. gada plānā [490], B. Situācijas plāns, projekts, 1922 [414], C. kūrmāja 1935. gada plānā [481], D. kūrmājas teritorija mūsdienās [174]. Nr. 1. kūrmāja, 2. ieejas vārti teritorijā, 3. kinomatogrāfs, 4.–8. vasarnīcas, tirdzniecības vietas, 9. Asaru dzelzceļa stacija.

Ir bijušas vairākas **kūrmājas Ķemeross**. Līdz Pirmajam pasaules karam ir bijušas divas. Pirmā būvēta 1842. gadā un ieņēma apbūves kvartālu kūrorta centrālajā daļā (3. piel., 240. r.). Kūrmājai bijušas 18 izīrējamas istabas [11, 261]. Tā nodegusi 1894. gadā. Pēc tam uzbūvēta otrā kūrmāja, kas kūrorta plānā apzīmēta kā “neues Kurhaus” jeb jaunā kūrmāja (3. piel., 241. r.). Tā atradusies dziļāk mežā, un tai blakus bijusi estrāde ar koncertparku. Kūrmājā bijusi koncertzāle, lasāmās istabas un atsevišķs mūzikas paviljons [11, 263]. Jaunā kūrmāja tika izpostīta kara laikā. Starpkaru periodā pirmās kūrmājas vietā uzbūvēta jauna kūrmāja (3. piel., 242. un 243. r.), teritorijā izvietota arī kūrzālē un neliela estrāde ar koncertparku. Mūsdienās kūrmājas ēka ir saglabājusies. Savukārt aptuveni vietā, kur periodā līdz Pirmajam pasaules karam bija “jaunā kūrmāja”, 1936. gadā uzbūvēta Ķemeru viesnīca (2.84. att.). Līdz ar to ir vērojama zināma pēctecība kūrorta objektu attīstībā.

2.84. att. Ķemeru kūrmaļu teritoriju attīstība.

A. Ķemeru kūrorta centrs 1897. gada plānā [486], B. Ķemeru kūrorta centrs, 1959 [418]. Nr. 1. pirmā kūrmaļā, 2. jaunā kūrmaļā, 3. estrāde, 4. balneoloģisko vannu māja, 5. starpkaru perioda kūrmaļā, 6. kūrzaļe, 7. starpkaru perioda estrāde, 8. Ķemeru viesnīca. 9. viesnīca “Annenhof”.

Gandrīz visas kūrmaļas Jūrmalā būvētas periodā līdz Pirmajam pasaules karam, un tām bija kūrortu vietzīmes nozīme. To arhitektūra bija dažāda. Otrā Dubultu kūrmaļā bija liela, grezna ēka un atbilda tā laika Eiropas kūrortu kūrmaļu tradīcijām, un līdz ar to Jūrmalā tika ieviestas daudzas atpūtas un izklaides inovācijas.

2.2.1.5. Viesnīcas

Viesnīca kā viesu izmitināšanas objekts ir izsenis pazīstams galvenokārt pilsētās. **Līdz Pirmajam pasaules karam** Jūrmalas kūrortos ir bijušas vairākas viesnīcas. Īslaicīgās uzturēšanās dēļ tās tika būvētas Jūrmalas kūrortu centros tuvu pie satiksmes mezgliem un citiem sabiedriskiem pakalpojumiem. Pirmā viesnīca bijusi **Dīveļa viesnīca** Dubultos, kas būvēta 1834. gadā pie laivu piestātnes Lielupes krastā. Tajā bija zāle 300 cilvēkiem [11, 70]. Viesnīcu risinājumi bijuši dažādi. Ir bijušas pilsētas viesnīcas, piemēram, “**Centrāle**” (3. piel., 245. r.) Dubultos vai “**Standart**” (3. piel., 246. r.) Bulduros, kas piedāvāja pamata viesnīcas pakalpojumu, un tām nebija plašas ārtelpas, bet ir bijušas viesnīcas, senākās no tām “**Bruckmann**” Dubultos (3. piel., 247. r.) un “**Annenhoff**” Ķemeru (3. piel., 248. r., 2.84. att. Nr. 9), kas tika risinātas kā viena vai vairākas lielas pansiju ēkas plašākā, labiekārtotā teritorijā, iezīmējot kūrorta viesnīcu attīstības virzienu. Kūrortu viesnīcas bijušas arī Horna viesnīca Majoros un Bulduru viesnīca.

Horna viesnīcā bijušas 60 labiekārtotas istabas un ģimeņu dzīvokļi, kā arī restorāns un koncertdārzs, kurā bieži spēlēja simfoniskā mūzika [14, 73]. Viesnīca atradās Majoru centrā un ieņēma lielu zemesgabalu. Ir saglabājušies attēli, kuros redzams Horna viesnīcas restorāns un koncertdārzs (3. piel., 249. un 25. r.). 1913. gadā Horna viesnīca nodegusi, bet koncertdārza tradīcijas tika atjaunotas bez viesnīcas, koncertparkā ierīkojot estrādi. Starpkaru periodā koncertparks bija lielāks nekā sākotnējā Horna viesnīcas teritorija, savukārt padomju periodā

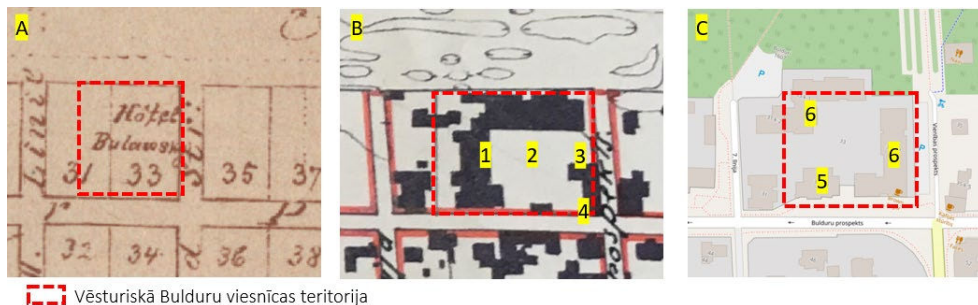
teritorija vēl tika paplašināta un tajā uzbūvēts kinoteātris. Mūsdienās šī ēka pārbūvēta par Majoru kultūras centru. Teritorijā uzstādīta neliela rotunda koncertiem, un uzbūvēta publisku tualesu ēka (2.85. att.).

2.85. att. Horna viesnīcas teritorijas attīstība, Jomas ielā 35a.

A. viesnīcas teritorija 1897. gada plānā [488], B. viesnīcas teritorija 1935. gada plānā [481], C. viesnīcas teritorija mūsdienās [175]. Nr. 1. estrāde, 2. bijušais Majoru kinoteātris, mūsdienās Majoru kultūras centrs, 3. rotunda - skatuve, 4. publisku tualesu ēka, 5. “Jūrmalas viesnīcas” zemesgabals, 5a. “Jūrmalas viesnīcas” ēka.

Bulduru viesnīcas (3. piel., 252.–255. r.) teritorija ieņēma pusotru zemesgabalu divu nozīmīgu ielu krustojumā (2.86. att.). Tā bija plānā “L” formas ēka ar spēcīgu apjomu artikulējumu – vairākiem mezonīniem, torņiem, galerijām. Ēkas pagalmā bijis koncertdārzs ar estrādi. Starpkaru periodā Bulduru viesnīca bija iecienīta un tika plaši reklamēta. Tajā darbojies kazino. Padomju periodā ēkā ierīkota sanatorija “Bulduri”. 2006. gadā zemesgabalā uzbūvētas divas daudzdzīvokļu ēkas un daļa no vēsturiskās viesnīcas ēkas pārbūvēta par biroju ēku. Pagalma daļā uzbūvēta pazemes autostāvvietā.

2.86. att. Bulduru viesnīcas teritorijas attīstība, Bulduru prospektā 33.

A. viesnīcas teritorija 1897. gada plānā [489], B. viesnīcas teritorija 1935. gada plānā [481], C. viesnīcas teritorija mūsdienās [177]. Nr. 1. Bulduru viesnīca, 2. koncertdārzs, 3. koncertestrāde, 4. ieejas vārti viesnīcas teritorijā, 5. saglabāta ēka, 6. daudzdzīvokļu ēka.

Starpkaru periodā lielākoties darbojās iepriekšējo periodu viesnīcas. Arī kūrmājas šajā periodā tika pieskaitītas pie viesnīcām (2.87. att.). Šajā laikā uzbūvētas divas nozīmīgas viesnīcas – Rīgas Jūrmalā uzbūvēta “Jūrmalas viesnīca” un Ķemeru “Ķemeru viesnīca”. Abas bija lielas, reprezentablas ēkas.

VIESNICAS.

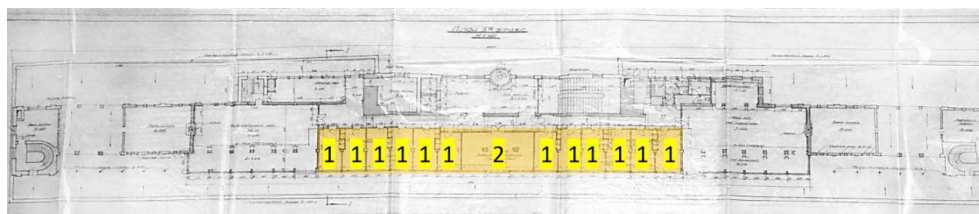
BULDUROS	— Bulduru viesnīca (Kazino), Lielā prosp. № 47/49. Tel. 46 un 60. Viesnīca „Standart“, Rēzeknes prosp. 8. Tel. 74.
EDINBURGĀ	— Viesnīca „Edinburga“, pretī stacijai. Edinburgas kūrmāja un Jūras paviljons uz Edinburgas un Majoru robežas.
MAJOROS	— Viesnīca A.S./ „Jūrmala“, Jomas ielā 7. Tel. 57 un 58. Viesnīca „Majori“, Jomas ielā 24. Tel. 73.
DUBULTOS	— Viesnīca „Eiropa“, Melņu ielā 3. Tel. 164.
ASAROS	— Viesnīca „Asaru kūrmāja“, pretī Asaru stacijai.

2.87. att. Reklāma. 1926 [99, 69].

“Jūrmalas viesnīca” (3. piel., 256. –259. r.) atrodas netālu no Majoru stacijas, blakus Horna viesnīcas zemesgabalam (2.85. att. Nr. 5a). Viesnīcas pasūtītājs bijis rūpnieks J. Paegle. Tā celta 1925. gadā pēc arhitekta Artura Medlingera projekta. Viesnīcu labi raksturo kāds fragments no 1925. gada publikācijas presē: “Majoros atklāta “Jūrmalas viesnīca”, elegantākā un modernākā viesnīca visā Baltijas jūras piekrastē. [...] Viesnīca uzbūvēta pēc modernāko ārzemju viesnīcu tipa. Sevišķi grezni ierīkota zilā ēdamā zāle, ar zelta dekorējumiem un skaistu elektrisko iekārtu. Banketu zāle – ar mākslinieciskiem koku griezumiem. Apakštelpās ierīkota grezna kafējnīca un dejas grīda. Daudzas atklātas terases. Apkārt skaists dārzs, pilns puķu, ūdens strūklku. Arhitekta Medlingera ideja bijusi dot viesiem daudz gaismas un plašuma. Otrā un trešā stāvā 62 istabas viesiem, baltām mēbelēm. Plašos koridoros un istabās viss noklāts tepiķiem, nekur nedzird cilvēka soļus. Ierīkoti pat atsevišķi dzīvokļi, no 3–4 istabām, lielākām ģimenēm” [30]. Viesnīca būtiski uzlaboja kūrorta pakalpojumu kvalitāti. Padomju periodā tā turpināja savu darbību. Pēc 1991. gada viesnīca kādu laiku darbojusies, tomēr ap 2010. gadu tās darbība izbeigta. Šobrīd ēka netiek izmantota.

Ķemeru viesnīca (3. piel., 260. –265. r.) tika uzbūvēta 11 gadus pēc Majoru viesnīcas vietā, kur pirms tam atradās “jaunā kūrmāja” (2.84. att. Nr. 8). Ēkas arhitekts bija E. Laube. Ķemeru viesnīca bija nacionāla mēroga objekts, ko 1936. gadā atklāja labklājības ministrs V. Rubuls ar vārdiem: “Darbs, kas ielikts šai viesnīcā, ir par 99% latviešu darbs, un arī materiāls ir mūsu pašu. Blakus vecajām Rundāles un Jelgavas pilīm tagad ir nostājusies Ķemeru viesnīca” [100]. Savukārt Valsts prezidents K. Ulmanis uzrunāja: „Šinbrīdī, kur mēs esam dalībnieki un viesi vienas jaunas celtnes, vienas jaunas iestādes atklāšanā – ne jau tās lielākās un skaistākās pasaulē, bet priekš mums gan ir lielākās, ir skaistākās.[...] Es domāju, ka varēs braukt pat labu tiesu, simtus un tūkstošus kilometrus uz visām pusēm, lai atrastu tādu dziedniecības iestādi un viesnīcu, kāda ir šī un kāda tā paliks uz daudziem gadiem” [100]. Arī Valsts Ķemeru sēravotu iestādes direktora J. Lībietis cildinājis ēkas eleganto, ērto iekārtojumu un jaunu skatu iespējas: “Visam pāri paceļas viesnīcas 33 metrus augstais skatu tornis, kas dod iespēju vērot tuvo, tā arī vairākus desmitus kilometrus attālo skaisto Ķemeru apkārtni” [55]. Ķemeru viesnīca bijusi lielākā ēka, kas uzbūvēta Jūrmalas teritorijā līdz Otrajam pasaules karam. Padomju periodā Ķemeru viesnīca tika pārdēvēta par sanatoriju. Uz ēkas fasādes tika uzstādīts liels uzraksts “Sanatorija Ķemeri” latviešu un krievu valodā. No ēkas projekta dokumentācijas līdz šim atrasts vienīgi 1952. gada piektā stāva pārbūves projekts, kafējnīcas zāli pārplānojot par 12 istabiņām un dienas uzturēšanās telpu vasaras sezonas

vajadzībām (2.88. att.). Lielākās pārmaiņas ēkas darbībā notikušas pēc 1991. gada. Viesnīca privatizēta, vairākkārt mainījusi īpašniekus un joprojām nav atsākusi darbību. Liela daļa autentisko interjeru ir saglabājušies. 2001. gadā izstrādāts to restaurācijas projekts “Ķemeru kūrorta viesnīcas valsts nozīmes mākslas pieminekļu telpu grupas interjera tehniskais projekts” [504]. Iecere nav vēl īstenota.

2.88. att. Ķemeru viesnīcas piektā stāva pārbūves projekts. 1952 [512].

Padomju periodā uzcelta tikai viena liela mēroga viesnīca. Tā ir viesnīca “Jūrmala” Majoros (3. piel., 266. un 267. r.). Līdzīgi kā lielās sanatoriju ēkas tās būvniecība tika īstenota, apvienojot vairākus zemesgabalus un tur nojaucot vēsturisko apbūvi (2.89. att.).

Padomju periodā būvētās viesnīcas teritorija

2.89. att. Viesnīcas “Jūrmala” teritorijas attīstība, Jomas iela 47/49.

A. viesnīcas teritorija 1897. gada plānā [488], B. fotogrāfija, kurā redzams, kā nojauc vēsturisko apbūvi viesnīcas teritorijā, C. viesnīcas teritorija mūsdienās [175].

Pēc 1991. gada ir uzceltas dažas nelielas viesnīcu jaunbūves vai piebūves (3. piel., 268.-270. r.). Viesnīcām galvenokārt tiek izmantotas iepriekšējo periodu ēkas, kas pielāgotas mūsdienu vajadzībām. Vairāki padomju perioda liela mēroga kūrorta objekti ir pārveidoti par SPA viesnīcām, piemēram, bijušais pansionāts “Lielupe” pārveidots par viesnīcu “SemaraH Hotel Lielupe Spar & Conferences” (3. piel., 281. r.), pansionāts “Daina” par kūrorta viesnīcu “Daina”, savukārt sanatorija “Rīgas Jūrmala” par viesnīcu “Baltic Beach Hotel & SPA” (3. piel., 99. r.). “SPA” ir sāsinājums no latīņu valodas “Salus per Aquam” jeb “veselība caur ūdeni”. Tas mūsdienās ir bieži lietots apzīmējums kūrorta objektiem, kuros izmantoti ūdens dziedniecības resursi.

2.2.1.6. Viesu nami

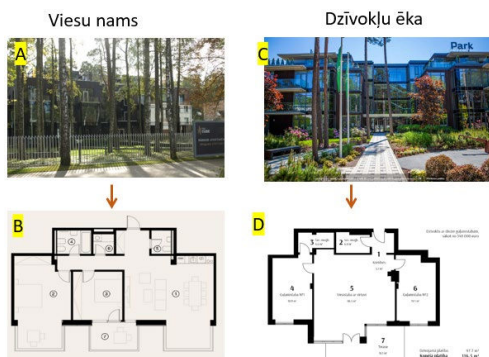
Viesu nami, saukti arī par viesu mājām un atpūtas namiem, ir viesu izmitināšanas objektu tips, kas plaši ienāca Latvijas tūrisma industrijā **pēc 1991. gada**. Latvijā viesu nami visbiežāk ir nelielas ēkas ārpus pilsētām ainaviskās vietās, paredzētas pasākumiem, piemēram, kāzām, ar istabiņām viesu izmitināšanai un pirts telpām [309]. Jūrmalā pēc 1991. gada arī tiek būvētas ēkas ar nosaukumu “viesu nams”. Atbilstoši Jūrmalas apbūves noteikumiem viesu mājas ir “viesu izmitināšanas un apkalpošanas objekts, kurā ir vismaz 4, bet ne vairāk kā 10 numuri” [118, 3.51. p.].

Salīdzinoši daudz viesu namu ir uzbūvēts Dzintaru prospektā (3. piel., 304.–308. r.), kur tie atrodas starp daudzdzīvokļu ēkām (2.90. att.). Dzintaru prospekts ir viena no nozīmīgākajām ielām Jūrmalas centrā, tās sākumā atrodas Dzintaru koncertzāle. Pēdējā laikā celtie viesu nami vizuāli nav atšķirami no daudzdzīvokļu dzīvojamām ēkām [95]. Arī to plānojums parasti ir ļoti līdzīgs (2.91. att.). Praktiski visi viesu nami ir projektēti ar dzīvokļu veida viesu apartamentiem, bez plašām publiskām telpām, restorāniem, bāriem un arī bez SPA pakalpojumiem.

2.90. att. Dzintaru prospekts, ēku galvenie izmantošanas veidi. 2023 [303].

V – viesu nams, C – viesnīca, D – daudzfunkcionāla ēka, N – atpūtas nams.

2.91. att. Viesu nama un dzīvokļu ēkas salīdzinājums.

A. atpūtas nams “Pine cube”, foto 2020, B. “Pine cube” viesu apartamenta plānojums [280], C. dzīvokļu ēka “Park Residences” [276], D. “Park Residences” dzīvokļa plānojums [277].

Jaunbūvētajiem viesu namiem un daudzdzīvokļu ēkām ir konstatējami vēl citi kopīgi risinājumi un līdzības. Visbiežāk šo objektu apbūvē tiek sasniegts normatīvos pieļautais maksimālais apbūves blīvuma un ēku augstuma rādītājs, izmantoti pieļaujамie minimālie attālumiem līdz zemes gabalu robežām. Tiek veidotas plašas dzīvokļu vai viesu apartamentu ārtelpas. Ēkām ir pazemes autostāvvietas, augstvērtīga ēku fasāžu apdare.

Jūrmalā viesu namu apartamenti visbiežāk tiek pārdoti kā dzīvokļi. Par to liecina daudzas reklāmu izkārtnes (2.91. att.) un sludinājumi (2.92. att.). Atpūtniekiem nav iespējas šādos viesu namos noīrēt apartamentus. Līdz ar to šīs viesu izmitināšanas iestādes nesniedz tūrisma pakalpojumus un netiek izmantotas atbilstoši paredzētajam ēku lietošanas veidam.

2.91. att. Izkārtne “Pārdošanā pieejami 2 apartamenti”. Atpūtas nams “Pine Cube” Dzintaru prospektā50, foto 2018.

2.93. att. Pārdošanas sludinājums: “Pārdod ekskluzīvus dzīvokļus jaunajā projektā Avenue 34, Dzintaros”. Viesu nams “Avenue 34”, 2018 [275].

Situāciju, kas izveidojusies Dzintaru prospektā saistībā ar viesu namu apartamentu kā dzīvokļu pārdošanu, izraisa sociālekonomiskie apstākļi un normatīvie akti. Jūrmalas apbūves noteikumi daudzdzīvokļu ēkas Dzintaru prospektā pieļauj vienīgi kā papildizmantotānu (1.79. att.). Savukārt nekustamā īpašuma tirgū pieprasīti ir dzīvokļi. Pēc 2004. gada, kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā, visvairāk nekustamo īpašumu centās iegādāties personas no bijušajām Padomju republikām. Vietas faktors un ārvalstu pieprasījums noteica augstas nekustamā īpašuma cenas. Acīmredzot tas arī ir iemesls, kāpēc jaunbūves, kas būvētās kā viesu nami, faktiski ir dzīvojamās ēkas. Pirmais šāda veida viesu nams Dzintaru prospektā ir adresē 13/15. Līdz 2022. gada beigām Dzintaru prospektā tika uzbūvēti apmēram 12 jauni, salīdzinoši lieli šāda veida objekti. Jaunā apbūve pārsvarā tiek celta vietās, kur jau padomju periodā pārveidota vēsturiskā apbūve.

Pašreizējā attīstības plānā Dzintaru prospektā paredzētas galvenokārt sabiedriskas funkcijas (1.78. att.). Pagaidām šī iecere praktiski nav realizēta. Tiek būvētas ēkas privātiem dzīvokļiem vai “privāti izmantojamiem” viesu apartamentiem. Pirms aptuveni 100 gadiem Dzintaru prospektā bija izteikta privātu vasarnīcu apbūves iela, līdz ar to jaunā faktiskā viesu namu izmantošana ir atgriešanās pie vēsturiskās funkcijas. Līdzīgi kā vēsturiskās privātās vasarnīcas vizuāli varēja būt līdzīgas īres vasarnīcām, arī mūsdienu viesu nami vizuāli tikpat kā nav atšķirami no dzīvojamām ēkām. Līdzīga situācija ar viesu namiem ir izveidojusies arī citviet Jūrmalā, bet ne tik koncentrētā veidā.

Jūrmalā mūsdienās no visu viesu izmitināšanas objektu daudzveidības tiek būvēti gandrīz tikai viesu nami. No visiem iespējamajiem viesu namu veidiem tiek būvēti gandrīz tikai apartamenta tipa viesu nami. Tie tiek izmantoti individuālai atpūtai. To nozīme un arhitektoniskais risinājums stipri atšķiras no viesu namiem citviet Latvijā. Ja Latvijā viesu nama tradicionālais arhitektoniskais tēls ir tuvs tautas formu izjūtai, tad Jūrmalā viesu nami ir lielpilsētnieciska rakstura celtnes. Jūrmalā šādu ēku būvniecība faktiski veicina kūrorta pārvēršanos par dzīvojamo vidi.

2.2.1.7. Citi viesu izmitināšanas objekti

Kopš starpkaru perioda viesu izmitināšanas klāstā parādījušies arī cita veida objekti – atpūtas nami, pansionāti, kempingi un atpūtas pilsētiņas. Arī tiem bijusi sava specifiska un arhitektūras risinājumi.

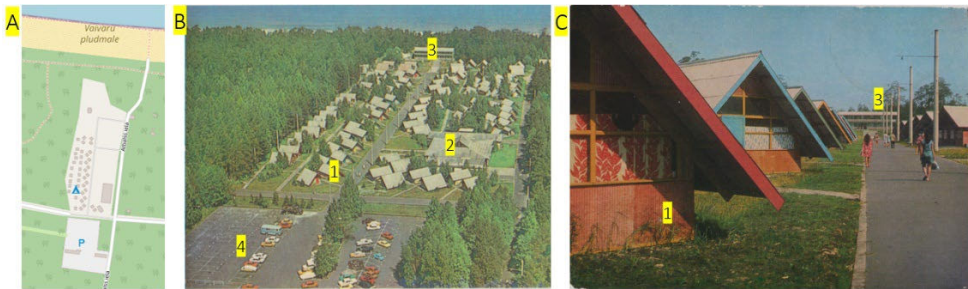
Atpūtas nams kā atpūtas iestādes tips parādījies starpkaru periodā. Visā Latvijā tika veidots plašs atpūtas namu tīkls [8]. Jūrmalā 1934. gadā tika uzbūvēts Latvijas dzelzceļnieku biedrības atpūtas nams (3. piel., 272. r.) pēc Georgs Makovska projekta [24, 124]. Tas bijis līdzīgs lielai pansijai – ar racionālu gaiteņu sistēmu, ēdamzāli un atpūtas telpām. Majoros ir atradies tirdzniecības biedrības atpūtas nams (3. piel., 273. r.). Arī padomju periodā ir bijuši atpūtas nami, un tie bija ļoti dažādi. Ir bijis atpūtas nams “Rīga”, ierīkots vasarnīcās [57]. Projekta dokumentācijā liela mēroga objekts “Lielupe” nosaukts par atpūtas namu [464], tomēr presē lielākoties tas saukts par pansionātu, tādējādi vārdi “atpūtas nams” un “pansionāts” tolaik bija sinonīmi. Pēc 1991. gada dažos projektos ir sastopams nosaukums “atpūtas nams”, bet tie pieskaitāmi pie viesu namiem.

Padomju periodā daudzas iestādes tika sauktas par **pansionātiem**. Pansionātus ierīkoja organizācijas vai valdības iestādes saviem darbiniekiem atpūtas vajadzībām (3. piel., 275. –288 r.), un cilvēki saņēma nosūtījumus to apmeklēšanai. Pansionātu kā iestāžu ēku attīstība bija līdzīga kā sanatorijām – sākotnēji pansionāti atradušies iepriekšējo periodu ēkās, pakāpeniski daudzi pansionāti ieguva jaunas piebūves vai jaunus ēku kompleksus (2.41. att.). 20. gs. septiņdesmitajos gados, tāpat kā sanatorijas, pansionāti ieguva noteiktu tipoloģisko risinājumu. Tas maz atšķīrās no sanatoriju kompleksiem, jo arī lielajos jaunbūvētajos pansionātos bija ārstniecības bloks, peldbaseini, plašas izklaides un atpūtas iespējas. Piemēram, pansionāta “Starts” Vaivaros (3. piel., 286. un 287. r.) projektam bija nosaukums “Pansionāts 500 vietām ar ārstniecības bāzi” [461]. Liels pansionāts ir bijis arī Zinātņu akadēmijas darbiniekiem (3. piel., 282. r.), uzņēmumam “Enerģētīķis” (3. piel., 289. r.) un “Himik” (3. piel., 293. r.), kā arī “Latvijas Padomju Republikas Labklājības ministrijas personīgo pensionāru pansionāts” (3. piel., 291. r.). Pēc 1991. gada šīm ēkām mainīta izmantošana vai arī ēkas netiek izmantotas. Kūrortam nozīmīga ir pansionāta “Starts” pārveidošana par Nacionālo rehabilitācijas centru “Vaivari” (3. piel., 288. r.) un pansionāta “Lielupe” pārveidošanu par viesnīcu (3. piel., 281. r.).

Pansionāti radošo profesiju pārstāvjiem nereti tika saukti par **Jaunrades namiem**. Jūrmalā ir bijis komponistu (3. piel., 295. r.), mākslinieku (3. piel., 299. r.), rakstnieku (3. piel., 297. r.) un televīzijas darbinieku (3. piel., 300. r.) jaunrades nams. Tajos pulcējās radošo industriju pārstāvji no visas Padomju Savienības. Atkarībā no radošās profesijas šie nami tika papildināti ar izstāžu zālēm, koncertzālēm vai citām telpām, kas nepieciešamas attiecīgajai jaunradei. Arhitektūras ziņā visiespaidīgākais bijis komponistu jaunrades nams. Veidots Mellužu kāpu tuvumā, nams skulpturāli iekļāvās apkārtējā vidē. Periodā pēc 1991. gada ēkām mainīts izmantošanas veids. Komponistu un rakstnieku jaunrades nams pārveidots par daudzdzīvokļu ēkām

(3. piel., 296. un 298. r.), televīzijas darbinieku jaunrades namā iekārtotas pašvaldības iestādes telpas, bet mākslinieku nams nojaukts, lai tā vietā uzbūvētu daudzdzīvokļu ēku kompleksu.

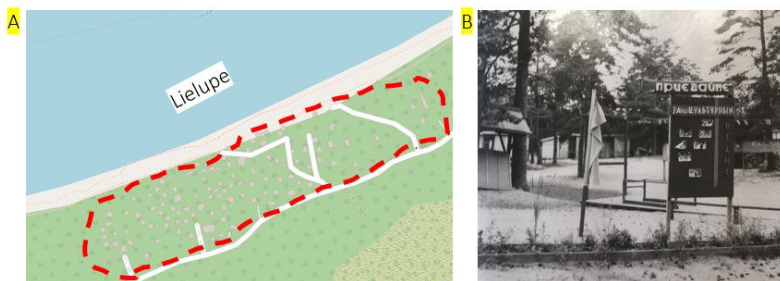
Padomju periodā Jūrmalā tika ierīkoti **kempingi**. Kempingos labiekārtotās teritorijās tika izvietotas kotedžas, kā arī ēdnīca, reģistratūra un citas apkalpes ēkas. Lielākais kempings ir bijis Vaivaros (3. piel., 302. r.). Tā teritorijā atradās apmēram 100 tipveida kotedžu (2.94. att.). To fasādēs izmantots dažāds, spilgts krāsojums. Kotedžas veidotas vienkāršās formās ar izteiktiem divslīpju jumtiem un plašu stiklojumu, interpretējot verandu arhitektūru. Kotedžas kempingos pēc būtības bija īres vasarnīcas, kas tika paredzētas intensīvai izmantošanai ar lielu apmeklētāju mainību. Ir bijis kempings arī Jaunķemeros. Pēc 1991. gada kempings “Vaivari” tika pārsaukts par “Nemo” un sezonāli darbojas arī mūsdienās.

2.94. att. Kempings “Vaivari”.

A. kempinga teritorija, 2023 [179], B. kempinga kopskats [442], C. kempinga kotedžas [391]. Nr. 1. kotedžas, 2. ēdnīcas ēka, 3. atpūtas ēka, 4. autostāvvietas.

Padomju periodā daži ražošanas uzņēmumi saviem darbiniekiem veidoja tā sauktās **telšu pilsētīņas** jeb atpūtas pilsētīņas. Tās pēc būtības bija kaut kas līdzīgs kempingiem. Tur tika būvētas nelielas koka mājiņas. Tā izveidojās savdabīga atpūtnieku iedzīve pie Priedaines Lielupes krastā (2.95. att.) un citur, kas mūsdienās vēl tiek izmantota.

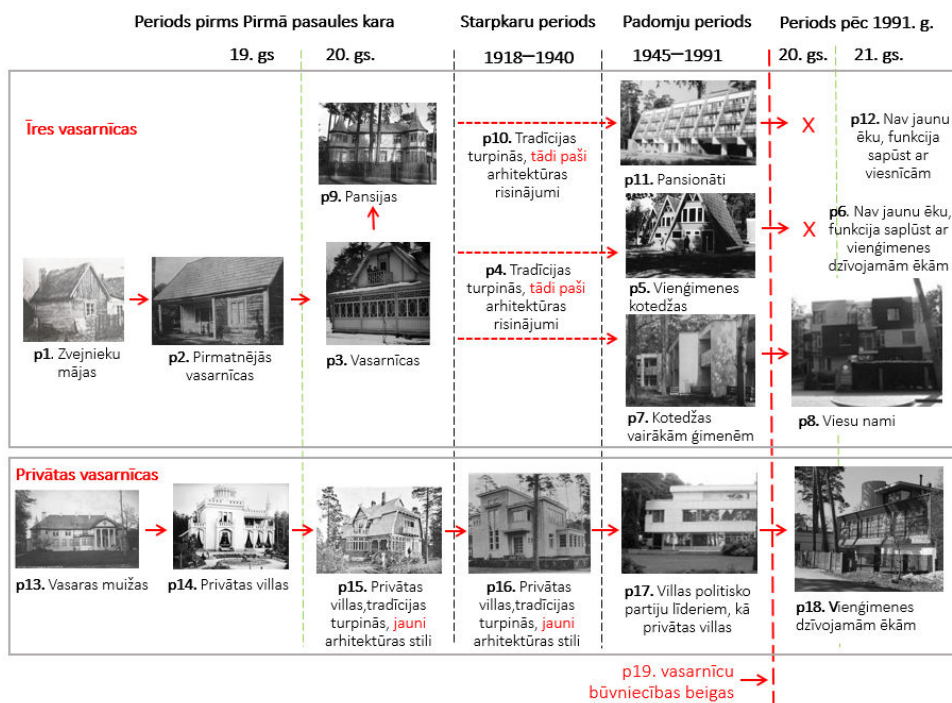

Atpūtas pilsētīņas robeža

2.95. att. Atpūtas pilsētīņa pie Priedaines.

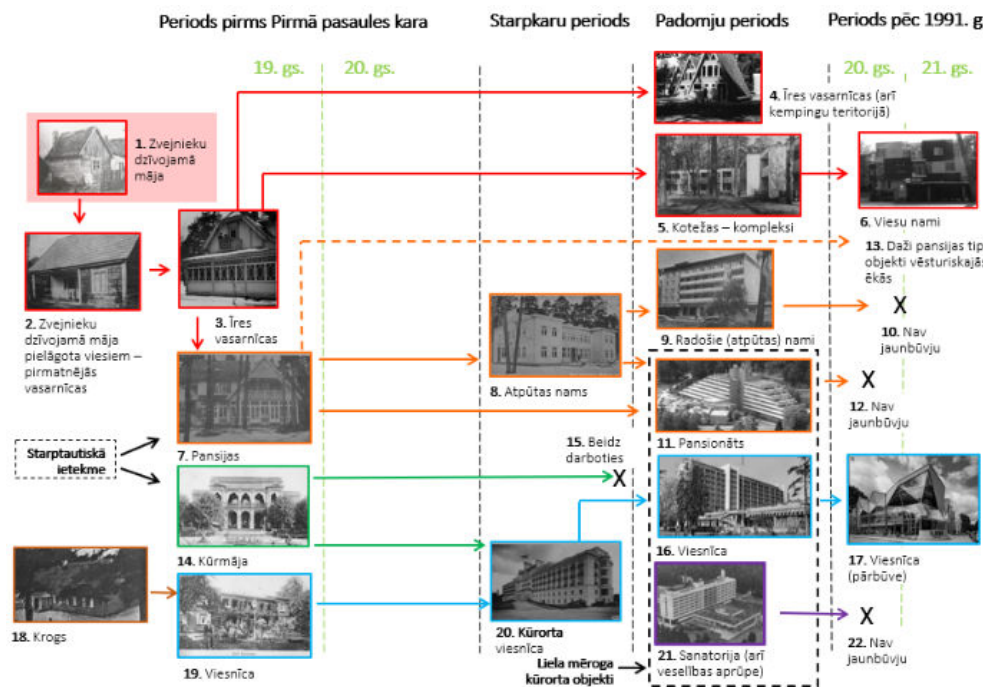
A. situācija, 2023 [182]. B. fotoattēls, padomju periods [466, 108].

Viesu izmitināšanas objekti Jūrmalā ir bijuši daudzveidīgi, un to tipoloģija un funkcionalitāte laika gaitā ir mainījusies. Nozīmīgākais un skaitliskā izteiksmē visizplatītākais viesu izmitināšanas objekts bijusi vasarnīca. Tā kopš kūrorta pirmsākumiem ir ievērojami evolucionējusi un transformējusies. No ēku tipoloģijas viedokļa vasarnīcas ir apskatāmas kā divi dažādi ēku tipi – īres un privātās vasarnīcas (2.96. att.). Privātās vasarnīcas ir izmainījušās nedaudz – no siltinātām ēkām privātai sezonas dzīvošanai kļuvušas par siltinātām ēkām pastāvīgai dzīvošanai. Mūsdienās tās ir viengīmenes dzīvojamās ēkas, kas nav specifisks kūrorta objekts. Savukārt īres vasarnīcas tipoloģiski pārveidojušās vairākkārt, it īpaši padomju periodā, mūsdienās kļūstot par viesu namiem. Jūrmalā jaunbūvētie viesu nami galvenokārt tiek izmantoti kā dzīvokļu ēkas un neveicina Jūrmalas kā kūrorta attīstību. Mūsdienās Jūrmalā visbiežāk nosaukums “vasarnīca” tiek attiecināts uz ēkām, kas neatbilst vēsturiskajai jēdziena būtībai.

2.96. att. Vasarnīcu tipoloģiskā attīstība Jūrmalā.

Viesu izmitināšanas objektu ģenēzes pamats bijis īres vasarnīcas (2.97. att.). Nozīmīga vieta bijusi arī viesnīcām un kūrortmājām. Padomju periodā viesu izmitināšanas funkcija tika īstenota arī citos liela mēroga kūrorta objektos. Mūsdienās Jūrmalā maz tiek būvētas jaunas viesnīcas, viesu izmitināšanas objektiem izmantoti iepriekšējos periodos būvētas ēkas. Vislielākā viesu izmitināšanas objektu daudzveidība ir bijusi padomju periodā.

2.97. att. Viesu izmitināšanas objektu tipoloģiskā attīstība Jūrmalā

2.2.2. Izklaides objekti

Jūrmalā kā kūrorta pilsētas kontekstā tradicionālie izklaides objekti ir sabiedriskās ēdināšanas iestādes, koncertu vietas un dažādi citi objekti izklaides aktivitātēm. Tie ir gan kā patstāvīgas ēkas un būves, gan iekļaujas citu funkciju ēkās.

2.2.2.1. Sabiedriskās ēdināšanas iestādes

Sabiedriskās ēdināšanas iestādes visos vēsturiskajos periodos ir restorāni un kafējnīcas, bet līdz Otrajam pasaules karam darbojušies arī tā sauktie jūras paviljoni un dažādi paviljoni parkos. Sabiedriskās ēdināšanas funkcija ļoti bieži ir papildinājums viesu izmitināšanas objektiem un vietām, kur tiek organizēti kultūras pasākumi.

Jūras paviljons ir ēkas apzīmējums, kas bieži sastopams vēsturiskajos aprakstos [11, 145; 148; 268]. Šīs ēkas pēc funkcijas bija restorāni jūras krastā. **Periodā pirms Pirmā pasaules kara** bijuši četri jūras paviljoni – Edinburgas paviljons Dzintaros (3. piel., 316.–318. r.), paviljons Majoros (3. piel., 311.–314. r.), Mellužos (3. piel., 319. r.) un Jaunķemeros (3. piel., 320. un 321. r.). Par ēku plānojumiem var spriest vienīgi pēc seniem foto uzņēmumiem. Edinburgas paviljona attēlos redzams, ka tam bija liela restorāna zāle ar skatuves zonu un tajā tika piedāvāta gan ēdināšana, gan koncerti (3. piel., 318. r.). Šīm ēkām bija plaša, stiklota fasāde un

lielas terases jūras pusē. Horna jūras paviljonam Majoros uzbūvēta masīva terases atbalstsiena (3. piel., 311.–314.r.). Dzelzkalna jūras paviljons Mellužos un Œemeru jūras paviljons bijuši nelieli, restorāni atradušies verandas tipa telpās. Dzelzkalna un Œemeru jūras paviljons izpostīti Pirmā pasaules kara laikā, Edinburgas jūras paviljons nodedzis 1935. gadā. Starpkaru periodā Majoru jūras paviljons turpinājās darboties. Šajā periodā uzbūvēta viena jauna ēka, ko sauca par jūras paviljonu. Tas atradies JaunŒemeru pludmalē (3. piel., 322. r.). Padomju periodā Majoru jūras paviljona ēkā ierīkota sanatorijas “Majori” filiāle – pansionāts. Tā terase bija publiski pieejama. Mūsdienās šai ēkai ir viesnīcas un sabiedriskās ēdināšanas ēkas statuss, bet tā faktiski tiek izmantota kā dzīvokļu ēka, un terase ir paredzēta privātai lietošanai. **Starpkaru periodā** jūras paviljonu tradīcijas turpinājušās ar salīdzinoši lieliem pludmales restorānos, kuriem nereti bijušas arī tā sauktās virpuļgrīdas jeb terases dejām (3. piel., 232.–326. r.). Ievērojamākā ir bijusi Kronenberga virpuļgrīda (3. piel., 323.–325. r.), bet nav saglabājusies. **Padomju periodā** uzbūvēja vienu restorānu jūras krastā. Tas bijis “Jūras pērle” Bulduros, celts 1964. gadā pēc arhitekta Josifa Goldenberga projekta (3. piel., 327. un 328. r.). Tam bijusi liela nozīme gan arhitektūras, gan kultūras jomā. Tur uzstājušies populāras estrādes mākslinieki. Ēkas restorāna zāle atradusies ēkas daļā, kas konsoles veidā izvirzīta no ēkas pamatapjoma un nodrošināja restorāna apmeklētājiem plašu skatu uz pludmali. Ēka nojaukta 2001. gadā. **Periodā pēc 1991. gada** pludmales zonā ir dažas restorānu ēkas. Lielupē, 36. līnijas galā, no 2007. līdz 2020. gadam kā sezonas būve bijis restorāns “36. līnija” [147], kas pēc tam tika pārcelts uz Dubultiem kādreizējā pludmales apkalpes paviljona ēkā. Restorāna piebūve ir viesnīcai “Lighthouse” Dzintaru pludmalē. Viesnīcai “Baltic Beach Hotel & SPA” ir restorāns ar skatu uz jūru. Restorānu jaunbūvju nav. Ēku izmantošanas veida maiņas rezultātā vairākas restorānu vietas netiek izmantotas, piemēram, kādreizējā Majoru jūras paviljona terase.

Viens no sabiedriskās ēdināšanas tiptiem ir **pludmales kafejnīcas**. Tajās tiek piedāvātas uzkodas un dzērieni, bet tur nav regulāru muzikālu pasākumu un deju grīdu. Jau periodā pirms **Pirmā pasaules kara** pludmalē ir bijušas kafejnīcas (3. piel., 330. un 331. r.). **Starpkaru periodā** pludmales kafejnīcu, tai skaitā saldējuma kiosku, bijis vairāk (3. piel., 332. un 333. r.). **Padomju periodā** bijušas dažas jaunas kafejnīcu ēkas (3. piel., 334.–336. r.). **Periodā pēc 1991. gada** pludmales kafejnīcas tiek ierīkotas kā vieglas konstrukcijas vasaras sezonas būves. Ierīkošanas tiesības balstās uz pludmales nogabalu nomas līgumiem, kurus uzņēmēji iegūst pašvaldības izsolēs. Ap 2000. gadu šādu kafejnīcu ierīkošana kļuvusi izplatīta dažādās apkaimēs. Visvairāk to ir Dzintaru, Majoru un Dubultu pludmalē. 2023. gadā Jūrmalas pludmalē ir uzstādītas 25 pludmales kafejnīcas [193]. Pārsvārā tās ir prefabricētas PVC teltis, kuras montētas uz koka terases. Uz terases un pludmales smiltīs izvietoti koka galdi un saulesargi. Katra šāda kafejnīca aprīkota ar pārvietojamu tualeti, kas apkalpes iespēju dēļ novietota tuvāk ūdens līnijai (2.98. att.). Tas ir visekonomiskākais un pieejamākais veids, kā veidot šādus objektus. Ap 2015. gadu parādījušies mēģinājumi ierīkot kvalitatīvākas kafejnīcas no koka. Šādi risinājumi ir daudz dārgāki, tāpēc bieži vien kafejnīcu ēkas atstātas ziemā nedemontētas. Tas, savukārt, vizuāli piesārņo pludmali. Vienīgā pludmales kafejnīca, kas veiksmīgi darbojas un ir labi apmeklēta gan ziemā, gan vasarā, ir “Simply

Beach House”, kas darbu uzsākusi 2017. gadā. Tās karkass ir veidots no koka, un apmeklētāju daļā ir plašs stiklojums (3. piel., 339. r.).

2.98. att. Pludmales kafejnīca mūsdienās.

Nr. 1. prefabricēta telts, 2. koka terase ar galdiņiem, 3. pārvietojama tualete, 4. atkritumu tvirtne.

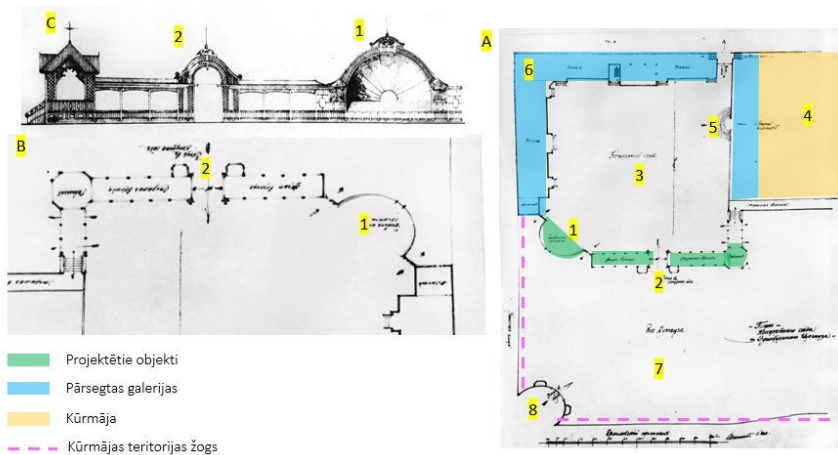
Daudzas **restorānu un kafejnīcu ēkas atrodas arī pilsētvidē** gan blīvāk apbūvētā teritorijā, gan parkos. **Periodā pirms Pirmā pasaules kara** īpaši iecienīti bija tējas un kafijas paviljoni Ķemeru parkā (3. piel., 340.–342. r.). Bija arī atsevišķas restorānu ēkas (3. piel., 344. un 345. r.). **Starpkaru periodā** zināmākie bija restorāns “Otto Schwarz” (3. piel., 347. un 348. r.) un “Lido” (3. piel., 349. r.) Majoros, kā arī “Jautrais ods” (3. piel., 350. un 351. r.) Ķemeru, kas būvēts 1933. gadā pēc arhitekta Frīdriha Skujiņa projekta. “Lido” bija ierīkots vasarnīcas ēkā, kas pārbūvēta pēc Jūlija Antonova projekta, un izcēlās ar savdabīgu interjeru, muzikālajiem vakariem un plašo dārzu. **Padomju periodā** tika būvētas vairākas kafejnīcu ēkas (3. piel., 352.–360. r.). Restorāns “Joma” (3. piel., 352. r.) un “Kabūra” (3. piel., 354. r.) Pumpuros izcēlās ar savu laikmetīgo arhitektūru, savukārt daudzām kafejnīcām bija reģionālas arhitektūras iezīmes, piemēram, kafejnīcai “Laivas” (3. piel., 357. r.) un “Miezītis” (3. piel., 358. r.). **Periodā pēc 1991. gada** atsevišķas restorānu ēku jaunbūves tiek būvētas maz. Redzamākā no tām ir “Il Gardini” pie sanatorijas “Belorusija” (3. piel., 61. r.) un paviljoni Dzintaru mežaparkā (3. piel., 362. r.).

Restorāni un kafejnīcas bieži vien atrodas citu funkciju ēkās. Viesnīcās tā ir viena no obligātām sastāvdaļām. **Līdz Pirmā pasaules karam** Jomas iela Majoros izveidojās par tirdzniecības un sabiedriskas ēdināšanas centru. Kafejnīcas un restorāni tika ierīkoti ēku pirmo stāvu telpās vai pielāgotās telpās vasarnīcās. Viesnīcas un kūrmājas bez restorāna funkcijas nebija iedomājamas. Restorānu tradicionāla sastāvdaļa bija estrāde un dažkārt arī skatuve muzikālajiem priekšnesumiem. Gandrīz visās dzelzceļa stacijās bija sabiedriskās ēdināšanas iestādes (3. piel., 363. r.). **Starpkaru periodā** īpaši izsmalcināts bijis Ķemeru viesnīcas restorāna un kafejnīcas interjers, ko 1936. gadā realizēja pēc arhitekta E. Laubes skicēm (3. piel., 263. r.). **Padomju periodā** lielu daļu ēdināšanas tāpat kā citas izklaides funkcijas uzņēma liela mēroga pansionāti, viesnīcas, atpūtas nami un sanatorijas. Tur atpūtniekiem nodrošināja brokastis, pusdienas, vakariņas. Šādos objektos bija arī savi bāri. Viena no kvalitatīvākajām ēdināšanas iestādēm bija bērnu kafejnīca atrakciju pilī “Daile” (3. piel., 392. r.). **Pēc 1991. gada** vairums restorānu atrodas Rīgas Jūrmalā. Lielākā daļa ēdināšanas pakalpojumu ir viesnīcu restorānos un restorānu telpās Jomas ielas apkārtnē.

2.2.2.2. Koncertobjekti

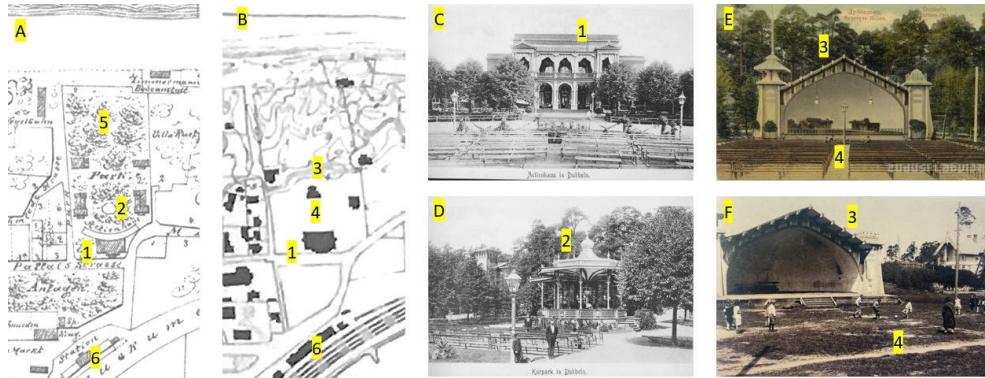
Jūrmalas kūrorta dzīvē jau kopš 19. gs. vidus būtiska vieta bija koncertiem un muzikāliem pasākumiem [107]. Sākotnēji koncerti notika kāpās, par skatītāju vietām izmantojot kāpju reljefu [11]. Pirmais koncerts iekštelpā noticis 1841. gadā Dubultos, Dīveļa viesnīcas zālē [11, 88]. Vietas koncertiem iekārtoja pie lielajiem kūrortu objektiem – kūrņēmām, viesnīcām. Koncertdzīve bija cieši saistīta ar restorānu pakalpojumiem, un abas šīs jomas viena otru labi papildināja. Pakāpeniski tika iekārtoti koncertdārzi, koncertparki, koncertu zāles, tika būvēta koncertzāles ēka, kā arī organizēti īslaicīgi pasākumi.

Koncertdārzi bija koncertu un restorānu vajadzībām veidotas iežogotas, labiekārtotas teritorijas kūrorta iestādes tiešā tuvumā, funkcionāli cieši saistītas ar pašu ēku. Līdz **Pirmajam pasaules karam** koncertdārzi tika ierīkoti pie Edinburgas kūrņēmās Dzintaros, Horna viesnīcas Majoros un Bulduru viesnīcas (3. piel., 371. r.). Koncertdārzos bija nelielas skatuves, nojumes un laukumi, kur izvietoti restorāna galdiņi. Koncertdārzus bieži dekorēja ar dažādiem gaismekļiem un virtenēm, veidojot atraktīvu, piesaistošu vidi. Horna viesnīcai koncertdārzs bija galvenais iestādes tēla veidošanas elements (3. piel., 369. un 370. r.). Visgreznākais ir bijis Edinburgas kūrņēmās koncertdārzs Dzintaros (3. piel., 365.–368. r.). Ir saglabājies šī koncertdārza 1914. gada pārbūves projekts (2.99. att.). Projektā redzams, ka koncertdārzs bijis iežogota teritorija pie pašas kūrņēmās ar atsevišķiem ieejas vārtiem, kvadrātveida dārzu pa perimetru apjoza nojumes un vienā stūrī atradusies koncertestrāde. Projekts tika realizēts, par ko norāda atsevišķi saglabājušies tā laika attēli (3. piel., 365. r.). **Padomju periodā** koncertdārzi izzuda. **Mūsdienās** pamazām atjaunojas koncertdārzu tradīcija. Kopš 2020. gada biedrība “Raiņa sēta” rīko koncertus dārzā, kas vistuvāk atbilst koncertdārza būtībai. Muzikāli priekšnesumi notiek uz restorānu terasēm.

2.99. att. Projekts orķestra estrādei Edinburgas kūrņēmā, 1914 [477, reproducēts no 502]. A. projekta situācijas plāns, B. projekta situācijas plāna fragments, C. projektēto ēku fasāde. Nr. 1. projektētā estrāde, 2. projektētie ieejas vārti koncertdārzā, 3. koncertdārzs, 4. kūrņēmā, 5. kūrņēmā kāpnes, 6. pārsegtas galerijas, 7. kūrņparks, 8. ieeja kūrņparkā.

Koncertparki ir labiekārtota, parasti apzaļumota teritorija ar brīvdabas estrādes un skatītāju vietām. Pirms Pirmā pasaules kara koncertparki ir bijuši pie Dubultu un Edinburgas kūrmājas, Mellužu parkā un Ķemerose.

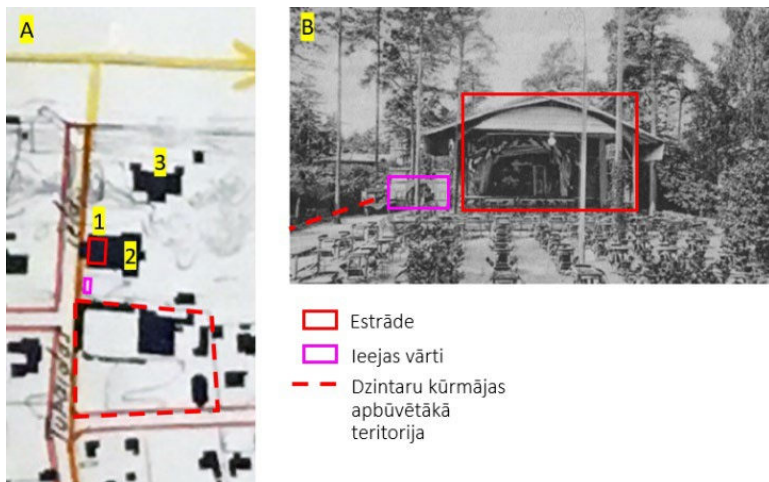

2.100. att. Dubultu koncertparka attīstība.

A. Dubultu plāna fragments, 1897 [491]. B. pilsētas plāna fragments, 1935 [481]. C. Dubultu kūrmāja [1, 11], D. Dubultu kūrparka paviljons [1, 12], E. Koncertestrāde līdz Pirmajam pasaules karam [160], F. Koncertestrāde starpkaru periodā [72, 199]. Nr. 1. kūrmāja, 2. rotonda, 3. estrāde, 4. skatītāju zona, 5. kūrparks (3. piel., 372-374.r.).

Dubultu kūrmāja redzama gan 1897. gada, gan 1935. gada pilsētas plānos (2.100. att. A un B). 1897. gada plānā tai pretim atradusies neliela koncertu rotonda. Starp kūrmāju un rotundu bija izvietotas skatītāju vietas (2.100. att. C un D). Savukārt kādā pirms Pirmā pasaules kara laika atklātnē jau redzama estrāde, kas veidota tajā laikā izplatītā gliemeznīcas formā, un vieglas konstrukcijas koka soli (2.100. att. E). 1935. gada plānā ir redzama tās precīza atrašanās vieta. Starpkaru periodā, kad Dubultu kūrmāja pārveidota par skolu, koncertparks izmantots par bērnu rotaļu laukumu. Padomju periodā ēkas nojauktas. Dzintaros koncertparks ticis izveidots pie kūrmājas un darbojies līdztekus koncertdārzam (3. piel., 375. r.). Ķemerose pirms Pirmā pasaules kara ir bijis koncertparks pie tā sauktās jaunās kūrmājas (3. piel., 379. un 380. r.) – 1897. gada plānā pie tās ir iezīmēta estrādei līdzīga ēka (2.84. att. Nr. 3.). Gan kūrmāja, gan estrāde Pirmā pasaules kara laikā nopostīta. Starpkaru periodā uzcelta neliela estrāde (3. piel., 381. un 382. r.) pie jaunbūvētās kūrmājas (2.84. att. Nr. 7.). Pirms pirmā pasaules kara neliela estrāde uzcelta Mellužu parkā (3. piel., 377. r.). Starpkaru periodā uzbūvēta jauna estrāde, kas neatradās tieši iepriekšējās estrādes vietā (2.75. att. Nr. 4 un 4a). Šī estrāde saglabājusies līdz mūsdienām. 2019. gadā pēc arhitektu biroja “Jaunromāns un Ābele” tā atjaunota kopā ar parka labiekārtojumu un palīgēkām (3. piel., 378. r.). Vēl viens koncertparks ar estrādi (3. piel., 376. r.) starpkaru periodā izveidots nodegušās Horna viesnīcas vietā (2.85. att. Nr. 1).

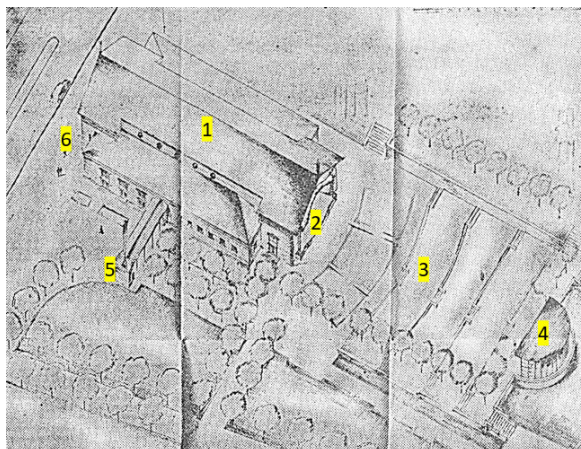
1936. gadā pēc arhitekta Aleksandra Birzenieka projekta uzcelta slēgtā Dzintaru **koncertzāles ēka**. Acīmredzot Dzintaru koncertzāle tika uzbūvēta bijušās koncertestrādes vietā, uz ko diezgan tieši norāda vēsturiskie plāni un fotogrāfijas (2.101. att.).

2.101. att. Dzintaru koncertzāles teritorijas attīstība.

A. pilsētas plāna fragments, 1935 [481]. B. Dzintaru koncertestrādes attēls [327], Nr. 1. estrāde, 2. koncertzāle, 3. Edinburgas jūras paviljons,

Šī koka ēka ir plānā taisnstūrveida ar bazilikālu šķērsriezumu, paredzēta izmantošanai vasaras sezonā. Ieeja ēkā organizēta gala fasādē, kas orientēta uz Turaidas ielu (3. piel., 383. r.). Pretējā ēkas galā izveidota atklāta estrāde, kurai priekšā bija atvērts laukums skatītāju vietām (3. piel., 384. r.). Tādējādi koncertzāles risinājums bija radies, sabloķējot koncertzāles ēku un koncertestrādi vienā objektā (2.102. att.).

2.102. att. Dzintaru koncertzāles projekta zīmējums, 1936 [27].

Nr. 1. slēgta koncertzāles ēka, 2. vaļēja koncertestrāde, 3. vaļējas skatītāju vietas, 4. paviljons ar stiklotām sienām akustikas nodrošināšanai, 5. kase, ieejas vārti, 6. galvenā ieeja no Turaidas ielas.

Padomju periodā, 1964. gadā, pēc arhitekta Modra Ģelža projekta virs vaļējās estrādes skatītāju vietām uzbūvēta brīvstāvoša nojume (3. piel., 385. r.). Tā nodrošināja skatītājiem aizsardzību pret nokrišņiem. Nojumei ir pēc arhitekta Alberta Vecsīļa projekta veidoti akustiskie griesti. Pēc 1991. gada koncertzāles slēgtās zāles darbība pārtraukta. Aktīvi tika izmantota āra estrāde (3. piel., 386. r.). Tai notikuši vairāki nelieli remontdarbi un pārbūves funkcionalitātes uzlabošanai. 2015. gadā pēc arhitektu biroja “Jaunromāns un Ābele” projektētās pārbūves koncertzāles ēka tika pielāgota mūsdienu vajadzībām un paplašināta (3. piel., 387. r.). Lai nodrošinātu nepieciešamās papildus telpas un vienlaicīgi saglabātu ēku kompleksa kultūrvēsturisko vidi, lielākā daļa telpu tika uzbūvētas pazemē, virszemes daļā paredzot vien nelielas telpas ieejai, informācijas centram un restorāna zālei. 2020. gadā noticis arhitektūras metu konkurss āra estrādes pārbūvei, paredzot paplašināt to no 2000 līdz 3000 skatītāju vietām. Dzintaru koncertzāle ir vienīgā koncertzāles ēka Jūrmalā.

Izplatīts risinājums izklaides funkcijas nodrošināšanai Jūrmalā ir bijušas arī dažādas **pasākumu zāles daudzfunkcionālās ēkās**. Līdz Otrajam pasaules karam šādas zāles bijušas kūrmiņās, jūras paviljonos un viesnīcās, padomju periodā – sanatorijās, pensionātos un citās ēkās. Tās tika apvienotas ar kinozāļu funkciju (3. piel., 87. r.). Mūsdienās vairums šo ēku pārtraukušas darbību un zāles nedarbojas. Jauna koncertzāle ir jaunuzbūvētajā Jūrmalas mūzikas skolā Dubultos.

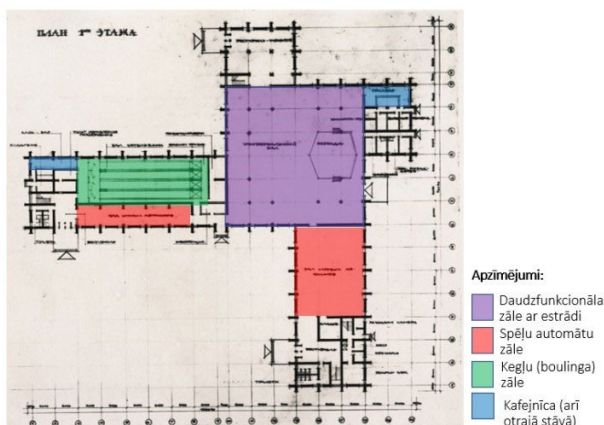
Jau pirms Pirmā pasaules kara Jūrmalā ir pazīstami **īslaicīgi pasākumi**, piemēram, kūrorta svētki pludmalēs. To vajadzībām būvēja skatuves muzikālo priekšnesumu nodrošināšanai (3. piel., 388. r.). Pludmalē līdzīgi svētki notikuši arī padomju periodā. Mūsdienās izplatīts risinājums ir īslaicīgas skatuves būvēšana pludmalē vai kādā citā pilsētas daļā vienas dienas pasākumu noturēšanai (3. piel., 389. r.). Skatuves īslaicīgi ietekmē pludmales vidi.

Jūrmalā kopš 19. gs. sākuma aizsāktā koncertdzīve un tās attīstība atstāja lielu iespaidu uz kultūras dzīvi Jūrmalā. Tā sekmēja Dzintaru koncertzāles radīšanu, kas ir specifiska un unikāla ēka gan Latvijas, gan Baltijas valstu kontekstā. Daudzas koncertu un svētku tradīcijas turpinās arī mūsdienās.

2.2.2.3. Objekti citām aktivitātēm.

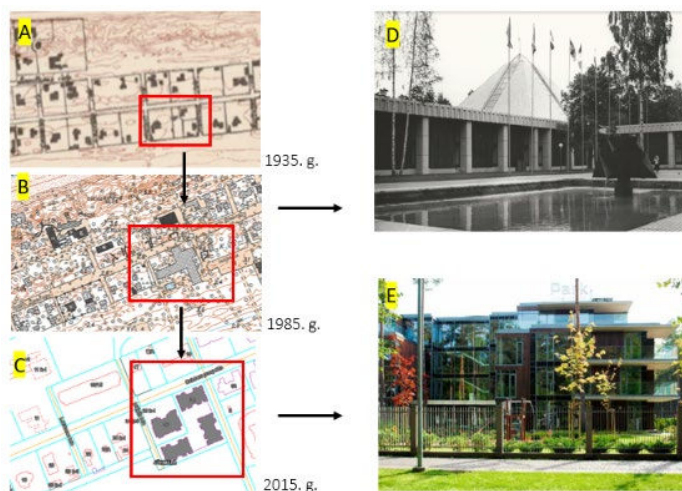
Objekti citām aktivitātēm Jūrmalā ir ēkas, kas papildina kūrorta izklaides funkciju, bet to skaitliski nav daudz. No tiem Jūrmalā nozīmīgākie ir divi objekti – spēļu un atrakciju pils “Daile” un “Līvu akvaparks”. Jūrmalā ir bijuši arī kūrortam mazāk specifiski izklaides objekti, piemēram, kinoteātri vai lunaparks (3. piel., 393. r.).

Specializēts izklaides objekts – **spēļu un atrakciju pils "Daile"** – celts 1976. gadā pēc arhitekta Edgara Šenberga projekta un bija paredzēts starptautiskajai izstādei “Kūrorti – 76”. “Daile” bija nozīmīga ēka (3. piel., 391. r.), kurā atradās daudzfunkcionāla zāle, spēļu automātu zāles, ķēglu (boulinga) zāle, vairākas kafejnīcas un plaši vestibili (2.103. att.).

2.103. att. Spēļu un atrakciju pils "Daile" pirmā stāva plāns [317].

“Daile” aizņēma vairāk nekā divus zemesgabalus Dzintaru prospektā, kur pirms tam bija vasarnīcu apbūve. Ēkas labiekārtojums bija augstvērtīgs, ar baseinu, skulptūrām, celiņiem. 2002. gadā ēka tika nojaukta un tās vietā uzbūvētas trīs daudzdzīvokļu ēkas “Park Residences” (2.104. att.). Līdz ar to šai teritorijai vairākas reizes ir nomainīta apbūve, no kūrorta objektiem pārejot uz dzīvojamām ēkām.

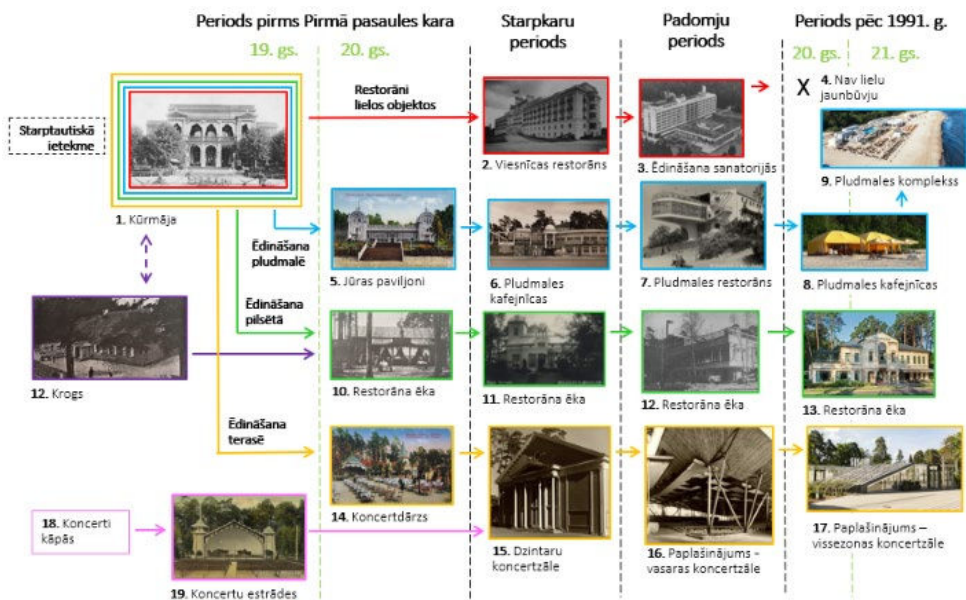

2.104. att. Spēļu un atrakciju pils "Daile" teritorijas attīstība.

A. teritorija, 1935 [290], B. teritorija, 1985 [457], C. teritorija, 2023 [181], D. “Dailes” attēls [444].
E. “Park Rezidences” attēls.

Ūdens atrakciju parks “Līvu akvaparks” Jūrmalā uzbūvēts 2003. gadā pēc arhitekta Ulda Baloža, "Vizuālās modelēšanas studija", projekta (3. piel., 391. r.). Tas atrodas netālu no Lielupes tilta. Krāsainās akvaparka ūdens atrakciju caurules ir eksponētas tieši uz tilta pusi un veido savdabīgu vietzīmi, ko pirmo redz cilvēki, iebraucot Jūrmalā.

Izklaides objekti Jūrmalā ir kūrorta ārstniecības funkciju papildinoši objekti un nosaka kūrorta dzīves galvenās noskaņas. Kūrortu izklaides objektu ģenēze galvenokārt sākusies no kūrējām, kurās jau sākotnēji notikusi aktīva saviesīgā dzīve. Restorāni turpmāk attīstījušies dažādi, atkarībā no tā, vai tie ir bijuši citu funkciju ēkās vai atsevišķās restorānu ēkās. Arī koncertu objekti attīstījušies iekštelpās vai ārtelpās. Dzintaru koncertzāle ir objekts, kura izveidi vistiešākā veidā ietekmēja Jūrmalas konteksts (2.105. att.).

2.105. att. Izklaides objektu attīstība Jūrmalā.

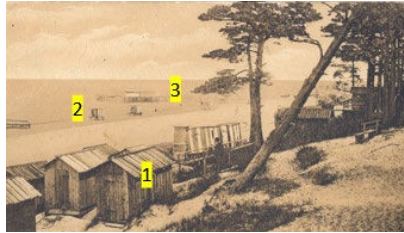
2.2.3. Objekti atpūtai pie jūras

Pludmalē jau izsenis bijuši objekti, kas nodrošināja peldēšanās, mierīgas un aktīvas atpūtas iespējas atbilstoši laikmeta prasībām. To attīstība notikusi pakāpeniski, tāpat kā peldu kultūras un peldkostīmu attīstība.

2.2.3.1. Objekti peldei

Objekti peldei paredzēti, lai pludmales apmeklētāji varētu pārgērbties un ērti peldēties. Peldei Baltijas jūrā ir vairākas īpatnības – ūdens visbiežāk ir vēss un iciešana ūdenī ir ilga. Tas peldu

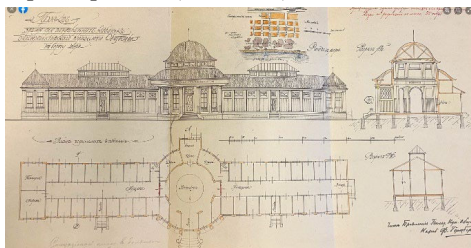
kultūras sākumā daudziem nebija pieņemams, jo tad peldēšanās bijusi samērā delikāts process. Pirmie objekti peldei bija tā sauktās peldu būdas, peldu rati un peldu steķi (2.106. att.).

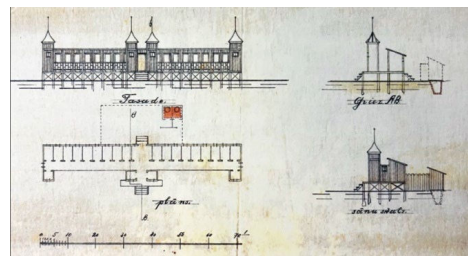
2.106. att. Jūrmalas pludmale 19. gs. beigās [382].

Nr. 1. peldu būdas, 2. peldu rati, 3. peldu steķi.

Tā sauktās **peldu būdas** bija nelielas slēgtas nojumes, kurās varēja pārgērbties (3. piel., 396. r.). Senākās no tām redzamas Kauguru pludmales attēlos (1.9. att.). Šo objektu uzbūve detalizēti tika atspoguļota literatūrā: „Priekš peldētāju izģērbšanās un apģērbšanās katrai vasarnīcai bija sava peldu būda jūras krastā, ko pirmajos gados taisīja no našļiem, sastiprinot būdas sānus, jumtu un aizbīdāmās durvis ar kņutu (pāra pirkstu resnu, vienos sānos aptēstu kārtiņu) un klūdžiņu (vicā sagrieztu kārķļu rīkšu) palīdzību. 1837. gada laikrakstos piedāvāja pārdošanai no vairāk daļām saliekamas 6 pēdas (1,83 m) garas un 4 pēdas (1,2 m) platas koka mājiņas. Našļu būdas bija sastopamas vēl pēc 1860. gada” [11, 86]. Peldu būdas taisīja arī no koka dēļiem. 1875. gadā bija 352 peldu būdas jūras krastā no Edinburgas kūrmaļas līdz Marienbādei [11, 93]. Peldu būdas no dēļiem jūras krastā aizliedza 1898. gadā, jo tās sekmēja neestētiska izskata un nekoptas vides veidošanos: „1913.–1914. gadā nāca rīkojums novākt vēl palikušās glītākās būdiņas. Tikai ierādītā kāpu piegāzes līnijā atļāva celt sevišķas peldu mājiņas pēc komisijas (guberņas valdes) apstiprināta plāna” [11, 130]. Nomainot peldu būdas, sāktas būvēt lielākas ēkas pārgērbšanās vajadzībām, tā sauktās peldu kabīnes, kā tas redzams 1915. gada projektā (2.107. att.). Projektētā ēka ir simetriska, ar ieejas vestibulu centrālajā daļā un pārgērbšanās telpām abpus gaitenim. Ēkā bijušas arī divas sauso tualešu telpas. Līdzīgas peldu kabīnes būvētas arī starpkaru periodā (2.108. att.).

2.107. att. 1915. gada peldu kabīņu projekts [139].

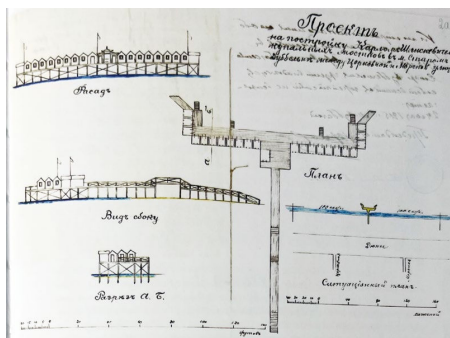
2.108. att. Peldkabīņu projekts, starpkaru periods [72, 271].

Padomju periodā galvenokārt tika lietotas nelielas, pārvietojamām koka kabīnēm bez jumta. Periodā pēc 1991. gada pārgērbšanās kabīnes ir līdzīgas kā padomju periodā. Tās ir izgatavotas no

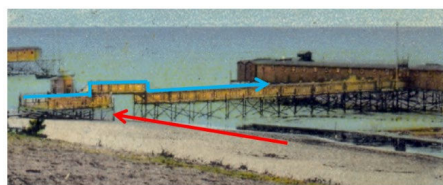
plastikāta un metāla (3. piel., 400. r.). Vasaras sezonā tās tiek uzstādītas pludmalē. 2023. gadā to kopējais skaits ir bijis 72 (2.112. att.).

Peldu rati izmantoti līdz Pirmajam pasaules karam. Tie bijuši koka būdas uz lieliem riteņiem zirga pajūgā, ko ievilkā ūdenī (3. piel., 401. r.). Ar tiem peldu viesus ievēda dziļāk ūdenī, kur viņi izkāpa, nopeldējās, tad iekāpa atpakaļ ratos un izbrauca laukā no jūras. Tajā laikā šādi rati izmantoti arī citos Baltijas jūras kūrortos. Peldu ratu izmantošana bija maksas pakalpojums, ko sāka piedāvāt kopš 1847. gada [11].

Apvienojot palīgīdzekļus ieiešanai jūrā un pārgērbsnās vajadzībām, tika izveidoti **peldu steķi** – pārgērbsnās būdas uz laipām jūrā: „Lai peldoties nebūtu jābrien tālu jūrā, 1838. gadā sākuši būvēt no malas 140 soļus garus peldu steķus, kas vasarā bijuši vairāk reizes jālabo, jo vētras tos izgāzušas” [11, 86]. Ar laiku steķu konstruktīvie risinājumi tika pilnveidoti: “Mietus, kas steķus saturēja, toreiz dzina jūras smiltīs ar ramu (koka āmuru). Tas bija neveicīgs darbs, ar ko tomēr nesasniedza vajadzīgo stiprumu: vētras steķus drīz sagāza. Kopš 1874. gada steķu laipas sāka likt uz augstām kazlām un apbūvēt ar būdām. Arī tāds steķis turējās tikai līdz nākošai vētrai. Tikai vēlāk, ap 1890. gadu, kad apgāja, ka mietus var iestiprināt bez sišanas, ja tos noasina plakanus un tad jūras smiltīs ieilē (kustina uz vienu un otru pusi), izdevās radīt vētrās diezgan izturīgus steķus, kas ar laiku, kad peldu būdas krastā noliedza, tapa publiski, ar 40 un vairāk būdām uz katra” [11, 86]. Peldu steķu attīstībā konstatēti četri posmi. Sākumā tie bijuši zemi steķi bez būdām (ap 1838–1874), pēc tam uz zemajiem steķiem uzliktas pārgērbsnās būdas (ap 1874–1890), (3. piel., 402. r.), tam sekojuši augsti steķi ar pārgērbsnās būdām (ap 1890–1898), (3. piel., 403. r.). Peldu steķu attīstības kulminācija bijusi lieli, augsti steķi ar pārgērbsnās būdām un tiltu virs promenādes (ap 1900–1914), (3. piel., 405. r.), [513]. Pēdējam attīstības posmam raksturīgs piemērs ir 1905. gada peldu steķa Dubultos projekts (2.109. att.). Joslu gar jūras līniju mēdza dēvēt par promenādi [11], un pastaigas gar jūru ir bijušas neatņemama atpūtas sastāvdaļa. Peldu steķu tilta risinājums bija kompromiss starp divām sabiedriskām interesēm – peldēšanās un pastaigu iespējām, kas līdz tam savstarpēji krustojās (2.110. att.). Līdz ar konstrukciju izturības uzlabošanās peldu steķus pludmalē būvēja arvien vairāk. 1900. gadā uzskaitīti 22 peldu steķi (2.111. att.). Visvairāk to ir bijis Mellužos.

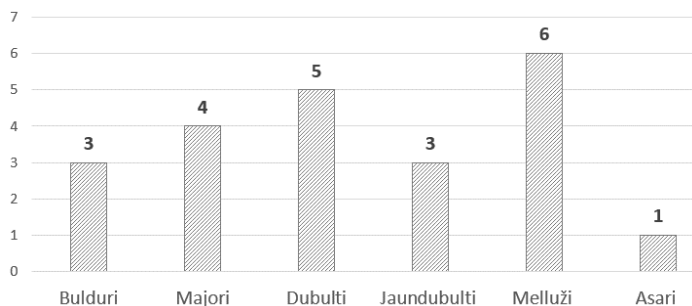

2.109. att. Peldu steķa projekts Dubultos pie Bāznīcas ielas, 1905 [72, 227].

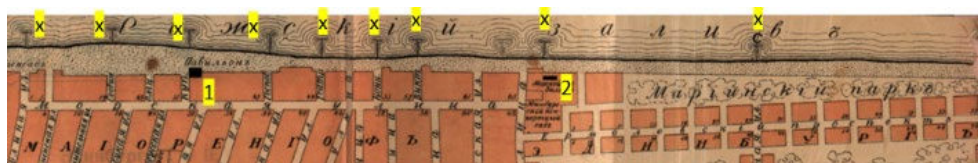
→ Peldu steķa līmenis
→ Promenādes līmenis

2.110. att. Peldu steķa un promenādes divlīmeņu krustojums. Attēls [358].

2.111. att. Augsto peldu steķu skaits, 1900 [11, 128].

Peldu steķu vietas atzīmētas 1911. gada Jūrmalas plānos. No Bulduriem līdz Dubultiem bijuši apmēram 20 steķi. Steķi parasti tika veidoti ielu galos kā ielu turpinājumi vai iepretim kādam svarīgam objektam. Tādi atradušies, piemēram, iepretim Dzintaru un Majoru jūras paviljoniem (2.112.att.). Peldu steķu skaits norāda uz apmeklētāju daudzumu un pludmales izmantošanas intensitāti. Dzintaros ir bijuši tikai divi steķi, kas norāda uz samērā mierīgu atpūtu elitāru privāto vasarnīcu rajonā.

2.112. att. Majoru un Dzintaru pludmales, 1911 [108].

X – peldu steķi plānā, Nr. 1. Majoru jūras paviljons, 2. Dzintaru jūras paviljons.

Peldu steķi būtiski ietekmēja Jūrmalas pludmales ainavu. Tā kā to centrālajā pludmales rajonā bija daudz, un tie bija lieli, peldu steķi bija vieni no ievērojamākajiem kūrorta atpūtas objektiem periodā pirms Pirmā pasaules kara (3. piel., 404. r.). Starpkaru periodā tādi peldu steķi būvēti netika – tie vairs nav redzami tā perioda fotoattēlos. Tolaik nosaukums “peldu steķi” bija aprītē, bet to attiecināja uz peldu kabīnēm pludmalē. 1926. gadā ir bijušas 14 šādi “peldu steķi” [99, 70]. Kopš padomju perioda šī tipa pludmales objekti ir izzuduši.

2.2.3.2. Mierīgas atpūtas objekti

Pludmalē sauļošanās vajadzībām un laiskai atpūtai jau kopš kūrortu pirmsākumiem tikuši izvietoti dažādi soli un zviļņi. **Soli** bijuši pirmie, visvienkāršākie pludmales labiekārtojuma elementi. Senākos attēlos redzami dažādi soli (3. piel., 409. r.). Padomju periodā tipveida solu izvietošana organizēta centralizēti. Šādi soli Jūrmalas pludmalē atradušies vēl līdz 2016. gadam. Krāsoti gaiši zilā krāsā, tie ilgu laiku bija Jūrmalas pludmales atpazīšanas zīme (3. piel., 410. r.). Kopš 2016. gada pludmalē izvietoti jauni, līdzīga dizaina soli zeltainos toņos (3. piel., 411. r.). 2023. gada vasaras sezonā pludmalē izvietoti 227 soli (2.113. att.).

2.113. att. Jūrmalas pludmales aprīkojums, 2023 [259].

Periodā pirms Pirmā pasaules kara iecienīti un vizuāli izteiksmīgi bijuši tā sauktie **peldu kurvj** – no klūgām pīti krēsli ar augstām, augšpusē noapaļotām atzveltnēm (3. piel., 412. un 413. r.). Tie bijuši izīrējami. Visbiežāk tie tika izlikti rindās nelielā attālumā no ūdens malas. Pludmalē to bijis diezgan daudz. Šādus kurvjus, vāciski sauktus par „Strandkorb”, 1882. gadā pirmo reizi izgatavoja grozu pinējs Vilhelms Bartelmans (*Wilhelm Bartelmann*) Vācijā, Rostokā pēc kāda tūrista pasūtījuma [311]. Tie tika izgatavoti vairākos variantos. Jūrmalā lietotas viena kurvju varianta divas modifikācijas – vienkārši vienvietīgi vai divvietīgi klūgu kurvj bez iekšējās auduma apdares. Starpkaru periodā šādi kurvj vēl tika lietoti (3. piel., 414. r.), bet tie izzuda līdz ar padomju perioda sākumu.

Starpkaru periodā pludmalē tikuši izmantoti **pludmales zviļņi** – viegli, saliekami koka rāmja un audekla konstrukcijas krēsli (3. piel., 414. r.). Acīmredzot tie arī bijuši izīrējami. Padomju periodā šāda veida mēbeles vairs netika izmantotas, savukārt periodā pēc 1991. gada pie pludmales kafejnīcām bieži vien tiek veidota **atpūtas zona**, kur apmeklētāji var nomāt zviļņus vai pludmales gultas ar saulesargiem (3. piel., 415. r.). Pludmales kompleksā “Legend” ir pludmales kafejnīca ar atpūtas zonu, kurā uzbūvēts arī baseins. Vasaras sezonā pie kompleksa tiek norobežots laukums pludmales zviļņu novietošanai (2.114. att.).

2.114. att. Pludmales komplekss “Legend” Bulduros. Foto A. Līdaks, 2019.

1. kafejnīca, 2. baseins, 3. nomas atpūtas zona, 4. nomas zviļņu vieta, 5. tehniskās ēkas.

2.2.3.3. Aktīvās atpūtas objekti pludmalē

Līdztekus mierīgai atpūtai un sauļošanās iespējām pludmalē visos periodos izplatīta ir aktīvā atpūta, ar to saprotot sportiskas vai spēļu aktivitātes. Visvienkāršākā un senākā aktīvā atpūta pludmalē ir pastaigas. Periodā pirms pirmā Pasaules kara gar jūru bija atļauts pārvietoties arī ar zirgu pajūgiem, veikt izjādes ar zirgiem un braukt ar automašīnām. Majoros pludmales tiešā tuvumā bija ierīkots **skrituļslidošanas laukums** “Skate Rink” (3. piel., 416. r.). Kopš starpkaru perioda izplatīta kļuva vingrošana un sportiskās aktivitātes. Pludmalē sāka izvietot vienkāršu **sporta aprīkojumu un pludmales volejbola tīklus** (3. piel., 417. r.). Tika būvēti arī īpaši **sporta paviljoni** (3. piel., 418. r.), telpas galda tenisam (3. piel., 333. r.). Majoru pludmalē ir bijis novietots koka **slidkalniņš** (3. piel., 419. r.). Padomju periodā ir bijuši vingrošanas stieņi un volejbola tīkli. Mūsdienās Jūrmalas pludmale ir iedalīta aktīvās un mierīgās atpūtas zonās [119, p. 3.1., p. 3.2.]. Aktīvajās zonās ir pieļaujamas sporta aktivitātes. Dažās vietā ir izvietoti volejbola tīkli un **āra trenāžieri**. Par tradīciju kļūst **pludmales volejbola turnīru rīkošana**, kā vajadzībām būvētas lielas pagaidu skatītāju tribīnes un sporta laukumi Majoru pludmalē (3. piel., 420. r.). Tikpat ierasti kļūst maratonu posmi pa pludmali. Arī to vajadzībām tiek ierīkots nepieciešamais aprīkojums.

Kopš peldu kultūras sākuma pludmalēs vienmēr ir bijis kāds aprīkojums bērniem. Jau periodā pirms Pirmā pasaules kara pludmalē ir bijuši nelieli **karuseļi** un **šūpoles** (3. piel., 424. r.). Starpkaru periodā pludmalē bijis pilnveidotāks rotaļu aprīkojums. Padomju periodā dažās vietās ierīkoti **bērnu rotaļu laukumi**, kuros izvietoja dažādus elementus, veidotus no metāla stieņiem (3. piel., 425. r.). Arī mūsdienās vairākās vietās izveidoti dažādu lielumu rotaļu laukumi. 2023. gadā pludmalē ir 23 rotaļu un sporta laukumi (2.113. att.).

Pludmalē notikuši arī **laivu izbraucieni**. Laiva pludmalē ir bijis ierasts objekts līdz padomju periodam. Līdz tam laikam pludmalē līdztekus kūrortu atpūtai notikusi arī zvejniecība, un zvejas laivas jūrmalas smiltīs atradušās pat aktīvākajās kūrortu pludmalēs. Starpkaru periodā ir bijušas arī nomas laivas atpūtas izbraucieniem (3. piel., 421. un 422. r.), tomēr to vajadzībām papildus elementi jūrā būvēti netika. Īsi pirms Pirmā pasaules kara ir bijusi viena **kuģīšu piestātne** Asaros “Port Assern” (3. piel., 423. r.), paredzēta kā pieturvietā izklaides braucieniem. Ūdens transporta piestātnes kopumā Jūrmalas pludmalē nav raksturīgs elements. Tas skaidrojams ar to, ka piekļuve Jūrmalas pludmalei vēsturiski tika organizēta pa upes ūdens ceļiem. Mūsdienās attīstības plānā ir paredzēta iespēja sešās vietās veidot laivu piestātnes (steķus) (2.115. att.). No vēsturiskās pēctecības raugoties, šāda funkcija Jūrmalas pludmalē ir neiederīga. Kuģīšu piestātnes nav salīdzināmas ar peldu steķiem, jo tiem ir bijusi peldēšanās nodrošināšanas funkcija.

2.115. att. Jūrmalas attīstības plānā plānotās laivu piestātnes (steķi)
 [118, grafiskā daļa “Funkcionālais zonējums”].
 X - laivu piestātnes.

2.2.3.4. Atpūtas infrastruktūras objekti

Apmeklētāju drošības un ērtību nodrošināšanai pludmalē ierīkojamas glābšanas stacijas, pludmales viesu apkalpes paviljoni, labierīcības un citi objekti. Senākā zināmā **glābšanas stacijas** ēka ir 1955. gadā uzceltā ēka Mellužos. Glābšanas stacija Bulduros būvēta 1970. gadā (3. piel., 426. r.). Kauguru glābšanas stacija darbojas kopš 1973. gada (3. piel., 428. r.) un Majoros kopš 1988. gada (3. piel., 427. r.). Kauguru glābšanas stacija pārbūvēta 2008. gadā. Bulduru un Majoru glābšanas stacijas darbojas bez būtiskām pārbūvēm, tajās ir arī sabiedriskas tualetes. Mellužu stacija nedarbojas. Mūsdienās jaunas glābšanas stacijas celtas netiek.

Padomju periodā tika ierīkoti vairāki tā sauktie **pludmales viesu apkalpes paviljoni**. Tās bija garenas ēkas pie kāpām, kas sastāvēja no kafējnīcas un nomas punkta. Šāda ēka 1969. gadā tika atklāta pie Bulduru glābšanas stacijas (3. piel., 429. r.). Tā bija divstāvu ēka ar kopējo platību 665 m², no kuriem 315 m² bija daļēji pārsegta terase otrajā stāvā. Tādas pašas ēkas aptuveni tajā pašā laikā uzbūvētas Dzintaru pludmalē un Dubultos. Mūsdienās Bulduru pludmales viesu apkalpes ēka ir saglabājusies, bet netiek izmantota, savukārt Dzintaru ēka ir pārbūvēta par viesnīcu, bet Dubultu ēka par restorānu. Jauni pludmales viesu apkalpes paviljoni netiek celti. Mūsdienās atpūtnieku ērtību nodrošināšana galvenokārt ir nodota privātu vasaras sezonas pludmales kafējnīcu pārziņā.

Vēl viena nozīmīga apkalpes objektu grupa ir labierīcības – tualetes, dušas, bērnu pārtināmās istabas. Senākās ziņas par **tualetēm** pludmalē ir atrodamas piejūras vannu iestāžu attēlos. Tajos redzamās būdiņas aiz ēkas, visticamāk, ir bijušas sausās tualetes (2.1. att.). 1915. gada peldu kabīņu projektā sausās tualetes projektētas pie centrālā vestibila (2.107. att.). Arī starpkaru perioda piejūras vannu iestāžu projektos ir sausās tualetes (2.3. att.), kas atrodas pie vestibiliem. Peldu kabīņu projektā tās ir kā brīvēstāvošas būdiņas netālu no pašas ēkas (2.108. att.). Norādes uz atsevišķām publiskām tualetēm šajos periodos nav atrodamas. Sākot ar padomju periodu, pludmales kāpās tika būvētas atsevišķas sauso tuaļu ēkas. Periodā pēc 1991. gada tās tika aizvērtas, tomēr jauni, pastāvīgi risinājumi līdz šim vēl nav ieviesti. Mūsdienās pašvaldība vairākās vietās pie noejām uz pludmalēm ir uzstādījusi tuaļu konteinerus, kas parasti noder kā pagaidu risinājums (3. piel., 431. r.). Vēl viens tuaļu veids Jūrmalas pludmalē mūsdienās ir pārvietojamās tualetes (3. piel., 432. r.). Tās uzstādītas sezonas pludmaļu kafējnīcām, lai nodrošinātu labierīcības, kas katrai ēdināšanas iestādei ir noteiktas normatīvajos aktos. Lai būtu iespējams šīs pārvietojamās

tualetes apkopt, tās tiek uzstādītas samērā tuvu ūdens līnijai, tādējādi ir vizuāli labi pamanāmas, tomēr tas vizuāli piesārņo pludmales vidi.

Pludmales apbūves īslaicīguma dēļ pludmales vide ir tā pilsētas daļa, kurā visātrāk un visuzskatāmāk atspoguļojas katra vēstures perioda politiskā un ekonomiskā situācija, kā arī sabiedrības kopējās noskaņas un vērtības. Attieksme pret apbūvi pludmalē ir bijusi mainīga – līdz Otrajam pasaules karam pludmalē uzbūvēts samērā daudz dažādu būvju, padomju periodā pludmalē gandrīz nekas netika būvēts, savukārt mūsdienās tiek būvētas daudzas sezonas kafejnīcas. Nemainīga vērtība visos laika periodos ir pludmales ainava, kurā tiek saglabāta gandrīz nepārtraukta kāpu veģetācija – priežu mežs. Jūrmalas pludmale pēc 1991. gada atrodas aktīvā pārmaiņu procesā, kas spoguļo sabiedrības reālās noskaņas un prasības. Tas ir iespējams, pateicoties sezonas objektu īslaicīgajam raksturam, jo to skaits, dizains un daudzveidība jūtīgi reaģē uz pieprasījuma tendencēm. Kopš apmēram 2015. gada sezonas objektu būvniecības aktivitāte pludmalē ievērojami pieaugusi, attālinoties no padomju laika iedibinātām tendencēm un vairāk tuvojoties starpkaru perioda noskaņām, uztverot pludmali kā platformu daudzveidīgām rekreācijas iespējām nevis tikai kā vietu, kur sauloties un peldēties.

2.2.4. Atpūtas objekti pilsētvidē

Viens no diviem kūrortu definējošiem elementiem ir daba ar tās dziednieciskiem resursiem, pie kā tradicionāli tiek pieskaitīta ne tikai pludmale un ūdens, bet arī svaigais jūras gaiss, priežu mežs. Laika gaitā dabas teritorijas tika labiekārtotas, piedāvājot daudzveidīgu rekreāciju arī ārpus pludmales – publiskus parkus, privātas labiekārtotas teritorijas un aktīvās atpūtas un sporta būves.

2.2.4.1. Publiskie parki

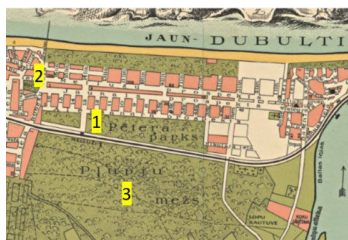
Kūrortu kontekstā nozīmīgi ir publiskie parki. Jūrmalā ir gan mākslīgi veidoti parki, gan labiekārtota dabas pamatne – mežaparki. Mežaparki veidoti ir gan kāpu zonā, gan mežu masīvos.

Sākotnēji dažādos Rīgas Jūrmalas kūrortos attieksme pret **kāpām** bija dažāda. Dzintaros, Bulduros, Lielupē un Jaundubultos kāpās zemesgabali netika izdalīti, bet Majoros, Dubultos un Asaros tika izdalīti un tie apbūvēti (1.16. att.). Kāpas aizsargā pārējo pilsētas daļu no spēcīgajiem jūras vējiem, vienlaikus tās ir galvenais komunikācijas kanāls starp pilsētu un jūru. Tā kā pilsētas ielu tīkla šķērsielas beidzas pirms kāpām, kāpās veidojušies šo ielu pagarinājumi pa nelielām taciņām vai laipām. Papildus tiem gandrīz visā kāpu garumā tika izstaigāta taka paralēli pludmalei. Vietās, kur kāpu zonas nebija apbūvētas, atpūtnieki pastaigājās tur izveidoti parki. 1911. gada Rīgas Jūrmalas ceļveža shēmā ir atrodama norāde uz “Marinskij park” jeb Jūras parku. Tas atradās kāpu zonā starp Maksimoviča sanatoriju un tagadējo 13. līniju (2.116. att.). Parkam bija iestaigātas takas bez papildus ieseguma, un tur tika uzstādīti parka soli (3. piel., 434. r.). Arī 1923. gada Rīgas Jūrmalas plānā ir redzamas vairākas norādes uz mežaparkiem (2.117. un 2.118. att.). “Marinskij park” jeb Marijas parks norādīts tikai Bulduru prospekta robežās. 1934. gadā Kaugurciema kāpās tika uzstādīts piemineklis kapteiņa Pauļa Zolta rotas kaujas vietā, ko darinājis akmeņkalis Paegle.

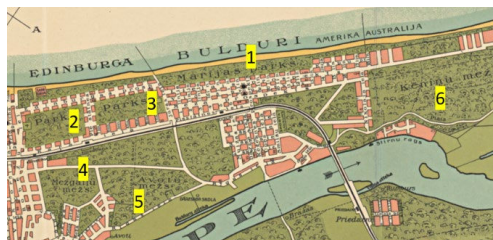
2.116. att. Marinskij park jeb Jūras parka teritorija, 1911 [108].

Nr. 1. parka teritorija attēlota ar sarkanu pārtrauktu līniju.

2.117. att. Mežaparki Dubultos, Jaundubultos un Mellužos, 1923 [291].

Nr. 1. Pētera parks, 2. parks pie Mellužu estrādes, 3. Pļupju mežs.

2.118. att. Mežaparki Dzintaros un Bulduros, 1923 [291].

Nr. 1. Marijas parks, 2. parks tagadējā Dzintaru mežaparka teritorijā, 3. parks, 4. Mežgaiļu mežs, 5. Avotu mežs, 6. Ķēniņu mežs.

Padomju periodā kāpu zona kopumā tika saglabāta, kaut arī tika uzbūvēti daži jauni objekti – klimata paviljona, sanatorijas “Rīgas Jūrmala” un “Marienbāde” jaunie guļamkorpusi, pludmales apkalpes objekti un daži citi objekti, kuriem bija kūrortam būtiska nozīme. Kāpu zonā vietām tika uzstādīti atpūtas soli.

Pēc 1991. gada kāpas ir iekļautas krasta kāpu aizsardzības teritorijā un tiek aizsargātas normatīvo aktu kārtībā. Mūsdienās bieži vien aizsardzība tiek pārprasta un robežojas ar nekoptību – kāpu zonas priekšu parks lielākoties ir aizaudzis ar tam neraksturīgu pamežu. Neskatoties uz to, kāpās ir uzstādīti daži pieminekļi, piemēra, tēlnieka Kristapa Gulbja 2014. gadā veidotais piemineklis “Raiņa priedes” Pumpuros un tēlnieces Olgas Šilovas 2020. gadā veidotais piemineklis “Aspazija kāpās” Dubultos.

Mežaparki tiek attīstīti arī pilsētas apbūvētajā teritorijā. 2010. gadā Dzintaros atklāts Dzintaru mežaparks ar skatu torni, skeitparku, bērnu rotaļu laukumiem, kafejnīcu paviljoniem un citiem elementiem. No jauna labiekārtoti ir vairāki skvēri, piemēram, pie Majoru stacijas un pie Mellužu estrādes.

Ķemeru kūrorta parks ir apzaļumojuma struktūra, kura izveides sākumi ir saistāmi ar paša Ķemeru kūrorta sākumu 19. gs. pirmajā pusē. Tā ir plaša teritorija Ķemeru centrā, kas atrodas starp kādreiz stratēģiski svarīgiem kūrorta objektiem. Kopš 1998. gada parkam ir piešķirts valsts nozīmes kultūras pieminekļa statuss. Kūrorta attīstībai nozīmīgas zaļās zonas ir gan kultūras pieminekļa teritorijā, gan tam tuvumā. Tā ir parka centrālā daļa, ko ietver kādreizējā Kroņmājas iela (3. piel., 435.–437. r.), dārzs Ķemeru viesnīcas aizmugurē (3. piel., 438.–441. r.), skvērs pie Ķemeru viesnīcas ieejas (3. piel., 442. un 443. r.), skvērs pie peldu iestādes koka ēkas (3. piel., 444. un 445. r.), skvērs pie peldu iestādes mūra ēkas, “Jaunais parks” (3. piel., 446.–449. r.) un

skvērs ar dzelzs avotu (2.119. att.). Tas viss kopā veido atpūtas objektu sistēmu. Parkos tika būvēti dažādi paviljoni, tiltiņi un citas mazās arhitektūras formas.

2.119. att. Ķemeru kūrorta parks un citas zaļās zonas.

Ēkas: **Nr.** 1. peldu iestādes ēku komplekss, 2. Ķemeru viesnīca, 7. topošais Dabas centrs. Zaļās zonas: **Nr.** 3. parka centrālā daļa, 4. dārzs Ķemeru viesnīcas aizmugurē, 5. laukums pie Ķemeru viesnīcas ieejas, 6. laukums pie peldu iestādes koka ēkas, 8. mežaparks, 9. laukums ar dzelzs avotu.

Publiskiem parkiem ir liela nozīme meža teritoriju apgūšanā un kūrorta atpūtas dažādošanā. Parki Rīgas Jūrmalā un Ķemeru stipri atšķiras. Rīgas Jūrmalā galvenokārt ir bijuši mežaparki. Periodā pirms Pirmā pasaules kara tos sāka attīstīt kūrortu biedrības, kā dēļ parku labiekārtojumā daudz netika investēts. Savukārt Ķemeru kūrorta parks ir bijis valsts pārziņā esošs objekts, kuru uzturēja par valsts līdzekļiem, tādēļ zaļo struktūru attīstība bija mērķtiecīga un bija virzīta uz valsts nozīmes kūrortu attīstību, ievērojot labākos Eiropas piemērus.

2.2.4.2. Privātas labiekārtotas teritorijas

Atpūtas funkcijai liela nozīme bija labiekārtotām privātām teritorijām. Privātas teritorijas ir gan vasarnīcām, gan dažādām iestādēm. Pie vasarnīcām tradicionālie tiek iekārtoti košumdārzi, bet pie publiskām iestādēm arī baseini, skulptūras un citi labiekārtojuma elementi. Periodā pirms Pirmā pasaules kara paralēli publiska tipa meža parkiem ir bijuši parki, ko uzturēja privātie uzņēmēji iestāžu vajadzībām. Rekreācijas teritorijas ir bijušas Marienbādei un Maksimoviča sanatorijām, Dubultu un Edinburgas kūrmiņām. Nozīmīgs ir bijis Morberga vasarnīcas botāniskais dārzs. Dubults Baznīcas ielas galā kāpu zonā ir bijis vasaras izpriecu dārzs "**Monplezīra**" (3. piel., 450. un 451. r.). Tas bija paredzēts izklaidei un atpūtai un darbojās no 1903. līdz 1915. gadam [72, 75]. Šajā parkā bijuši vairāki paviljoni un atrakcijas, notikuši izklaidējoši pasākumi. Ne mazāka nozīme ir bijusi restorāniem un jūras paviljoniem, kuriem uzbūvētas plašas terases. Lai arī terases ir funkcionāli saistītas ar kādu ēku, tās ir viens no būtiskākajiem noteicējiem kūrorta noskaņu un atpūtas iespēju nodrošināšanai ārtelpā. Arī starpkaru periodā sanatoriju un atpūtas namu teritorijas ir bijušas labiekārtotas. Krāšņs ir bijis arī restorāna "Lido" dārzs (3. piel., 452. r.). Padomju perioda sākumā tieši iestāžu labiekārtojums piedzīvoja vislielākās izmaiņas. Vasarnīcās ierīkojot sanatoriju korpusus, ēkas daudz netika mainītas, tomēr labiekārtojums tika būtiski pārveidots – nojaukti žogi starp zemes gabalu robežām, apvienojot teritorijas vienotā kompleksā. Tika ierīkoti jauni celiņi un

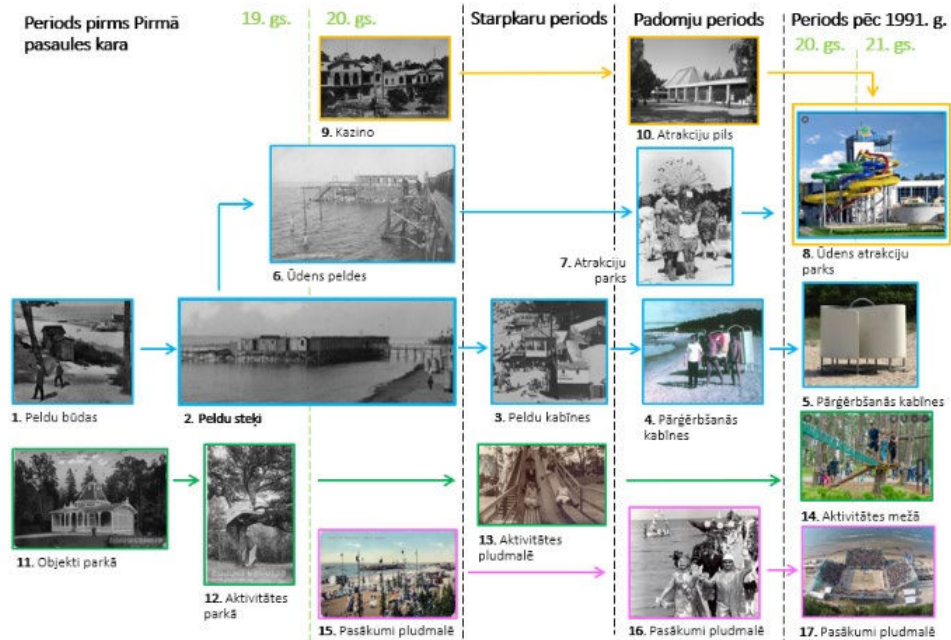
atpūtas zonas. Tas bija visātrākais un lētākais veids, kā iegūt sanatoriju kompleksa vienotību. Labiekārtojumā plaši izplatītas bija Staļina skulptūras (3. piel., 453. r.), lielas, pompozas izkārtnes. 20. gs. sešdesmitajos gados, kad sāka celt liela mēroga kūrortu objektus, labiekārtojumu veidoja stilistiskā vienotībā ar ēku. Labiekārtojumi bija labi izplānoti, papildināti ar mākslinieciski augstvērtīgām skulptūrām, ūdenstilpnēm, dažādu iesegumu celiņiem. Tāds ir bijis spēļu un atrakciju pils “Daile”, sanatorijas “Baltija” un citu iestāžu labiekārtojums. Periodā pēc 1991. gada vēsturiski iedibinātās košumdārzu tradīcijas turpinās viesu namu un daudzdzīvokļu ēku teritorijās. Arvien izplatītas ir plašas restorānu un pludmales kafejnīcu terases.

2.2.4.3. Aktīvās atpūtas un sporta būves

Jūrmalas kultūrvidē ir bijusi pievilcīga vieta, lai sekmētu aktīvo atpūtu un sportu kvalitatīvā gaisotnē, kur ir iespējams apvienot dažādus rekreācijas veidus. Iespējams, tas ir iemesls, kāpēc 19. gs. beigās tieši Jūrmala ir bijusi viena no pirmajām vietām, kur aizsākusies tenisa kultūra Latvijā [58]. Starpkaru periodā tenisa laukumi tika būvēti pie privātajām vasarnīcām (3. piel., 454. r.). Padomju periodā Lielupē uzbūvēts tenisa komplekss “Lielupe” [104]. Ir bijuši tenisa laukumi arī citviet pilsētā, piemēram, pie viesnīcām un sanatorijām (3. piel., 455. r.). Arī mūsdienās tenisa komplekss “Lielupe” turpina darboties. Vairāki privāti klubi piedāvā segtus vai atklātus tenisa laukumus.

Kopš starpkaru perioda Lielupes upē notikuši airēšanas treniņi un sacensības. Airēšanas bāze izveidota pie dzelzceļa tilta Lielupē. Arī peldes upē ir iecienītas. Lielupes krastā ir izveidotas vairākas labiekārtotas peldvietas. 2023. gada vasaras sezonā ir bijušas piecas peldvietas (2.112. att.).

Mierīgās un aktīvās atpūtas Jūrmalā ir ļoti daudzveidīgi. Laika gaitā būtiski samazinājusies to objektu daudzveidība, kas paredzēta peldei. Mūsdienās arvien aktuālāki ir īslaicīgi pasākumi pludmalē un aktīva atpūta pludmalē un meža parkos (2.120. att.).

2.120. att. Mierīgās un aktīvās atpūtas objektu attīstība Jūrmalā.

3. Arhitektūras stili Jūrmalā

Jūrmalas apbūvē pārstāvēti visi pazīstamie arhitektūras stili, kuri attīstījušies, kopš Jūrmalā sākusies būvniecība. Arhitektūras stilu evolūcija atspoguļojas ne tikai kūrortu, bet arī citu funkciju celtnu arhitektūrā. Katrā no Jūrmalas apbūves attīstībā konstatējamajiem vēsturiskajiem periodiem arhitektūras stilistiskās iezīmes atspoguļo vispārraksturīgu stilu attīstību, vienlaikus Jūrmalā konstatējamas atsevišķas lokālas īpatnības.

3.1. Pirms Pirmā pasaules kara

3.1.1. Klasicisms

No klasicisma laikmeta ēkas praktiski nav saglabājušās. Informācija par tām iegūstama vienīgi no grafoloģiskiem avotiem. Slokā ir bijusi sākotnēji viesnīcas, vēlāk pilsētas pārvaldes nams (3.1. att.), kura fasādes centrālajā daļā bijis ikoniskais četrkolonnu portīks ar trīstūrveida frontonu un segmenta formas logailu timpānā. Šobrīd ēka pilnībā pārbūvēta, saglabājies vienīgi logailu dalījums. Līdzīga arhitektoniskā kompozīcija bijusi arī Ķemeru kūrortu pārvaldes ēkai tā sauktajai kroņa māja (3.2. att.), taču tās fasādes centrālajā daļā bijis rīzalīts ar lodžijām, atgādinot portīka motīvu. Ēkas arhitektūras tēls bijis tuvāks specifiskajam kūrortu arhitektūras raksturam. Ēka nav saglabājusies.

3.1. att. Sākotnēji viesnīca, vēlāk Slokas pilsētas valdes nams Dzirnāvu iela 59, būvēts 19. gs. sākumā [299].

3.2. att. Kūrortu pārvaldes ēka "Kroņa māja" Ķemeru, Katedrāles ielā 13 [11, 259].

3.1.2. Eklektisms

Jūrmalā plaša būvniecība izvērsās 19. gs. otrajā pusē un 20. gs. sākumā. Tas bija eklektisma stila attīstības periods, līdz ar to lielākā daļa vasarnīcu veidota šajā stilā (3. piel. 127. –140. r.). Tā laika vasarnīcas visbiežāk bija brīvstāvošas, nelielas ēkas, kas paredzētas apdzīvošanai vasaras sezonā, ar dažādām ārtelpām – lieveņiem, balkoniem, verandām, terasēm. Šo apjomu elementu kārtojums noteica asimetrisku apjomu kārtojumu. Tas atšķīr vasarnīcu arhitektūru no eklektismam vispārraksturīgajiem kompozīcijas paņēmieniem – simetrijas, vienmērīga ritma un detaļu piesātinājuma. Fasāžu apdarē raksturīgi bija bagātīgi kokgriezumi. Kokgriezumos un būvgaldniecībā varēja būt lietoti tipveida, trafareta risinājumi. Šo vasarnīcu stilistiku bieži dēvē par

Šveices stilu: “Šī stilistiskā novirziena formas ir īpaši izkoptas un plaši interpretētas. Raksturīgas ir lielas jumtu pārkares un zeltiņi ar dekoratīvām mežģīnēm un siluētgriezumu detaļām”[496]. Šī stila vasarnīcu apbūve noteica Jūrmalas vides tēlu.

Kūrortam nozīmīgas ir dzelzceļa stacijas. Pirmās staciju ēkas uzbūvētas vienlaicīgi ar dzelzceļu. Tās līdzinājās vienkāršām eklektisma stila vasarnīcu ēkām ar garu, gar peronu izstieptu portiku (3.3.–3.8. att.). Sākotnēji bija uzbūvētas 11 staciju ēkas, no tām līdz mūsdienās saglabājušās stacijas Slokā un Lielupē. Lielākā daļa gājusi bojā kara laikā, Dubultu tika nojaukta 1977.gadā, bet Majoros nojaukta 20. gs. nogalē.

3.3. att. Dzelzceļa stacija Bulduros [200].

3.4. att. Dzelzceļa stacija Majoros [470].

3.5. att. Dzelzceļa stacija Dubultos [471].

3.6. att. Dzelzceļa stacija Edinburga II [212].

3.7. att. Dzelzceļa stacija Lielupē [265].

3.8. att. Dzelzceļa stacija Asaros [144].

Atsevišķu celtnu arhitektūrā pārstāvēti arī pazīstamie eklektisma neostili – neorenesanse, neogotika un citi. Šī stila paraugi konstatējami gan kūrortu, gan kulta, gan industriālās celtnes.

Raksturīgi **Neorenesanses** piemēri ir bijušās abas Dubultu kūrmaļas Pils ielā 1 (3. piel. 230. un 231. r.). Pirmās kūrmaļas arhitektūrā jūtamas vēl klasicisma atskaņas, bet ar raksturīgu eklektisma formu sasīcinājumu un piesātinājumu. Savukārt otrai kūrmaļai bija fasāde ar izvērstu portiku, kur fasāde veidota kā ordera arkāde.

Neogotika bijusi izplatīta sakrālo būvju arhitektūrā. Tādas ir Bulduru (3.9. att.) un Ķemeru baznīcas (3.10. att.). Samērā izplatīta neogotika bijusi pludmales objektu arhitektūrā. Vienkāršajām piejūras vannu iestāžu ēkām bija raksturīgi detaļām bagātāki nelieli vertikālie akcenti, kas padarīja ēku labāk saskatāmu pludmalē. Nereti tie tika veidoti ar neogotiskiem elementiem – tornīšiem, dzeguļiem (3. piel. 5. r.). Senākajai mūra konstrukcijai Jūrmalas pludmalē – Majoru jūras paviljona terases atbalstsienu – fasāde veidota kā smailloka arkatūra un uzbūvēta dzeguļota marga (3. piel. 313. r.). Piesātināta viduslaiku arhitektūras formu valoda lietota Morberga vasarnīcas apjomu kompozīcijā un arhitektoniskajā apdarē (3. piel. 127. r.). Mūsdienās ēka ir viens no

arhitektoniski vērtīgākajiem vasarnīcu paraugiem Jūrmalā. Starp Jūrmalā sastopamajiem eklektisma neostilēm neogotika bijusi visizplatītākā.

Viens no nedaudzajiem **neoromānikas** piemēriem Jūrmalā ir Slokas luterāņu baznīca (3.11. att.). Tā celta 1854. gadā, pārbūvēta 1903. gadā pēc arh. V. Bokslafa projekta. Ēkai raksturīgs apaļloka ailu pārsedzes un kāpjoša apaļloka arkatūra rietumu zelminī, virs kura paceļas neliels tornītis. *Art Deco* uzslāņojumi radušies 20. gs. divdesmitajos gados.

3.9. att. Bulduru luterāņu baznīca. 1889 [515].

3.10. att. Ķemeru luterāņu baznīca. 1897. Heinrihs Karls Šēls [333].

3.11. att. Slokas luterāņu baznīca, pārbūvēta 1903. Vilhelms Bokslafs [298].

Pareizticīgo kulta objektos izmantota **krievu–bizantiešu** stilistiska. Tika uzceltas trīs pareizticīgo baznīcas (3.12–3.14. att.). Baznīcas ir bijušas nelielas, būvētas no koka, tādēļ mēroga un silueta ziņā krasi atšķirās no lielpilsētu baznīcām. Īpaši krāšņa ir baznīca Ķemeru. Tā ir labi saglabājusies līdz mūsdienām. Saglabājusies arī baznīca Dubultos, bet baznīca Dzintaros nav saglabājusies. Pareizticīgo arhibīskapa vasaras mājoklis Lielupē bijusi iegarena ēka ar torni vienā pusē, plašu vasarnīcām raksturīgu verandas stiklojumu un reprezentatīvu koptēlu (3. piel. 129. r.). Līdz mūsdienām tā nonākusi pārbūvētā formā (3. piel. 130. r.).

Krievu–bizantiešu stilistikas elementi izmantoti arī ārstniecības iestāžu arhitektūrā, piemēram, Ķemeru vannu mājas vidusdaļa akcentēta ar torni un stilam raksturīgo kokošniku (3. piel. 20. r.). Arī Maksimoviča sanatorijas ūdensdziednīcas ēkas arhitektūrai krievu–bizantiešu iezīmes piešķir jūmi, kas atgādina sīpolveida kupolus, kas rotāti ar kokošnikami (3. piel. 59. r.). Šo celtnu arhitektūras stilistikas izvēle acīmredzami izskaidrojama ar apstākli, ka to darbība saistīta ar valsts finansējumu vai labvēlību.

3.12. att. Edinburgas Kazanas baznīca Dzintaros, Turaidas ielā 17. 1895 [320].

3.13. att. Sv. Kņaza Vladimira pareizticīgo baznīca Dubultos, Strēlnieku prospektā 26 [399].

3.14. att. Pareizticīgo baznīca Ķemeru parkā, 1893, Vladimirs Lunskis [514].

Viens no eklektisma formālajiem novirzieniem, tā sauktais ķieģeļu stils, visvairāk tika lietots ražošanas ēku arhitektūrā. Tā būvēta lielākā daļa Slokas papīrfabrikas ēku. 20. gs. sākumā fabrika bija liels komplekss (3.15. att.), kurā vairākas ēkas, būvētas pēc arh. V. Bokslafa projekta. Līdz mūsdienām ir saglabājušās tikai dažas no tām (3.16. att.), jo lielākā daļa ēku nojauktas laika posmā starp 2010. un 2020. gadu. Ķieģeļu stilā tika būvēta arī Slokas pamatskola (3.17. att.) un vēl dažas citas ēkas.

3.15. att. Slokas papīrfabrika, kopskats, dibināta 1898 [151].

3.16. att. Viena no Slokas papīrfabrikas ēkām.
Foto 2020.

3.17. att. Slokas pamatskola Skolas ielā 3.1910 [300].

3.1.3. Jūgendstils

Jūgendstils Jūrmalas arhitektūrā tāpat kā Rīgā ienāk 19.–20. gs. mijā un samērā plaši izplatās Rīgas Jūrmalas centrālajā daļā un arī Ķemeros. Jūgendstila arhitektūrai raksturīga atkāpšanās no stīvām formām, asimetrija, apjomu dažādība, kam Jūrmalā īpaši ir vieta izpausties verandu, lodžiju, lieveņu, tornīšu arhitektūrā. Zināmā mērā jūgendstila radošie principi – būvapjoms atvasināts no iekšējās struktūras – ir iekodēti jau eklektismā un pēctecīgi tikuši pārņemti tieši vasarnīcu gadījumā. Tā sauktais Šveices stils ir jau tuvāks jūgendstila radošajiem principiem. Jūgendstils vasarnīcās izpaužas gan kopējā ēkas formveides estētikā, gan dekoratīvu elementu izvēlē, papildinot eklektiskas formas ēkas (3. piel. 141., 142., 169., 171., 172. r.). Atkarībā no vasarnīcu

veida un atrašanās vietas, atšķirās vasarnīcu arhitektūras izsmalcinātība. Privātajām vasarnīcām Rīgas Jūrmalas centrā bija visspilgtākās stila iezīmes. Tām seko īres vasarnīcas centrā. Pārējās Rīgas Jūrmalas daļās galvenokārt jūgendstila ēkas bija vienkāršākas.

Publisku ēku arhitektūrā konstatējami gandrīz visi Rīgā un Latvijā pazīstamie jūgendstila formālie stilistiskie strāvājumi – eklektiski dekoratīvas, nacionālais romantisms, stateniskais jūgendstils un neoklasicisms [43]. **Eklektiski dekoratīvais jūgendstils** ir atpazīstams ar dažādu arhitektonisko fasādes apdares elementu izmantošanu. Ievērojamākais bijis Edinburgas jūras paviljons Dzintaros (3. piel. 316. r.). Tam bijis jūgentstilā izplatītais liektu līniju logu spraišļojums centrālās daļas iestiklojumā, ovāli logi sānu rizalītos un zelminis, kas rotāts ar pusaploces formas ornamentālām dzegām. Ēkas arhitektūra zināmā mērā atgādināja arhitekta Otto Vāgnera metro paviljonu Kārļa laukumā (*Karlzplatz*) Vīnē, kas celts 1899. gadā un ir viena no jūgendstila pazīstamākajām ikonām [274]. Edinburgas paviljonam analogas fasādes apdares detaļas un mākslinieciskās kompozīcijas elementi bijuši arī kafijas paviljons Ķemerros (3.18. un 3.19. att.). Abas ēkas nav saglabājušās.

3.18. att. Edinburgas jūras paviljons
Dzintaros. 1909 [286].

3.19. att. Kafijas paviljons
Ķemerros [437].

Ievērojams un līdz mūsdienām labi saglabājies eklektiski dekoratīvā jūgendstila paraugs ir Emīlijas Rācenies peldu iestādes ēka Majoru pludmalē (3. piel. 9. r.). Šī koka ēka ir izturējusi gadsimtu tiešā pludmales tuvumā, pateicoties paaugstinātam mūra cokolam. Fasādei raksturīgs racionāls logailu kārtojums. Virs ieejas durvīm fasādes otrajā stāvā logiem ir pusapļa forma. Virs tiem paceļas riņķa segmenta formas zelmiņi. Ēkas stūris akcentēts ar cilindrisku laternas veida tornīti. Izsmalcināts un ažūrs eklektiski dekoratīvā jūgendstila paviljons ir bijis Edinburgas kūrmājas koncertdārzā (3. piel. 368. r.). Ar izteikta stila piezīmēm, bet daudz vienkāršāku būvapjomu ir bijis Delzkalna jūras paviljons Mellužos. Ēkai bijušas daudzstūrainas logailas. Fasādes bijušas rotātas vijīgiem kokgriezumiem. Arhitektūrā integrēti tipiski jūgendstila burtveidolā darināti reklāmas uzraksti (3. piel. 319. r.).

Ar ornamentāliem koka izzāģējumiem dekorēta vasarnīca ir ēka Strēlnieku prospektā 58 (3. piel. 142. r.). Tornim gala fasādē ir gada skaitlis 1899. kas nozīmē, ka tā kopā ar ēku Audēju ielā 7 Rīgā, ir viena no vecākajām jūgendstila ēkām Latvijā [41, 242]. Tai ir eklektisma vasarnīcām raksturīga apjomu kompozīcija, bet apdarē ir izmantoti vijīgi kokgriezumi “pātagas cirtiena”

formās, kas raksturīgi agrīnajam jūgendstilam. Vispārīgā gadījumā izteiksmīga eklektiski dekoratīvā jūgendstila vasarnīca pēc apjomu kārtojuma ir asimetriska, izceļas ar krāšņiem dekoriem kā arī romantizētiem tornīšiem, kāda ir ēka, piemēram, Rēzeknes pulka ielā 9 (3. piel. 172. r.).

Lielākoties pastarpināti Jūrmalas arhitektūrā ir veidotas vairākas ēkas **nacionālā romantisma** stilistikā. Tipiskākais piemērs ir Bulduru dārzkopības skola, ko projektējis ievērojamais jūgendstila meistars Aleksandrs Vanags (3.20. att.). Dubultu Evangēliski luteriskā baznīca (3.21. att.), kas celta pēc arhitekta Vilhelma Bokslafa projekta 1909. gadā, ir romantizēts jūgendstils, kam vērojama arī vācu “heimat” jeb dzimtenes stila ietekme, interpretējot viduslaiku, it īpaši romāniskas, formu valodu. Ēka ir labi saglabājusies un funkcionē arī mūsdienās. Tā ir lielākā un augstākā mūra ēka, kas uzbūvēta Rīgas Jūrmalā pirms Pirmā pasaules kara un lielākā baznīca Jūrmalā. Gan kopējā apjoma kārtojumā, gan detaļās ir redzama autora izkoptā stila izjūta, monumentālajā kompozīcijā ievijot tēlainus vēsturiskus un nacionālus motīvus. Arhitekts V. Bokslafs ir vēl citu ievērojamu nacionālā romantisma ēku autors Jūrmalā – sanatorijas “Marienbāde” 1905. gada pārbūvei (3. piel. 51. r.) un vasarnīcai Dzintaru prospektā 53 (3. piel. 141. r.). Savukārt “Marienbādes” 1913. gada pārbūve ir veidota “heimat” stilistikā (3. piel. 55. r.).

3.20. att. Bulduru dārzkopības skola,
Viestura prospektā 6. 1911.
A. Vanags [349].

3.21. att. Dubultu
Evangēliski luteriskā
baznīca. 1909.
V. Bokslafs [159].

Stateniskais jūgendstils vairāk atspoguļojas vairākstāvu mūra ēku arhitektūrā. Tāds Jūrmalā ir Jomas ielā 48 (3.22. att.) un 50. Ēkām raksturīga izteikti racionāla, ģeometriskā formveides izteiksme. Vēl viens stateniskā jūgendstila piemērs ir Krājsabiedrības ēka Dubultu prospektā 19 (3.23. att.), celta pēc arhitekta E. Laubes projekta 1911. gadā. Tai ir arī neoklasicisma elementi.

3.22. att. Īres nams ar veikaliem Majoros, Jomas ielā 48. 20. gs. sākums.
Foto 2023.

3.23. att. Krājsabiedrības ēka, Dubultu prospektā 19, 1911, Eižens Laube.
Foto 2020.

3.24. att. Īres nams ar veikaliem Dubultos, Dubultu prospektā 11. 20. gs. sākums.
Foto 2023.

Neoklasicisma estētikā ir būvētas ēkas pēc 1910. gada, un to fasāžu arhitektūrā ir integrēti atsevišķi ordera elementi, ornamentāli ciļņi festonu formā un citas klasiskas detaļas, kas visbiežāk vēl mijkārtojās ar stateniskā jūgendstila elementiem. Tas bija izplatīts gan sabiedrisku būvju, gan vasarnīcu arhitektūrā. Tāda ir bijusi mūra ēka Dubultu prospektā 11 (24. att.), Vērmaņa koka vasarnīca Dubultos, Baznīcas iela 2 un citas ēkas.

3.2. Starpkaru periods

Jūrmalā, tāpat kā visā Latvijā, starpkaru periodā konstatēti ir daudzveidīgi stilistiskie strāvājumi: “Arī mūsu Latvijas pašreizējā celtniecībā skaidri saskatāma minētā laikmeta pazīme: celtniecība uzrāda virzienu, uzskatu un stilu daudzveidību un vienlīdzīgas eksistences tiesības”[53]. Pazīstamākie jaunie arhitektūrā stilistiskie strāvājumi bijušas *Art Deco*, funkcionalisms un neoklektisms. Paralēli turpinājušies tautisko formu meklējumi arhitektūrā, kas risināja latviskās arhitektūras jautājumu, un historisms, interpretējot iepriekšējo periodu arhitektūras formu valodu. Jūrmalas apbūve Pirmā pasaules kara laikā bija stipri cietusi, tādēļ 20. gs. divdesmitie gadi pagāja galvenokārt kara seku novēršanai, jaunu stilu izpaušmes ienāca 20. gs. divdesmito gadu beigās un 20. gs. trīsdesmito gadu sākumā.

3.2.1. Historisms

Spēcīgs vēsturiskās vides konteksts Jūrmalā veicināja vēsturisko formu valodas turpmāku izmantošanu arī starpkaru periodā. Vēsturisko stilu tradīciju tieša turpināšana ir historisms. Daudzas vasarnīcas turpināja veidot Šveices stilam līdzīgā formu valodā. Ķemeros, kur bija izpostīta gandrīz visa apbūve, koka ēkas starpkaru periodā būvētas galvenokārt iepriekšējā perioda tradīcijās. Lielupes jaunajās apbūves teritorijās, īpaši Rotas ielā, uzbūvētas vairākas lielas, krāšņas villas historisma stilistikā (3. piel. 174. r.).

Rīgas Jūrmalā nozīmīgākā historisma stilistikas ēka ir bijusi “Jūrmalas viesnīca” (3. piel. 256. r.) ar savu barokālo jumta izbūvi un torni. Jaunajai Asaru dzelzceļa stacijai izmantoti rustoti sienas apdares elementi (3.25. att.). Kādas pārgērbšanās kabīnes Majoru pludmalē tieši turpina vēsturiskās tradīcijas un izceļas ar smalkiem koka rotājumiem (3. piel. 399. r.).

3.25. att. Dzelzceļa stacija “Asari”,
1926, P. Feders [145].

3.26 att. Çemeru ūdens
tornis
Tukuma ielā 32, 1929,
F. Skujiņš [324].

Çemeru historisma arhitektūra ir saistāma ar izkoptajām kūrorta tradīcijām, kas balstās uz vēsturiskajiem arhitektūras stiliem. Gan tējas paviljons (3. piel. 343. r.), gan peldu iestādes pārbūve (3. piel. 24. r.) veidota, izmantojot klasiskās formas. Peldu iestādei gala fasādē jaušami gan renesanses, gan klasisku formu motīvi. Ēkas kopējais tēls ir samērā tuvs 19. gs. estētikai. Ūdenstornim vidusdaļās iestarpināta renesanses formās veidota rotunda (3.26. att.). Tornis vainago skatu laukums, ko apjož klasiskas balustrādes.

3.2.2. Tautiskās arhitektūras meklējumi

Līdzīgi kā nacionālā romantisma periodā pirms Pirmā pasaules kara, arī starpkaru periodā turpinājušies nacionālās identitātes meklējumi. Spilgts piemērs ir restorāns “Jautrais ods”, demonstrējot atgriešanos pie tautiskām “saknēm”. Ēkai ir raksturīgi stāvi, slīpi jumti, atsauce uz lauku viensētu un citiem tautiskiem motīviem (3. piel. 350. r.). Savukārt gan Çemeru dzelzceļa stacijai (3.27. att.), gan Slokas kapličiai (3.28. att.) ir vispārinātu formu arhitektūra, kas ir samērā tuva pirmskara nacionālā romantisma estētikai. Minerālūdens “Veselība” paviljons (3. piel. 117. r.), kas, visticamāk, bijis ierīkots vēl pirmskara ēkā, tika aplikatīvi apdarināts ar lielizmēra tautiskiem rakstu ciļņiem, piešķirot objektam atraktīvu koptēlu. Kaut arī jūgendstila periodā ir bijuši piemēri, kur ēkas rotātas ar tautiskiem rakstiem, Çemeru arhitektūra pirms Pirmā pasaules kara ir bijusi izteikti eklektiska, tāpēc maz ticams, ka šādi ornamentu ēkas fasādē parādījušies pirms kara.

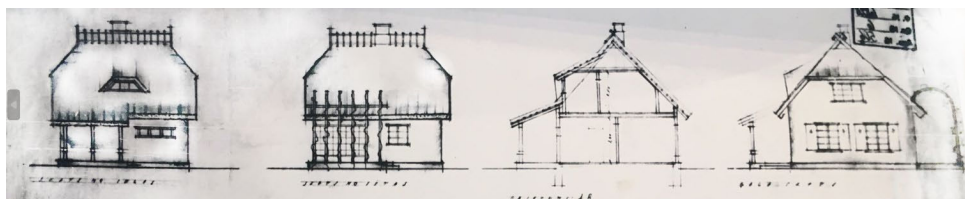

3.27. att. Dzelzceļa stacija
“Ķemeri” Brocēnu ielā 1A, 1922,
Arturs Medlingers [249].

3.28. att. Slokas kapu
kapliņa, 1938.

Tautiskās arhitektūras meklējumi iemiesojušies arī virknē vasarnīcu, īpaši Lielupes jaunizveidotajos apbūves zemesgabalos. K. Podnieka dzīvojamajai ēkai Lielupē projektā paredzēta idealizētā tautas celtniecības izteismē veidota ēka ar stāvu divslīpju jumtu ar nošļaupumiem sānos un tautiskiem kokgriezumiem (3.29. att.).

3.29. att. Projekts K. Podnieka dzīvojamajai ēkai Lielupē [495].

3.2.3. Art Deco

Art Deco ar savu eksaltēto ekspresiju un šķautņainu formu valodu Jūrmalas starptaru perioda arhitektūrai piešķir savdabīgu noskaņu. Tīrā veidā *Art Deco* arhitektūrā izpaužas samērā reti. Lielākoties *Art Deco* valoda mijiedarbojas ar funkcionālisma formās veidotu arhitektūru. Viens no raksturīgākajiem *Art Deco* piemēriem ir nelielā vasarnīca Meža prospektā 77 (3. piel. 152. r.). Ēkai ir vertikāli uzsvērtas proporcijas un akcentēts stāvs trīsstūrveida zelminis ar poligonālu logu. Delikāts un elegants ir F. Nārūna Turaidas ielā 13 vasarnīcas apjoms ar *Art Deco* raksturīgu vertikālo ribojumu, perspektīviskajiem iedziļinājumiem un spēcīgu kubiska rakstura apjomu artikulējumu (3. piel. 167. r.). Ķemeru jaunajā, nelielajā estrādē (3. piel. 381. r.) *Art Deco* estētika atspoguļojas portāla apakšējās virsmas prizmatiski šķautņainajā uzirdinājumā un sānu fasāžu logu diagonālajā spraišļojumā. Estrāde nav saglabājusies. Sporta paviljonam Majoru pludmalē (3. piel. 418. r.) bijis lauzītas kontūras zelminis virs portīka, tornītis ar dažāda slīpuma jumta plaknēm un plašas logailas ar sīkrūšu iestiklojumu, bet ieejas jumtiņa balstījumam uz kolonnām piešķir ēkai arī historisku raksturu. Ēka nav saglabājusies. Kopumā historisks raksturs bijis arī

K. Krūkļa siltu vannu iestādes ēkai (3. piel. 13. r.), tomēr dažādu logailu augstumi ēkas sānu fasādēs, manierīgā jumta izbūve ar skatu platformu un nedaudz ieliektais jumts ar plašu, dekoratīvu lielzmēra zīmējumu saules formā piešķīris ēkai *Art Deco* noskaņu. Dekoratīvais zīmējums uz jumta bijis unikāls, jo līdzīgs dekoratīvais paņēmiens Latvijas arhitektūrā nav konstatēts. Ēka nav saglabājusies.

Nereti iepriekšējo periodu ēkas ieguvušas *Art Deco* uzslāņojumus. Restorāns “Lido” Turaidas ielā 8 pēc pārbūves (3. piel. 349. r.) ieguvis ieejas mezgla pakāpienveida zelmini un plašus logus. Slokas baznīca 20. gs. divdesmitajos gados ieguvusi pilastrus ar dekoratīviem ciļņiem abpus galvenās ieejas un strupu, viena pakāpiena formā veidotu zelmiņa nobeigumu.

Art Deco vasarnīcu arhitektūrā ienāk ar savu daudzveidību. Vasarnīca Burtnieku ielā 16 ir dažādu formu sajaukums ar *Art Deco* ievirzi (3. piel. 153. r.). Vasarnīcai Bulduru prospektā 130 ir pārspīlēts jumtu slīpumi un kompozicionāli pārdomāts logu dalījums (3. piel. 154. r.), uz ko atsauce ir meklējama nacionālajā romantismā.

3.2.4. Funkcionālisms

Funkcionālisms kā visraksturīgākais starpkaru perioda stils Jūrmalā atspoguļojas galvenokārt atsevišķu publisku ēku arhitektūrā. Vispārīgai pilsētas funkcijas nodrošināšanai tika uzbūvēta jaunā Priedaines dzelzceļa stacija (3.30. att.) un Ķemeru pasta ēka Tukuma ielā 30 (3.31. att.), kas ir arhitekta Dāvja Zariņa projekts. Priedaines stacijai izteikts savstarpēji līdzsvarots kubisku būvmasu kārtojums, ko perona pusē papildina uzjumentenis. Pasta ēkai lietots izteikts kontrasta princips, uzsverot kāpņu telpas vertikālā iestiklojuma spraugu, kas kontrastē ar sarkanu joslu iestarpinājumiem. Līdzīgas pasta ēkas pēc Dāvja Zariņa projekta ir uzbūvētas arī citviet Latvijā.

3.30. att. Dzelzceļa stacija “Priedaine”,
1938, A. Grundmanis, J. Šarlovs [473].

3.31. att. Pasta ēka Ķemeru,
Tukuma iela 30, 1932,
Dāvis Zariņš.
Foto 2020.

Atšķirībā no daudzām citām šī perioda kūrorta vietām Latvijā un citviet Eiropā, Jūrmalā funkcionālisma stilā būvētu kūrorta objektu ir pavisam nedaudz. Funkcionālisma izteiksmē veidots jaunais Ķemeru jūras paviljons, kurš līdz mūsdienām nav saglabāts (3. piel. 322. r.). Tā cilindra veida forma ar plašo stiklojumu labi iekļāvās apkārtējā vidē, aizsargāja no klimatiskajiem apstākļiem un vienlaikus nodrošināja labu skatu uz jūru.

Funkcionālisms ienāca arī vasarnīcu arhitektūrā, tomēr “tīrā” veidā sastopams maz. Ņemot vērā spēcīgo vēsturiskās vides ietekmi, visbiežāk funkcionālismam raksturīgajam būvmasu kārtojumam tika pievienoti daži *Art Deco* vai klasiski arhitektoniskie elementi, kas ēkām piešķīra jau neoeklektisma raksturu. Piemēram, vasarnīcai Bulduru prospektā 128 ir kopumā lakonisks būvaprums, tomēr kāpņu telpas logi akcentēti ar *Art Deco* raksturīgu iestiklojuma spraišļojumu (3. piel., 164. r.).

3.2.5. Neoeklektisms

Par neoeklektismu arhitektūrā sauc starpkaru perioda stilu, kas: “iezīmēja zināmu atkāpšanos no funkcionālisma kosmopolītiskajiem formu kanoniem, mēģinot vairāk pievērsties vietējo tradīciju iemiesojumam laikmetīgās celtnēs”[43, 177]. Tas izpaudās kā klasisku formu izvēle. Tas uzplauka 20. gs. trīsdesmito gadu otrajā pusē. Neoeklektisma paņēmieni piešķīra atšķirīgu izteiksmi iepriekš “tīrā” funkcionālisma tēlam. Tīrās ģeometriskās formas papildināja lielākoties klasiska profila dzegas un starpdzegas, jo arī vietējiem apstākļiem šīs būvdetaļas bija atbilstošākas.

Neoeklektisms Jūrmalā bijis samērā plaši izplatīts. Viena no pirmajām publiskajām ēkām neoeklektisma stilā ir būvēta Ķemeru pamatskola (3.32. att.). Ēkas fasādes centrālajā daļā atrodas klasisks portiks ar četrām puskolonnām un frontonu.

3.32. att. Ķemeru pamatskola Tukuma ielā 10, 1930, R. Cināts, E. Veiss [248].

Šī stilistiskā virziena izkopējs un ievērojamākais pārstāvis ir arhitekts E. Laube. 20. gs. trīsdesmitie gadi ir laiks, kad pilnībā noformējas E. Laubes nostādnes par latvisku arhitektūru, kurai tiek noteiktas tautiskas, tātad, klasiskas vērtības. Šajā periodā pēc E. Laubes projektiem tika uzbūvētas vairākas neoeklektisma ēkas Jūrmalā, kas ir nozīmīgas gan Jūrmalas, gan visas Latvijas kontekstā. Viens no spilgtākajiem latviskas arhitektūras un neoeklektisma stila manifestiem Latvijas arhitektūrā ir Ķemeru viesnīcas ēka (3. piel. 260. r.). Ēka ir elegants funkcionāli vienkāršu formu un klasisku formu arhitektoniskas apdares savienojums. Fasādes centrālajā daļā paceļas tornītis, kas tuvs *Art Deco* estētikai. Gala fasādēs izceļas plaši iestiklotie erkeri. Starpkaru periodā pēc E. Laubes projektiem uzceltas vismaz septiņas vasarnīcas Jūrmalā [103]. To arhitektūra atspoguļo arhitekta radošo virzienu neoeklektisma virzienā (3. piel. 143.–151. r.). Ja agrāk celtajai Neiburga vasarnīcai (1924), (3. piel. 142. r.) un Lūciņa vasarnīcai (1929), (3. piel. 147. r.) vēl bija spēcīgas historisma iezīmes, tad Dāvja vasarnīcai (1928), (3. piel. 145. r.) un Bruža vasarnīcai (1935) (3. piel. 151. r.) jau ir funkcionālisma salikums ar klasiskām detaļām. Dāvja vasarnīcai ir vienkārša taisnstūrveida apjoma un tīro klasisko formu

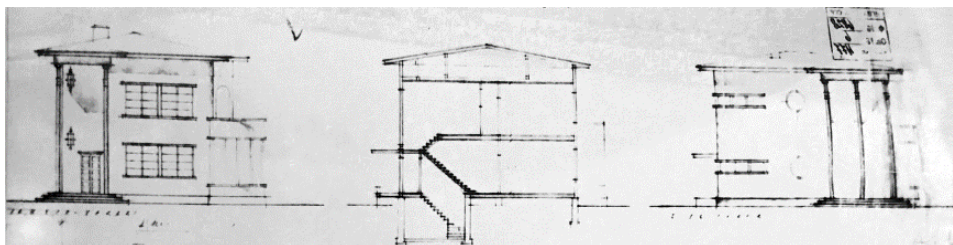
salikums ar dažiem atturīgiem dekoratīvajiem elementiem. Rudzīša vasarnīcai (3. piel. 149. r.) ir klasisko formu kompozīcija, ko vainago barokāls belveders, visā krāšņumā atklājot neoeklektisma estētiku.

Ievērojama neoeklektisma ēka ir Dzintaru koncertzāle (3. piel. 383. r.). Ēkas priekšējā fasāde ar elegantu klasisko orderi, slaidajām kolonnām un dzegām, bet vienlaicīgi atturīgi elegantu kompozīciju un dažiem *Art Deco* elementiem nosaka tās neoeklektisko raksturu. Slaidās kolonnas ir apzināts paņēmieni atspoguļot tautas celtniecībā izmantoto koku klasiskā ordera kārtojumā [48, 135]. Neoeklektisms ienāca arī pludmales apbūvē. Kronenberga virpuļgrīdas (3. piel. 323. r.) terasi apjož kolonādē ar ļoti slaidām kolonnām. Ieeju uzsvēr klasisku formu rotunda, kuru vainago sfērisks jumtiņš.

Nozīmīgs neoeklektisma paraugs ir Benjamiņu vasarnīca (3. piel. 162. r.). Ēkas fasādes apšūtas ar dabīga akmens plāksnēm, virs dzegām paceļas masīvas balustrādes. Arī terašu margas ir klasiskas balustrādes. Tomēr visbiežāk vasarnīcu arhitektūrā neoeklektisms izpaužas atturīgākā veidā, bieži vien tikai dažās detaļās (3. piel. 155. r.). U. Nackunsta kunga dzīvojamās ēkas projektā (3.33. att.) ēka ir paredzēta kā vienkāršu kubisku apjomu kārtojums ar vairākiem rizolītiem un funkcionālistam raksturīgu kāpņu telpas vertikālu iestiklojumu. Savukārt apaļā aila virs ieejas durvīm ar diagonālo spraišļojumu, kāpņu telpas iestiklojums un terases margu raksts ir raksturīgi *Art Deco* elements. Savukārt uzsvērtā dzega ir klasiska arhitektūras detaļa. Projekts mācītāja J. Teriņa vasarnīcai (3.34. att.) paredz slaidas, garas kolonnas ar ģeometriski stilizētiem klasiskiem kapitēļiem.

3.33. att. U. Nackunsta dzīvojamās ēkas projekts Priedainē, Lielajā prospektā 25, 1937–1940 [485].

3.34. att. Projekts J. Teriņa vasarnīcai Jūrmalā [494].

3.3. Padomju periods

Padomju periodā pēc Otrā pasaules kara Jūrmalas arhitektūrā pēctecīgi tika atspoguļoti Latvijas arhitektūrā kopumā raksturīgie arhitektūras stili un stilistiskie virzieni. Pēc kara direktīvi tika veicināta neoelektisma attīstība, ko padomju periodā dēvēja par sociālistisko reālismu. Citu direktīvu iespaidā to nomainīja modernās kustības arhitektūra, ko savukārt vēlāk nomainīja postmodernisms. Arhitektūras stilistika izpaudās galvenokārt publisku ēku arhitektūrā, jo privātu vieniģimenes ēku celtniecība nebija atļauta.

3.3.1. Sociālistiskais reālisms

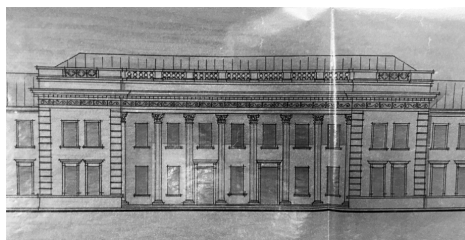
Sociālistiskais reālisms, ko dažkārt dēvēja par Staļina baroku, būvniecības aprītē bijis līdz 20. gs. piecdesmito gadu noslēgumam, jo tajos laikos sekoja jauni ideoloģiskie lozungi pret pārmērībām arhitektūrā [43, 186]. Tam raksturīga vēsturisko stilu, pārsvarā klasisko, elementu izmantošana. Pirmā desmitgade pēc Otrā pasaules kara būvniecībā kopumā ir bijusi gausa, tomēr gan realizētie, gan plānotie sociālistiskā reālisma objekti bija vērsti uz kūrorta infrastruktūras atjaunošanu.

Viens no pirmajiem uzbūvētajiem un līdz mūsdienām saglabātajiem objektiem ir jaunā “Marienbādes” galvenā ēka, ko uzbūvēja karā nopostītās ēkas vietā (3. piel. 58. r.). Tam ir trīsstāvu apjoms, kas pēc formas ir samērā līdzīgs iepriekšējai ēkai. Virs jumta paceļas neliels, centrēts tornītis, kura forma atdarina starpkaru periodā būvētās blakus esošās galerijas tornīti. Ap to pašu laiku Ķemeru tika realizēts Staļina vārdā nosauktās rūpnīcas (“ZIS”) sanatorijas tipveida guļamkorpusa piesaistes un izbūves projekts (3. piel. 72. r.). Šai trīsstāvu ēkai ir balkoni ar metāla margām, fasādē lietots apmetums un ornamentāli ciļņi starp logiem starpstāvu pārsegumu līmenī (3.35. att.). Ēka ir saglabājusies, bet netiek izmantota. Savukārt klimata terapijas paviljonam Bulduros (3. piel. 111. r.) bija izteikta sociālistiskā reālisma monumentāli klasiskā, stīvi simetriskā kompozīcija ar neproporcionāli uzsvērtu centrālo daļu, kuru vainagoja tornis ar smaili. Fasādes detalizācija bija atrodams atsauces uz etnogrāfiskiem motīviem, acīmredzot īstenojot sociālistiskā reālisma oficiālās definīcijas saturu – tā ir pēc satura sociālistiska, pēc formas nacionāla māksla. Ēka pārbūvēta par viesu namu ar stipri atšķirīgu arhitektūru (3. piel. 114. r.).

Sociālistiskā reālisma ēka, kas netika īstenota, ir bijusi Ķemeru vannu mājas pārbūve. Tas ir ļoti raksturīgs sociālistiskā reālisma projekts. Tas paredzēja ievērojami paplašināt starpkaru periodā būvēto ēku un veidot plašu labiekārtojumu. Ēkas galvenā fasāde piesātināta ar klasisku formu apdares detaļām. Centrālajā daļā starp ailām visā ēkas augstumā paceļas klasiskas puskolonnas. Gala rīzāli stūri rustoti. Ēku vainago smaga, spēcīgi profilēta dzega (3.36. att.).

3.35. att. Sanatorijas “ZIS” projekts, 1955.
 Detaļas rasējums [425].

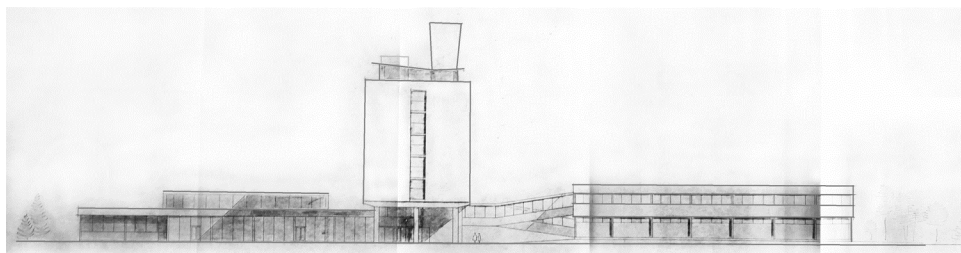

3.36. att. Ķemeru vannu mājas pārbūves
 projekts, 1954. Galvenās fasādes fragments
 [510].

3.3.2. Modernā kustība pēc Otrā pasaules kara

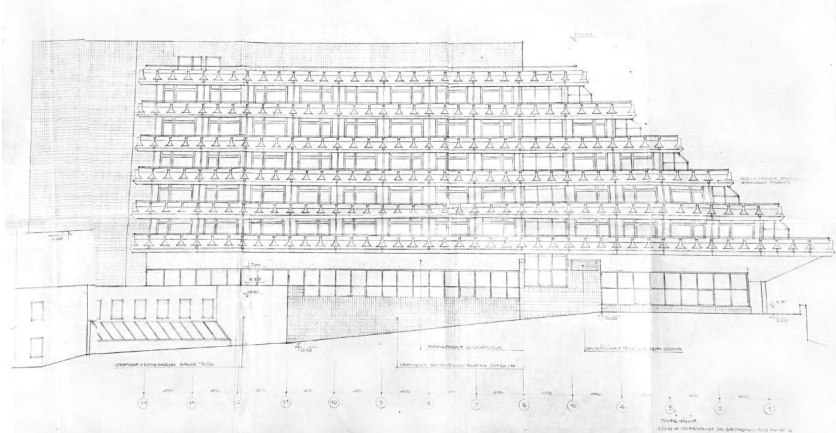
Modernā kustība apritē atgriezās pēc 1955. gada partijas un valdības pieņemtiem lēmumiem pret pārmērībām arhitektūrā, tādā veidā direktīvi pārtraucot sociālistisko reālismu. Arhitektūra tika noteikti tendēta uz vispārīgu vienkāršošanu: “celtņu labizskatību jāpanāk nevis ar sadomātiem un dārgiem dekoratīvajiem rotājumiem, bet gan celtņu formas organiski saistot ar funkcionālo nozīmi”[43, 186]. Stilistiskās kategorijas netika lietotas. Jūrmalā šo lēmumu sekas atspoguļojās visai ātri. 1959. gads, kad Jūrmala ieguva mūsdienu administratīvās robežas un vienotajā teritorijā nostiprinājās un izvērsās kūrortu koncepcija, sakrita ar laiku, kad padomju arhitektūrā strauji ienāca modernās kustības tendences, tāpēc lielākais vairums kūrorta objektu tika būvēti tieši šajā stilā.

Pirmais liela mēroga kūrorta objekts modernās kustības pēc Otrā pasaules kara stilā Jūrmalā ir sanatorija “Jaunķemeri”, projektēts 1962. gadā (3.37. att.). Tas ir liels kompleksas sanatorijas projekts, kas sastāv no vairākiem būvapjomiem, sauktiem par korpusiem, kuros izvietotas atšķirīgas funkcijas. Piecus stāvus augstais dzīvojamais korpus ir izvietots virs divus stāvus augstā ēdināšanas korpusa un daļēji balstīts uz kolonnām, kas ir tipiska modernās kustības stilistikas iezīme. Dzīvojamajam korpusam raksturīgs arī lineārs, regulārs lodžiju kārtojums un lentveida logi.

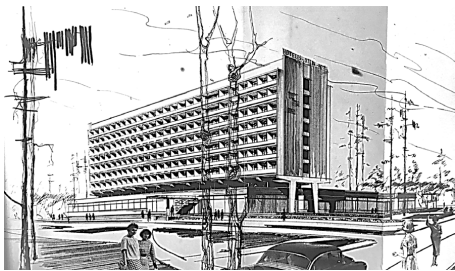
3.37. att. Sanatorijas “Jaunķemeri” projekts, fasādes rasējums, projekts 1962,
 "Latgiprogorstroj", A. Reinfelds, V. Kadirkovs, V. Maike, B. Ozols [462].

“Jaunkemeriem” sekoja 1970. gadā uzbūvētais PSRS Literatūras fonda Jaunrades nams. Tas ir projektēts kā kompakta 10 stāvus augsta augstceltne ar lentveida lodžijām divās fasādēs. Pirmais stāvs ir paplašināts, un tajā izvietotas ēdnīcas un citu publisku funkciju telpas (3. piel. 297. r.). Tam sekoja virkne citu liela mēroga objektu. 1977. gadā projektēta izteiksmīga terašu ēka – sanatorijas “Rīgas Jūrmala” dzīvojamais korpuss (3. piel. 98. r.). Ēkas projektā paredzētas terases trijās fasādēs (3.38. att.).

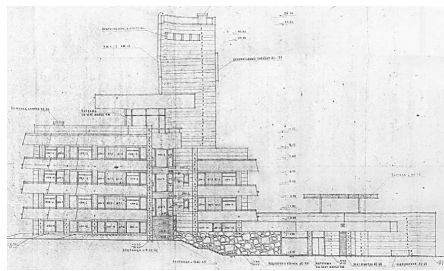

3.38. att. Sanatorijas “Rīgas Jūrmala” projekts, fasādes rasējums, projekts 1977. “Latgiprogorstroj”, Modris Ģelzis, Viktors Valgums, Normunds Pavārs [509].

Spēcīgas starptautiskas vēsmas ir viesnīcas “Jūrmala” projektā (3.39. att.), kurā saskatāmas līdzības ar franču arhitekta Le Korbizjē dzīvojamajām vienībām. Savukārt Maskavas arhitektu projektētajā “8 luksi” pansionāta (3. piel., 283. r.) telpiskajā kompozīcijā atrodama atsauce uz amerikāņu arhitekta F. L. Raita projektēto dzīvojamo ēku “Fallingwater” (1935).

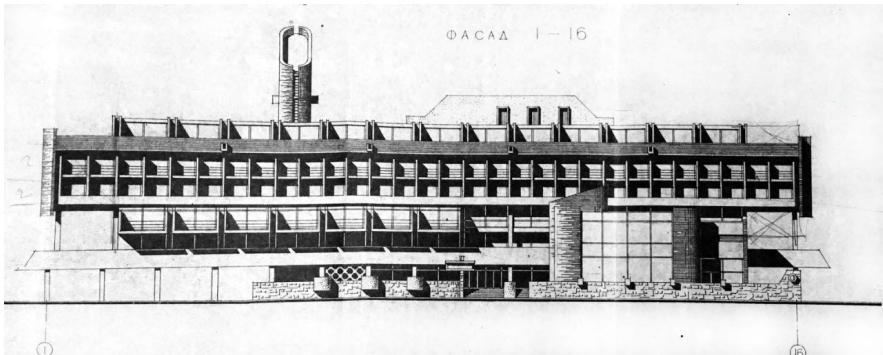

3.39. att. Viesnīcas “Jūrmala” projekts, ēkas perspektīves zīmējums, 1967. Latgiprogorstroj [456].

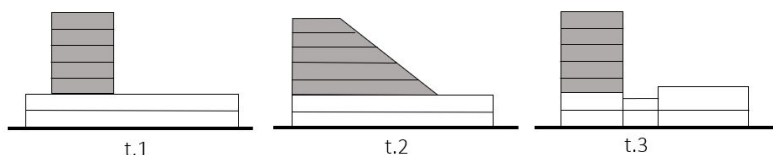
3.40. att. Pansionāta “8 luksi” projekts, fasādes rasējums, 1971. Maskavas eksperimentālās projektēšanas institūts [459].

Baltijā lielāko sanatoriju “Latvija” būvēja no 1969. līdz 1984. gadam (3. piel. 83. r.). Tā bija paredzēta 1200 personām un sastāvēja no diviem desmit stāvus augstiem guļamkorpusiem, kuru pakājē atradies viens liels publisko telpu korpusi. Ēka nojaukta 2015. gadā. Viena no pēdējām projektētajām modernās kustības liela mēroga kūrorta ēkām ir pansionāts “Himik”, kas atklāts 1988. gadā (3. piel. 293. r.). Tā ir formu un izmēru ziņā iespaidīga ēka. Ēkas projekta rasējumi atklāj ēkas fasāžu dinamiku, kas vienlaikus ir gan ar pēckara modernisma iezīmēm, gan sper soli tālāk uz selektīvi izvēlētām formām, apjomu piesātinājumu un sasmalcinājumu (3.41. att.).

3.41. att. Pansionāta “Himik” projekts, fasādes rasējums, 1979. Latgiproprom [458].

Liela mēroga kūrorta iestāžu kompleksi ir bijuši daudzfunkcionāli. Parasti arhitektūrā atšķirīgi tika risinātas divas funkcionālās daļas – apdzīvojamā daļa un publiskā daļa. Apdzīvojamā daļa sastāvēja no viena vai diviem daudzstāvu korpusiem, kas vienmēr bija arhitektoniskās kompozīcijas dominante un noteica iestādes identitāti. Vairumā gadījumā šie korpusi ir bijuši taisnstūrveida ar lentveida logiem un lodžijām (3.42. att. t. 1), dažos gadījumos tika izmantotas formas modifikācijas ar terasējumiem (3. piel. 286. r., 3.42. att. t. 2). Gandrīz visu šo kompleksu apjomu kompozīcija veidota atbilstoši modernās kustības kanoniskajam risinājumam, virs lielākoties divstāvīgas, horizontāli izvērstas publiskās daļas paceļoties vairākstāvu dzīvojamo (vai biroju) telpu apjomam. Publiskā daļa tika savienota ar apdzīvojamo daļu vairākos veidos – vai nu pieklāvās pie tās (3.42. att. t. 1, t. 2), vai vizuāli nošķirti apjomi tika savienoti ar galeriju pirmā, otrā vai abu stāvu līmenī (3.37. att., 3.42. att. t. 3). Nereti tika projektēti iekšējie pagalmi, kā arī apdzīvojamo daļu balstīšana uz kolonnām (3. piel. 83. r.), kas ir izteikts funkcionālisma paņēmieni. Publiskām ēku daļām parasti bija no apdzīvojamās daļas apdares atšķirīgi risinājumi, piemēram, ķieģeļu mūris, flīzes vai apmetums, dažāda izmēra logi. Publiskā daļa bija vai nu neitrāla attiecībā pret apdzīvojamo daļu (3. piel. 77. r.), vai paspīlgtināja apdzīvojamās daļas arhitektonisko izteiksmi (3. piel. 82. r.).

3.42. att. Liela mēroga kūrorta objektu ēku daļu kompozicionālie savienojumi [102].

Apdzīvojamā daļa (pelēks), publiskā daļa (balts) .

No 41 identificēta liela mēroga kūrorta objekta, kas būvēti padomju periodā, 35 objektiem ir modernās kustības stila iezīmes [102]. No tiem 12 ir lielu ēku kompleksi – gan sanatoriju (3. piel. 77., 80., 83., 86., 89., 96., 98. r.), gan pansionātu kompleksi (3. piel. 280., 284., 286., 289. r.), gan vienīgā Jūrmalā uzceltā liela mēroga viesnīca (3. piel. 266. r.). Visi liela mēroga objekti tika individuāli projektēti, un to projektēšanai tika piesaistīti tā laika vadošie valsts biroji un arhitekti.

Modernās kustības stilā cēla arī kotedžas. Tām raksturīga vienkāršība un funkcionalitāte, plaši stiklojumi un terases, uzsverot kūrorta dzīvesstilu. Bija uzceltas divas vasarnīcas partijas nomenklatūras darbiniekiem – tā sauktā “Dāča Nr.2” sanatorijas “Jantarnij bereg” teritorijā (3. piel. 214. r.) un Kosigina villa (3. piel. 217. r.). Abas ēkas projektētas atbilstoši labākajiem starptautiskajiem modernās kustības paraugiem.

Jūrmalā bija daudzas publiskās ēkas, kas bija individuāli projektētas un pieskaitāmas pie modernās kustības. Viens no pirmajiem objektiem bija jaunā Bulduru dzelzceļa stacijas ēka (3.43. att.). Tai ir manāma līdzība ar Priedaines dzelzceļa staciju, kas celta starpkaru periodā (3.30. att.). 1959. gadā atklātās Dzintaru koncertzāles vasaras zāles pārsegums, ko projektējis arhitekts Modris Ģelzis, ir neierasts metāla un koka konstrukciju salikums, kas vizuāli veiksmīgi papildina vēsturisko apbūvi un kāpu reljefu (3. piel. 385. r.). 1964. gadā pēc arhitekta Josifa Goldenberga projekta celta viena no ievērojamākajām modernās kustības ēkām Jūrmalā – restorāns “Jūras pērle” Bulduru kāpās (3. piel. 327. r.). Tās skulpturālais siluets ar uz konsoles balstītu ēkas daļu, kurā izvietota restorāna telpa, bija nepārspējama formas un funkcijas kombinācija, kurai nebija līdzīgu. 1976. gadā būvētā spēļu un atrakciju pils “Daile” ir bijusi savdabīga modernās kustības un reģionālās arhitektūras sintēze, piedāvājot videi atbilstošu un progresīvu skatījumu uz atpūtu kūrortā (3. piel. 391. r.). Telpiski skaidrais un lakoniskais ēkas apjoms vainagots ar trim piramidālas formas jumtiem. Abas ēka nojauktas 2002. gadā. Savukārt 1977. gadā pēc arhitekta Igora Javeina projekta celtā Dubultu dzelzceļa stacijas ēka (3.38. att.) izcēlās ar savdabīgu šādas funkcijas ēkas redzējumu un iekļaušanos vidē. Tās nojumei tika izmantotas izteiksmīgas dzelzsbetona konstrukcijas, kas atgādina jūras vilni. Nojumes forma tika rūpīgi studēta (3.46. att.). Universālveikals “Liedags” Slokā ir vienkāršas formas ēka ar tērauda un stikla piekārtu fasādi (3.39. att.). pēc 1991. gada ēka pārbūvēta, mainot fasādes arhitektonisko veidolu.

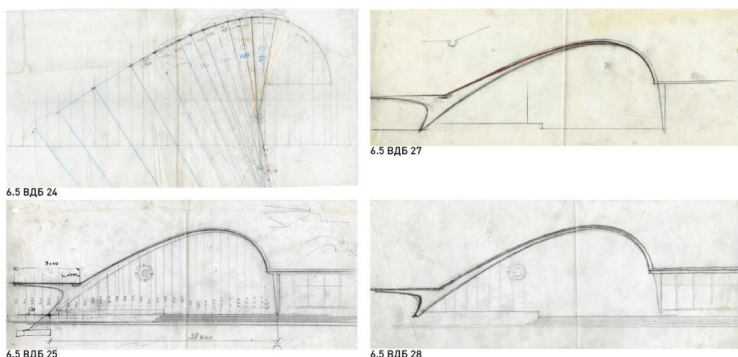
3.43. att. Bulduru stacija.
1947 [472].

3.44. att. Dubultu stacija.
1977. Igors Javeins [386].

3.45. att. Universālveikals
"Liedags". 1966. Aina
Šēnberga [326].

3.46. att. Arhitekta I. Javeina skices Dubultu stacijas pārsegumam [111].

No plašās padomju modernisma objektu daudzveidības tomēr nevar izdalīt kādus konkrētus virzienus, piemēram, brutālismu, drīzāk var izšķirt dažu arhitektu individuālo rokrakstu. Ievērojams ir arhitekta M. Ģeļza devums Jūrmalas arhitektūrā, kā arī kopumā projektēšanas institūtu "Pilsētprojekts" un "Kurortprojekts" darbi. Liela mēroga kūrorta objektus ir projektējuši arī Maskavas un Minskas projektēšanas uzņēmumi.

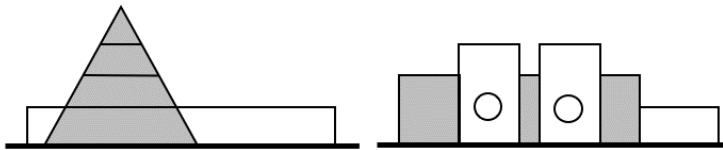
Jūrmalas arhitektūrā modernā kustība ir plaši pārstāvēta visos ēku tipos. Visnozīmīgākie stila objekti ir atrodami starp liela mēroga kūrorta objektiem, kotedžām un citiem sabiedriskiem objektiem. Dzīvojamās ēkas un vispārīgie sadzīves pakalpojumu objekti galvenokārt tika būvēti pēc tipveida projektiem, un Jūrmalas kontekstā tur nav ievērojamas stila novitātes.

3.3.3. Postmodernisms

Postmodernisms arhitektūrā "mēģināja atrisināt gan arhitektūras mākslinieciskās kvalitātes un emocionālās izteiksmības, gan vietējo tradīciju pēctecības, gan vides un laika konteksta problēmas"[43, 195]. Jūrmalā tas ienāk 20. gs. astoņdesmitajos gados, bet nav plaši pārstāvēts.

Viens no postmodernisma stilistikā celtajiem kūrorta objektiem ir Latvijas Padomju Republikas Labklājības ministrijas personīgo pensionāru pansionāts (1986). Tam ir trīs stāvi, izteikts apjomu

sasmalcinājums, ieejas fasādi akcentē vairākas lodžijas ar apaļas formas logailām (3. piel. 291. r.). Savukārt J. Fabriciusa sanatorijas jaunākā guļamkorpusa arhitektūrā tika izmantoti slīpie jumti kā mēģinājums ierakstīties vēsturiskajā vidē (3. piel. 102. r.). Izdevniecības “Pravda” pensionāta vajadzībām tika būvētas vairākas apjomos nelielas ēkas ar trīsstūrveida garengriezumu (2.64. att.). Šādi risinājumi ne tikai nodrošināja privātāku atpūtu, bet arī krasi kontrastēja ar 20. gs. sešdesmito un septiņdesmito gadu lielmēroga kūrorta objektu dzīvojamajiem korpusiem. Vairumā gadījumu tie bija apjomos nelieli. Daudzstāvu ēkas vairs netika būvētas. Ēku apjomi veidoti vairāk sasmalcināti, izmantotas dažādas formu valodas, arī apaļa forma. Īpaši bieži izmantota trīsstūrveida forma jumtiem un ēku siluetei (3.47. att.). Ēkas veidotas saudzīgākas pret vidi, tika labāk izprasta un respektēta vides vērtība.

3.47. att. Postmodernisma kūrorta objektu kompozicionālajam sakārtojumam Jūrmalā [102].
Pelēks – apdzīvojamā daļa, balts – publiskā daļa.

3.2. Mūsdienu stilistiskie virzieni

Laiks pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas bijis nestabils un sociālekonomisku pārmaiņu pilns, kas atspoguļojās arhitektūrā. Intensīvāka būvniecība sākusies 21. gs. Straujajā dzīves un būvniecības rītmā ik pa desmitgadei konstatējamas izmaiņas arhitektūras stilistikas tendencēs.

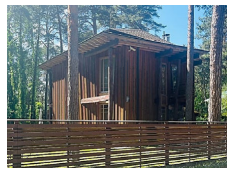
3.2.1. 1991.–2000. gads

90. gados pēc denacionalizācijas un īpašumu privatizācijas atsākās privātu dzīvojamo ēku būvniecība. Lielākoties būvniecību uzraugošās institūcijas veicināja centienus saglabāt Jūrmalas tradicionālo vides tēlu un arī jaunbūves veidot tradicionālās formās. Šāda politika veicināja repliku radīšanu. To apliecina arī tā laika pilsētas arhitekts A. Bīviņš: “Nevar noliegt, ka vēsturiska tradīcija ir spēcīga, un daļa arhitektu jauno ēku kompozīcijā un stilistikā izmanto Jūrmalas koka vasarnīcu formveides principus un elementus.” [13, 38]. Tā ir norāde, ka vēsturisko vasarnīcu interpretācija ir sākusies uzreiz pēc tam, kad atsākusies privātu dzīvojamo ēku būvniecība, un tas ir viens no virzieniem, kurā Jūrmalas arhitektūra attīstās. Lielākoties vēsturiskie koka apdares paņēmieni tika lietoti mūra jaunbūvju arhitektoniskajā risinājumā. Šajā laikā tika pievērsta uzmanība tam, vai jaunā arhitektūra ir vai nav saskanīga ar Jūrmalai specifisko vēsturisko apbūvi. Viens no ievērojamākajiem šīs desmitgades objektiem ir ēku komplekss “Villa Marta”, par ko īsi

pēc tā uzbūvēšanas rakstīts: “Tās projekts nav ieturēts 19. gs. būvēto savrupmāju stilā. Drīzāk to varētu saukt par mūsdienu vietējo kokmateriālu konstrukciju interpretāciju. Ēkai ir koka rāmja struktūra, kas apšūta ar dēļiem” [13, 43]. Toreiz vēl nebija iespējams patiesi novērtēt šādu konstrukciju vietu un nozīmi Jūrmalas arhitektūrā. Ar laiku apraksti par šo ēku mainījušies un aktuāli kļuvuši arīvien citi aspekti: “Vienojošā koka apdare, augstie kvalitātes standarti un meistara arhitektūras filozofija dara šo ansambli ievērojamu” [17, 214]. Lai kā arī mainītos attieksme par šo objektu laika gaitā, tas ieņēmis būtisku vietu ne tikai Jūrmalas 20. gs. deviņdesmito gadu, bet kopumā Latvijas arhitektūras kontekstā. “Villa Marta” izceļas ar konceptuāli skaidro kontrasta principu starp vēsturisko apbūvi un jauno arhitektūru un jaunbūvēm universālo apjomu formu, kurā var saskatīt gan šajā laikā modē nākušās tā sauktās šķūnarhitektūras motīvu, gan abstrakto vienkāršību (3.48. att.). Šāds objekts 20. gs. deviņdesmito gadu beigās deva cerības, ka arhitektūra Jūrmalā attīstīsies laikmetīga, izsmalcināta lakonisma virzienā un atdzims koka konstrukcijas, tomēr turpmākajos gados arhitektūra attīstījās savādāk, līdz ar to šis objekts apdzīvojamo ēku kontekstā ir unikāls un vēl joprojām savā ziņā Jūrmalā nepārspēts. Šajā periodā sākts būvēt detaļu piesātinājumā pārspīlētas postmodernisma strāvojuma ēkas, kas robežojas ar bezgaumību, veidojot šķietami vēsturisku ēku.

3.48. att. Ēku komplekss “Villa Marta”
Bulduru prospektā 12, 14, 16, 18. 1996.–
2008. Meinhards fon Gerkāns, “Vincentis”
[194].

3.49. att.
Vienģimenes
dzīvojamā māja
Ernesta Birznieka
Upīša ielā 21.
1999. Andris
Kronbergs.
Foto 2023.

3.50 att. Vienģimenes
dzīvojamā māja Ātrajā
ielā 4. 1998. Ivars
Strautmanis.
Foto 2021.

Šajā desmitgadē vērojami dažādi paņēmiņi, kā reaģēt uz vides raksturu vai vēstures tradīcijām. Ernesta Birznieka Upīša ielā 21 vienģimenes dzīvojamās ēkas koka dēlīšu apdare labi sasauca ar priežu stumbriem (3.49. att.). Savukārt formās kopumā lakoniska vienģimenes dzīvojamā ēka Ātrajā ielā 4 veidota vēsturiskās apbūves formu izjūtā, bet pilnīgi laikmetīgiem izteiksmes paņēmiņiem un ar spēcīgu apjomu artikulāciju. Durvju aila uz otrā stāva terasi veidota raksturīgā postmodernisma klišejas formā (3.50. att.). Šī laika jaunbūvēs vērojamas gan ļoti vienkāršas ekonomiskas, gan ļoti izvērstas, dārgas būves. Ekonomiskajām būvēm izplatīta bijusi klasisku elementu izmantošana fasāžu apdarē.

3.2.2. 2001.–2010. gads

Starptautisko kontaktu paplašināšanās atspoguļojās dažādu starptautisku arhitektūras motīvu izmantošanā Jūrmalas arhitektūrā. Būvniecība īpaši aktivizējās ap desmitgades vidu, taču to pārtrauca 2008. gada ekonomiskā krīze.

Šī perioda ievērojamas jaunbūves ir 21. gs. sākumā pēc arhitekta M. fon Gerkāna projektiem būvētās ēkas Bulduru prospekta – daudzdzīvokļu ēka “Bellavue” (2001), (3.51. att.) un viengimenes dzīvojamā ēka “Villa Guna” (2005). Abi objekti veidoti modernās kustības arhitektūras valodā, ar dinamisku, kubisku apjomu kārtojumu, plašiem iestiklojumiem. Tie ir laikmetīgi objekti, atsakoties no tradīciju citātiem, pārvarot pašvaldības joprojām dogmatiskās nostādnēs par vēsturiskās formu valodas nepieciešamību jaunbūvju arhitektūrā. M. fon Gerkāna objekti Bulduru prospekta abos galos – “Villa Marta”, “Villa Guna” un “Bellavue” – iezīmējuši simbolisku asi, gar kuru sekojošajā laika periodā top spilgtākie mūsdienu arhitektūras objekti Jūrmalā (3.54. att.).

3.51. att. Daudzdzīvokļu ēka “Bellavue” Bulduru prospektā 147. 2001. Meinhards fon Gerkāns. Foto 2020.

3.52. att. Viengimenes dzīvojamā ēka 33. līnijā 3. 2007. Uģis Zābers, Andis Sīlis, Evija Sīle. Foto 2020.

3.53. att. Viengimenes dzīvojamā ēka Kāpu ielā 43. Jānis Graudiņš. 2005. Foto 2020.

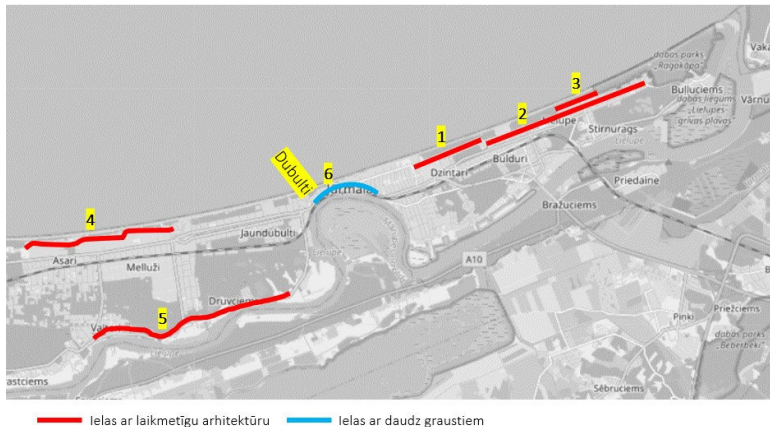
3.54. att. Bulduru prospekts – mūsdienu arhitektūras “ass”.

Aptuveni tajā pašā laikā līdzīga laikmetīgās arhitektūras “ass” iezīmējas visā Dzintaru prospekta garumā, Ernesta Birznieka-Upīša ielā un Kāpu ielā. Mūsdienīga viengimenes dzīvojamo māju apbūve tiek veidota arī gar Lielupes krastu daļā Slokas ielas un Piekraustes ielā. Savukārt Zigfrīda

Annas Meierovica prospektā redzami mūsdienu sociālie kontrasti, jo tur atrodas gan prezidenta rezidence, gan Jūrmalas muzeja filiāle “Aspazijas māja”, gan arī četri koka ēku grausti. Šīs ielas vienā galā atrodas arī pilsētas domes ēka, bet otrā Dubultu laukums, kur kādreiz atradusies Dubultu kūrmāja, bet kurš tagad ir ar nepietiekošu labiekārtojuma līmeni (3.55. att.).

Raksturīgs šīs desmitgades arhitektūru piemērs ir arhitekta Uģa Zābera projektētā vienģimenes dzīvojamā māja 33. līnijā 3 (3.52. att.). Tai ir monumentāls arhitektoniskais apjoms, atgādinot nelielu antīku templi ar uzsvērtu ieejas portiku, kura augšējā daļā ir dekoratīva josla ar antīko tēlu ciļņiem. Antīkas formas portiks izmantots arī vienģimenes dzīvojamā ēka Kāpu ielā 43 (3.53. att.). Abas ēkas atspoguļo šajā laikā joprojām aprītē esošu postmodernismu.

Šajā periodā sāk celt arī daudzstāvu dzīvojamās ēkas un viesu namus, kuru fiziskie apjomi krasi atšķiras no vēsturiskās apbūves mēroga. Lielākā daļa no tām veidota mūsdienu modernās kustības formu izjūtā. Piemēram, viesu nams Dzintaru prospektā 13/15 (3. piel. 304. r.) ir it kā Jūrmalas tradicionālajam mērogam neatbilstoša, bet ar ārkārtīgi spēcīgu fasāžu artikulāciju ir mēģināts to harmoniski iekļaut šajā mērogā.

3.55. att. Mūsdienu arhitektūras “asis” Jūrmalā.

Nr. 1. Dzintaru prospekts, 2. Bulduru prospekts, 3. E. Birznieka-Upīša iela, 4. Kāpu iela, 5. Piekraustes iela, 6. Meierovica prospekts.

3.2.3. 2011.–2020. gads

Pēc ekonomiskās krīzes būvniecības atjaunošanās notika pakāpeniski un arī arhitektūras stilistika kļuva apzinātāka un vērīgāka pret vietējām detaļām. Ne tikai Jūrmalas pašā centrālajā daļā, bet arī plašākā ģeogrāfiskā aptvērumā ienāca mūsdienīgi publiski un dzīvojamie objektiem.

Šajā desmitgadē parādījās arvien vairāk vēsturisko koka vasarnīcu replikas (3.56.–3.58. att.). Kokgriezumū stilizāciju lietošana fasādē kļūst bagātīgāka, izmantojot arī mūsdienu materiālu sniegtās iespējas, piemēram, formas frēzējot ar digitālām iekārtām no izturīgiem

kompozītmateriāliem. Līdzīgi kā 19. gs. eklektisma laikmetā, šie kokgriezumi visbiežāk tiek izmantoti, aizpildot zemiņu laukumus ar kokgriezumu mežģinēm. Vēsturisko tradīciju garā tiek veidoti dažādi tornīši, rīzalīti, verandas, lodžijas un citi arhitektoniski elementi.

3.56. att. Daudzdzīvokļu ēkas Meža prospektā 71. 2014. Aigars Vilmītis. Foto 2021.

3.57. att. Vienģimenes dzīvojamā māja Ernesta Birznieka-Upīša ielā 21. Māris Pērkons. 2015. Foto 2022.

3.58. att. Vienģimenes dzīvojamā māja Bulduru prospektā 85. "DO studija". Pārbūve, 2015. Foto 2020.

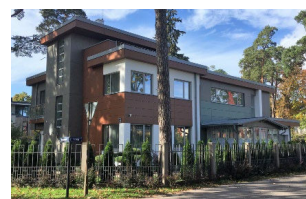
Vienlaikus tiek būvētas arī laikmetīgās arhitektūras formās projektētas vienģimenes dzīvojamās ēkas, kā arī dažādu tipu publiski objekti, galvenokārt apartamentu tipa viesu nami. Šajā laikā daudzas lakoniskas formas fasādes tiek papildinātas ar dekoratīvajiem elementiem (3.59. un 3.60. att.). Parādās mūsdienu formā interpretētas detaļas, kuras diezgan tieši asociējas ar vēsturē lietotiem paņēmieniem. Piemēram, daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas Dzintaru prospektā 32 fasāžu virsmas klāj koka režģojums, kas diezgan nepārprotami atgādina koka mežģīnes vēsturisko vasarnīcu zelmiņos. Daudzdzīvokļu dzīvojamā ēka Bulduru prospektā 17 ir diezgan tieša 20.gs. trīsdesmito gadu funkcionālisma formu interpretācija, kas ir papildināta ar vairākiem klasiskiem elementiem un detaļām, piemēram, klasiskām balustrādēm. Ēkas teritorijā ir postmoderniski traktēti monumentāla rakstura vārti. Ir arī tādi piemēri, kur mēģināts nepārprotami atveidot funkcionālisma valodu. Tāda ir vienģimenes dzīvojamā māja Vidus prospektā 43, atsevišķās detaļas traktējot mūsdienīgākā izteiksmē (3.61. att.). Ēkas apjoms papildināts arī ar tur iepriekš eksistējušās vasarnīcas verandas repliku.

3.59. att. Daudzdzīvokļu dzīvojamā ēka Dzintaru prospektā 32. 2012. "SZK". Foto 2020.

3.60. att. Daudzdzīvokļu dzīvojamā ēka Bulduru prospektā 17. 2014. "SZK". Foto 2022.

3.61. att. Vienģimenes dzīvojamā māja Vidus prospektā 43. 2018. Foto 2023.

Jūrmalā daudzas ēkas izceļas arī ar mūsdienīgu formu valodu bez vēsturiskām atsaucēm. Piemēram ar jaunu un kontrastējošu ekspresiju izceļas Anda Sīļa projektētais viesu izmitināšanas objekts “Kado Karim” Ikšķiles ielā 4, kas pārveidots par daudzdzīvokļu ēku (3.63. att.). Vienģimenes dzīvojamā māja Vidus prospektā 39 celta mūsdienu funkcionālisma stilistikā (3.64. att.). Savukārt bērnu dārzs Tukuma ielā 9 līdz šim ir vienīgā publiskā jaunbūve Ķemerros. To projektējis “Ozola & Bula, arhitektu birojs” (3.62. att.). Ēka ir kā dažādu ģeometrisku formu un apdares materiālu salikums, atsaucoties uz postmodernisma stilu.

3.62. att. bērnu dārzs Ķemerros Tukuma ielā 9. 2013. “Ozola & Bula, arhitektu birojs”.
Foto 2020.

3.63. att. Daudzdzīvokļu dzīvojamā ēka Ikšķiles ielā 4. 2015. “SZK”.
Foto 2021.

3.64. att. Vienģimenes dzīvojamā māja Vidus prospektā 39. 2018.
Foto 2020.

Vairākas jaunbūves integrējušas dažādos periodos veidotās ēkas vienotā ansamblī. Viens no raksturīgākajiem šāda veida piemēriem ir 2015. gadā pēc pārbūves atklātā Dzintaru koncertzāle (3. piel. 387. r.). Lai arī jaunbūvētais apjoms gandrīz viss tika veidots pazemē, tas apvieno trīs dažādus laikmetus un arhitektūras stilus un delikāti respektē apkārtnes vidi. Ēkas virszemes daļā atrodas vien ieejas mezgls un kafējnīcas zona, veidotas stiklotās konstrukcijās, neaizklājot skatu uz pārējām ēkām.

Šajā periodā ir vairāki arhitekti, kuri Jūrmalā ir projektējuši īpaši daudz un līdz ar to viņu darbi ir atstājuši manāmu iespaidu uz pilsētas kopējo apbūvi. Līdz 2013. gadam Jūrmalā daudz projektējis birojs “Kubs”, pēc kura projektiem uzbūvēti vairāki objekti Dzintaru prospektā (3. piel. 304., 306., 307. r.) un virkne savrupmāju. Daudzas ēkas, lielākoties lielas publiskas vai dzīvojamās ēkas pilsētas centrālajā daļā, ir projektējis arhitektu birojs “SZK” un “DO studio”. Ēkām, kuras projektējis “DO studio” ir raksturīga gan izteikti laikmetīgā arhitektūra, gan arhitektūra, kas dažādās gradācijās tiek artikulēta ar vēsturiskās arhitektūras elementiem, bet dažos gadījumos ir redzama tieša vēsturisko stilu replikas (3.58. att.). Ievērojams ir arhitekta Anda Sīļa un Uģa Zābera devums Jūrmalas arhitektūrā gan jaunbūvēs, gan pārbūvēs (3.59. un 3.60. att.). Šajā laikā ārzemju arhitekti Jūrmalā projektējuši maz. 2020. gadā bijušais sanatorijas “Majori” guļamkorpusss tika pārbūvēts par viesu namu “Jurmala breeze”, kas veidots pēc Maskavā bāzētā arhitekta Totana Kuzembajeva projekta (3. piel. 95. r.).

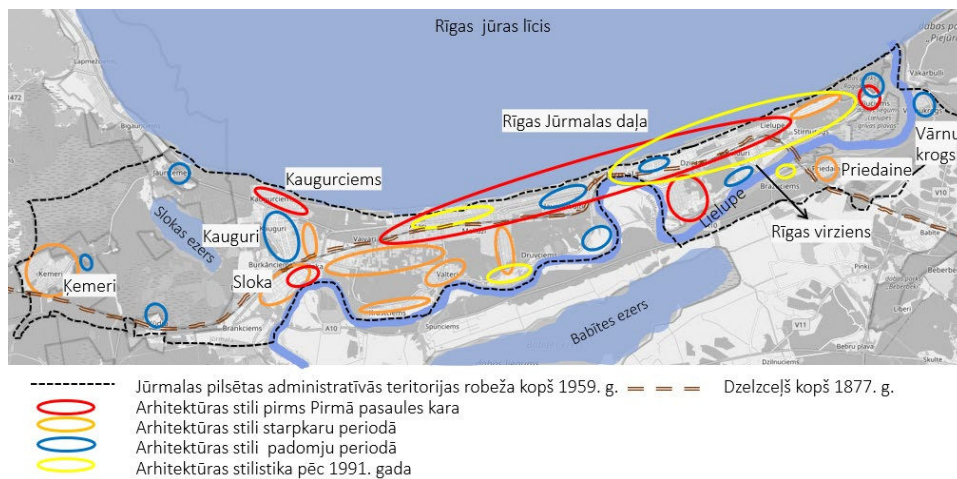
Apkopojot dažādos stilistiskos strāvojumus Jūrmalā kopš 1991. gada, iezīmējas divi galvenie stilistiskie virzieni – retrospektīvais un laikmetīgais (3.65. att.). Retrospektīvajā virzienā galvenokārt tiek interpretēta līdz Pirmā pasaules kara laika arhitektūras formu valoda, detaļas un elementi. Savukārt laikmetīgās arhitektūras līdz ar izteikti mūsdienīgiem risinājumiem ir sastopamas starpkaru perioda funkcionālisma ievirzes un postmodernisms.

3.65. att. shēma. Arhitektūras stilistiskie virzieni Jūrmalā pēc 1991. gada.

Jūrmalas apbūves stilistika diezgan skaidri iezīmē apbūves intensitāti kādā no konkrētiem vēstures periodiem (6.36. att.). Perioda līdz Otrajam Pasaules karam atšķirīgās arhitektūras stilistikas zonas sakrīt ar attiecīgā perioda jaunajām apbūves teritorijām, piemēram, visā Jūrmalas centrālajā daļā zonā starp dzelzceļu un jūru no Bulduriem līdz Melližiem skaidri jaušama perioda pirms Pirmā pasaules kara arhitektūras dominante. Zonā starp dzelzceļu un Lielupi no Dubultiem līdz Vaivariem un no Bulduriem līdz Lielupei pārsvarā apbūves lielāko daļu veido starpkaru perioda ēkas. Padomju periodā visspilgtākās arhitektūras stilu izpausmes ir lielmēroga kūrorta objektiem. Šajā perioda par vislabāko kūrorta teritoriju uzskatīta šaurākā pilsētas daļa pie Dubultiem un tādēļ labākie modernās kustības arhitektūras paraugi atrodami apmēram 2 km uz abām pusēm no Dubultiem. Tie nomainījuši vēsturisko apbūvi. Periodā pēc 1991. gada lielāko jaunbūvju izplatību var konstatēt no Lielupes līdz Dubultiem un gar Kāpu ielu. Tāpat aktīva jaunas arhitektūras ziņā kļuvusi Lielupes piekraste. Laikmetīgā arhitektūra ir koncentrējusies nevis kādas konkrētas apkaimes robežās, bet konkrētu ielu robežās.

Līdz Otrajam pasaules karam saglabājās ne tikai savam laika periodam atbilstoša stilistika, bet arī harmonisks vides mērogs. Padomju periodā līdz ar jaunām stilistiskām tendencēm ienāca pret vēsturisko lielākoties ignorants apbūves mērogs. Galvenā mūsdienu arhitektūras tendence ir, mainoties apbūves mērogam, tiek meklēti paņēmieni, kā šādas ēkas saskaņot ar tradicionālo mērogu un raksturu.

3.66. att. Dažādu arhitektūras stilistiku izplatība Jūrmalas apbūvē.

3.3. Kūrorta stila specifika

Jēdziens “kūrorta arhitektūra” asociējas ar specifiski tikai kūrortiem raksturīgu arhitektonisko vidi un apbūves māksliniecisko tēlu. Vācijā pazīstams apzīmējums *Bäderarchitektur* (*Bäderstil*) [150] jeb kūrorta arhitektūra. Ar to paraksti saprot visu dažādo arhitektūras stilu kopumu, kas raksturīgi kūrortiem. Šāds tēls diezgan tieši atspoguļojas arī Jūrmalas vēsturiskajā arhitektūrā. Tā sauktais Šveices stils ir viena no raksturīgākajām pazīmēm, kas jau vēsturiski tika uzskatīts par piemērotāko kūrorta arhitektūrai.

Latvijā kultūras mantojuma aizsardzības prakses aprītē figurē apzīmējums “**Jūrmalas arhitektūras stils**”. Tas izraisījis virkni pārpratumu. Šis jautājums diskutēts 2018. gada 26. janvāra Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes (NKMP) Zinātniskās padomes sēdē. NKMP vadītājs J. Dambis norādījis: “Ik pa laikam gan publiskajā telpā, gan komunikācijā ar klientiem, saskaroties dažādiem uzskatiem par Jūrmalas arhitektūru, izskan apgalvojums, ka ir kāds īpašs „Jūrmalas arhitektūras stils”, ko nepieciešams ievērot. Jūrmalas arhitektūra ir daudzveidīga, tai nevar piedēvēt vienu stilu.” [497]. Atzinumu par šo jēdzienu izstrādāja Dr. arch. Jānis Zilgalvis [496]. Šajā zinātniskās padomes sēdē I. Dirveiks aicināja atzinuma beigās vienkāršā valodā izteikt, ka tāda Jūrmalas arhitektūras stila nav [497]. Taču ņemot vērā, ka kūrorta arhitektūrai ir specifiskas un katrā vietā savas reģionālās iezīmes, un Jūrmala ir kūrorts, jēdziens “Jūrmalas arhitektūras stils” var tikt akceptēts vienīgi plašā sarunvalodā.

Sarunvalodā bieži tiek lietots arī apzīmējums “**Jūrmalas stils**”. Ir zināms gadījums, kad kāds pasūtītājs Pēterburgas kūrorta zonā Komarovo (bij. Kellomiaki) vēlējis pārbūvēt savu māju, kas bija uzbūvēta pēc somu tipveida projekta (3.67. att.), un pasūtīja arhitektam no Jūrmalas pārbūves projektu “Jūrmalas stilā”. Pēc vairāku gadu kopdarba 2019. gadā tika iegūts rezultāts, kas pilnībā apmierināja šī pasūtītāja vēlmes (3.68. att.). Šis objekts ticis vērtēts arī konkursā “Labākā būve

Latvijā 2019”, kurā ieguvis atzinību. Objekta izveidei rūpīgi tika studētas Jūrmalas vēsturisko ēku proporcijas un kokgriezumi, paralēli izzinot pasūtītāja izpratni par to, kas ir “Jūrmalas stils”. Šim pasūtītājam “stila” izvēlē ne mazāk būtisks bija vides konteksts – piejūra, priežu mežs, savrupa apbūve ar pagalmu. Pasūtītāja vēlme tieši tādā vidē pārnest Jūrmalas pieredzi raksturoja viņa izpratni par “Jūrmalas stilu”, kas, domājams, sakrīt ar lielas sabiedrības daļas intuitīvo, romantizēto izpratni par to, kāda ir vēsturiskā vasarnīca Jūrmalā.

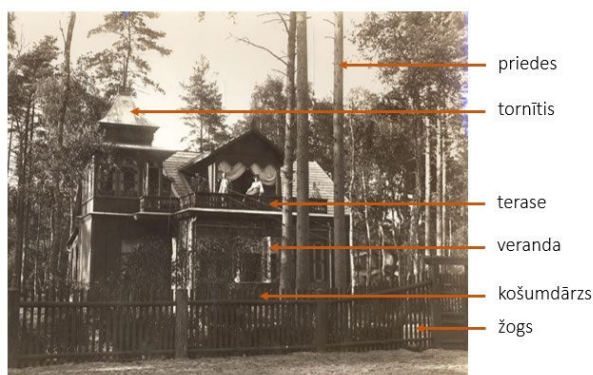

3.67. att. Ēka pirms pārbūves, Kamarovo, Krievija. Foto Gundars Vērpe, 2018.

3.68. att. Ēka pēc pārbūves, Kamarovo, Krievija, 2019. Gundars Vērpe. Foto 2019.

Vispārīgā gadījumā “Jūrmalas stils” ir noteikta ēkas un apkārtējās vides sinerģija. Šajā kombinācijā viengimenes dzīvojamajai mājai ideālā gadījumā ir jābūt būvētai Šveices stilā un apkārtējā vide ir norobežota teritorija, kurā ietilpst priedes un košumdārzs. Visticamāk, pat tieša kādas Jūrmalas vasarnīcas pārņemšana, piemēram, lauku apvidū, pļavā, neveidos asociāciju ar “Jūrmalas stilu”. “Jūrmalas stilā” ietilpst arī priežu meža radītās gaismēnas spēles, jūras tuvums, svaigais, smaržām piesātinātais gaiss un citi kūrortam raksturīgi elementi. “Jūrmalas stils” raksturo vasarnīcu koptēlu. Tā piemērs ir Raiņa un Aspazijas vasarnīca Poruka prospektā 61, kas celta 1905. gadā. Vasarnīca ir uztverama ciešā vizuālā saiknē ar zemesgabala veģetāciju. Vide ietver visus idealizētos vasarnīcas elementus, ko tik ļoti novērtēja sabiedrība (3.69. att.).

3.69. att. Vēsturiskās vasarnīcas koptēla elementi.

Vasarnīca kā tēls, asociācija, līdzeklis, motīvs un pat mērķis ieņem noteicošo lomu Jūrmalas arhitektūras stilistikā arī mūsdienās. Vasarnīca tiek interpretēta visos arhitektūras stilistikas novirzienos apzināti vai neapzināti, neskaitāmos veidos un paņēmienos, sākot ar fasādes koka apdares lietojumu, turpinot ar izvērstu ārtelņu izbūvi un citiem paņēmieniem, beidzot ar vasarnīcu kā elitāra dzīvesveida sajūtu, ko palīdz radīt smalkas ēkas proporcija. Vasarnīcas arhetips ir Jūrmalas mūsdienu arhitektūras stilistikas pamatelements.

Secinājumi

1. Galvenās Jūrmalas kūrortu teritorijas izveidotas līdz Pirmajam pasaules karam četrās pilsētas daļās – Ķemerros, Kaugurciemā, Rīgas Jūrmalā un Priedainē. Starpkaru periodā tur galvenokārt saglabājies kūrorts. Padomju periodā kūrorti attīstīti Ķemerros, Jaunķemerros un Rīgas Jūrmalā teritorijās tuvāk jūrai. 2013. gadā gandrīz visai Jūrmalas teritorijai piešķirts kūrorta statuss.
2. Galvenās Jūrmalas teritorijas apbūves struktūras noformējušās periodā pirms Pirmā pasaules kara, starpkaru periodā tās paplašinātas, bet padomju periodā un pēc 1991. gada tās nav būtiski paplašinātas, daudzviet jaunajai apbūvei nomainot iepriekšējo periodu apbūvi. Pilsētībūvniecības piemineklis Nr. 6083 “Dubultu – Majoru – Dzintaru – Bulduru – Lielupes vasarnīcu rajoni” mūsdienās ir gan visvērtīgākā, gan visapdraudētākā pilsētas daļa.
3. Senākā pilsētas daļa, kurā sākusies kūrorta attīstība, ir Ķemeri. Šī pilsētas daļa funkcionējusi kā kūrorts līdz padomju perioda beigām, kad pārstājušas darboties kūrorta ārstniecības iestādes.
4. Mūsdienās par būtisku kūrorta kritēriju noteikta kūrorta ārstniecības iestāžu esamība teritorijā, taču nav definēti kūrorta ārstniecības iestāžu kritēriji un šo iestāžu ģeogrāfiskais aptvērums. Tas pēc būtības padara neskaidru kūrorta teritorijas definēšanu.
5. Gandrīz visai Jūrmalas teritorijai piešķirtais kūrorta statuss neatbilst ne faktiskajai mūsdienu situācijai, ne vēsturiskajai pēctecībai: mūsdienās tikai dažās Jūrmalas apkaimēs atrodas kūrorta ārstniecības iestādes (Majori, Jaundubulti, Melluži, Vaivari un Jaunķemeri), bet ir piešķirts kūrorta statuss vietām, kuras nekad nav bijušas kūrorti (Slokai un Kūdrai), savukārt dažām vēsturiskām kūrorta vietām mūsdienās šis statuss nav piešķirts (Priedainei).
6. Kūrorta funkciju visos vēsturiskajos periodos Jūrmalā ir nodrošinājuši daudzveidīgi kūrortu objekti – dziedniecības un atpūtas objekti. Sākotnēji dziedniecības objekti ir bijuši kūrortu izveides pamatnosacījums, savukārt atpūtas funkcijas, kā arī kūrorta visas apbūves pamatelements ir vasarnīcas.
7. Lielākā kūrorta objektu tipoloģiskā daudzveidība bijusi pirms Pirmā pasaules kara. Katrā nākamajā periodā tipoloģiskā daudzveidība sarukusi. Mūsdienās tipiskākās kūrorta objektu jaunbūves ir viesu nami un pludmales kafejnīcas. Kūrortu funkcijai tiek izmantoti arī iepriekšējo periodu objekti.
8. Nozīmīgākie kūrorta apbūves elementi – vasarnīcas – līdz Otrajam pasaules karam bijušas divu tipu – īres un privātās. Īres vasarnīcās izmitināta lielākā daļa kūrorta viesu. Pēdējo 150 gadu laikā gandrīz visām Rīgas Jūrmalas vasarnīcām vismaz divas reizes ir mainīts lietošanas veids, kā dēļ vasarnīcas Jūrmalā būtiski atšķiras no vasarnīcām citviet Latvijā.
9. Vēsturiskās vasarnīcas mūsdienās galvenokārt pārveidotas par viengimenes dzīvojamām mājām vai daudzdzīvokļu mājām. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem vēsturiskajiem periodiem, būtiski samazinājies citu kūrorta objektu skaits, un Jūrmala no kūrorta faktiski pārtop par pilsētu ar kūrorta elementiem.

10. Jūrmalas apbūvē pārstāvēti visi vēsturiskie arhitektūras stili, sākot ar 19. gs. eklektismu, kā arī mūsdienu arhitektūra.
11. Jūrmalas pilsētvides māksliniecisko veidolu līdz pat mūsdienām nosaka vasarnīcas arhetips.
12. Jūrmalas mūsdienu arhitektūrā iezīmējas divas mākslinieciski stilistiskas tendences – laikmetīga un retrospektīva. Jūrmalas apbūves kūrorta raksturu mūsdienās galvenokārt nosaka nevis reālā atsevišķu ēku funkcija, bet gan arhitektoniskā stilistika.
13. Arhitektūras stilistiskā izplatība Jūrmalā katrā vēsturiskajā periodā un mūsdienās ir cieši saistīta ar jaunu teritoriju apbūvi vai izteiktiem apbūves pārveidojumiem vairākās ielās (Dzintaru un Bulduru prospekts, Ernesta Birznieka-Upīša, Kāpu, Piekrastes un citas ielas).

Izmantotie avoti

Iespieddarbi

1. *Album : Rigaer Strand*. Rīga: C. Schulz, S. 31.
2. **Alksnis, L.** Daba jātur godā. *Māksla*, 1972, 1. jūlijs (Nr. 3), 13. lpp.
3. **Andrejevs, L.** Baltijas flotes sanatorijas "Majori" guļamkorpuss. *Jūrmala*, 1980, 10. decembris (Nr. 158), 3. lpp.
4. **Andrejevs, L.** Bulduros. *Jūrmala*, 1908, 23. jūlijs (Nr. 80), 2. lpp.
5. **Andrejevs, L.** Dzintaros būvē deviņus stāvus augstu bāzes sanatoriju «Baltija». *Jūrmala*, 1973, 16. janvāris (Nr. 13), 4. lpp.
6. **Andrejevs, L.** Jūrmala šodien. *Jūrmala*, 1983, 7. novembris (Nr. 175), 1. lpp.
7. **Apinīte, V.** Mazs stūrītis sakoptības. *Jūrmala*, 1989, 30. novembris (Nr. 48), 3. lpp.
8. **Apse, H.** Darba ļaužu atpūta. *Atpūta*, 1942, 13. jūnijs (Nr. 25), 16. lpp.
9. **Apsītis, V.** Ar prātu pārdomāt, ar jūtām pārdzīvot. *Māksla*, 1988, 1. janvāris (Nr. 1), 75. lpp.
10. **Baumanis, A.** Dārgāks par zeltu. Intervija ar Česlavu Makovaski. *Jūrmala*, 1986, 29. jūnijs (Nr.98–101), 4. lpp.
11. **Belte, P.** *Rīgas Jūrmalas, Slokas un Ķemeru pilsētas ar apkārtni*. Jūrmala: P.Belte, 1935. 299 lpp. Faksimilizdevums. Jūrmalas pilsētas domes Būvvaldes Kultūrvēsturiskā mantojuma nodaļa. Jūrmala: ULMA, 2002. 299 lpp. ISBN 9984-569-41-1.
12. **Birzenieks, A.** Dr. arch. h. c. E. Laubes celtnieciskā darbība patstāvīgā Latvijā. *Latvijas Arhitektūra*, 1940, 1. janvāris (Nr. 4), 132. lpp.
13. **Bviņš, A., Lielā, D., Moisejeva, D.** u. c. *Māja Jūrmalā*. Rīga: Creatio, 1998. 125 lpp.
14. Der Rigasche Strand mit Kemmern. Rīga: N. Kymmell, o. J. 80 S.
15. **Dimbira, I., Kleina, M., Naudiša, A.** u. c. *Kultūras pieminekļi Jūrmalā*. Jūrmala: Jūrmalas pilsētas domes kultūrvēsturiskā mantojuma nodaļa, 1996. 64 lpp.
16. **Dimbira, I., Kleina, M., Naudiša, A.** u. c. *Kultūras pieminekļi Jūrmalā*. Jūrmala: Jūrmalas pilsētas domes kultūrvēsturiskā mantojuma nodaļa, 1996. 64 lpp.
17. **Dripe, J.** *Latvijas arhitektūra 1991–2011 = Architecture in Latvia 1991–2011 = Архитектура Латвии 1991–2011*. Rīga: Jumava, 2012. 317 lpp. ISBN 978-9934-11-286-7
18. **Drošs, E.** Atpūtai un veselībai. *Jūrmala*, 1981, 1. aprīlis (Nr. 50), 2. lpp.
19. Dzelzceļnieku pansionāts Dzintaros, Jūrmalā. *Dzimtenes Balss*, 1976, 2. septembris (Nr. 36), 2. lpp.
20. Evaluation of Cultural Properties. *UNESCO 25th ordinary session*. Helsinki: International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), 2001. 156 p.
21. **Gavars, V.** *Mūsu priedes : Rainis un Aspazija Jaundubultos*. Jūrmala: Raiņa sēta, 2018. 95 lpp. ISBN 978-9934-19-500-6
22. **Greiža-Lisovskis, V.** *Jūrmala vakar, šodien, rīt*. Rīga: Avots, 1981. 104 lpp.

23. **Holcmane, V, Lūse, A., Žeivate, I.** *Laikmetīgā arhitektūra Latvijā = Contemporary Architecture in Latvia*. Rīga: Al secco, 2013. 301 lpp. ISBN 978-9984-9949-9-4
24. **Horsta, K.** *Sanatoriju arhitektūra Latvijā 1918—1940*. Rīga: Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts, Mākslas vēstures pētījumu atbalsta fonds, 2018. 256 lpp. ISBN 978-9934-8721-2-9
25. *Jahrbuch für Bildende Kunst in den Ostseeprovinzen*. Riga: Der Architektenverein des Riga, 1908.
26. **Jansons, A.** Rīgas Jūrmala. *Rīts*, 1935, 19. maijs (Nr. 137), 9. lpp.
27. Jauna koncertzāle Dzintaros. *Jaunākās Ziņas*, 1936, 8. maijs (Nr. 104), 10. lpp.
28. *Jaunā Nedēļa*, 1927, 20. maijs (Nr. 20), 14. lpp. (reklāma).
29. *Jaunā Nedēļa*, 1927, 20. maijs (Nr. 20), 7. lpp. (reklāma).
30. Jauna viesnīca Rīgas Jūrmalā. *Nedēļa*, 1925, 5. jūnijs (Nr. 23), 16. lpp.
31. **Jejtejevs, S.** PSRS Zinātņu akadēmijās biosfēras problēmu zinātniskās padomes priekšsēdētāja vietnieka, ģeogrāfijas zinātņu doktora S. Jevtejeva runa. *Jūrmala*, 1988, 28. aprīlis (Nr. 17), 7. lpp.
32. **Jorēns, E.** Uz redzēšanos, vasara! *Rīgas Balss*, 1964, 16. oktobris (Nr. 246), 4. lpp.
33. *Jūrmala*, 1983, 5. aprīlis (Nr. 53), 2. lpp. (A. Cavro foto).
34. *Jūrmala*, 1984, 7. aprīlis (Nr. 56), 1. lpp. (foto V. Ivanovska)
35. *Jūrmala*, 1989, 19. janvāris (Nr. 3), 8. lpp. (foto L. Gusevs)
36. Jūrmala – senas koka arhitektūras pilsēta. *Jūrmala*, 1984, 16. maijs (Nr. 76), 4. lpp.
37. Kaut kas par Jūrmalu. *Jūrmalas Vārds*, 1934, 14. jūlijs (Nr. 26), 3. lpp.
38. Ķemeri – mūsu lielākā dūņu un sērūdēns dziedniecība. *Jaunā Nedēļa*, 1927, 20. maijs (Nr. 20), 13. lpp.
39. Ķemeri – starptautisks kūrorts. *Ķemeru ziņas*, 1938, 14. augusts (Nr. 11), 15. lpp.
40. *Ķemeru sēra avoti un dūņu peldētava*. Rīga: G. Gempel un biedri, 1903. 23 lpp.
41. **Krastiņš, J.** *Jugendstila arhitektūra Latvijā : Art Nouveau Architecture in Latvia*. Rīga: Madris, 2018. ISBN 978-9984-31-891-2
42. **Krastiņš, J.** *Latvijas Republikas būvmāksla*. Rīga: Zinātne, 1992. 236 lpp. ISBN 5-7966-0849-5
43. **Krastiņš, J.** *Rīgas arhitektūras stili*. Rīga: Jumava, 2005. 240 lpp. ISBN 9984-38-017-3
44. **Krastiņš, J., Dambis, J.** *Modernās kustības arhitektūra : Saknes un strāvojumi pasaulē un Latvijā = Architecture of modern movement ; Roots and Currents in the World and in Latvia*. Rīga: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, 2021. 207 lpp. ISBN 978-9934-8869-7-3
45. Kūrortu nolikuma projekts. *Jūrmala*, 1989, 19. janvārs (Nr. 3), 4.–5. lpp.
46. **Laakkonen, S., Vasilevska, K.** From a Baltic Village to a Leading Soviet Health Resort: Reminiscences of the Social History of Jūrmala, Latvia. *Resorts and Ports: European Seaside Towns since 1700*. Bristol: Channel View Publications, 2011, 183–197p. ISBN 978-1-84541-198-5
47. **Laiviņa, S., Pētersone, A., Pētersons, R.** u.c. *Jūrmala. Dabas un kultūras mantojums*. Rīga: Neputns, 2004, 343 lpp. ISBN 978-9984-729-49-7

48. *Latvija skaitļos* (A. Maldups, red.). Rīga: Valsts statistiskās pārvaldes izdevums, 1938. 536 lpp.
49. *Latvijas arhitektu biedrības arhitektūras izstāde*. Rīga: Latvijas Arhitektu biedrība, 1934. 59 lpp.
50. *Latvijas kūrorti un veselības kopšana*. Rīga: Latvijas Atbrīvotājs, 1933. 103 lpp.
51. *Latvijas pilsētas valsts 20 gados* (H. Asaris, sakopojis). Rīga: Latvijas Pilsētu savienības izdevums, 1938. 387 lpp.
52. *Latvijas pilsētu vēsture* (K. Apinis, sastādījis). Rīga: A. Gulbis, 1931. 280 lpp.
53. **Laube, E.** Mūsu tagadējā celtniecība. *Raksti par arhitektūru*. Portlande: Vaidava, 1960, 23. lpp.
54. **Lazda, S.** Ģenerālais plāns atpūtai, priekam veselībai. *Zvaigzne*, 1960, 5. aprīlis (Nr. 7), 6.–8. lpp.
55. **Lībietis, J.** Ķemeru „Balta pils”— latvju darba veiksmīgs pārbaudījums un nācijas lepnums. *Ķemeru ziņas*, 1938, 26. jūnijs (Nr. 4), 1.–2. lpp.
56. **Lībietis, J.** Ķemeru „Baltā pils” un viņas nezīme Ķemeru kurorta pacelšana un Latvijas popularizēšana ārzemes. *Ķemeru ziņas*, 1938, 14. augusts (Nr. 11), 1. lpp.
57. **Maksimovs, P.** Laipni lūdzam «Rīgā»! *Jūrmala*, 1983, 10. augusts (Nr. 125), 2. lpp.
58. **Mellups, A.** *Latvijas teniss*. Rīga: Enerģija un pasaule, 2005. 301 lpp.
59. Mūsu jūrmala. *Jaunā Nedēļa*, 1927, 20. maijs (Nr. 20), 7. lpp.
60. **Naudiša, A., M.** Padomju laika arhitektūra. *Jūrmala. Dabas un kultūras mantojums*. Rīga: Neputns, 2004, 255. lpp. ISBN 978-9984-729-49-7
61. **Olbiks, A.** Pa spēkam lieli uzdevumi. *Jūrmala*, 1985, 7. decembris (Nr. 192–193), 4. lpp.
62. **Ozola, I.** Armija Jūrmalai vai Jūrmala... Armijai. *Jūrmala*, 1989, 5. oktobris (Nr. 40), 4. lpp.
63. **Paavolainen, P.** The Black Notebook: Private Interest in the Emergence of the Dacha-area. *The Look of Leisure : Historic Seaside Villas of the Northern Baltic*. Helsinki: The Finnish National Committee of ICOMOS (International Council for Monuments and Sites), 2021, 39–65 p. ISBN 978-952-68812-6-3
64. **Panteļejeva, E.** Karsts darba cēliens. Intervija ar Jaroslavu Kalagurski. *Rīgas Balss*, 1981, 13. jūlijs (Nr. 160), 5. lpp.
65. **Pētersone, A.** Ievērojamas personības Jūrmalā. *Jūrmala. Dabas un kultūras mantojums*. Rīga: Neputns, 2004, 169.–189. lpp. ISBN 978-9984-729-49-7
66. **Pētersons, R., Naudiša, A.** *Jūrmalas vēsturiskā arhitektūra : Architectural Heritage of Jūrmala. Jūrmala: Jūrmalas pilsētas domes kultūrvēsturiskā mantojuma nodaļa*, 1998. 80 lpp. ISBN 9948-19-027-7.
67. Pilsēta kāpās. *Jūrmala*, 1985, 20. jūlijs (Nr. 114), 4. lpp.
68. *Pilsētu apraksti. Pirmā daļa* (V. Salnais, A. Maldups, sast.). Rīga: Valsts statistiskā pārvalde, 1936, 185 lpp.
69. Pirms 100 gadiem. Hronikas lappuses. *Jūrmala*, 1985, 30. novembris (Nr.188–189), 8. lpp.
70. **Pooks, P.** Kūrortpilsētā. *Zvaigzne*, 1976, 5. jūlijs (Nr. 13), 3. lpp.

71. *Populārā medicīnas enciklopēdija* (A. Bļugers, red.). Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1984. 623 lpp.
72. **Radovics, A.** *Dubultu vēsture*. Otrs, labots izdevums. Jūrmala: Dzelzavas atbalsta biedrība, 2019. 303 lpp. ISBN978-9934-8747-0-3
73. Reklāma. *Latvis*, 1932, 17. jūnijs (Nr. 3184), 5. lpp.
74. Republikas kūrvieta kompleks. *Jūrmala*, 1908, 23. jūlijs (Nr. 80), 2. lpp.
75. Rīgas Jūrmala un Ķemeri 100 gadu atpakaļ. *Atpūta*, 1936, 17. jūlijs (Nr. 611), 20. lpp.
76. Rīgas Jūrmala. Latvijas Kūrorti, 1924, 15. maijs (Nr. 1), 11. lpp.
77. Rīgas Jūrmala. Latvijas Kūrorti, 1924, 15. maijs (Nr. 1), 6. lpp.
78. Rīgas Jūrmalas izbūve. Inž. E. Veisa projekta saīsināts atreferējums (beigas). Vispārīgas sanitārās un tehniskās prasības. *Latvijas Sargs*, 1921, 29. aprīlis (Nr. 95), 3. lpp.
79. Rīgas Jūrmalas izbūve. Inž. E. Veisa projekta saīsināts atreferējums (turpinājums). Apbūves noteikumi. *Latvijas Sargs*, 1921, 19. aprīlis (Nr. 86), 3. lpp.
80. Rīgas Jūrmalas izbūve. Inž. E. Veisa projekta saīsināts atreferējums (turpinājums). *Latvijas Sargs*, 1921, 12. aprīlis (Nr. 80), 2. lpp.
81. Rīgas Jūrmalas izbūve. Inž. E. Veisa projekta saīsināts atreferējums (turpinājums). *Latvijas Sargs*, 1921, 8. aprīlis (Nr. 77), 2. lpp.
82. Rīgas Jūrmalas izbūve. Inž. E. Veisa projekta saīsināts atreferējums. *Latvijas Sargs*, 1921, 7. aprīlis (Nr. 76), 2. lpp.
83. Rīgas prefektūras 19. gadsvētki. *Atpūta*, 1938, 8. jūlijs (Nr. 714), 16. lpp.
84. **Salmanis, V., Maldups, A.** Pilsētu gruntsgabali un dzīvokļi (Pēc 1935. gada tautas skaitīšanas materiāliem). Rīga: Valsts statistiskās pārvaldes izdevums, 1936, 163 lpp.
85. Sanatorija Marienbāde. *Jaunā Nedēļa*, 1927, 20. maijs (Nr.20), 6. lpp.
86. Sarkanā Krusta sanatoriju Asaros nodomāts paplašināt. *Latvis*, 1927, 20. septembris (Nr. 1781), 8. lpp.
87. **Sarma, I.** Resort in Time. Jūrmala Case. *Resorts – Cultural–Historical landscape and Cultural Space*. Conference papers. Rīga: Sava grāmata, 2019. 258 p. ISBN978-9934-582-13-4
88. **Skujinieks, M.** *Latvija. Zeme un iedzīvotāji*. Rīga: Valsts statistiskās pārvaldes izdevums, 1922. 554 lpp.
89. **Smirnovs, V.** Jūrmalas ekoloģiskais portrets. Intervija ar A. Lapšinu. *Jūrmala*, 1988, 21. janvāris (Nr. 3), 8.–9. lpp.
90. Šodien. Rīgas Balss, 1962, 22. maijs (Nr. 119), 4. lpp.
91. **Straziņš, V.** Ķemeri – kūrorts ziemā un vasarā. *Atpūta*, 1939, 13. janvāris (Nr. 741), 20. lpp.
92. **Švābe, A., Būmanis, A., Dišlērs, K.** *Latviešu konversācijas vārdnīca*. 147. burtnīca. Rīga: A. Gulbja apgāds, 1939. 37519. un 37520. kolonna.
93. **Švābe, A., Būmanis, A., Dišlērs, K.** *Latviešu konversācijas vārdnīca*. 75. burtnīca. Rīga: A. Gulbja apgāds, 1927. 18999. kolonna.
94. **Švābe, A., Būmanis, A., Dišlērs, K.** *Latviešu konversācijas vārdnīca*. 76. burtnīca. Rīga: A. Gulbja apgāds, 1927. 19411 kolonna.

95. **Tračuma, B.** Jūrmalas Dzintaru prospekta apbūve. *Latvijas Architektūra*, 2016, Nr. 127, 84.–92.lpp. ISSN 1407-4923.
96. *Tūrisma un viesmīlības terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LR Ekonomikas ministrija, 2008. 460 lpp. ISBN 978-9984-937-08-3
97. **Ūsiņš, N.** Kurss, pa kuru mēs ejam. *Rīgas Balss*, 1979, 1. marts (Nr. 51), 4. lpp.
98. *Vadonis pa Rīgas Jūrmalas pilsētu : Führer durch den Rigaschen Strand mit Plan*. Rīga: Aps. Min. grāmatspiestuve, 16 lpp.
99. *Vadonis pa Rīgas Jūrmalu*. Jūrmala: Latvijas Tirdzotāju savienības Rīgas Jūrmalas nodaļas izdevums, 1926. 83 lpp.
100. Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis Ķemeru viesnīcas atklāšanas svinībās. *Valdības Vēstnesis*, 1936, 29. maijs (Nr. 120), 1. lpp.
101. Vasaras saulē un vējos. *Rīts*, 1938, 5. jūlijs (Nr. 183), 2. lpp.
102. **Vērpe, B.** Large-Scale Buildings of the Resort Establishments of the Soviet Period and their Present State in Jūrmala City, Latvia. *Architecture and Urban Planning / Arhitektūra un pilsētplānošana*, 2021, Vol. 17, No. 1, 29.–45.lpp. e-ISSN 2255-8764. Available: doi:10.2478/aup-2021-0003
103. **Vērpe, B.** Retracing the Architectural Heritage. The Works of Architect Eižens Laube in Jūrmala City, Latvia. *Architecture and Urban Planning*, 2018, Vol.14, 141.–150. lpp. e-ISSN 2255-8764. Available: doi:10.2478/aup-2018-0019
104. **Vērpe, B.** Teniss Jūrmalā. *Latvijas arhitektūra*, 2021, No. 156, 50.–53. lpp. ISSN 1407-4923.
105. Viesu kustība Valsts Ķemeru viesnīcā. *Ķemeru ziņas*, 1938, 14. augusts (Nr. 11), 5. lpp.
106. **Von Magnus, Gottfried.** *Kurze Darstellung des Badeortes Kemmern in Livland*. Rīga: Edmund Götschel, 1838. S. 39.
107. **Zmovičs, E.** *Simfoniskā koncertdzīve Jūrmalā līdz 1940. gadam*. Rīga: Vesta LK, 2017. 192 lpp. ISBN 978-9934-511-28-8
108. Иллюстрированный спутник по Рижскому взморью : Купальные места близ г. Риги: Бильдерлингсгоф и Буллен, Эдинбург 1 и 2, Майоренгофф, Дуббельн Старый и Новый, Карлсбад и Ассерн, Кеммерн. Рига: Общество домовладельцев Рижского взморья, 1911. 200 с.
109. **Лисовский, В. Г.** Расцвет дачного строительства. *Деревянный дом : История и архитектура*. Санкт-Петербург: Росса Ракенне, 2009. 89.–104 с. ISBN 978-5-9901156-2-0
110. *Юрмала. Фотоальбом* (Сост. Э. Алесина). Москва: Планета, 1977.
111. Явейн, О. Архитектор Игорь Явейн. Полный каталог проектов. 1923–1980. Санкт-Петербург: Tatlin, 2020. 429. с.

Normatīvie akti

112. Jūrmalas attīstības plāns (ģenerālplāns). Projekts 1995. gada jūlijs. Jūrmalas pilsētas domes Arhtiektūras un plānošanas pārvalde. 95 lpp. [tiešsaiste]. *Jurmala.lv* [skatīts 24.11.2022.]. https://dokumenti.jurmala.lv/docs/k20/x/L893_pielikums.pdf
113. Jūrmalas pilsētas domes 1995. gada 27. jūlijā lēmums Nr. 893 "Par "Jūrmalas attīstības plānu (ģenerālplānu)"" [tiešsaiste]. *Jurmala.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://dokumenti.jurmala.lv/docs/b95/l/b950893.htm>
114. Jūrmalas pilsētas domes 2007. gada 12. jūlija saistošie noteikumi Nr. 19 "Par Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu, grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu" [tiešsaiste]. *Jurmala.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://edu.jurmala.lv/docs/f07/s/f07s019.htm>
115. Jūrmalas pilsētas domes 2009. gada 17. decembra lēmums Nr. 1007 "Par Jūrmalas pilsētas kūrorta koncepcijas 2009.–2018.gadam apstiprināšanu" [tiešsaiste]. *Jurmala.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://dokumenti.jurmala.lv/docs/h09/l/h091007.htm>
116. Jūrmalas pilsētas domes 2010. gada 16. decembra lēmums Nr. 825 "Par Jūrmalas pilsētas attīstības stratēģijas 2010. – 2030.gadam apstiprināšanu" [tiešsaiste]. *Jurmala.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://dokumenti.jurmala.lv/docs/i10/l/i100825.htm>
117. Jūrmalas pilsētas domes 2012. gada 11. oktobrī saistošie noteikumi Nr. 42 "Par Jūrmalas pilsētas Teritorijas plānojuma grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu" [tiešsaiste]. *Jurmala.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://dokumenti.jurmala.lv/docs/i12/s/i12s042.htm>
118. Jūrmalas pilsētas domes 2016. gada 24. marta saistošie noteikumi Nr. 8 "Par Jūrmalas pilsētas Teritorijas plānojuma grozījumu grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu" [tiešsaiste]. *Jurmala.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://dokumenti.jurmala.lv/docs/j16/s/j16s008.htm>
119. Jūrmalas pilsētas domes 2017.gada 12.janvāra saistošie noteikumi Nr.3 "Par Jūrmalas pilsētas pludmales un peldvietu izmantošanu" [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 30.04.2023.]. <https://likumi.lv/ta/id/288545-par-jurmalas-pilsetas-pludmales-un-peldvietu-izmantosanu>
120. Jūrmalas pilsētas domes 2017.gada 26. oktobra lēmums Nr. 455 "Par Jūrmalas pilsētas tūrisma attīstības rīcības plāna 2018. – 2020.gadam apstiprināšanu" [tiešsaiste]. *Jurmala.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://dokumenti.jurmala.lv/docs/k17/l/k170455.htm>
121. Ķemeru saistošie būvnoteikumi. *Valdības Vēstnesis*, 1934, Nr.74, 5. aprīlis, 7.–8. lpp.
122. Kultūras ministrijas 29.10.1998. rīkojums Nr.128 "Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu" [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 14.02.2023.]. <https://likumi.lv/ta/id/303392-par-valsts-aizsargajamo-kulturas-piemineklu-sarakstu>

123. Latvijas PSR ministru padomes 1971. gada 15. marta lēmums Nr. 111. "Par pasākumiem, kas veicami, lai noreguletu kūrvieta un atpūtas zonu teritorijas apbūvi, kā arī sanatoriju un citu kūrvieta lestāžu un atpūtas lestāžu celtniecību latvijas padomju sociālistiskajā republikā." *Latvijas PSR spēkā esošo likumdošanas aktu sistematiskais krājums*. 10. sadaļa: Likumdošanas akti par kapitālo celtniecību. 2. grāmata. Rīga: Latvijas PSR Tieslietu ministrija, 1976, 18. burtnīca, 8. lpp.
124. Latvijas PSR Ministru Padomes 1971. gada 3. novembra lēmums Nr. 541. "Par Jūrmalas pilsētas attīstības ģenerālpilāna apstiprināšanu". *Latvijas PSR spēkā esošo likumdošanas aktu sistematiskais krājums*. 10. sadaļa: Likumdošanas akti par kapitālo celtniecību. 2. grāmata. Rīga: Latvijas PSR Tieslietu ministrija, 1976, 19. burtnīca, 19.–21. lpp.
125. Likums par būvniecības pārzināšanu. *Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums*, 1927, 13. burtnīca, 20. jūnijs, 1.–3. lpp.
126. Ministru kabineta 2013. gada 20. novembra rīkojums Nr.552 "Par kūrorta statusa piešķiršanu Jūrmalas pilsētas daļai" [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://likumi.lv/ta/id/262092-par-kurorta-statusa-pieskirsanu-jurmalas-pilsetas-dalai>
127. Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi"[tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://likumi.lv/ta/id/267923-teritorijas-attistibas-planosanas-informācijas-sistemas-noteikumi>
128. Ministru kabineta 2015. gada 27. oktobra rīkojums Nr.655 "Par kūrorta statusa piešķiršanu Liepājas pilsētas daļai" [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://likumi.lv/ta/id/277457-par-kurorta-statusa-pieskirsanu-liepajas-pilsetas-dalai>
129. Ministru kabineta 2018. gada 12. jūnija noteikumi Nr. 326 "Būvju klasifikācijas noteikumi"[tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 30.04.2023.]. <https://likumi.lv/ta/id/299645-buvju-klasifikācijas-noteikumi>
130. Rīgas Jūrmalas pilsētas saistošie būvnoteikumi. *Valdības Vēstnesis*, 1929, Nr.183, 16. augusts, 3.–4. lpp.
131. Slokas būvnoteikumi. *Valdības Vēstnesis*, 1937, Nr. 7, 11. janvāris, 2.–3. lpp.
132. Tūrisma likums [tiešsaiste]. *Likumi.lv* [skatīts 24.11.2022.]. <https://likumi.lv/ta/id/50026-turisma-likums>

Interneta resursi

133. 5385 - Dzīvojamā ēka, attēls Nr. 4 [tiešsaiste]. *Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde* [skatīts 03.05.2023.]. <https://mantojums.lv/cultural-objects/5385?tab=pictures>
134. 5537 - Dzīvojamā ēka - pansija, attēls Nr. 2 [tiešsaiste]. *Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde* [skatīts 03.05.2023.]. <https://mantojums.lv/cultural-objects/5537?tab=pictures>
135. 5537 - Dzīvojamā ēka - pansija, attēls Nr. 3 [tiešsaiste]. *Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde* [skatīts 03.05.2023.]. <https://mantojums.lv/cultural-objects/5537?tab=pictures>
136. 5615 - Dzīvojamā ēka - vasarnīca [tiešsaiste]. *Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde* [skatīts 17.05.2023.]. <https://mantojums.lv/cultural-objects/5615?tab=pictures>

137. 5709 - Dzīvojamā ēka [tiešsaiste]. *Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde* [skatīts 17.05.2023.]. <https://mantojums.lv/cultural-objects/5709?tab=pictures>
138. 5736 - Dzīvojamā ēka - vasarnīca [tiešsaiste}. *Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde* [skatīts 05.05.2023.]. <https://mantojums.lv/cultural-objects/5736?tab=pictures>
139. Arhīvu dzīles glabā pērles [tiešsaiste]. *Jūrmalas Kultūrtelpas un vides dizaina centrs, 2023, 7. februāris* [skatīts 31.05.2023.]. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=166471522814310&set=a.135678789226917>
140. Ārstniecībā izmantojamo medicīnisko tehnoloģiju datu bāze [tiešsaiste]. *Zāļu valsts aģentūra* [skatīts 01.12.2022.]. <https://dati.zva.gov.lv/mtdb/30-rehabilitācijas-mediciniskie-pakalpojumi/29-fizikls-medicinas-pakalpojumi>
141. Ārstniecības iestāžu reģistrs [tiešsaiste]. *Latvijas Republikas Veselības inspekcija* [skatīts 01.12.2022.]. <https://registri.vi.gov.lv/air>
142. Asari. Latvijas Sarkanā krusta sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/15163/>
143. Asari. Vasarnīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14074/>
144. Asaru stacija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/13692/>
145. Asaru stacija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/13691/>
146. Atklātne, Skolotāju sanatorija Kemeros, 20. gs. 20-30tie g. [tiešsaiste]. *Vitber* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.vitber.com/lv/lot/10269>
147. **Atlāce - Bistere, Z.** Restorāns 36.līnija atsācis darboties citās telpās [tiešsaiste]. *Db.lv, 2020, 18. janvāris* [skatīts 04.05.2023.]. <https://www.db.lv/zinas/restorans-36linija-atsacis-darboties-citas-telpas-494439>
148. Atlas von Liefland, oder von den beyden Gouvernementern u. Herzogthümern Lief- und Ehtland, und der Provinz Oesel: No. I: Der Rigische Kreis [tiešsaiste]. *The Library of Congress* [skatīts 01.12.2022.]. <https://www.loc.gov/resource/g7022lm.gct00143/?sp=1&r=0.059,0.35,0.189,0.083,0>
149. Atrakciju pils "Daile" Jūrmalā. Kafējnīca "Ki-ke-ri-gū", 1980 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/12569/>
150. Bāderarchitektur [tiešsaiste]. *Wikipedia.org* [skatīts 06.04.2023.]. <https://de.wikipedia.org/wiki/B%C3%A4derarchitektur>
151. Baltijas Celulozes fabrika [tiešsaiste]. *Wikipedia.org* [skatīts 06.04.2023.]. https://lv.wikipedia.org/wiki/Baltijas_Celulozes_fabrika

152. Bulduri. Peldētava [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/19217/>
153. Bulduru luterāņu baznīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/14104/>
154. Burtnieku iela 16 [tiešsaiste]. *City24.lv* [skatīts 17.05.2023.]. <https://www.city24.lv/real-estate/houses-for-sale/jurmala-lielupe-burtnieku-iela/8742955?index=2>
155. Dr. Idelona sanatorija "Villa Martha" [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/16752/>
156. Dr. Idelona sanatorija "Villa Martha" [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/16752/>
157. Dubulti. Dzelzceļnieku sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/15152/>
158. Dubulti. Dzelzceļnieku sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/15152/>
159. Dubulti. Luterāņu baznīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/44242/>
160. Dubulti. Parks. Estrāde [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/607/>
161. Dubultu kūrmāja [tiešsaiste]. *Jūrmalas Kultūrtelpas un vides dizaina centrs, 2023, 24. marts* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=186871200774342&set=pcb.186871567440972>
162. Dzintari. Morberga vasarnīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14110/>
163. Dzintaru koncertzāle, 1936, 1959, 2006, 2015 [tiešsaiste]. *Kulturaskanons.lv* [skatīts 06.04.2023.]. <https://kulturaskanons.lv/archive/dzintaru-koncertzale/#>
164. Dzintaru koncertzāles ēku arhitektūra [tiešsaiste]. *Enciklopedija.lv* [skatīts 06.04.2023.]. <https://enciklopedija.lv/api/image/original?name=9efc79835690-edbc76de-de37-4d7d-b768-632397117945.jpg>
165. Dzintaru mežaparks Jūrmalā [tiešsaiste] *A4D, 2010, 8. jūnijs* [skatīts 31.05.2023.]. <https://a4d.lv/bildes/dzintaru-mezapraks/>

166. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Google maps* [skatīts 01.08.2022.].
<https://www.google.com/maps/@56.9686064,24.0629423,10.35z>
167. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Google maps* [skatīts 03.05.2023.].
<https://www.google.com/maps/@56.9611743,23.6746869,3a,48.9y,307.17h,98.92t/data=!3m7!1e1!3m5!1sJiH2JZ7P8Dh6IcpJP6AV7w!2e0!5s20190601T000000!7i13312!8i6656>
168. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Google maps* [skatīts 03.05.2023.].
https://www.google.com/maps/@56.9768044,23.8127407,3a,75y,141.41h,95.87t/data=!3m7!1e1!3m5!1sC_PZjQE1UYsDhdbhp7Ly3A!2e0!5s20140801T000000!7i13312!8i6656
169. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Google maps* [skatīts 03.05.2023.].
https://www.google.com/maps/place/Ac%C4%81iju+ielā+5,+J%C5%ABrmala,+LV-2008/@56.9578697,23.6675412,3a,33.9y,162.06h,93.05t/data=!3m6!1e1!3m4!1s8dAxNS3TQluEPpVfvHiBWg!2e0!7i16384!8i8192!4m7!3m6!1s0x46eee73f69464dab:0x45838da6d534fbb3!8m2!3d56.9569256!4d23.6677464!10e5!16s%2Fg%2F11fk_9rl4
170. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Google maps* [skatīts 03.05.2023.].
https://www.google.com/maps/place/Ac%C4%81iju+ielā+5,+J%C5%ABrmala,+LV-2008/@56.9578737,23.667562,3a,75y,178.44h,93.25t/data=!3m7!1e1!3m5!1sGayTR8SfPg1H8YkXxdPCPQ!2e0!5s20140801T000000!7i13312!8i6656!4m7!3m6!1s0x46eee73f69464dab:0x45838da6d534fbb3!8m2!3d56.9569256!4d23.6677464!10e5!16s%2Fg%2F11fk_9rl4
171. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *OpenStreetMap* [skatīts 01.08.2022.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=12/56.9567/23.7710>
172. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmap.org* [skatīts 04.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=17/56.96278/23.72781>
173. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmap.org* [skatīts 04.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=17/56.97067/23.77637>
174. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmap.org* [skatīts 04.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=18/56.95826/23.68806>
175. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmap.org* [skatīts 04.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=18/56.97317/23.79972>
176. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmap.org* [skatīts 04.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=18/56.97775/23.81278>
177. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmap.org* [skatīts 04.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=18/56.98502/23.85492>
178. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmaps.org* [skatīts 02.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=17/56.95205/23.67222>
179. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmaps.org* [skatīts 02.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=17/56.96005/23.64686>
180. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmaps.org* [skatīts 02.05.2023.].
<https://www.openstreetmap.org/#map=18/56.96699/23.75542>

181. Ekrānuzņēmums. Karšu pārliks [tiešsaiste]. *Kadastrs.lv* [skatīts 04.05.2023.]. https://www.kadastrs.lv/graphical_data/show
182. Ekrānuzņēmums [tiešsaiste]. *Openstreetmaps.org* [skatīts 02.05.2023.]. <https://www.openstreetmap.org/#map=18/56.97895/23.92461>
183. Ermitāža parkā. Ķemerī. Jūrmala, 1915 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/13618/>
184. Genehmigung herausgegeben von dem Kurl. Gouvernements Revisor und Ritter C. Neumann; gez. Von C. Kuntze 1846 [1:296,000] [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 01.12.2022.]. <https://kartes.lndb.lv/viewer/split-map?b=1&x=2636454&y=7750147&z=11&br=1&h=34479>
185. Ģeotelpiskā informācija (karte) par būvniecības procesiem [tiešsaiste]. *Būvniecības valsts kontroles birojs* [skatīts 01.06.2020]. https://bis.gov.lv/bisp/lv/planned_constructions/bimap#x=24.005514&y=56.968287&z=11
186. Grand Hotel, Sopot [tiešsaiste]. *Wikipedia.org* [skatīts 01.05.2023.]. https://en.wikipedia.org/wiki/Grand_Hotel,_Sopot
187. Horna dārza koncertzāle. Majori. Jūrmala [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/13610/>
188. Iedzīvotāju skaits gada sākumā Jūrmalā [tiešsaiste]. *Oficiālās statistikas portāls, datubāze* [skatīts 12.02.2023.]. https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_IR_IRS/IRS030/table/tableViewLayout1/
189. Iedzīvotāju skaits republikas pilsētās, novadu pilsētās un novados [tiešsaiste]. *Oficiālās statistikas portāls* [skatīts 13.11.2022.]. <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaits/247-iedzivotaju-skaits-un-ta-izmainas>
190. J. Kronberga virpuļgrīda jūrmalā 1931.g., 1931 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/17723/>
191. Jaunķemeru jūras paviljons [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/17720/>
192. Jūras paviljons. Dzintari [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/13606/>
193. Jūrmala [tiešsaiste] *Jurmala, 2023, 15. maijs* [skatīts 31.05.2023.]. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=3683779565240161&set=pcb.3683791671905617>

194. Jūrmala Residence Extension [tiešsaiste]. *Gmp.de* [skatīts 06.04.2023.].
<https://www.gmp.de/en/projects/489/jurmala-residence-extension>
195. Jūrmalā top jauni rotaļu laukumi bērniem; pilnveidos jau esošos [tiešsaiste]. *Aprinkis.lv, 2019, 13. jūnijs* [skatīts 31.05.2023.].
<https://www.aprinkis.lv/index.php/sabiedriba/pasvaldibas/9265-jurmala-top-jauni-rotalu-laukumi-berniem-pilnveidos-jau-esosos>
196. Jūrmala. "Virpuļu grīda" [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24547/>
197. Jūrmala. Āra kafejnīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24549/>
198. Jūrmala. Āra kafejnīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24637/>
199. Jūrmala. Asari. Grabes pansija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24596/>
200. Jūrmala. Bulduru stacija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/25791/>
201. Jūrmala. Dubulti. "Villa Annella" [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24636/>
202. Jūrmalā. Dubultu prospekts [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <http://5.45.44.44/objects/object/14147/>
203. Jūrmala. Dzintaru kūrmaņa [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/13603/>
204. Jūrmala. Ieeja Dzintaru kūrmaņas un kazino dārzā [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.].
<https://zudusilatvija.lv/objects/object/18930/>
205. Jūrmala. Kafejnīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/17725/>
206. Jūrmala. Nams Asaros [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24591/>

207. Jūrmala. Nams Bulduru 2. līnijā [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24607/>
208. Jūrmala. Pludmale [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14297/>
209. Jūrmala. Restorāna interjers Jomas ielā 37 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/16282/>
210. Jūrmala. Restorāns "Otto Schwarz" [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24651/>
211. Jūrmala. Sanatorija "Marienbāde" [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24628/>
212. Jūrmala. Stacija Edinburga II [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/25832/>
213. Jūrmala. Tenisa korti [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/26304/>
214. Jūrmala. Vasarnīca Bulduros, 1902 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24606/>
215. Jūrmala. Viesnīca "Centrāle" Dubultos [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14299/>
216. Jūrmalas Kūrorta svētki 2019 [tiešsaiste]. *Visitjurma.lv* [skatīts 14.05.2023.]. <https://www.visitjurma.lv/lv/uzzini/foto/jurmalas-kurorta-svetki-2019/>
217. Jūrmalas pludmalē zilos solus nomainīs smilškrāsas sēžamie; augstās cenas dēļ pirks mazāk [tiešsaiste]. *Lsm.lv, 2016, 28. aprīlis* [skatīts 31.05.2023.]. <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/jurmalas-pludmale-zilos-solus-nomainis-smilskrasas-sezami-augstas-cenas-del-pirks-mazak.a180376/>
218. Jūrmalas rezidence [tiešsaiste]. *President.lv* [skatīts 17.05.2023.]. <https://www.president.lv/lv/jurmalas-rezidence>
219. Kadastra grupu karte [tiešsaiste]. *Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēma* [skatīts 13.11.2022.]. https://www.kadastrs.lv/graphical_data/show
220. Kafējnīca "Lido" Turaidas ielā. Majori [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/15784/>

221. Kafejnīca "Lido" Turaidas ielā. Majori [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/15784/>
222. Karte von Kurland [tiešsaiste]. *Vesture.dodies.lv* [skatīts 01.12.2022.]. <https://vesture.dodies.lv/#m=12/56.96635/23.70396&l=O/L>
223. Ķemeri [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/16759/>
224. Ķemeri. Atpūtas vieta parkā [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/17704/>
225. Ķemeri. Atpūtas vieta [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24527/>
226. Ķemeri. Dūņu vannas [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/9013/>
227. Ķemeri. Dziedniecības iestāde, 1942 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/35544/>
228. Ķemeri. Jautrais Ods [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14519/>
229. Ķemeri. Karavīru sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/14451/>
230. Ķemeri. Karavīru sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14451/>
231. Ķemeri. Karavīru sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24521/>
232. Ķemeri. Kareivju sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://dom.lndb.lv/data/obj/6818.html>
233. Ķemeri. Kareivju sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/26328/>
234. Ķemeri. Kūrortu valdes ēka un Kūrzāle [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/15783/>

235. Ķemeri. Kūrparks [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/25670/>
236. Ķemeri. Kūrparks [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14149/>
237. Ķemeri. Mīlestības saliņa [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/29240/>
238. Ķemeri. Parks [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14107/>
239. Ķemeri. Parks [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14113/>
240. Ķemeri. Parks [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/25682/>
241. Ķemeri. Peldiēstāde [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/16741/>
242. Ķemeri. Peldu iestāde [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14160/>
243. Ķemeri. Peldu iestāde [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/603/>
244. Ķemeri. Skats uz viesnīcu no parka [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/25651/>
245. Ķemeri. Viesnīca "Annenhof" [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24525/>
246. Ķemeri. Viesnīcas terase [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14153/>
247. Ķemeru peldu iestādes un dūņu dziedinātavas ēku komplekss, 2010 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/2002/>

248. Ķemeru pilsētas pamatskola, 1937 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14155/>
249. Ķemeru stacija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/25673/>
250. Ķemeru viesnīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14523/>
251. Ķemeru viesnīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/25657/>
252. Ķemeru viesnīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/25658/>
253. Ķemeru viesnīca, 1936 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24518/>
254. Ķemeru viesnīca, 1938 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14157/>
255. Ķemeru viesnīca. Ēdamzāle [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14302/>
256. **Kozins, I.** Neredzamā pagātne: “Mellužu pansionāts” [tiešsaiste]. *Tvnet.lv, 2019, 22. jūlijs* [skatīts 05.05.2023.]. <https://www.tvnet.lv/6719692/neredzama-pagatne-melluzu-pansionats?gallery=276619&image=12318952>
257. Kultūras pieminekļu saraksts [tiešsaiste]. *Mantojums.lv* [skatīts 14.02.2023.]. <https://mantojums.lv/cultural-objects>
258. Kurhaus Baden-Baden [online]. *Kurhaus-badenbaden.de* [cited 04.05.2023.]. <https://kurhaus-badenbaden.de/en/homepage>
259. Laiks vasarai Jūrmalā [tiešsaiste]. *Jūrmala, 2023, 15. maijs* [skatīts 31.05.2023.]. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=3683779565240161&set=pcb.3683791671905617>
260. Latvijas Dzelzceļnieku biedrība. Ķemeru sanatorija [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/16783/>
261. Latvijas Dzelzceļnieku biedrības atpūtas nams Bulduros [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta*

- beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.].
<https://zudusilatvija.lv/objects/object/16762/>
262. Latvijas Dzelzceļnieku biedrības bērnu sanatorija Bulduros [tiešsaiste]. Latvijas Nacionālā bibliotēka : *Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.].
<https://zudusilatvija.lv/objects/object/16763/>
263. Latvijas Dzelzceļnieku biedrības bērnu sanatorija Bulduros [tiešsaiste]. Latvijas Nacionālā bibliotēka : *Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.].
<https://zudusilatvija.lv/objects/object/16763/>
264. Latvijas karte. Генеральный штаб. 1:25000 [tiešsaiste] *Vesture.dodies.lv* [skatīts 01.12.2022.]. <https://vesture.dodies.lv/#m=14/56.95310/23.64318&l=O/GE0>
265. Lielupes stacija [tiešsaiste]. Latvijas Nacionālā bibliotēka : *Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/13754/>
266. Līvu akvaparks [tiešsaiste]. *baltictrails.eu* [skatīts 06.04.2023.].
<https://baltictrails.eu/lv/coastal/poi/332?0>
267. **Lūsiņa, I.** Foto: Nams ar vēsturi [tiešsaiste]. *Diena.lv, 2018, 16. marts* [skatīts 03.05.2023.]. <https://www.diena.lv/raksts/sestdiena/tema/foto-nams-ar-vesturi-14193427?picidx=3>
268. Majori [tiešsaiste]. Latvijas Nacionālā bibliotēka : *Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.].
<https://zudusilatvija.lv/objects/object/16767/>
269. Majori [tiešsaiste]. Latvijas Nacionālā bibliotēka : *Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.].
<https://zudusilatvija.lv/objects/object/16717/>
270. Majori. Jūras paviljons [tiešsaiste]. Latvijas Nacionālā bibliotēka : *Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/16718/>
271. Majoru muižas kungu māja [tiešsaiste]. Latvijas Nacionālā bibliotēka : *Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/1979/>
272. Majoru pludmales smiltis top pasaules tūres posmu pludmales volejbolā "Elite 16" turnīra stadions [tiešsaiste]. *Jurmala.lv, 2022, 24. maijs* [skatīts 03.06.2023.].
<https://www.jurmala.lv/lv/jaunums/majoru-pludmales-smiltis-top-pasaules-tures-posmu-pludmales-volejbola-elite-16-turnira-stadions>
273. Mellužu kūrmāja un pansija [tiešsaiste]. Latvijas Nacionālā bibliotēka : *Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/29515/>
274. Otto Vāgnera paviljoni Kārļa laukumā [tiešsaiste]. *Wikipedia.org* [skatīts 06.04.2023.].
https://de.wikipedia.org/wiki/Otto-Wagner-Pavillons_auf_dem_Karlsplatz

275. Pārdod ekskluzīvus dzīvokļus jaunajā projektā Avenue 34, Dzintaros [tiešsaiste]. *Estatelatvia.com* [skatīts 12.11.2018.]. <https://estatelatvia.com/lv/pirkt?act=a&id=1564>
276. Park Rezidences [tiešsaiste]. *Park28.lv* [skatīts 04.05.2023.]. <https://www.park28.lv/eksterjers/>
277. Park Rezidences [tiešsaiste]. *Park28.lv* [skatīts 04.05.2023.]. <https://www.park28.lv/plani/>
278. Paziņoti Dubultu vides objekta metu konkursa "Trešā Atmoda" uzvarētāji [tiešsaiste]. *Jurmala.lv, 2013, 16. janvāris* [skatīts 04.05.2023.]. <https://www.jurmala.lv/lv/jaunums/pazinoti-dubultu-vides-objekta-metu-konkursa-tresa-atmoda-uzvaretaji>
279. Pilsoņu 1 [tiešsaiste]. *City Real Estate* [skatīts 06.04.2023.]. https://www.cityreal.lv/jaunie-projekti/projekts/pilsonu-1/?no_cache=1
280. Pine Cube [tiešsaiste]. *Pinecube.lv* [12.11.2018]. <http://www.pinecube.lv/lv>
281. Plik:Zoppot Kurhaus um 1900 [online]. *Wikipedia.pl* [cited 04.05.2023.]. https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Zoppot_Kurhaus_um_1900.jpg
282. PSRS laiki: restorāns "Jūras pārle" [tiešsaiste]. *Spoki.lv* [skatīts 06.04.2023.]. <https://spoki.lv/vesture/PSRS-laiki-restorans-Juras-perle/880180>
283. Reģionu, republikas pilsētu, novadu, novadu pilsētu un pagastu kopējā un sauszemes platība gada sākumā – Visas teritorijas, Rādītāji un Laika periods [tiešsaiste]. *Oficiālās statistikas portāls* [skatīts 13.11.2022.]. https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENV_DR_DRT/DRT010/sortetable/tableViewSorted/
284. Rīgas Jūrmala [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/17734/>
285. Rīgas Jūrmala [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/24141/>
286. Rīgas Jūrmala. Edinburgas "Jūras paviljons" [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/18479/>
287. Rīgas Jūrmala. Kafejnīca-restorāns "LIDO", 1936 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/18481/>
288. Rīgas jūrmala. Mellužu parks [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/17747/>
289. Rīgas Jūrmalas pilsētas plāns 1: 10000 [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 15.02.2023.]. <https://kartes.lndb.lv/viewer/split-map?b=1&x=2651929&y=7755665&z=15&br=1&h=94106>

290. Rīgas Jūrmalas pilsētasplāns [tiešsaiste]. *Kartes.lndb.lv* [skatīts 06.04.2023.].
<https://kartes.lndb.lv/viewer/split-map?b=1&x=2648640&y=7750081&z=12&br=1&h=94106>
291. Rīgas Jūrmalas plāns [tiešsaiste]. *Igrek.amzp.pl* [skatīts 31.05.2023.].
http://maps.mapywig.org/m/City_plans/Baltic_states/NLL162_R%C4%ABgas_J%C5%ABrmalas_pl%C4%81ns_1923-k_001_ktl1-3-30.jpg
292. **Ruka, E.** Pastkarte no pagātnes: Benjamiņu vasarnīca – izsūtīšanu liecība [tiešsaiste].
Lsm.lv, 2021, 15. augusts [skatīts 31.05.2023.].
<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/dizains-un-arhitektura/pastkarte-no-pagatnes-benjaminu-vasarnica-izsutisanu-lieciba.a416810/>
293. Sāk kriminālprocesu par iespējamo naudas zagšanu Vaivaru rehabilitācijas centrā [tiešsaiste]. *arhivs.zz.lv, 2013, 20. aprīlis* [skatīts 06.04.2023.].
<https://arhivs.zz.lv/raksts/153580>
294. Sanatorija „Marienbāde” [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/19219/>
295. Sanatorijas "Līva" nojaukšana [tiešsaiste]. *Delfi.lv, 2015, 17. augusts* [skatīts 24.04.2023.]. <https://www.delfi.lv/video/zinas/arzemes/sanatorijas-liva-nojauksana.d?id=46478647>
296. Sēravota paviljons "Ķirzaciņa" Ķemerose [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/1479/>
297. Sēravota paviljons un sēravots "Ķirzaciņa" [tiešsaiste]. *Visitjurmala.lv* [skatīts 16.05.2023.]. <https://www.visitjurmala.lv/lv/plano/naktsmitnes/viesnicas/seravota-paviljons-un-seravots-kirzacina/>
298. Slokas luterāņu baznīca [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/16275/>
299. Slokas pilsētas valdes nams [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/15452/>
300. Slokas skola [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.]. <https://zudusilatvija.lv/objects/object/14538/>
301. Specialcharte von Livland [tiešsaiste]. *Vesture.dodies.lv* [skatīts 01.12.2022.].
<https://vesture.dodies.lv/#m=12/56.97165/23.76823&l=O/1>
302. Summer house [online]. *Collins Dictionary* [cited 28.04.2023.].
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/summer-house>
303. Tematiskās kartes: Ēkas galvenais lietošanas veids [tiešsaiste]. Valsts zemes dienests [skatīts 08.03.2023.].
https://www.kadastrs.lv/services/thematic_maps/steps/start?reset=1&authenticity_token=5bc5023ebe2b68db59ec1ee34d971f9b75e46815

304. Tematiskās kartes: Ēkas galvenais lietošanas veids [tiešsaiste]. Valsts zemes dienests [skatīts 09.05.2023.].
https://www.kadastrs.lv/services/thematic_maps/steps/start?reset=1&authenticity_token=5bc5023ebe2b68db59ec1ee34d971f9b75e46815
305. Vasarnīca [tiešsaiste]. *Vārdnīca "Tezaurs"* [skatīts 28.04.2023.].
<https://tezaurs.lv/vasarn%C4%Abca>
306. Vauxhall Gardens 1661–1859 [online]. *Vauxhallgardens.com* [cited 04.05.2023.].
http://www.vauxhallgardens.com/vauxhall_gardens_briefhistory_page.html
307. Viesnīcas "Jūrmala" ēka [tiešsaiste]. *Latvijas Nacionālā bibliotēka : Zudusī Latvija senos zīmējumos, atklātnēs un fotogrāfijās no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām* [skatīts 06.04.2023.].
<https://zudusilatvija.lv/objects/object/17730/>
308. Viesnīcas un citas tūristu mītnes reģionos, republikas pilsētās un novados – Teritoriālā vienība, Rādītāji un Laika periods [tiešsaiste]. *Oficiālās statistikas portāls, datubāze* [skatīts 12.02.2023.].
https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_NOZ_TU_TUV/TUV050/
309. Viesu nami [tiešsaiste]. *Viesunamem.lv; atpūtas vietu katalogs* [skatīts 30.05.2023.].
<https://viesunamem.lv/>
310. Villa Marta [tiešsaiste]. *Arhitekti.vincents.lv* [skatīts 17.05.2023.].
<http://arhitekti.vincents.lv/lv/products/villa-marta-0>
311. Wilhelm Bartelmann [tiešsaiste] *wikipedia.org* [skatīts 04.05.2023.].
https://de.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Bartelmann
312. Zigfrīda Meierovica prospekts 35, lit. 1 [tiešsaiste]. *Visitjurmala.lv* [skatīts 03.05.2023.].
<https://www.visitjurmala.lv/lv/redzi-un-dari/marsruti-un-ekskursijas/pilsetas-marsruti/dubulti-radosas-inteligences-centrs/?fbclid=IwAR1A7XEDo5XOxYPKw309zAZeVqpnul7R9dWnoDv5GVZ-omEd6FacOYvVEzU>
313. Военно топографическая [tiešsaiste]. *Vesture.dodies.lv* [skatīts 01.12.2022.].
<https://vesture.dodies.lv/#m=12/56.95583/23.77462&l=O/7>
314. Генеральный штаб. 1:25'000 [tiešsaiste]. *Vesture.dodies.lv* [skatīts 01.12.2022.].
<https://vesture.dodies.lv/#m=12/56.99073/23.75965&l=O/GE2>
315. Петербург : Великое дачное переселение [онлайн]. *Санкт-Петербург.Ру* [просмотрено 08.03.2023.].
<https://saint-petersburg.ru/m/history/old/304139/>
316. Юрмала : туристская схема [tiešsaiste]. *maps.mapywig.org* [skatīts 17.05.2023.].
http://maps.mapywig.org/m/City_plans/Baltic_states/NLL082_%D0%AE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D0%B0_%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC%D0%B0_1979-k_001_ktl2-3-38.jpg

Arhīvu materiāli un citi npublicēti avoti

317. Arhitekta Uģa Šēnberga privātais arhīvs.
318. Arhitektes Elizabetes Maijas Meņģeles personīgais arhīvs.
319. Ineses Helvigas personīgais arhīvs.
320. Jūrmalas Pilsētas muzejs (JPM) Plk. 6872. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1504435>
321. JPM, Plk. 7244. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1828709>
322. JPM, Pmk. 11912. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=697066>
323. JPM, Pmk. 13830. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=56381>
324. JPM, Pmk. 1728. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=602999>
325. JPM, Pmk. 37646. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1960980>
326. JPM, Pmk. 003.
327. JPM, Pmk. 11358. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=696951>
328. JPM, Pmk. 11441. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=696952>
329. JPM, Pmk. 11498. Pieejams arī:
<https://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=696953>
330. JPM, Pmk. 1174.
331. JPM, Pmk. 11775.
332. JPM, Pmk. 12305.
333. JPM, Pmk. 12681. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=738>
334. JPM, Pmk. 12869. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=4704>
335. JPM, Pmk. 12932. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=8538>
336. JPM, Pmk. 12938. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=8592>
337. JPM, Pmk. 13.
338. JPM, Pmk. 13058.
339. JPM, Pmk. 13192.
340. JPM, Pmk. 1320.
341. JPM, Pmk. 13229. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=48482>
342. JPM, Pmk. 13298. Pieejams arī:
<https://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=48629>

343. JPM, Pmk. 13303. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=48634>
344. JPM, Pmk. 13304. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=48635>
345. JPM, Pmk. 13324. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=48655>
346. JPM, Pmk. 13334. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=48665>
347. JPM, Pmk. 13349.
348. JPM, Pmk. 13350.
349. JPM, Pmk. 13383.
350. JPM, Pmk. 13419. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=49896>
351. JPM, Pmk. 13435. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=49928>
352. JPM, Pmk. 13438. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=49934>
353. JPM, Pmk. 13478. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=50452>
354. JPM, Pmk. 13489. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=51362>
355. JPM, Pmk. 13515.
356. JPM, Pmk. 13518.
357. JPM, Pmk. 13519.
358. JPM, Pmk. 13528.
359. JPM, Pmk. 13615. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=52022>
360. JPM, Pmk. 13642. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=52097>
361. JPM, Pmk. 1366-1.
362. JPM, Pmk. 13737. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=53890>
363. JPM, Pmk. 13761. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=55850>
364. JPM, Pmk. 13771. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=55877>
365. JPM, Pmk. 13814.
366. JPM, Pmk. 13818.
367. JPM, Pmk. 13846.
368. JPM, Pmk. 13867. Pieejams arī:
<https://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=58794>
369. JPM, Pmk. 14171. Pieejams arī:
<https://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=59521>
370. JPM, Pmk. 14228. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=145550>

371. JPM, Pmk. 14408. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=595488>
372. JPM, Pmk. 14443. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=596136>
373. JPM, Pmk. 14447.
374. JPM, Pmk. 14641.
375. JPM, Pmk. 15.
376. JPM, Pmk. 16827. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=746187>
377. JPM, Pmk. 17387/10. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=746338>
378. JPM, Pmk. 17583.
379. JPM, Pmk. 17705.
380. JPM, Pmk. 17752.
381. JPM, Pmk. 19397.
382. JPM, Pmk. 2.105. att.
383. JPM, Pmk. 2291. Pieejams arī:
<https://www.nmkk.lv/Attachments/AttachedFileViewForm.aspx?id=465261&ItemId=603728>
384. JPM, Pmk. 23589-1-10.
385. JPM, Pmk. 23589-1-16.
386. JPM, Pmk. 23589-2-13 600px.
387. JPM, Pmk. 23956.
388. JPM, Pmk. 24040.
389. JPM, Pmk. 2464-1-09-lab.
390. JPM, Pmk. 2465/2. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=603733>
391. JPM, Pmk. 2466-2.
392. JPM, Pmk. 24939.
393. JPM, Pmk. 2603. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=603758>
394. JPM, Pmk. 26348/1.
395. JPM, Pmk. 26849.
396. JPM, Pmk. 272.
397. JPM, Pmk. 27305.
398. JPM, Pmk. 28487/2. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=986760>
399. JPM, Pmk. 28525. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=347031>
400. JPM, Pmk. 2875. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=689862>
401. JPM, Pmk. 28876-3. att.
402. JPM, Pmk. 28876-8. att.

403. JPM, Pmk. 28879. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=987410>
404. JPM, Pmk. 2899. Pieejams arī <http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=689868>
405. JPM, Pmk. 29129/1. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=987360>
406. JPM, Pmk. 2949. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=689869>
407. JPM, Pmk. 319. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=135327>
408. JPM, Pmk. 31938.
409. JPM, Pmk. 31943.
410. JPM, Pmk. 31949.
411. JPM, Pmk. 31954.
412. JPM, Pmk. 31963.
413. JPM, Pmk. 31969.
414. JPM, Pmk. 31973.
415. JPM, Pmk. 32903 - 7 Dambja.
416. JPM, Pmk. 3334. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=689916>
417. JPM, Pmk. 379.
418. JPM, Pmk. 3863.
419. JPM, Pmk. 4081. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=596499>
420. JPM, Pmk. 4177.
421. JPM, Pmk. 4179.
422. JPM, Pmk. 425/112. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=689348>
423. JPM, Pmk. 425/119. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=689354>
424. JPM, Pmk. 425/120. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=689355>
425. JPM, Pmk. 425/64. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=687815>
426. JPM, Pmk. 425-108-lab.
427. JPM, Pmk. 425-80.
428. JPM, Pmk. 4281.
429. JPM, Pmk. 5576-1.
430. JPM, Pmk. 65. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=112198>
431. JPM, Pmk. 6870. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1504342>
432. JPM, Pmk. 6871. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1504421>

433. JPM, Pmk. 7066.
434. JPM, Pmk. 7304/2. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=690356>
435. JPM, Pmk. 8108. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=690423>
436. JPM, Pmk. 82/16.
437. JPM, Pmk. 82/22. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=118059>
438. JPM, Pmk. 8408 Melluzi, 1980.g.
439. JPM, Pmk. 8913. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=690450>
440. JPM, Pmk. 9117. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=696891>
441. JPM, Pmk. 9338-2.
442. JPM, Pmk. 9338-5.
443. JPM, Pmk. 9594.
444. JPM, Pmk. 2905/1
445. JPM, Pmk. Dziednica RIGAS LICIS.
446. JPM, Pmk. Juras perle - ieksskats.
447. JPM, Pmk. 8005
448. JPM, Pmk. Plk. 1864.
449. JPM, Pmk. Plk. 2883.
450. JPM, Pmk. Plk. 3389.
451. JPM, Pmk. Plk. 639-2.
452. JPM, Pmk. U_peldkostimi.
453. JPM, Pmk.7130. Pieejams arī:
<http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=690311>
454. Jūrmalas Pilsētplānošanas pārvaldes arhīvs (JPPA) Nr. 794, 03.06.2011., Edinburgas 101
455. JPPA Nr.165/77, Dubultu pr. 59.
456. JPPA, Nr. 118/67.
457. JPPA, 1985. gada karte.
458. JPPA, Nr. 81/7.
459. JPPA, Nr. 82/71.
460. JPPA, Nr. 16140, Jūras 60.
461. JPPA, Nr. 3287.
462. JPPA, Nr. 63/36, Kolkas 20.
463. JPPA, Nr. 82. 09.07.87.
464. JPPA, Vidus 54, 10.05.1972.
465. JPPA. PHARE.
466. JPPA. Проект генерального плана горю Юрмала. Том 1. Рига Латгипрогорстрой, 1970.
467. JPPA. Проект генерального плана горю Юрмала. Том 2. Рига Латгипрогорстрой, 19

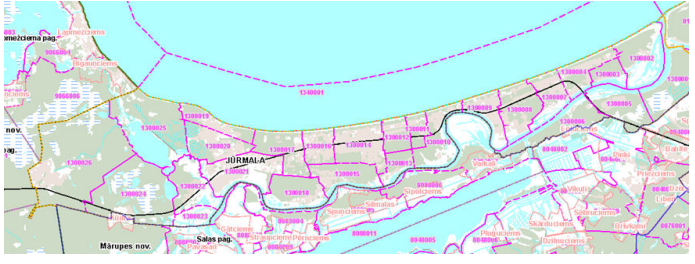
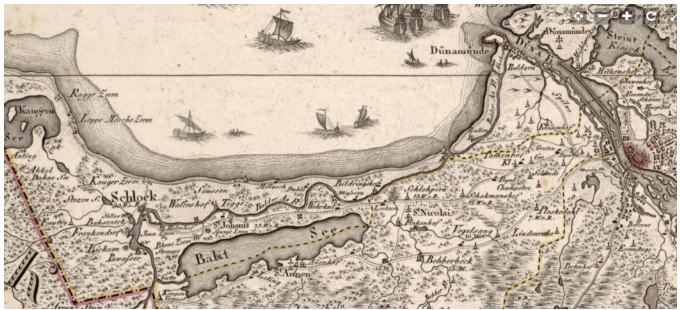

468. JPPN Nr. 345, 26.07.2004.
469. Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, CVVM 137293, Neg. Nr. 38359
470. Latvijas Dzelzceļa muzejs (LDzM) 2546
471. LDzM 3741.
472. LDzM 5650.
473. LDzM 5964.
474. Latvijas Valsts arhīvs (LVA) LV_LVA_F2905_US1v_L1
475. LVA. 69. fonds, P-1. apraksts, 59.–60. lapa.
476. LVA. 69. fonds, P-1. apraksts, 9.–15. lapa.
477. Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA) 10. fonds, 3. apraksts, 95. lieta
478. LVVA. 10. fonds, 3. apraksts, 37. lieta
479. LVVA. 10. fonds, 3. apraksts, 61. lieta
480. LVVA. 10. fonds, 3. apraksts, 91. lieta
481. LVVA. 1679. fonds, 162. apraksts, 5172/1. lieta
482. LVVA. 2760. fonds, 1. apraksts, 198. lieta
483. LVVA. 1679. fonds, 189. apraksts, 136. lieta.
484. LVVA. 2760. fonds, 1. apraksts, 194. lieta.
485. LVVA. 5837. fonds, 1. apraksts, 203. lieta.
486. LVVA. 6828. f., 2. apr., 770. lieta. RI fotoneg. Nr. 65387.
487. LVVA. 6828. fonds, 2. apraksts, 770. lieta.
488. LVVA. 6828. fonds, 2. apraksts, 770. lieta. RI fotoneg. Nr. 65381.
489. LVVA. 6828. fonds, 2. apraksts, 770. lieta. RI fotoneg. Nr. 65382.
490. LVVA. 6828. fonds, 2. apraksts, 770. lieta. RI fotoneg. Nr. 65383.
491. LVVA. 6828. fonds, 2. apraksts, 770. lieta. RI fotoneg. Nr. 65384.
492. LVVA. 6828. fonds, 2. apraksts, 770. lieta. RI fotoneg. Nr. 65385.
493. LVVA. 6828. fonds, 2. apraksts, 770. lieta. RI fotoneg. Nr. 65386.
494. LVVA. 6828. fonds, 6. apraksts, 477. lieta.
495. LVVA. 6828. fonds, 6. apraksts, 477. lieta.
496. Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes administratīvās daļas arhīvs, pielikums "Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Kultūras mantojuma zinātniskās padomes atzinums par jēdziena "Jūrmalas arhitektūras stils" lietojumu" pie Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Kultūras mantojuma zinātniskās padomes 2018. gada 26. janvāra protokola.
497. Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes administratīvās daļas arhīvs, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Kultūras mantojuma zinātniskās padomes 2018. gada 26. janvāra protokols.
498. Nacionāls kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras mantojuma informācijas centrs (NKMP KMIC), Lietas Nr. 08-04-III-21-601.
499. NKMP KMIC. Jūrmalas vēsturiskais centrs. Pirmsprojekta izpēte I kārtā. 2. sējums. Arhīvu materiālu fotofiksācija. Rīga: Latvijas PSR Kultūras ministrijas Kultūras pieminekļu restaurēšanas projektēšanas kantoris, 1989.

500. NKMP KMIC. Jūrmalas vēsturiskais centrs. Pirmsprojekta izpēte II kārtā. 1. sējums. Vēsturiskās apbūves aizsardzības zonu noteikšana Jūrmalas pilsētai. Teksts, attēli, rasējumi. Rīga: Latvijas PSR Valsts Kultūras Komitejas Restaurācijas institūts, 1989.
501. NKMP KMIC. Jūrmalas vēsturiskais centrs. Pirmsprojekta izpēte II kārtā. 2. sējums. Vēsturiskās apbūves aizsardzības zonu noteikšana Jūrmalas pilsētai. Teksts, attēli, rasējumi. Rīga: Latvijas PSR Valsts Kultūras Komitejas Restaurācijas institūts, 1989.
502. NKMP KMIC. Jūrmalas vēsturiskais centrs. Pirmsprojekta izpēte II kārtā. 3. sējums. Jūrmalas ēku projekti 1914.-1939. g. Fotokopijas. Rīga: Latvijas PSR Kultūras ministrijas Kultūras pieminekļu restaurēšanas projektēšanas kantoris, 1989.
503. NKMP KMIC. Ķemeru kūrorta parks. Pirmsprojekta izpēte. 2. sējums. Slēdziens par parka arhitektūras objektiem un fotofiksācija. Rīga: Latvijas PSR Kultūras ministrijas Kultūras pieminekļu restaurēšanas projektēšanas kantoris, 1983.
504. NKMP, KMIC, Inv. nr. 57058-III
505. NKMP, KMIC, Inv. Nr. 61165-III, 33.-34. lpp.
506. NKMP, KMIC, Inv. Nr. 96425, 11. lpp.
507. NKMP, KMIC, Inv. Nr. 96425, 36. lpp.
508. NKMP, KMIC, Neiburga vasarnīca
509. Projektēšanas institūta "Pilsētprojekts" Nr. 7695/7696
510. Projektēšanas institūta "Pilsētprojekts" Nr. 813
511. Projektēšanas institūta "Pilsētprojekts" Nr. 359, 1952. g.
512. Projektēšanas institūta "Pilsētprojekts" Nr. 503
513. Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātes metodiskais kabinets. Baibas Vērpes maģistra darbs "Jūrmalas pludmales vide no 19. gs. sākuma līdz mūsdienām", 2016.
514. Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, VRVM 36620/215, <http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1086015>
515. Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, VRVM 36620/287, <http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1095282>
516. Rotas ielas 3 īpašnieku personīgais arhīvs, Rotas ielas 3 kadastrālās uzmērīšanas plāns
517. VRVM 36620/104. Pieejams arī: <http://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1028005>
518. VRVM 36620/250. Pieejams arī: <https://www.nmkk.lv/Items/ItemViewForm.aspx?id=1095120>

Sarakste

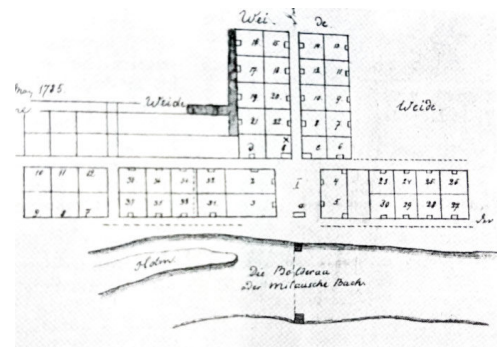

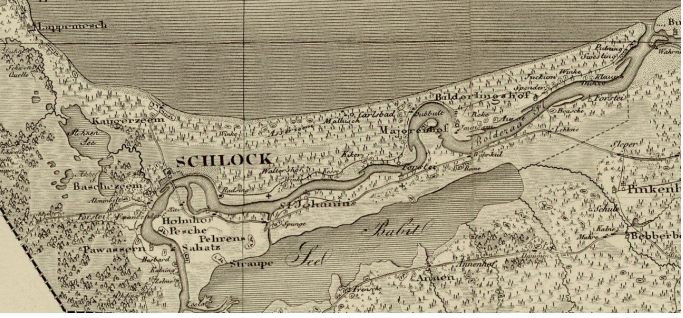
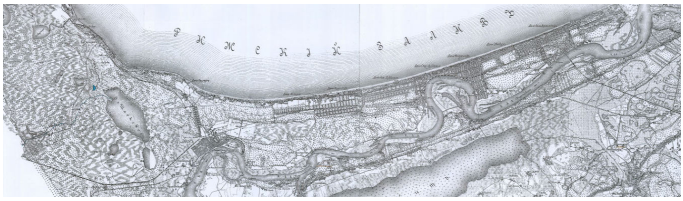
519. Jūrmalas Valstspilsētas administrācija. Vēstule Nr. 14-1/1408, 08.06.2022. Par Jūrmalas valstspilsētas apkaimju robežām (adresēta Baibai Vērpei).
520. Sarakste ar Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi (Karina.Lipsane@mantojums.lv) 2023. gada 3. februārī.
521. Veselības inspekcija. Vēstule Nr. 2.2.-8./7658, 02.09.2022. Par kūrorta ārstniecības iestādes statusu (adresēta Baibai Vērpei).

PIELIKUMI

rindas nr.	attēla nosaukums, datējums	attēls	attēla avots
1	Jūrmalas pilsētas un apkārtnes karte, skatīts 2023. g.		171
2	Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā noteiktās kadastrālās teritorijas daļas, skatīts 2023. g.		219
3		PERIODS LĪDZ PIRMAJAM PASAULES KARAM	
4	Livonijas atlasis, 1. daļa: Rīgas apkārtnē, 1798. g.		148
5	Slokas plāns, 1861. g.		482

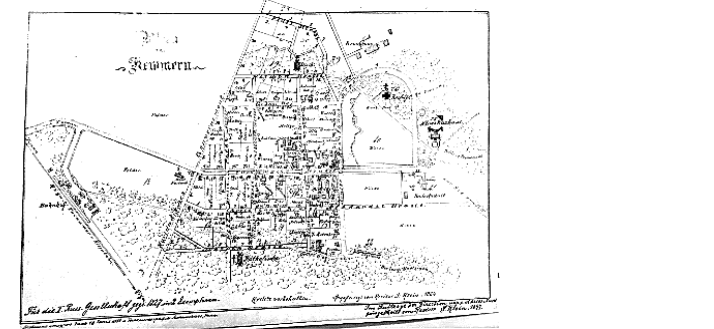
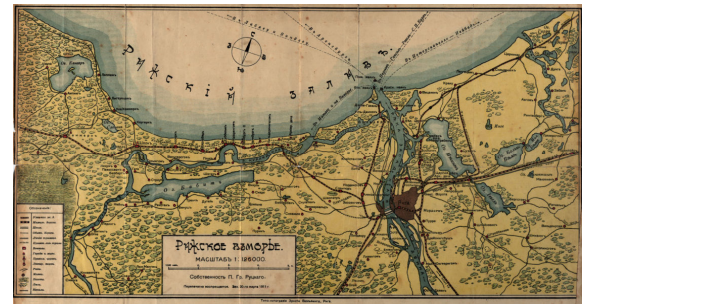
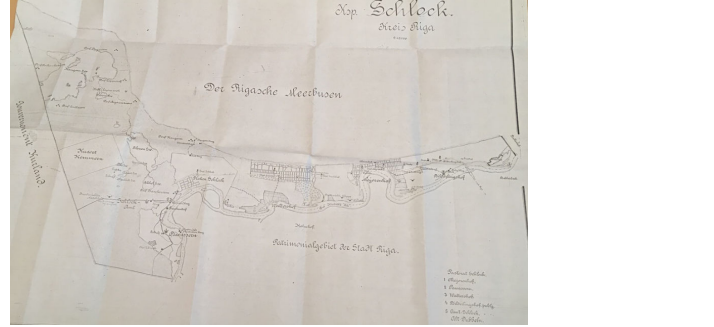

JŪRMALAS PLĀNI

1. PIELIKUMS

<p>6</p>	<p>Ģenerālgubernatora Brovnes apstiprināts Slokas apbūves plāns, 1785. g.</p>		<p>11, 245</p>
<p>7</p>	<p>Slokas plāns, 1880. g.</p>		<p>484</p>
<p>8</p>	<p>Livonijas atlas, 1839. g.</p>		<p>301</p>
<p>9</p>	<p>Militārā topogrāfiskā karte, 1908. g.</p>		<p>313</p>

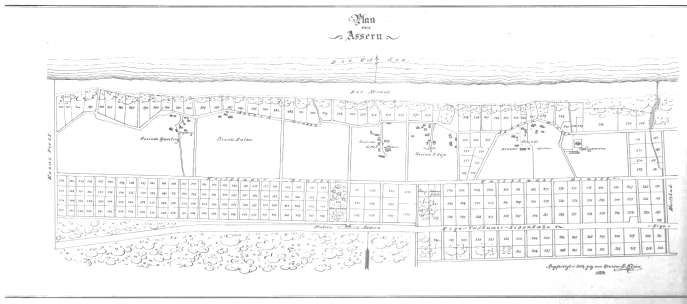
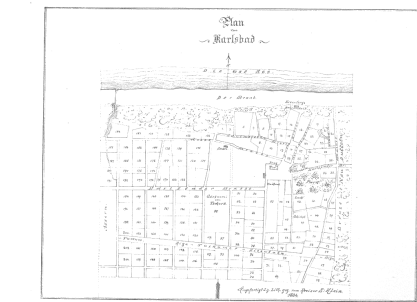
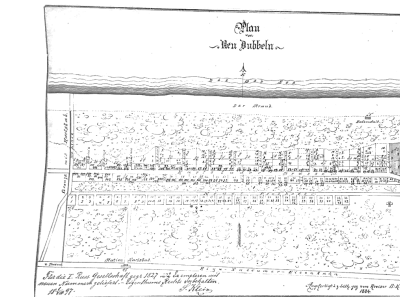
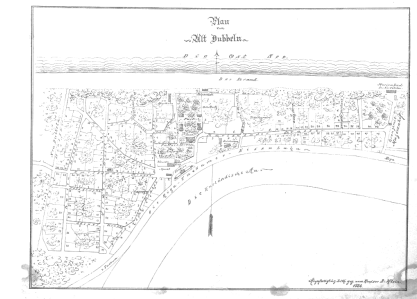
JŪRMALAS PLĀNI

1. PIELIKUMS

<p>10</p>	<p>Kurzemes karte, 1846. g.</p>		<p>184</p>
<p>11</p>	<p>Kemeru plāns, 1897. g.</p>		<p>486</p>
<p>12</p>	<p>Rīgas un Jūrmalas transporta shēma, 1911. g.</p>		<p>330</p>
<p>13</p>	<p>Jūrmalas pilsētas plāns, 19. gs. Beigas</p>		<p>483</p>
<p>14</p>	<p>Kurzemes karte, 1917. g.</p>		<p>222</p>

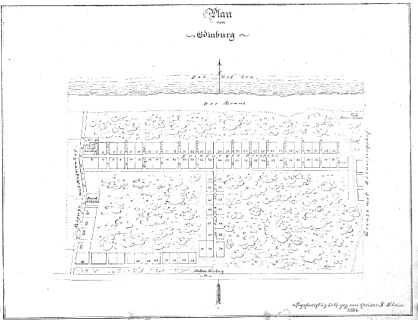
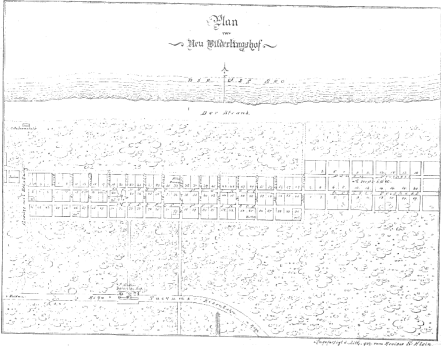

JŪRMALAS PLĀNI

1. PIELIKUMS

<p>15</p>	<p>Asaru plāns, 1897. g.</p>		<p>487</p>
<p>16</p>	<p>Mellužu plāns, 1897. g.</p>		<p>493</p>
<p>17</p>	<p>Jaundubultu plāns, 1897. g.</p>		<p>492</p>
<p>18</p>	<p>Dubultu plāns, 1897. g.</p>		<p>491</p>

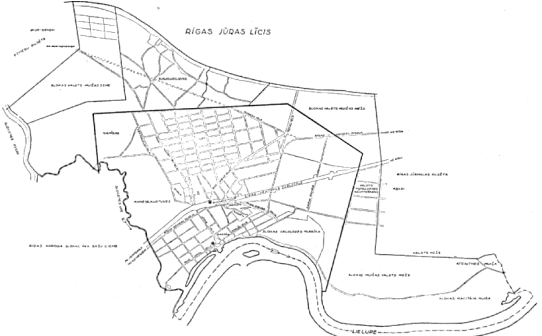
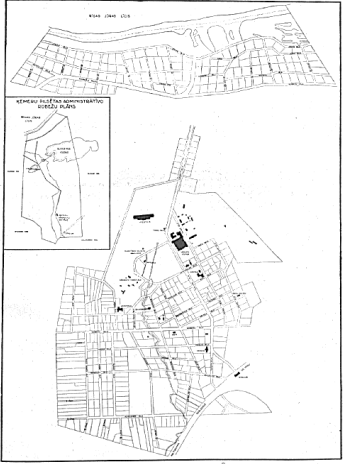
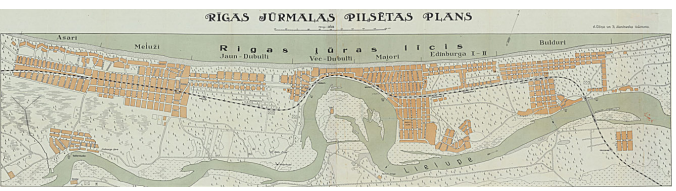

JŪRMALAS PLĀNI

1. PIELIKUMS

<p>19</p>	<p>Majoru plāns, 1897. g.</p>	 <p>The map shows a detailed street grid with a river on the left side. The title at the top reads 'Plan von Majorhof'.</p>	<p>488</p>
<p>20</p>	<p>Dzintaru plāns, 1897. g.</p>	 <p>The map shows a street grid with a river at the top. The title at the top reads 'Plan von Wöhrburg'.</p>	<p>490</p>
<p>21</p>	<p>Dzintaru plāns, 1884. g.</p>	 <p>The map shows a street grid with a river at the top. The title at the top reads 'Plan von Neu Wöhrburg'.</p>	<p>489</p>
<p>22</p>	<p>Rīgas Jūrmalas karte, 1911. g.</p>	 <p>The map shows a coastal area with buildings and a river. The title at the top reads 'RIGA JŪRMALAS KORTE'.</p>	<p>108</p>
<p>23</p>	<p>STARPKARU PERIODS</p>		

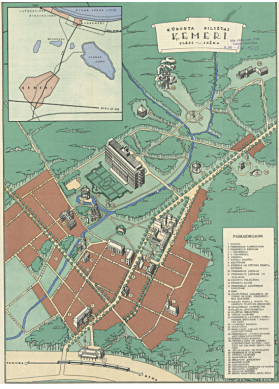

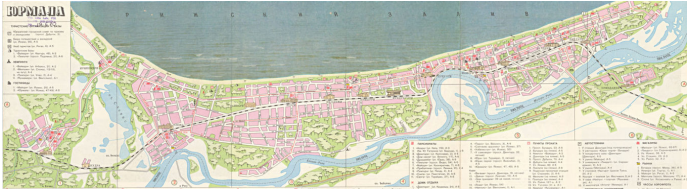
JŪRMALAS PLĀNI

1. PIELIKUMS

<p>24</p>	<p>Slokas pilsētas plāns, 1936. g.</p>		<p>68, 14</p>
<p>25</p>	<p>Jaunķemeri plāns, 1936. g.</p>	 <p>Kemeri pilsētas plāns.</p>	<p>68, 155</p>
<p>26</p>	<p>Rīgas Jūrmalas pilsētas plāns, 1922. g.</p>		<p>98, 25</p>
<p>27</p>	<p>Rīgas Jūrmalas plāns, 20. gs. trīsdesmitie gadi.</p>		<p>433</p>
<p>28</p>	<p>Rīgas apriņķa Rīgas Jūrmalas pilsētas ielu un publisku laukumu plāns, 1935. g. (visai Rīgas Jūrmalai)</p>		<p>481</p>

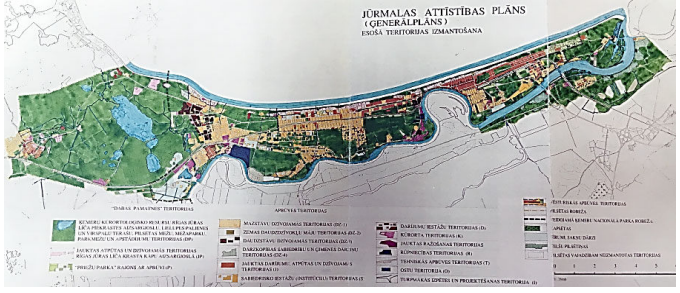
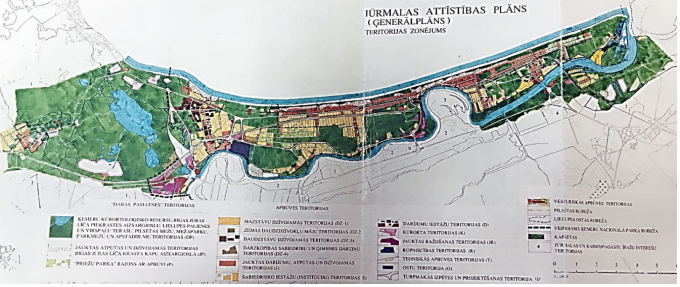

JŪRMALAS PLĀNI

1. PIELIKUMS

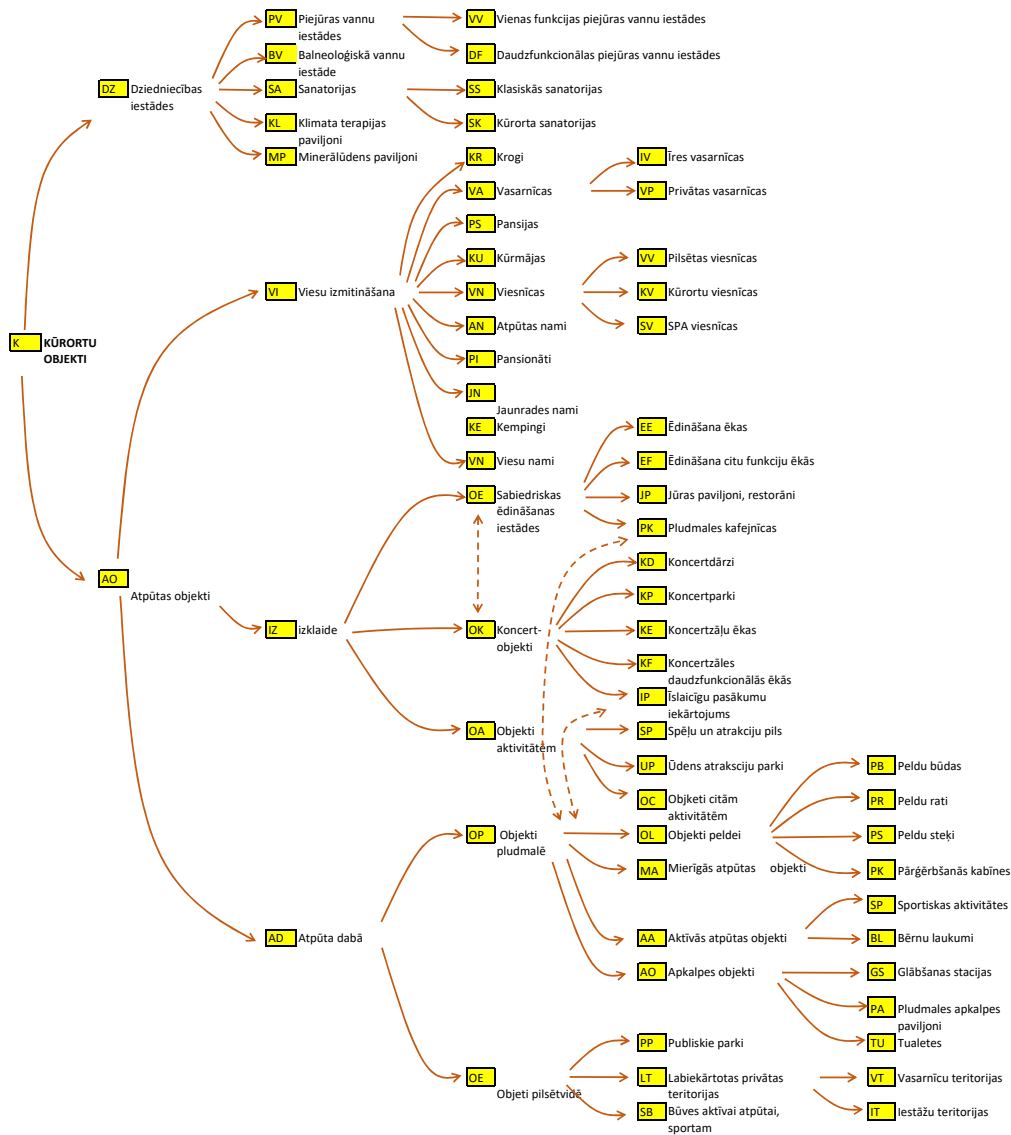
29	Rīgas Jūrmalas plāns, 1937. g.		290
30		PADOMJU PERIODS	
31	Latvijas karte, 1947. g.		264
32	Kūrorta pilsētas "Ķemeri" plāns - shēma, 1959. g.		418
33	Latvijas karte, 1986. g.		314
34	Jūrmalas plāns, 1979. g.		316

JŪRMALAS PLĀNI

1. PIELIKUMS

35	Jūrmalas karte 1:5000, 1896. g.		457
36		<p>PERIODS PĒC 1991. GADA</p>	
37	Jūrmalas attīstības plāns (Ģenerālplāns). Esošā teritorijas izmantošana, 1995. g.	<p style="text-align: center;">JŪRMALAS ATTĪSTĪBAS PLĀNS (ĢENERĀLPLĀNS) ESOŠĀ TERITORIJAS IZMANTOŠANA</p> 	112
38	Jūrmalas attīstības plāns (Ģenerālplāns). Teritorijas zonējums, 1995. g.	<p style="text-align: center;">JŪRMALAS ATTĪSTĪBAS PLĀNS (ĢENERĀLPLĀNS) TERITORIJAS ZONĒJUMS</p> 	112
39	Jūrmalas attīstības plāna Funkcionālais zonējums, 2016. g.	<p style="text-align: center;">JŪRMALAS ATTĪSTĪBAS PLĀNA FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS</p> 	118
40	Jūrmalas kūrorta robežu shēma, 2013. g.		126

JŪRMALAS KŪRORTU OBJEKTU SISTEMATIZĀCIJA

INFORMĀCIJA TABULAS KOLONNĀS

1. KOLONNA**rindas numurs.**

tas ir izmantots darba pamattekstā, atsaucoties uz attēliem

2. KOLONNA**objekta nr. p. k.**

norāda objektu skaitu

3. KOLONNA**funkcionālā grupa**

atbilstoši 2. pielikuma objektu saīsinājumiem

4. KOLONNA**izveides periods**

- 1 periods līdz Pirmajam pasaules karam
- 2 starpkaru periods
- 3 padomju peridos
- 4 periods pēc 1991. gada

5. KOLONNA**stāvoklis mūsdienās (atbilstoši darba 2.66. att.)**

- 1 zudusi apbūve
- 2 katastrofāls grausts
- 3 grausts
- 4 uzturēšanas remontdarbi
- 5 dažādas fasādes apjoma izmaiņas
- 6 fasādes atjaunošana (restaurācija)
- 7 piebūve pie vēsturiskās ēkas
- 8 replika
- 9 replika ar piebūvi
- 10 aptuvena replika
- 11 vēsturiskās ēkas vietā uzbūvēta jauna, atšķirīga ēka
- 12 jaunbūve un pārvietota replika

6. KOLONNA**pilsētas daļa**

- RJ Rīgas Jūrmala
- Ķ Ķemeri
- JĶ Jaunķemeri
- KA Kaugurciems

7. KOLONNA**objekta atrašanās vieta, adrese****8. KOLONNA****nosaukums un/ vai apraksts**

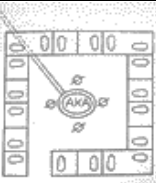
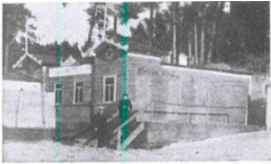

attēls no objekta izveides laika, ja nav norādīts savādāk

9. KOLONNA**attēls****10. KOLONNA****attēla avots**

skatīt informācijas avotu sarakstu vai:

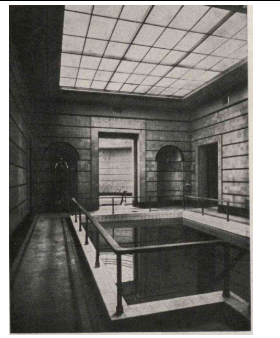
- BV foto atore ir Baiba Vērpe
- AL foto autors ir Alens Līdaks

n/z nav zināms

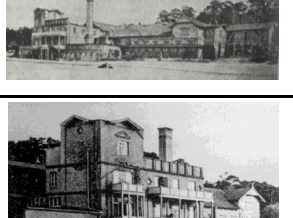
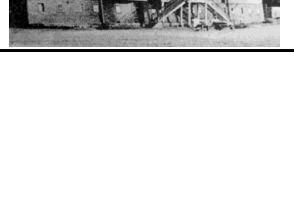
rindas nr.	objekta nr.	funkc. grupa	izveides periods	stāvoklis mūsd.	piļsētas daļa	objekta atrašanās vieta, adrese	nosaukums un/ vai apraksts	attēls	attēla avots
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 PIEJŪRAS VANNU IESTĀDES									
2	1	K-DZ-PV	1	1	RJ	Pludmale	Sākotnējās siltu vannu slēgtās nojumes		[11, 89]
3	2	K-DZ-PV	1	1	RJ	Pludmale	Sākotnējā siltu jūras vannu iestāde		[11, 89]
4	3	K-DZ-PV	1	1	RJ	Asaru pludmale	J. Kurcīga siltu jūras vannu iestāde		[11, 128]
5	4	K-DZ-PV	1	1	RJ	Bulduru pludmale	Flūgina siltu jūras vannu iestāde		362
6	5	K-DZ-PV	1	1	RJ	Bulduru pludmale	Ūdens sūkņis jūrā, ar kuru 1906. g. Flūgina siltām vannām piegādāja no jūras ūdeni		11, 88
7	6	K-DZ-PV	1	1	RJ	Majoru pludmale	Piejūras vannu iestāde		372

8	7	K-DZ-PV	1	1	RJ	Majoru pludmale	Piejūras vannu iestāde		387
9	8	K-DZ-PV	1	6	RJ	Majori, Pilsoņu iela 1	"E. Rācen. Silta jūras ūdens vannu iestāde Majoros, Kungu ielas galā (kāpās). Iestāde ierīkota pēc jaunlaiku prasībām, ar centrālapkurināšanu, elektrisku apgaismošanu. Glīti mēbelētas istabas. Dabūjamās: sāls, oglskābās u.c. vannas. ", 1926. g. sludinājums		99, 53
10							Emīlijas Rācenes peldu iestāde Majoros, starpkaru perioda foto		416
11							Emīlijas Rācenes peldu iestāde padomju periodā		22, 59
12							Emīlijas Rācenes peldu iestāde Majoros, foto 2023. g.		BV
13	9	K-DZ-PV	2	1	RJ	Majoru pludmale	K. Krūkļa vannu iestāde		447
14							"Kemeru dūņu kompreses dabūjamās Majoros, K. Krukļa vannu iestādē Aleksandra ielas galā jūras krastā" reklāma, 1932. g.		73

15	10	K-DZ-PV	2	1	RJ	Teātra ielas galā, Majoros.	Vannu iestāde		340
16	11	K-DZ-PV	2	1	RJ	Dubultu pludmale	A. Pleča siltu vannu iestāde Dubultos starptoreizējo 10. un 11. līnijū		396
17	BALNEOLOĢISKĀ VANNU IESTĀDE								
18	12	K-DZ-BV	1	2	Ķ	E. Dārziņa iela 15	Ķemeru vannu māja, 1838. g. publikācija		106, vāks
19							Ķemeru ūdensdziedniecības iestāde. D. Sabērtas litogrāfija 1837. g.		75
20							Ķemeru vannu māja, 19./20. gs. mija		11, 264
21							Ķemeru vannu māja, 19./20. gs. mija		242
22							«Vannu ēku vispārīgs tips», foto 1903.		40, 8
23							Ķemeru peldu iestāde. Arh. F. Skujiņš, 1923.		227

24					Ķemeru peldu iestāde	 <p style="text-align: center; font-size: small;">Ķemeru. Peldu iestāde.</p>	243
25					Dūņu vannas	 <p style="text-align: center; font-size: small;">— Ķemeru Peldu iestādē. — J. M. K.</p>	226
26					Peldu iestādes gaitenis		38
27					Peldu baseins Ķemeru peldu iestādē. Foto 1934.		49, 13
28					Peldu iestāde. Foto 2010. g.		247
29					Peldu iestāde. Foto 2023.		BV
30	SANATORIJAS						

31	13	K-DZ-SA-SS	1	5	RJ	Skautu iela 2	Sarkanā krusta sanatorija Asaros, atklāta 1898.		336
32							Bērnu sanatorija Asaros. Foto 1935.		142
33							Bijusī Sarkanā krusta sanatorija, šobrīd Vaivaru pamatskola		BV
34	14	K-DZ-SA-SS	1	1	Ç	n/z	Rīgas Biržas komitejas sanatorija		383
35	15	K-DZ-SA-SS	2	1	Ç	Bišu iela 2	Kareivju sanatorija Ķemeross, pielāgota patversmes ēka		232
36		K-DZ-SA-SS	2	2	Ç	Durbes iela 2	Kareivju sanatorija Ķemeross, pielāgota viesnīcas ēka		229
37		K-DZ-SA-SS	2	1	Ç	n/z	Kareivju sanatorija Ķemeross, pielāgota vasarnīca		231
38	16	K-DZ-SA-SS	2	3	Ç	Alejas iela 6	Skolotāju sanatorija Ķemeross, pielāgota vasarnīca		146

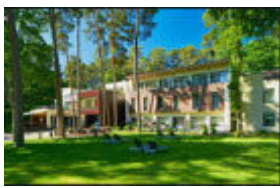

39	17	K-DZ-SA-SS	2	3	Ķ	Alejas iela 4	Latvijas Dzelzceļnieku biedrības sanatorija Ķemerose, 4 pielāgota pansijas tipa vasarnīca		260
40	18	K-DZ-SA-SS	2	1	Ķ	Puškina iela 6	Dr. Idelsona sanatorija «Villa Martha» Ķemerose, pielāgota vasarnīca. Arh. E. Laube, 1918.		155
41	19	K-DZ-SA-SS	2	6	RJ	Rotas iela 27	Latvijas Dzelzceļnieku biedrības bērnu sanatorija Bulduros, pielāgota pansijas tipa ēka		263
42	20	K-DZ-SA-SS	2	4	RJ	Baznīcas iela 2	Latvijas Dzelzceļnieku biedrības sanatorija "Dzintarkalns" Dubultose, pielāgota pansija. E. Laube, 1912.		158
43	21	K-DZ-SA-SS	2	3	RJ	Konkordijas iela 66	"Valsts ierēdņu sanatorija", bijusī Majoru muižas ēkā		271
44	22	K-DZ-SA-SK	1	3	RJ	Zigfrīda Meierovica prospekts 43	Mariembāde		11, 98
45							Mariembāde. Jūras puses fasāde. 19. gs. beigu foto		1, 13

46					Marienbāde. Pagalma puses fasāde. 19. gs. beigu foto		1, 15
47					Marienbāde. Pagalma ēka – liela vasarnīca. 19. gs. beigu foto		1, 16
48					Marienbāde. Pagalma ēka - vasarnīca. 19. gs. beigu foto		518
49					Jūrmala. Dubulti. "Villa Annella", [190-]		201
50					Marienbāde. Ieejas vārti sanatorijas teritorijā. 19. gs. beigu foto.		368
51					Marienbāde. Jūras puses fasāde. V. Bokslafs, 1905. g. 20. gs. sākuma pastkarte		294
52					Marienbāde. Pagalma puses fasāde. 20. gs. sākuma pastkarte.		369
53					Marienbāde. Jaunie ieejas vārti sanatorijas teritorijā. 20. gs. sākuma foto.		329

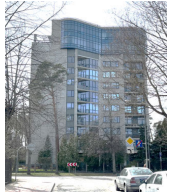

54						Marienbāde. Starpkaru perioda foto.		211	
55						Marienbāde. Starpkaru perioda foto.		342	
56						Sanatorija "Marienbāde". Reklāma avīzē, 1927.		85	
57						Marienbādes koka galerija. H. Pīrangs, 1923. g. Starpkaru perioda foto.		49, 12	
58						Padomju perioda pārbūve. Foto 2020.		BV	
59	23	K-DZ-SA-SK	1	4	RJ	Smiltenes iela 3/5	"Edinburg, Sanatorium Dr. Maximowitz"		405
60							"Edinburg. Wasserheil Anstalt Dr. Maximowitsch. Единбург Водолечебница Д-ръ Максимовичь."		406
61							"Edinburg. Sanatorium Dr. Maksimowitch"		363

62				"Maksimoviča sanatorija un ūdens dziedinātava". Ieejas vārti teritorijā		431
63				Skats uz Maksimoviča sanatorijas ieejas vārtiem		346
64				Vasarnīca maksimoviča sanatorijas teritorijā		432
65				"Dr. Livšica ūdensdziedinātava". Reklāma, 1933.		50, 18
66				"Dr. Livšica ūdensdziedinātava" Interjera skats. Foto 1933.		50, 18
67				"Dr. Livšica ūdensdziedinātava" Interjera skats. Foto 1933.		50, 18
68				Sanatorija "Edinburga". Reklāma ceļvedī, 1935.		99, 53

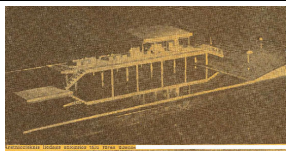

69						Maksimoviča ūdensdziednīcas ēka. Foto 1977.		22, 30	
70						Bijušās Maksimoviča sanatorijas ūdensdziedinātavas ēka. Foto 2023.		BV	
71	24	K- DZ- SA- SK	3	4	RJ	Edinburgas prospekts 75	Sanatorijas "Cīņa" 20. korpuss, atklāta 1959. g. Šobrīd biroju ēka. Foto 2020.		BV
72	25	K- DZ- SA- SK	3	3	Ķ	Katedrāles 7	Rūpnīcas "ZIS" sanatorijas guļamkorpuss (tipveida), vēlāk sanatorija "Latvija" atklāta 1959. g. Proj. Latgiprogorstroj, galv.arh. M.N. Brodskijs		425
73	26	K- DZ- SA- SK	3	5	RJ	Dzintaru prospekts 48	Sanatorija "Dzintari", guļamkorpuss, atklāts 1962. g. Foto 2018.		BV
74							Bijušās sanatorijas "Dzintari", guļamkorpuss, pārbūvēts 2020. g. Foto 2022.		BV
75	27	K- DZ- SA- SK	3	4	RJ	Dzintaru prospekts 52/54	Bijušais Gorkija sanatorijas guļamkorpuss, atklāts 1962. g. Tagad LU hostelis. Foto 2023.		BV

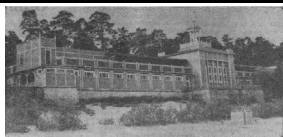

76	28	K-DZ-SA-SK	3	5	RJ	Dzintaru prospekts 68	Bijušais Gorkija sanatorijas guļampkorpuss, atklāts 1965. g. Tagad SPA viesnīca. Foto 2020.		BV
77	29	K-DZ-SA-SK	3	6	JĶ	Kolkas iela 20	Sanatorija "Jaunķemeri", atklāta 1967. g. Proj. "Latgiprogorstroj", A. Reinfelds, V. Kadirkovs, V. Maike, B. Ozols. Foto 1974.		434
78							Sanatorijas "Jaunķemeri" baseina telpa		448
79							Sanatorija "Jaunķemeri", foto 2018.		BV
80	30	K-DZ-SA-SK	3	3	RJ	Dubultu prospekts 51	Sanatorija "Rīgas Jūras līcis", atklāta 1970. g. Proj. "Otdel kapitalnogo stroitelstvo hozaistvenogo upravlenie upravlenia delami soveta ministrov SSSR", arh. F. Kazjutin, T. Persijaninova, V. Korokin.		441
81							Sanatorijas "Rīgas Jūras līcis" sākotnējais interjers.		445
82							Bijušās sanatorijas "Rīgas Jūras līcis" sanatorijas ēka, šobrīd netiek izmantota		BV

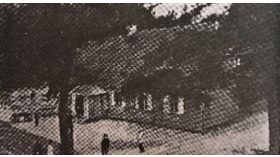

83	31	K-DZ-SA-SK	3	1	Ķ	Tūristu iela 12/14	Sanatorija "Latvija", vēlāk "Līva", atklāta 1981. un 1984.		385
84							Sanatorijas "Latvija" interjers		443
85							Sanatorijas nojaukšana. Ekrānuzņēmums no video, 22. sec. 2015.		295
86	32	K-DZ-SA-SK	3	4	JĶ	Zvīņu iela 2	Sanatorija "Jantarnij bereg", atklāta 1974. g. Proj. S. Kleimenovs.		74
87							Sanatorijas "Jantarnij bereg" kinozāle. Foto 2018.		AL
88							Sanatorija "Jantarnij bereg". Foto 2018.		AL
89	33	K-DZ-SA-SK	3	3	RJ	Dzintaru prospekts 11	Sanatorija "Baltija", atklāta 1974.		420

90							Sanatorijas "Baltija" interjers		421
91							Sanatorija "Baltija". Foto 2022.		BV
92	34	K-DZ-SA-SK	3	5	RJ	Ērgļu iela 4	Baltijas flotes sanatorijas "Majori" guļamkorpuss, atklāts 1975. g. Foto 1980.		3
93							Kādreizējais Baltijas flotes sanatorijas "Majori" guļamkorpuss, pārbūvēts par daudz dzīvokļu ēku. Foto 2022.		BV
94	35	K-DZ-SA-SK	3	11	RJ	Ērgļu iela 2	Baltijas flotes sanatorijas "Majori" guļamkorpuss, atklāts 1975.		423
95							Bijušais Baltijas flotes sanatorijas "Majori" guļamkorpuss, pārbūvēts par viesu namu. Foto 2022.		BV
96	36	K-DZ-SA-SK	3	5	RJ	Piestātnes iela 16	Bijušās sanatorija "Dzintari", guļamkorpuss un peldbasiens, atklāts 1975. Foto 2018.		BV

97							Bijušās sanatorija "Dzintari", ēku pārbūve Foto 2023.		BV
98	37	K-DZ-SA-SK	3	4	RJ	Jūras iela 23/25	Sanatorijas "Rīgas Jūrmala" guļamkorpuss, atklāts 1982. "Latgiprogorstroj", V.Valgums, N.Pavārs, M.Ģelzis.		428
99							Mūsdienās ēka ir "Baltic Beach Hotel & SPA". Foto 2020.		BV
100	38	K-DZ-SA-SK	3	5	RJ	Dzintaru prospekts 48	Sanatorija "Dzintari", guļamkorpuss, atklāts 1983. g. Mūsdienās ir pārbūvēts, ārstniecības iestāde. Foto 2022.		BV
101	39	K-DZ-SA-SK	3	4	RJ	Piestātnes iela 14	Sanatorija "Dzintari", korpuss, atklāts 1984. "Specialnoe proektno-konstruktornoe buro", arh. Belova. Šobrīd Iekšlietu ministrijas veselības un sporta centra nodaļa "Dzintari"		BV
102	40	K-DZ-SA-SK	3	4	RJ	Jūras iela 49	J. Fabriciusa sanatorijas jaunais guļamkorpuss, atklāts 1989. "Kurortproekt", arch. V.S.Nozdrecevs		7
103							Bijušās J. Fabriciusa sanatorijas ēka. Foto 2022.		BV

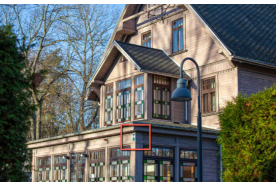

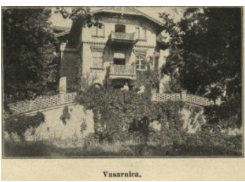
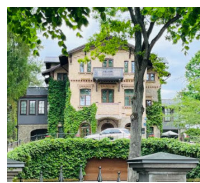

104	41	K-DZ-SA-SK	3	5	RJ	29. līnija 1	Sanatorijas "Rīgas Jūrmala" guļamkorpuss, atklāts 1987.		62
105							Sanatorijas "Rīgas Jūrmala" guļamkorpuss pārbūvēts par dzīvokļu ēko. Arh. "Zenico Projekts", 2001. Foto 2019.		BV
106	42	K-DZ-SA-SK	3	10	RJ	Dzintaru prospektā 13/15	Sanatorijas "Baltija" guļamkorpuss, nepabeigta jaunbūve. 1983. "Soyuzkurortproekt", Petrov, Zjablickaja.		463
107							Sanatorijas "Baltija" nepabeigtā guļamkorpusa pārbūve par viesu namu, atklāja 2007. "Kubs".		BV
108	43	K-DZ-SA-SK	3	3	JĶ	Raga iela 1	PSRS Aizsardzības rūpniecības ministrijas sanatorija, nepabeigta jaunbūve. Foto 2020.		BV
109	KLIMATA TERAPIJAS PAVILJONI								
110	44	K-DZ-KL	nav	nav	nav	nav	Ārstnieciskais liedags, projekts 1960.		54
111	45	K-DZ-KL	3	11	JR	3. līnija 1a	Klimata terapijas paviljons Bulduros, celts 1962.		439

112							Klimata terapijas paviljons Bulduros. Sauļošanās terase.		361
113							Klimata terapijas paviljons Bulduros. Foto 1980.		4
114							Klimata terapijas paviljona pārbūve par viesu namu. Foto 2020.		VB
115	MINERĀLŪDENS PAVILJONI								
116	46	K-DZ-MP	1	6	ķ	ķemeru kūrorta parks	Sēravota paviljons, būvēts 20. gs sākumā.		296
117	47	K-DZ-MP	2	1	ķ	n/z	Minerālūdens "Veselība" paviljons		223
118	48	K-DZ-MP	3	5	RJ	Dzintaru prospekts 1	Minerālūdens paviljons Dzintaros		449
119							Minerālūdens paviljons Dzintaros pārbūvēts par kafējnicu, foto 2020.		BV

120 KROGI									
121	49	K- AO- VI- KR	1	1	KA	n/z	Kauguru krogs. Broces zīm., 1807.		11, 61
122	50	K- AO- VI- KR	1	1	RJ	n/z	Pēdējais "Plosta krogs" Buļļos		11, 205
123 VASARNĪCAS									
124	51	K- AO- VI- VA	1	n/z	RJ	n/z	Zvejnieku māja – vasarnīca Jaundubultos, būvēta ap 1850. g. 20. gs. trīsdesmito gadu uzņēmums.		11, 69
125	52	K- AO- VI- VA	1	n/z	RJ	n/z	Vasarnīca Jaundubultos, būvēta ap 1840. gadu, jumts atjaunots. 20. gs. trīsdesmito gadu uzņēmums.		11, 69
126	53	K- AO- VI- VA	1	n/z	RJ	n/z	Vasarnīca ar kārņņu jumtu un atsevišķu virtuvi Jaundubultos, Mellužu prospektā, būvēta ap 1850. gadu. 20. gs. trīsdesmito gadu uzņēmums.		11, 85
127	54	K- AO- VI- VA- PV	1	6	RJ	Dzintaru prospekts 52/54	"Edinburg. Villa Morberg"		162
128							Morberga vasarnīca. Foto 2023.		BV
129	55	K- AO- VI- VA- PV	1	5	RJ	Bulduru prospekts 125	Pareizticīgo archibīskapa vasaras rezidence Lielupē		394

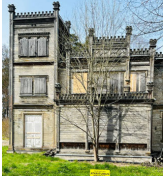

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

130						Kādreizējā pareizticīgo archibīskapa vasaras rezidence, šobrīd Krievijas vēstnieka rezidence, manāmi pārbūvēta. Foto 2019.		BV	
131	56	K-AO-VI-VA-IV	1	8	RJ	Zigfrīda Meierovica prospekts 33	Bijusī Čulkova/ Čapligina dača, pārbūvēta par viesnīcu		312
132	57	K-AO-VI-VA-IV	1	6	RJ	Poruka prospekts 61	Raiņa un Aspazijas vasarnīca, celta 1905.		21, 30
133							Bijusī Raiņa un Aspazijas vasarnīca. Atjaunota. Foto 2023.		BV
134	58	K-AO-VI-VA	1	7	RJ	Vēju iela 2	Ēka Asaros, uzraksts uz pastkartes "Schloss am Mehr" jeb pils pie jūras.		199
135							"Vasarnīca" Asaros. Saukta arī par pansiju.		99, 18
136							Ēkas pārbūve, restaurējot fasādi un piebūvējot piebūvi. Foto 2023.		BV
137	59	K-AO-VI-VA	1	n/z	RJ	n/z	Vasarnīca		214

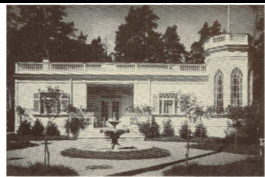

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

138	60	K- AO- VI- VA	1	n/z	RJ	n/z	Vasarnīca		143
139	61	K- AO- VI- VA	1	n/z	RJ	n/z	Vasarnīca		207
140	62	K- AO- VI- VA	1	3	RJ	Jūras iela 3	Vasarnīca. Foto 2022.		BV
141	63	K- AO- VI- VA	1	4	RJ	Dzintaru prospekts 53	Vasarnīca. 1909. Vilhelms Bokslafs un Edgars Frīzendorfs. Foto 2020.		BV
142	64	K- AO- VI- VA	1	4	RJ	Strēlnieku prospekts 58	Vasarnīca. 19. gs. beigas.		BV
143	65	K- AO- VI- VA- PV	2	3	RJ	Vienības prospekts 28	Neiburga vasarnīca. E. Laube. Projekts 1924.		508
144							Bijusī Neiburga vasarnīca. Netiek izmantota. Foto 2020.		BV
145	66	K- AO- VI- VA- PV	2	7	RJ	19. līnija 1	J. Dāvja vasarnīca. E. Laube. Projekts 1928.		12

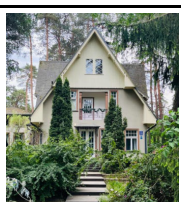

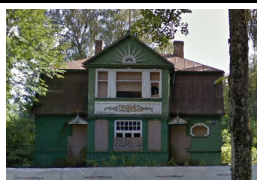

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

146						Bijusī J. Dāvja vasarnīca, pārbūves projekts par viengimenes dzīvojamo ēku. 2004. "Stilis, Zābers un Kļava". Projekta vizualizācija.		468	
147	67	K-AO-VI-VA-PV	2	6	RJ	Rotas iela 3	Lūciņa vasarnīca. E. Laube. Projekts 1929.		12
148							Bijusī Lūciņa vasarnīca, pārbūvēta par viengimenes dzīvojamo ēku. 2016. "Vincents". Foto 2020. g.		BV
149	68	K-AO-VI-VA-PV	2	6	RJ	Dzintaru prospekts 18	Rudziša vasarnīca. E. Laube. Foto 2018.		BV
150							Bijusī Rudziša vasarnīca, pārbūvēta par viengimenes dzīvojamo ēku. Foto 2023.		BV
151	69	K-AO-VI-VA-PV	2	6	RJ	Gončarova iela 8/10	Bruža vasarnīca. E. Laube. Projekts 1935. Foto 2018.		BV
152	70	K-AO-VI-VA	2	6	RJ	Meža prospektā 77, k-lit.2	Vasarnīca. Foto 2008.		136

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

153	71	K- AO- VI- VA	2	5	RJ	Burtnieku 16	Vasarnīca Lielupē. Foto - mūsdienū.		154
154	72	K- AO- VI- VA	2	6	RJ	Bulduru prospekts 130	Vasarnīca. Indriķis Blankenburgs. Foto 2023.		BV
155	73	K- AO- VI- VA	2	n/z	RJ	n/z	A. Kažoka vasarnīca, Indriķis Blankenburgs. celta 1934.		49, 22
156	74	K- AO- VI- VA	1	3	RJ	Z. A. Meierovica prospekts 25	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
157				2			Vasarnīca. Foto 2023.		BV
158	75	K- AO- VI- VA	1	3	RJ	Asaru prospekts 74	Vasarnīca, ekrānuzņēmums 2014.		170
159				2			Vasarnīca, ekrānuzņēmums 2021.		169

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

160	76	K- AO- VI- VA	1	4	RJ	Vienības prospekts 26	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
161	77	K- AO- VI- VA	1	4	RJ	Edinburgas prospekts 65	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
162	78	K- AO- VI- VA	2	4	RJ	Jūras iela 13/15	Benjamiņu vasarnīca, celta 1937.		292
163							bijusī Benjamiņu vasarnīca. Izmantota kā viengimenes dzīvojamā māja.		267
164	79	K- AO- VI- VA	2	6	RJ	Bulduru prospekts 128	Vasarnīca. Foto 2023.		BV
165	80	K- AO- VI- VA	1	4	RJ	Brīvības prospektā 96	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
166	81	K- AO- VI- VA	1	5	RJ	Bauskas iela 6	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
167	82	K- AO- VI- VA	2	5	RJ	Turaidas iela 13	F. Nārūna vasarnīca		59

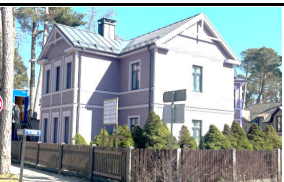
KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

168						Bijusī F. Nāruna vasarnīca, nelielas fasādes izmaiņas		137	
169	83	K-AO-VI-VA	1	6	RJ	Silu iela 4	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
170	84	K-AO-VI-VA	2	6	RJ	Dzintaru prospekts 3	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
171	85	K-AO-VI-VA	1	6	RJ	Tirgoņu iela 18	Pansija. Foto 2022.		BV
172	86	K-AO-VI-VA	1	6	RJ	Rēzeknes pulka iela 9	Pansija. Foto 2020.		BV
173	87	K-AO-VI-VA	2	7	RJ	Bulduru prospekts 16	Villa "Marta", pārbūve 1998. M. fon Gerkāns.		310
174	88	K-AO-VI-VA	2	7	RJ	Rotas ielā 5	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
175	89	K-AO-VI-VA	1	7	RJ	Vienības prospekts 24 k-2	Vasarnīca. Foto 2020.		BV

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

176	90	K- AO- VI- VA	1	7	RJ	Rēzeknes pulka iela 5	Pansija. Foto 2020.		BV
177	91	K- AO- VI- VA	1	7	RJ	Muižas iela 15	Vasarnīca. Foto 2020.		BV
178	92	K- AO- VI- VA	1	8	RJ	Kāpu iela 139	Vasarnīca pirms pārbūves. Valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr. 5537. Foto 2010.		134
179							Ēka būvniecības procesā. Fibo bloku sienas. Foto 2014.		167
180							Ēka pēc pārbūves. Valsts nozīmes kultūras piemineklis Nr. 5537. Foto 2017.		135
181	93	K- AO- VI- VA	1	8	RJ	Bulduru prospekts 38	Vasarnīca. Fasādes atjaunošana, izmantojot plastikāta dēļiņus. Foto 2015. g.		BV
182							Vasarnīca pārbūves laikā, jauns koka karkass. Foto 2020.		BV
183							Daudzdzīvokļu ēka. Foto 2022.		BV

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

184	94	K- AO- VI- VA	2	8	RJ	Brīvības prospekts 76	Vasarnīca. Vietējās nozīmes kultūras piemineklis Nr. 5385. Foto 2015.		BV
185							Vasarnīca pārbūves laikā, redzamas jaunas koka karkasa konstrukcijas un OSB plākšņu apšuvums. Foto 2018.		BV
186							Vasarnīca pēc pārbūves. Vietējās nozīmes kultūras piemineklis Nr. 5385. Foto 2019.		133
187	95	K- AO- VI- VA	1	8	RJ	Meža prospekts 8	Vasarnīca pirms pārbūves. Foto 2019.		BV
188							Vasarnīca pārbūves procesā - nojaukšana. Foto 2019.		BV
189							Vasarnīca pēc pārbūves - daudzdzīvokļu ēka. Foto 2023.		BV
190	96	K- AO- VI- VA	2	9	RJ	Bulduru prospekts 110	Vasarnīca. Foto 2016.		BV
191							Vasarnīca ar piebūvi. Foto 2020.		BV

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

192	97	K- AO- VI- VA	1	9	RJ	Dzintaru prospekts 4	Vasarnīca pirms pārbūves. Ekrānuzņēmums 2014.		168
193							Viesu nams. Foto 2022.		BV
194	98	K- AO- VI- VA	1	9	RJ	Jomas iela 77	Vasarnīca ar piebūvi. Foto 2020.		BV
195	99	K- AO- VI- VA	1	10	RJ	Edinburgas prospekts 101	Ēka pirms pārbūves. Foto 2011.		454
196							Ēka pēc pārbūves. Foto 2020.		BV
197	100	K- AO- VI- VA	1	10	RJ	Dzintaru prospekts 62	Vasarnīca. Foto 2019.		BV
198							Vasarnīca pēc pārbūves. "Lejnieku projektēšanas birojs". 2022. Foto 2023.		BV
199	101	K- AO- VI- VA	1	11	RJ	Jūras iela 48	Vēsturisku vasarnīcu pārbūve. 2001. Uģis Šēnbergs. Foto 2020. g.		BV

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

200	102	K- AO- VI- VA	2	12	RJ	Turaidas iela 8	Sākotnēji Volfārta vasarnīca, pārbūvēta par restorānu "Lido"		221
201							kādreizējais "Lido", 2013. g. pārbūvēts par viesu māju ar vēl viena viesu nama jaunbūvi ēkas aizmugurē. Foto 2020.		BV
202	103	K- AO- VI- VA	1	12	RJ	Dzintaru prospekts 35	Pārbūves laikā pārvietota vasarnīca, 2011. "Kubs", "TS projekts". Foto 2020.		BV
203	104	K- AO- VI- VA	1	12	RJ	Vienības prospekts 20	Vasarnīca. Vietējās nozīmes kultūras piemineklis Nr. 5736. Foto 2010.		138
204							Vasarnīca pēc "pārbūves" pārvietota tuvāk ielai. Vietējās nozīmes kultūras piemineklis Nr. 5736. Foto 2019.		BV
205	105	K- AO- VI- VA	3	4	RJ	Puķu iela 7	Vasarnīcu kooperatīvs Mellužos. Celts 1986.		9
206	106	K- AO- VI- VA	3	4	RJ	Miera iela 20	Kotedžas. Celtas 1972.		415
207	107	K- AO- VI- VA	3	1	RJ	Ģertrūdas prospekts 4	Kotedžas Rīgas traleru flotes bāzes pansionāta "Melluži" kompleksā.		256

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

208	108	K- AO- VI- VA	3	1	RJ	Bulduru prospekts 15	Divstāvu kotedžas. Celtas 1971.		2
209	109	K- AO- VI- VA	3	4	RJ	Juglas iela 4	Kotedžas. Celtas 1986. Foto 2020.		BV
210	110	K- AO- VI- VA	3	n/z	RJ	n/z	Kotedžas		427
211	111	K- AO- VI- VA	3	n/z	RJ	n/z	Kotedžas		438
212	112	K- AO- VI- VA	3	1	RJ	Oskara Kalpaka prospekts	Kotedžas. 20. gs. astoņdesmitie gadi. Modra Ģelža birojs.		47, 272
213	113	K- AO- VI- VA	3	4	RJ	Amulas iela 4	Kotedža bijušā pansionāta "Pravda" teritorijā. Foto 2020.		BV
214	114	K- AO- VI- VA	3	4	JĶ	Zvīņu iela 2	"Dača Nr. 2" sanatorijas "Jantarnij bereg" teritorijā. Celta 1976. Foto 2018.		AL
215							"Dača Nr. 2". Foto 2018.		AL

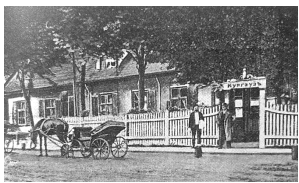

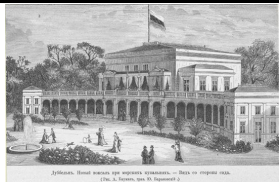
KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

216							"Dača Nr. 2" interjers. Foto 2018.		AL
217	115	K- AO- VI- PS	3	5	RJ	Zigfrīda Meierovicap rospekts 31	"Kosigina villa", būvēta 1971. Kadirkovs. Šobrīd Latvijas Republikas prezidenta vasaras rezidence.		218
218	PANSIJAS								
219	116	K- AO- VI- PS	1	1	Ķ	n/z	"Kemmern. Pension Warschau"		436
220	117	K- AO- VI- PS	1	1	Ķ	n/z	Ķemeri. Pansija "Bellevue".		404
221	118	K- AO- VI- PS	1	n/z	RJ	n/z	Šmidthena pansijas ēka Dubultos.		339
222	119	K- AO- VI- PS	1	n/z	RJ	n/z	Asari, pansijas ēka kāpās.		373
223	120	K- AO- VI- PS	1	n/z	RJ	n/z	Kēviča pansija		347

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

224	121	K- AO- VI- PS	1	n/z	RJ	n/z	Andersa pansija		348
225	122	K- AO- VI- PS	1	5	RJ	Smilšu iela 2	Bijusī pansija, šobrīd viesnīca "Bura". Foto 2023.		BV
226	123	K- AO- VI- PS	1	7	RJ	Tirgoņu 22	Bijusī pansija, šobrīd viesnīca "MaMa". Foto 2023.		BV
227	KŪRMĀJAS								
228	124	K- AO- VI- KU	1	1	RJ	aptuveni Mellužu prospekts 13	Mellužu kūrmaņa, sāka darbību 1827.		11, 230
229	125	K- AO- VI- KU	1	1	RJ	Melluži	Jaunā Mellužu kūrmaņa. Uzraksts uz pastkartes "Kurhaus mit Pension Karlsbad".		273
230	126	K- AO- VI- KU	1	1	RJ	Pils iela 1	Pirmā Dubultu kūrmaņa, būvēta 1848.		11, 91
231							Otrā Dubultu Kūrmaņa, celta 1879.		161

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

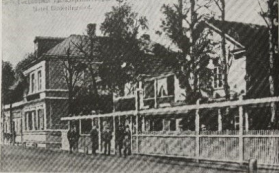

3. PIELIKUMS

232						Otrās Dubultu Kūrmājas lielās zāles interjers		72, 66
233						Dubultu kūrmāja pārbūvēta par skoku starpkaru periodā. 20. gs. trīsdesmito gadu foto.		72, 73
234	127	K- AO- VI- KU	1	1	RJ	Ērgļu iela 2B Marienbādes "Winter kurhaus"		341
235	128	K- AO- VI- KU	1	1	RJ	Dzintaru prospekts 1 Dzintaru kūrmāja, ierīkota Lomača villā 1897.		203
236						Dzintaru kūrmāja		1, 9
237						Ieejas vārti Dzintaru kūrdaudzā		204
238	129	K- AO- VI- KU	1	1	RJ	Asaru prospekts 16/18 Asaru kūrmāja, atklāta īsi pirms Pirmā pasaules kara.		335
239						Asaru kūrmāja starpkaru periodā, nodega 1934.		206

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

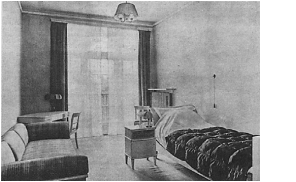

3. PIELIKUMS

240	130	K- AO- VI- KU	1	1	Ķ	apmēram Bišu iela 10	Pirmā Ķemeru kūrmaija , atvērta 1842.		469
241	131	K- AO- VI- KU	1	1	Ķ	aptuveni Tukuma iela 42	Jaunā Ķemeru kūrmaija, būvēta ap 1894.		407
242	132	K- AO- VI- KU	2	4	Ķ	Bišu iela 10a	Starpkaru perioda Ķemeru kūrmaija ar kūrzāli.		376
243							Starpkaru perioda Ķemeru kūrmaijas interjers		28
244	VIESNĪCĀS								
245	133	K- AO- VI- VN	1	1	RJ	Dubultos	Viesnīca "Centrāle"		215
246	134	K- AO- VI- VN	1	1	RJ	Bulduros	Viesnīca "Standart"		28
247	135	K- AO- VI- VN	1	1	RJ	aptuveni Zigfrīda Meierovica prospekts 6	Brukmaņa viesnīca		1, 17

248	136	K- AO- VI- VN	1	1	Ķ	Tukuma iela 30	Viesnīca "Annenhof"		245
249	137	K- AO- VI- VN	1	1	RJ	Jomas iela 35a	Horna restorāna un viesnīcas terase		517
250							Horna restorāna un viesnīcas bufetes telpa		321
251							"Hotel Horn", reklāma ceļvedī, pirms Pirmā pasaules kara		14, 73
252	138	K- AO- VI- VN	1	1	RJ	Bulduru prospekts 33	Pirmā Bulduru viesnīca (Bulavska) viesnīca. Foto 1906.g.		11, 212
253							Bulduru viesnīca		350
254							Bulduru viesnīcas restorāna terase		517
255							Pēc pārbūves saglabātā vienīgā vēsturiskā ēka (aptuvena replika), šobrīd biroju ēka. 2005.		AL

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

256	139	K- AO- VI- VN	2	3	RJ	Jomas iela 29/31	"Jūrmalas viesnīca", būvēta 1925. Arturs Medlingers		307
257							"Jūrmalas viesnīca", interjers, vestibils.		30
258							"Jūrmalas viesnīca", interjers, restorāns.		30
259							Kādreizējā "Jūrmalas viesnīca", šobrīd nedarbojas. Foto 2020.		BV
260	140	K- AO- VI- VN	2	4	ķ	Tukuma iela 42	Ķemeru viesnīca, celta 1936. E. Laube		254
261							Ķemeru viesnīca, vienvietīgas istabiņas interjers.		91
262							Ķemeru viesnīca, zāles interjers.		334
263							Ķemeru viesnīca, restorāna interjers.		255

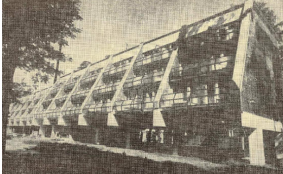

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

264							Ķemeru viesnīca, restorāna terase.		246
265							Ķemeru viesnīcas ēka mūsdienās. Nedarbojas. Foto 2023.		BV
266	141	K- AO- VI- VN	3	5	RJ	Jomas iela 47/49	Viesnīca "Jūrmala". Celta 1974. "Latgiprogorstroji", E. Jakobsons.		453
267							Viesnīcas pārbūve 2004. Šobrīd "Hotel Jūrmala SPA".		BV
268	142	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Jomas iela 88a	Viesnīca "Alve Apart Hotel"		BV
269	143	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Ceriņu iela 22	"Kurshi Hotel & Spa". Arh. "8 A.M.". 2014.		BV
270	144	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Meža prospekts 49	"Amber SPA Boutique Hotel, 2008.		BV
271	ATPŪTAS NAMI								

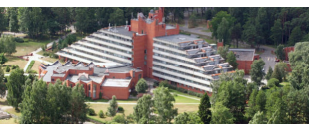
KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

272	145	K- AO- VI- AN	2	1	RJ	Rotas iela 23	Latvijas Dzelzceļnieku biedrības atpūtas nams Bulduros. Atklāts 1934. G. Makovskis		261
273	146	K- AO- VI- AN	2	n/z	RJ	n/z	Tirdzniecības biedrības atpūtas nams Majoros		83
274	PANSIONĀTI								
275	147	K- AO- VI- PI	3	4	RJ	Jūras iela 9/11	Sanatorijas „Rīgas jūrmala” pensionāts, celts 1965. M.Ģelzis, V.Savisko		BV
276	148	K- AO- VI- PI	3	5	RJ	Kalsnavas iela 2	Dzelzceļnieku pensionāts (profilaktiskā sanatorija) «Dzintari», celta 1967.		19
277							Bijušais Dzelzceļnieku pensionāts, pārbūvēts par viesnīcu "Edinburgh Apartments & Lofts". "Open AD". 2022.		BV
278	149	K- AO- VI- PI	3	5	RJ	Vikingu iela 3	Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas pensionāts, celts 1975. PSRS Zinātņu akadēmijas Zinātniskās pētniecības institūts un laboratoriju projektēšanas institūts un LPSR Zinātņu akadēmijas speciālais projektu un konstrukciju birojs.		70
279							Bijušais Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas pensionāts, pārbūvēts par viesu namu.		BV

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

280	150	K- AO- VI- PI	3	6	RJ	Bulduru prospekts 64/68	Pansionāts "Lielupe", atklāts 1975. "Sojuzkurortprojekt" Latvijas filiāle, GAP Nozdračovs		34
281							Bijušais pansionāts "Lielupe", šobrīd viesnīca "SemaraH Hotel Lielupe Spa & Conferences". Foto 2022.		BV
282	151	K- AO- VI- PI	3	1	RJ	Vikingu iela 3	Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas pansionāts - jaunais korpuss, atklāts 1975.		337
283	152	K- AO- VI- PI	3	4	RJ	Jūras iela 41/45	8 luksa numuru pansionāts, atklāts 1978. Maskavas eksperimentālās projektēšanas institūts. Foto 2020.		BV
284	153	K- AO- VI- PI	3	6	RJ	Bulduru prospekts 4/8	Pansionāts "Belorusija", atklāts 1985. "Belgosprojekt", darbnīca AKM-3, darbnīcas vadītājs: Baklanov.		6
285							Bijušais pansionāts "Belorusija", šobrīd sanatorija "Belorusija". Nedarbojas. Foto 2019.		BV
286	154	K- AO- VI- PI	3	5	RJ	Asaru prospekts 61	Pansionāts "Starts", atklāts 1985. "Predpriatie M-5835", galvenais projekta arh: Nazarov.		450
287							Pansionāts "Starts". Foto 2013.		293

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

288						Bijušais pansionāts "Starts", pašreiz Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari". Foto 2018.		AL	
289	155	K-AO-VI-PI	3	4	RJ	Dubultu prospekts 101	Pansionāts "Energētiķis", vēlāk "Impulss", atklāts 1987.		35
290							Bijušais pansionāts "Energētiķis", šobrīd nedarbojas. Foto 2020.		BV
291	156	K-AO-VI-PI	3	5	RJ	Dubultu prospekts 71	Latvijas Padomju Republikas Labklājības ministrijas personīgo pensionāru pansionāts, atklāts 1986. 1. etaps "Kurortprojekt", arh. grupas vad. Babuškins, 1983; 2. etaps "Latgiprobit", arh. grupas vad: Barkan, 1985.		375
292							Bijušais Latvijas Padomju Republikas Labklājības ministrijas personīgo pensionāru pansionāts, šobrīd Sabiedrības integrācijas valsts aģentūras iestāde. Foto 2023.		BV
293	157	K-AO-VI-PI	3	4	RJ	Mežsargu iela 4/6	Pansionāts "Himik", vēlāk "Daina", atklāts 1988. "Latgiproprom", arh. grupas vadītājs A. Zelle. Šobrīd viesnīca "Daina". Foto 2023.		BV
294	JAUNRADES NAMI								
295	158	K-AO-VI-JN	3	5	RJ	Mellužu prospekts 19	PSRS Komponistu savienības jaunrades nams «Jūrmala»		9

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

3. PIELIKUMS

296						Bijušais PSRS Komponistu savienības jaunrades nams «Jūrmala», šobrīd daudzdzīvokļu ēka. Foto 2020.		VB	
297	159	K- AO- VI- JN	3	4	RJ	Zigfrīda Meierovica prospekts 9	PSRS Literatūras fonda Jaunrades nams (J. Raiņa vārdā saukts). Celts 1970. J. Vilciņš, G. Mincs.		390
298							Bijušais PSRS Literatūras fonda Jaunrades nams, šobrīdz daudzdzīvokļu ēka. Foto 2023.		BV
299	160	K- AO- VI- JN	3	1	RJ	Turaidas iela 17	Mākslinieku jaunrades nams, celts 1962.		395
300	161	K- AO- VI- JN	3	4	RJ	Strēlnieku prospekts 38	Valsts televīzijas un radio raidījumu komitejas jaunrades nams. "Lattgiprogorstroj", arh. darbnīcas vadītājs B.P.Kadirkovs, galvenais projekta arh. E.K.Bušs 1983. g. Foto 2020.		BV
301	KEMPINGI								
302	162	K- AO- VI- KE	3	4	RJ	Atbalss iela 1	Kempings "Vaivari".		429
303	VIESU NAMI								
304	163	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Dzintaru prospekts 13/15	Viesu nams „Jūrmalas vilnis”, pārbūve 2007. „KUBS”, Z.Kalinka, A.Rāte.		BV

KŪRORTU OBJEKTI JŪRMALĀ

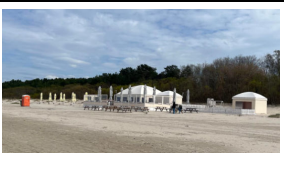
3. PIELIKUMS

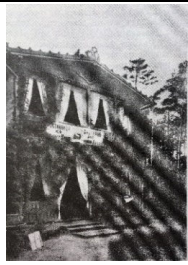

305	164	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Dzintaru prospekts 33	Viesu nams "Pine Beach", celts 2014. „SZK un PARTNERI”, „TS PROJEKTS”, A. Silis.		BV
306	165	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Dzintaru prospekts 34	Viesu nams "Avenue 34", celts 2012. „KUBS”, Z.Kalinka, A.Kalinka, D.Putniņa, J.Lauris.		BV
307	166	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Dzintaru prospekts 39	Viesu izmitināšanas objekts, celts 2006. „KUBS”, Z.Kalinka, A.Rāte.		BV
308	167	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Dzintaru prospekts 50	Atpūtas nams "Pine Cube", celts 2014. „Arhis”, A. Kronbergs, Ārmane, R. Saulītis.		BV
309	168	K- AO- VI- VN	4	4	RJ	Bulduru prospekts 19	Viesu izmitināšanas objekts, celts 2013. "SZK", U. Zābers.		BV

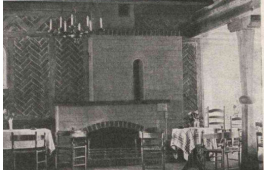
310 OBJEKTI SABIEDRISKAI ĒDINĀŠANAI									
311	169	K-IZ OE- JP	1	6	RJ	Tirgoņu iela 1	Pirmais Majoru jūras paviljons, būvēts 1898.		268
312							Pirmais Majoru jūras paviljons, terase.		357
313							Otrais Majoru jūras paviljons, būvēts 1909. Arturs Medlingers,		270
314							Otrais Majoru jūras paviljons, terase		430
315							Bujušais Majoru jūras paviljons, šobrīd viesu nams (ar dzīvokļiem).		BV
316	170	K-IZ OE- JP	1	1	RJ	kāpās, Turaidas ielas galā	Dzintaru jūras paviljons, celts 1909.		286
317							Dzintaru jūras paviljons, terase		325

318							Dzintaru jūras paviljons, interjers		192
319	171	K-IZ OE- JP	1	1	RJ	Mellužu pludmale	Dzelzkalna jūras paviljons, terase		338
320	172	K-IZ OE- JP	1	1	JĶ	Jaunķemeru pludmale	Ķemeru jūras paviljons		351
321							Ķemeru jūras paviljons		191
322	173	K-IZ OE- JP	2	1	JĶ	Jaunķemeru pludmale	Ķemeru jūras paviljons		352
323	174	K-IZ OE- PK	2	1	RJ	Majoru pludmale Teātra ielas galā	Kronenberga virpuļgrīda		190
324							Kronenberga virpuļgrīda, restorāna terase		197

325							Kronenberga virpuļgrīda, sludinājums		99, 56
326	175	K-IZ OE- PK	2	1	RJ	pludmale	Virpuļgrīda jeb deju terase		196
327	176	K-IZ OE- PK	3	1	RJ	Bulduru pludmale	Restorāns "Jūras pērle", celts 1964. Josifs Goldenbergs.		424
328							Restorāns "Jūras pērle", interjers.		446
329							Restorāns "Jūras pērle", nojaukts 2002.		282
330	177	K-IZ OE- PK	1	1	RJ	Majoru pludmale	Kafejnīcas kiosks pludmalē		364
331	178	K-IZ OE- PK	1	1	RJ	Majoru pludmale	Kafejnīca "Wanderhalle" pludmalē		353

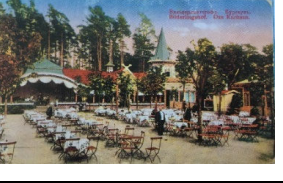

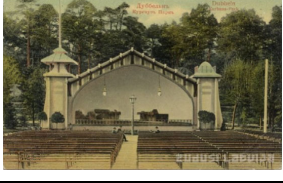

332	179	K-IZ OE- PK	2	1	RJ	Majoru pludmale	Pludmales kafejnīca		198
333	180	K-IZ OE- PK	2	1	RJ	Majoru pludmale	Pludmales kafejnīca un Ping-ponga (galda tenisa) zāle		323
334	181	K-IZ OE- PK	2	1	RJ	Majoru pludmale	Saldējuma kiosks		419
335	182	K-IZ OE- PK	3	1	RJ	Pludmale	Paviljons "Banga"		388
336	183	K-IZ OE- PK	3	1	RJ	Dzintaru pludmale	Kafejnīca "Kaija"		422
337							Kafejnīca "Kaija", interjers		451
338	184	K-IZ OE- PK	4	4	RJ	Majoru pludmale	Sezonas kafejnīca pludmalē, 2023.		BV

339	185	K-IZ OE- PK	4	4	RJ	Bulduru pludmale	Pludmales kafejnīca "Simply beach house", darbojas visu gadu.		BV
340	186	K-IZ OE- EE	1	1	Ķ	pie koncert- parka	Ermitāža (tējas namiņš)		235
341	187	K-IZ OE- EE	1	1	Ķ	n/z	Ermitāža (tējas namiņš)		183
342	188	K-IZ OE- EE	1	1	Ķ	n/z	Kafijas paviljons		437
343	189	K-IZ OE- EE	2	6	Ķ	Ķemeru parks	Rotonda uz Mīlestības saliņas, kafijas paviljons		237
344	190	K-IZ OE- EE	1	1	RJ	Buļļos	Restorāns "Baltais zirdziņš"		11, 216
345	191	K-IZ OE- EE	1	1	RJ	Asari	Asaru pirmā restorācija «Waldfried»		11, 236

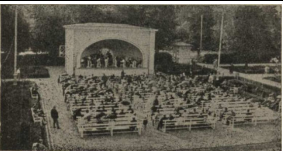

346	192	K-IZ OE- EE	1	1	RJ	Slokas iela 18	Kafejnīcas ēka		202
347	193	K-IZ OE- EE	2	1	RJ	Jomas iela 37	Restorāns "Otto Švarcs"		210
348							Restorāns "Otto Švarcs", interjers.		209
349	194	K-IZ OE- EE	2	12	RJ	Turaidas iela 8	Restorāns "Lido". Pārbūve 20. gs. trīsdesmitajos gados. A. Andrejevs.		220
350	195	K-IZ OE- EE	2	4	Ķ	"Meža māja"	Restorāns "Jautrais ods". 1933. Frīdrihs Skujiņš.		228
351							Restorāns "Jautrais ods", interjers		49, 24
352	196	K-IZ OE- EE	3	5	RJ	Jomas iela 54	Restorāns "Joma". 1975. Ivars Strautmanis.		389

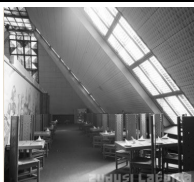
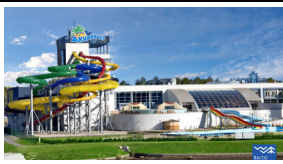
353							Bijušais restorāns "Joma", 2020. pārbūvēts par "Mini SPA viesnīcu" (viengimenes dzīvojamo māju).		BV
354	197	K-IZ OE- EE	3	1	RJ	Piejūras ielā 1, Pumpuros	Bāra - variatē "Kabūra". 1982. Larisa Bērziņa.		377
355	198	K-IZ OE- EE	3	1	RJ	Pilsoņu iela 14/16	Kafejnīca. Edgars Šēnbergs.		110
356	199	K-IZ OE- EE	3	1	RJ	Bulduru prospekts 52	Konditoreja		426
357	200	K-IZ OE- EE	3	1	RJ	Buļļi	Restorāns "Laivas"		110
358	201	K-IZ OE- EE	3	1	RJ	Majori	Alus restorāns "Miezītis"		384
359	202	K-IZ OE- EE	3	1	RJ	Dzintari	Kafejnīca "Vigvam"		402

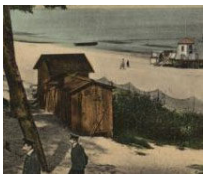

360	203	K-IZ OE- EE	3	1	RJ	Majori	Restorāns "Granāts"		401
361	204	K-IZ OE- EE	4	4	4	Krišjāņa Barona iela 4A	Restorāns "Gardini". 2013.		BV
362	205	K-IZ OE- EE	4	4	4	Dzintaru mežaparks	Kafejnīcu paviljons		165
363	206	K-IZ OE- EF	1	1	RJ	Lienes iela 2	Bufete Majoru stacijā		205
364	KONCERTOBJEKTI								
365	207	K-IZ OK- KD	1	1	RJ	Dzintaru prospekts 1	Dzintaru kūrmājas koncertdārzs. Estrāde, celta pēc 1914. gada projekta.		393
366							Dzintaru kūrmājas koncertdārza galerijas		345
367							Dzintaru kūrmājas koncertdārza ieejas vārti, būvēti pēc 1914. gada projekta		403

368							Dzintaru kūrmaļas koncertdārļa sākotnējā estrāde		430
369	208	K-IZ OK- KD	1	1	RJ	Jomas iela 35a	Horna viesnīcas koncertdārzs		187
370							Horna viesnīcas koncertdārzs		269
371	209	K-IZ OK- KD	1	1	RJ	Bulduru prospekts 33	Bulduru viesnīcas koncertdārzs		47, 206
372	210	K-IZ OK- KP	1	1	RJ	Pils iela 1	Rotonda - estrāde Dubultu kūrparkā		1, 12
373							Dubultu kūrmaļas koncertparka estrāde		160
374							Dubultu kūrmaļas koncertparka estrāde kā skolēnu rotaļļu laukums. Foto 1932. g.		72, 199

375	211	K-IZ OK- KP	1	1	RJ	Turaidas iela 1	Dzintaru koncertparks estrāde		327
376	212	K-IZ OK- KP	2	1	RJ	Jomas iela 35a	Koncertparks bijušās Horna viesnīcas teritorijā.		322
377	213	K-IZ OK- KP	1	1	RJ	Mellužu prospekts 6	Mellužu koncertparks, pirmā estrāde		288
378	214	K-IZ OK- KP	2	6	RJ		Mellužu koncertparks, otrā estrāde		BV
379	215	K-IZ OK- KP	1	1	Ç	apmēram Tukuma iela 42	Çemeru kūrparks ar estrādi pie tā sauktās jaunās kūrmaļas.		235
380							Çemeru kūrparks ar estrādi un ermitāžu		1, 23
381	216	K-IZ OK- KP	2	1	Ç	apmēram Tukuma iela 33	Çemeru kūrparks starpkaru periodā, estrāde		236

382							Ķemeru kūrparks starpkaru periodā, skatītāju vietas		50, 21
383	217	K-IZ OK- KE	2	7	RJ	Turaidas iela 1	Dzintaru koncertzāle. 1936. Aleksandrs Birzenieks		163
384							Dzintaru koncertzāle. Āra estrāde ar skatītāju vietām		51, 278
385							Skatītāju vietu pārsegums pie vaļējās estrādes. 1959. Modris Gelzis.		164
386							Skatītāju vietu pārsegums pie vaļējās estrādes mūsdienās. Foto 2020.		BV
387							Dzintaru koncertzāle pēc pārbūves. Foto 2020.		BV
388	218	K-IZ OK- IP	1	1	RJ	Majoru pludmale	Svētki pludmalē, uzbūvēta koncerta skatuve.		356

389	219	K-IZ OK- IP	4	1	RJ	Majoru pludmale	Svētki pludmalē, uzbūvēta koncerta skatuve.		216
390 OBJEKTI CITĀM AKTIVITĀTĒM									
391	220	K-IZ OA- SP	3	1	RJ	Dzintaru prosoekts 26/28	Atraksiju pils "Daile". 1976. Edgars Šēnbergs.		22, 42
392	221						Atraksiju pils "Daile" Jūrmalā. Kafejnīca "Ki-ke- ri-gū", 1980		149
393	222	K-IZ OA- OC	3	1	RJ	Dzintari	Lunaparks		110
394	223	K-IZ OA- UP	4	4	RJ	Viestura iela 24	Akvaparks "Līvu akvaparks". 2003. Uldis Balodis, "Vizuālās modelēšanas studija"		266

395 OBJEKTI PLUDMALĒ									
396	224	K- AD- OP- OL- PB	1	1	RJ	Pludmale	Tā sauktās peldu būdas		360
397	225	K- AD- OP- OL- PB	1	1	RJ	Pludmale	Tā sauktās peldu būdas		359
398	226	K- AD- OP- OL- PB	1	1	RJ	Pludmale	Tā sauktās peldu kabīnes		152
399	227	K- AD- OP- OL- PB	2	1	RJ	Majoru pludmale	Tā sauktās peldu kabīnes		355
400	228	K- AD- OP- OL- PB	4	4	RJ, KA, JK	Pludmale	Pārgērbšanās kabīnes. Foto 2020.		BV
401	229	K- AD- OP- OL- PR	1	1	RJ	Pludmale	Peldu rati		367
402	230	K- AD- OP- OL- PS	1	1	RJ	Pludmale	Peldu stēķis		374

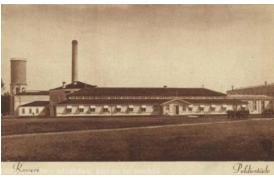

403	231	K- AD- OP- OL- PS	1	1	RJ	Pludmale	Peldu stēķis		366
404	232	K- AD- OP- OL- PS	1	1	RJ	Pludmale	Peldu stēķis un zirga pajūgs pludmalē		381
405	233	K- AD- OP- OL-	1	1	RJ	Pludmale	Peldu stēķis		358
406	234	K- AD- OP- OL- PS	1	1	RJ	Pludmale	Peldu stēķis		397
407	235	K- AD- OP- OL- PS	2	1	RJ	Pludmale	Peldu stēķis starpkaru periodā (visticamāk, saglabājies no iepriekšējā perioda)		365
408	236	K- AD- OP- OL- PS	2	1	RJ	Pludmale	Neliela laipa jūrā, peldu stēķu nav		285
409	237	K- AD- OP- MA	1	1	RJ	Pludmale	Soli		392
410	238	K- AD- OP- MA	3	1	RJ	Pludmale	Soli, pludmalē atradās līdz 2016.		217

411	239	K-AD-OP-MA	4	4	RJ	Pludmale	Soli kopš 2016		BV
412	240	K-AD-OP-MA	1	1	RJ	Pludmale	Pludmales kurvjī		284
413	241	K-AD-OP-MA	1	1	RJ	Pludmale	Pludmales kurvjī		208
414	242	K-AD-OP-MA	2	1	RJ	Pludmale	Pludmales kurvjī un zvīļņi		51, 281
415	243	K-AD-OP-MA	4	1	RJ	Pludmale	Pludmales zvīļņi		AL
416	244	K-AD-OP-AA-SP	1	1	RJ	Majoru pludmale	"Skate rink" skrituļslidošanas laukums		364
417	245	K-AD-OP-AA-SP	2	1	RJ	Pludmale	Pludmales volejbola tīks		417
418	246	K-AD-OP-AA-SP	2	1	RJ	Majoru pludmale	Sporta paviljons		354

419	247	K- AD- OP- AA- SP	2	1	RJ	Pludmale	Slidkalniņš		332
420	248	K- AD- OP- AA- SP	4	1	RJ	Majoru pludmale	Pludmales volejbola sacensības, tribīnes		272
421	249	K- AD- OP- AA- SP	2	1	RJ	Pludmale	Laivas izklaides izbraucieniem		331
422	250	K- AD- OP- AA- SP	2	1	RJ	Pludmale	Laivas izklaides izbraucieniem		452
423	251	K- AD- OP- AA- SP	1	1	RJ	Asaru pludmale	kuģīšu piestātne "Port Assern"		435
424	252	K- AD- OP- AA- BL	1	1	RJ	Pludmale	Šūpoles		371
425	253	K- AD- OP- AA- BL	4	4	RJ	Pludmale	Bērnu rotaļu laukums		195

426	254	K- AD- OP- AO- GS	3	4	RJ	Bulduru pludmale	Bulduru glābšanas stacija, celta 1970.		BV
427	255	K- AD- OP- AO- GS	3	4	RJ	Majoru pludmale	Majoru glābšanas stacija, celta 1988. Ugis Šēnbergs.		BV
428	256	K- AD- OP- AO- GS	3	5	RJ	Kauguru pludmale	Kauguru glābšanas stacija, celta 1973., pārbūvēta 2008.		BV
429	257	K- AD- OP- AO- PA	3	3	RJ	Bulduru pludmale	Pludmales apkalpes objekts ar kafējnīcu Bulduros		110
430	258	K- AD- OP- AO- PA	3	5	RJ	Dzintaru pludmale	Dzintaru pludmales apkalpes objekta pārbūve par viesnīcu, Uno Majevskis, 2006. Foto 2016.		BV
431	259	K- AD- OP- AO- TU	4	4	RJ	Pludmale	Tualešu konteineri. Foto 2016.		BV
432	260	K- AD- OP- AO- TU	4	1	RJ	Pludmale	Pārvietojama tualete. Foto 2022.		BV
433	ATPŪTAS OBJEKTI PILSĒTVIDĒ								

434	261	K-AD-OE-PP	1	4	RJ	Kāpas	"Edinburgas parks"		11, 214
435	262	K-AD-OE-PP	1	1	Ç	Çemeru parks	Paviljons uz Mīlestības saliņas		238
436	263	K-AD-OE-PP	1	6	Ç	Çemeru parks	Rotonda uz Mīlestības saliņas		237
437	264	K-AD-OE-PP	1	6	Ç	Çemeru parks	Paviljons		398
438	265	K-AD-OE-PP	2	6	Ç	Çemeru parks	Çemeru viesnīcas dārzs. Zālājs un koks.		252
439							Çemeru viesnīcas dārzs. Ģeometrisku formu celiņi		250

440						<p>Ķemeru viesnīcas dārzs. Ģeometrisku formu celiņi, krāšņi apstādījumi.</p>		244
441						<p>Ķemeru viesnīcas dārzs. Ģeometrisku formu celiņi</p>		240
442	266	K-AD-OE-PP	2	4	Ķ	<p>Ķemeru parks</p> <p>Laukums pie Ķemeru viesnīcas ieejas</p>		251
443						<p>Laukums pie Ķemeru viesnīcas ieejas. Auto.</p>		253
444	267	K-AD-OE-PP	2	4	Ķ	<p>Ķemeru parks</p> <p>Laukums pie peldu iestādes koka ēkas. Celiņš pa laukuma diagonāli.</p>		241
445						<p>Laukums pie peldu iestādes koka ēkas. Ģeometrisku formu celiņi.</p>		440
446	268	K-AD-OE-PP	1	1	Ķ	<p>Ķemeru parks</p> <p>"Mīlestības ozols" mežaparkā</p>		400

447	269	K-AD-OE-PP	1	1	Ç	Çemeru parks	Paviljons mežaparkā		239
448	270	K-AD-OE-PP	1	1	Ç	Çemeru parks	Atpūtas vieta mežaparkā		224
449	271	K-AD-OE-PP	1	1	Ç	Çemeru parks	Atpūtas vieta mežaparkā		225
450	272	K-AD-OE-PP	1	1	RJ	Dubulti, Baznīcas ielas galā, kāpās	Paviljoni Monplezīra parkā		72, 75
451	273	K-AD-OE-PP	1	1	RJ	Dubulti, Baznīcas ielas galā, kāpās	Restorāna paviljons Monplezīra parkā		72, 76
452	274	K-AD-OE-LT	2	1	RJ	Turaidas iela 8	Restorāns "Lido", košs dārzs ar brieža skulptūru		287
453	275	K-AD-OE-LT	3	1	RJ	n/z	Staļina skulptūra pagalmā. Iespējams sanatorijas iestāde.		328

454	276	K-AD-OE-SB	2	1	RJ	n/z	Tenisa laukums		213
455	277	K-AD-OE-SB	3	4	RJ	Sanatorijas "Jantarnij Bereg" teritorija	Tenisa laukums		AL

Baiba Vērpe dzimusi 1984. gadā Krāslavā. Rīgas Tehniskajā universitātē (RTU) ieguvusi bakalaura (2008) un maģistra (2010) grādu arhitektūrā. Strādājusi vairākos arhitektūras birojos Latvijā un ārzemēs. Kopš 2020. gada ir RTU Arhitektūras fakultātes docētāja. Zinātniskās intereses saistītas ar kūrortu arhitektūru, neseno arhitektūras mantojumu, diplomātiskā dienesta arhitektūru un pasaules lielo notikumu, piemēram, pasaules EXPO un olimpisko spēļu, apbūves pētīšanu. Kopš 2011. gada aktīvi publicē rakstus populāros nozares žurnālos "Latvijas Arhitektūra" un citos.